

KODEKS KARNY

Część szczególna

Tom III

Komentarz do art. 278–363

redakcja naukowa

Włodzimierz Wróbel, Andrzej Zoll

Agnieszka Barczak-Oplustil, Marek Bielski, Grzegorz Bogdan
Zbigniew Cwiąkański, Małgorzata Dąbrowska-Kardas, Mikołaj Iwański
Jan Jodłowski, Piotr Kardas, Jarosław Majewski, Mikołaj Małecki
Kamil Mamak, Agnieszka Pilch, Janusz Raglewski, Michał Rams
Tomasz Sroka, Maria Szewczyk, Szymon Tarapata, Adam Wojtaszczyk
Włodzimierz Wróbel, Dominik Zając, Andrzej Zoll, Witold Zontek

DUŻE KOMENTARZE

5. WYDANIE

KODEKS KARNY

Część szczególna

Tom III

Komentarz do art. 278–363

redakcja naukowa

Włodzimierz Wróbel, Andrzej Zoll

Agnieszka Barczak-Oplustil, Marek Bielski, Grzegorz Bogdan
Zbigniew Ćwiąkalski, Małgorzata Dąbrowska-Kardas, Mikołaj Iwański
Jan Jodłowski, Piotr Kardas, Jarosław Majewski, Mikołaj Małecki
Kamil Mamak, Agnieszka Pilch, Janusz Raglewski, Michał Rams
Tomasz Sroka, Maria Szewczyk, Szymon Tarapata, Adam Wojtaszczyk
Włodzimierz Wróbel, Dominik Zając, Andrzej Zoll, Witold Zontek

DUŻE KOMENTARZE

5. WYDANIE

Stan prawny na 1 września 2021 r.

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne
JustLuk

Projekt okładek serii
Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne artykuły skomentowali:
Zbigniew Ćwiąkalski – art. 310–316
Małgorzata Dąbrowska-Kardas, Piotr Kardas – art. 278–298
Jarosław Majewski – art. 300–302, 304, 308, 309, 317–357
Piotr Kardas – art. 307, 358–363
Tomasz Sroka, Szymon Tarapata – art. 306a
Włodzimierz Wróbel – Przepisy wprowadzające Kodeks karny:
art. 2, 3, 8, 9, 11, 13–15, 17
Włodzimierz Wróbel, Mikołaj Iwański – art. 305
Włodzimierz Wróbel, Kamil Mamak – art. 306
Włodzimierz Wróbel, Szymon Tarapata – art. 299
Włodzimierz Wróbel, Witold Zontek – art. 303

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8246-359-0
5. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 1444 ze zm.)	13
CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA	13
(...)	
Rozdział XXXV. Przestępstwa przeciwko mieniu	15
Art. 278.	33
Art. 278a.	78
Art. 279.	96
Art. 280.	116
Art. 281.	169
Art. 282.	181
Art. 283.	205
Art. 284.	210
Art. 285.	272
Art. 286.	289
Art. 287.	359
Art. 288.	378
Art. 289.	406
Art. 290.	441
Art. 291.	449
Art. 292.	472
Art. 293.	479
Art. 294.	485
Art. 295.	494
Rozdział XXXVI. Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu i interesom majątkowym w obrocie cywilnoprawnym	511
Art. 296.	541
Art. 296a.	628

Art. 296b. (uchylony)	672
Art. 297.	672
Art. 298.	702
Art. 299..	722
Art. 300.	768
Art. 301.	813
Art. 302.	834
Art. 303.	851
Art. 304.	861
Art. 305.	874
Art. 306.	890
Art. 306a.	897
Art. 307..	915
Art. 308..	918
Art. 309.	925
Rozdział XXXVII. Przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi	928
Art. 310.	929
Art. 311.	958
Art. 312.	964
Art. 313.	970
Art. 314.	977
Art. 315.	984
Art. 316.	989
CZĘŚĆ WOJSKOWA	994
Rozdział XXXVIII. Przepisy ogólne dotyczące żołnierzy	998
Art. 317.	999
Art. 318.	1004
Art. 319.	1010
Art. 320.	1017
Art. 321.	1022
Art. 322.	1025
Art. 323.	1031
Art. 324.	1044
Art. 325. (uchylony)	1046
Art. 326.	1047
Art. 327.	1051
Art. 328.	1056
Art. 329.	1057
Art. 330.	1059
Art. 331.	1068
Art. 332.	1069
Art. 333.	1070

Art. 334.	1072
Art. 335.	1074
Art. 336.	1075
Art. 337.	1085
Rozdział XXXIX. Przestępstwa przeciwko obowiązkowi pełnienia służby	
wojskowej	1088
Art. 338.	1089
Art. 339.	1107
Art. 340.	1117
Art. 341.	1119
Art. 342.	1125
Rozdział XL. Przestępstwa przeciwko zasadom dyscypliny wojskowej	1132
Art. 343.	1134
Art. 344.	1145
Art. 345.	1156
Art. 346.	1165
Art. 347.	1172
Art. 348.	1177
Art. 349.	1182
Rozdział XLI. Przestępstwa przeciwko zasadom postępowania	
z podwładnymi	1184
Art. 350.	1185
Art. 351.	1191
Art. 352.	1195
Art. 353.	1200
Rozdział XLII. Przestępstwa przeciwko zasadom obchodzenia się	
z uzbrojeniem i uzbrojonym sprzętem wojskowym	1202
Art. 354.	1203
Art. 355.	1211
Rozdział XLIII. Przestępstwa przeciwko zasadom pełnienia służby	1222
Art. 356.	1223
Art. 357.	1231
Rozdział XLIV. Przestępstwa przeciwko mieniu wojskowemu	1237
Art. 358.	1237
Art. 359.	1247
Art. 360.	1254
Art. 361.	1258
Art. 362.	1265
Art. 363.	1272

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 554 ze zm.)	1279
Rozdział I. Przepisy ogólne	1281
Art. 1.	1281
Art. 2.	1281
Art. 3.	1287
Art. 4.	1289
Art. 5.	1290
Art. 6.	1302
Art. 7.	1302
Rozdział II. Przepisy karne	1303
Art. 8.	1303
Art. 9.	1305
Rozdział III. Zmiany w przepisach obowiązujących	1308
Art. 10.	1308
Rozdział IV. Przepisy przejściowe i końcowe	1309
Art. 11.	1309
Art. 12.	1311
Art. 13.	1311
Art. 14.	1314
Art. 15.	1330
Art. 16.	1333
Art. 17.	1333
Art. 18.	1336
Wykaz orzecznictwa	1337
Skorowidz	1367

Wykaz skrótów

Akty prawne

k.c.	– ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1740 ze zm.)
k.k.	– ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1444 ze zm.)
k.k. z 1932 r.	– rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 11.07.1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 60, poz. 571 ze zm.)
k.k. z 1969 r.	– ustawa z 19.04.1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 13, poz. 94 ze zm.)
k.k.s.	– ustawa z 10.09.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. z 2021 r. poz. 408 ze zm.)
k.k.w.	– ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2021 r. poz. 53 ze zm.)
Kodeks karny Wojska Polskiego z 1944 r.	– Kodeks Karny Wojska Polskiego (Dz.U. z 1957 r. Nr 22, poz. 107 ze zm.)
Konstytucja RP	– Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
konwencja o cyberprzestępczości	– Konwencja Rady Europy o cyberprzestępczości sporządzona w Bukareszcie 23.11.2001 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 728)
k.p.	– ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1320 ze zm.)
k.p.a.	– ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 735)
k.p.c.	– ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805)
k.p.k.	– ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 534 ze zm.)

k.p.k. z 1969 r.	– ustawa z 19.04.1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 13, poz. 96 ze zm.)
k.p.w.	– ustawa z 24.08.2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2021 r. poz. 457 ze zm.)
k.r.o.	– ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359)
k.s.h.	– ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1526 ze zm.)
k.w.	– ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2021 r. poz. 281 ze zm.)
nowela z 5.11.2009 r.	– ustawa z 5.11.2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 206, poz. 1589 ze zm.)
nowela z 16.09.2011 r.	– ustawa z 16.09.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233, poz. 1381)
nowela z 20.02.2015 r.	– ustawa z 20.02.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 396)
pr. przeds.	– ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2021 r. poz. 162)
pr. restr.	– ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2021 r. poz. 1588)
pr. tel.	– ustawa z 16.07.2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. z 2021 r. poz. 576 ze zm.)
pr. up.	– ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 1228 ze zm.)
p.z.p.	– ustawa z 11.09.2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1129 ze zm.)
u.d.w.	– ustawa z 9.10.2009 r. o dyscyplinie wojskowej (Dz.U. z 2021 r. poz. 1489)
u.o.o.g.	– ustawa z 12.10.1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego (Dz.U. Nr 126, poz. 615)
u.p.e.a.	– ustawa z 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2020 r. poz. 1427 ze zm.)
u.p.o.o.	– ustawa z 21.11.1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2021 r. poz. 372 ze zm.)
u.p.w.k.k.	– ustawa z 6.06.1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 554 ze zm.)

-
ustawa o ABW	– ustawa z 24.05.2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U. z 2020 r. poz. 27 ze zm.)
u.s.w.ż.z.	– ustawa z 11.09.2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1131 ze zm.)

Czasopisma i oficjalne publikatory

Apel.-Lub.	– Apelacja. Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Lublinie
Apel.-W-wa	– Apelacja. Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Warszawie
AUNC	– Acta Universitatis Nicolai Copernici
Biul. PK	– Biuletyn Prawa Karnego
Biul. SAKa	– Biuletyn SA w Katowicach
CzPKiNP	– Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
Dz. Urz. MON	– Dziennik Urzędowy Ministerstwa Obrony Narodowej
Dz.U.	– Dziennik Ustaw
GSP	– Gdańskie Studia Prawnicze
GSP-Prz.Orz.	– Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa
KSAG	– Kwartalnik Sądowy Apelacji Gdańskiej
KSP	– Krakowskie Studia Prawnicze
KZS	– Krakowskie Zeszyty Sądowe
M. Pr. Bank.	– Monitor Prawa Bankowego
M. Praw.	– Monitor Prawniczy
NP	– Nowe Prawo
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSAB	– Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej
OSAŁ	– Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Łodzi
OSAW	– Orzecznictwo Apelacji Wrocławskiej
OSN(K)	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego (Izba Karna)
OSNCK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Izba Karna
OSNKW	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNPG	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Wydawnictwo Prokuratury Generalnej
OSNwSK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria A
PiP	– Państwo i Prawo
PiZS	– Praca i Zabezpieczenie Społeczne
-

PPH	– Przegląd Prawa Handlowego
PPiA	– Przegląd Prawa i Administracji
PPK	– Przegląd Prawa Karnego
PPW	– Prawo Papierów Wartościowych
Pr. Bank.	– Prawo Bankowe
Pr. Gosp.	– Prawo Gospodarcze
Pr. Spółek	– Prawo Spółek
Prob. Praw.	– Problemy Prawnicze
Prok. i Pr.	– Prokuratura i Prawo
Prok. i Pr.-wkł.	– Prokuratura i Prawo – wkładka
Prz. Pod.	– Przegląd Podatkowy
Prz. Sejm.	– Przegląd Sejmowy
PS	– Przegląd Sądowy
PUG	– Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RPEiS	– Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
St. Iur.	– Studia Iuridica
St. Pr.-Ek.	– Studia Prawno Ekonomiczne
St. Praw.	– Studia Prawnicze
WPP	– Wojskowy Przegląd Prawniczy
ZNUJ PIPWI	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Instytutu Prawa Własności Intelektualnej

Inne

ABW	– Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
AW	– Agencja Wywiadu
NRA	– Naczelna Rada Adwokacka
SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– sąd okręgowy
TK	– Trybunał Konstytucyjny

USTAWA

z dnia 6 czerwca 1997 r.

Kodeks karny

(tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 1444; zm.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1517; z 2021 r. poz. 1023)

CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA

(...)

ROZDZIAŁ XXXV

Przestępstwa przeciwko mieniu

Literatura: A. Adamski, *Humanizacja prawa karnego państw Unii Europejskiej w dziedzinie przestępstw związanych z kartami płatniczymi*, St. Praw. 2006/4; A. Adamski, *Karalność oszustw na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej na podstawie prawa polskiego* [w:] *Zagadnienia współczesnej polityki kryminalnej*, red. T. Bukiet-Nagórska, Bielsko-Biała 2006; A. Adamski, *Prawnokarna ochrona kart płatniczych w Unii Europejskiej* [w:] *Przestępczość z wykorzystaniem elektronicznych instrumentów płatniczych*, red. J. Kosiński, Szczecin 2006; A. Adamski, *Prawo karne komputerowe*, Warszawa 2000; A. Adamski, *Przestępstwa komputerowe w projekcie kodeksu karnego na tle europejskich standardów normatywnych* [w:] *Prawne aspekty nadużyć popełnionych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii przetwarzania informacji. Materiały z międzynarodowej konferencji naukowej. Poznań 20–22.04.1994 r.*, red. A. Adamski, Toruń 1994; I. Andrejew, *Glosa do wyroku SN z 30.09.1975 r.*, VI KRN 33/75, OSP 1976/6; I. Andrejew, *Kodeks karny. Krótki komentarz*, Warszawa 1986; I. Andrejew, *Kwalifikacja prawna czynu przestępnego*, Warszawa 1987; I. Andrejew, *Oceny prawne drobnej kradzieży*, „Palestra” 1966/1; I. Andrejew, *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1986; I. Andrejew, *Ustawowe znamiona czynu. Typizacja i kwalifikacja przestępstw*, Warszawa 1978; I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973; J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny. Komentarz*, t. 2, Warszawa 1987; K. Banasik, *Typ uprzywilejowany czynu zabronionego*, Prok. i Pr. 2013/9; A. Barczak-Oplustil, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych z zakresu prawa karnego materialnego*, CzPKiNP 2003/2; A. Barczak-Oplustil, W. Górowski, M. Iwański, M. Małecki, K. Mamak, W. Zontek, Sz. Tarapata, *Niekonstytucyjna nowelizacja Kodeksu karnego w związku z epidemią COVID-19*, CzPKiNP 2020/2, Rok XXIV; M. Bednarek, *Mienie. Komentarz do art. 44–55 k.c.*, Kraków 1997; J. Bednarzak, *Przestępstwo oszustwa w polskim prawie karnym*, Warszawa 1971; M. Białkowski, *Oszustwo komputerowe*, „Gazeta Sądowa” 2002/6; J. Biederman, *Glosa do uchwały SN z 20.11.2000 r.*, I KZP 36/00, „Palestra” 2001/7–8; M. Bielski, *Wokół „przepełnionego” charakteru przestępstwa rozboju*, PiP 2009/2; G. Bieniek, H. Ciepla, S. Dmowski, J. Gudowski, K. Kołakowski, M. Sychowicz, T. Wiśniewski, C. Żuławska, *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania*, t. 2, Warszawa 1997; Z. Biernaczyk, *Rozbój w aspekcie kryminologicznym i kryminalistycznym*, Warszawa 1977; T. Bigoszewski, *Przemoc jako znamię strony przedmiotowej*, CzPKiNP 1997/2; A. Błachnio-Parzych, *Glosa do postanowienia SN z 10.07.2013 r.*, II KK 20/13, „Palestra” 2015/1–2; A. Błachnio-Parzych, M. Hudzik, J. Pomykała, *Przegląd glos krytycznych do orzeczeń Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego z zakresu prawa karnego materialnego, opublikowanych w okresie od kwietnia 2004 roku do marca 2005 roku*, „Palestra” 2005/7–8; A. Błachnio-Parzych, M. Hudzik, J. Pomykała, *Przegląd glos krytycznych do orzeczeń Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego z zakresu prawa karnego materialnego, opublikowanych w okresie od kwietnia 2005 roku do marca 2006 roku*, „Palestra” 2007/7–8; J. Błaszczak, *Glosa do wyroku SN z 23.05.2002 r.*, V KKN 404/99, Prok. i Pr. 2003/6; M. Bodzioch, *Nieautoryzowane transakcje płatnicze – wybrane zagadnienia i wątpliwości*, M. Pr. Bank. 2014/12; G. Bogdan, Z. Cwiakalski, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Kraków 2007; J. Bojarski, T. Oczkowski, *Penalizacja korupcji gospodarczej w polskim prawie karnym*, Prok. i Pr. 2004/4; M. Bojarski, M. Filar, W. Filipkowski, O. Górniok (red.), P. Hofmański, M. Kalitowski, A. Kamiński, L.K. Paprzycki, E. Pływaczewski,

W. Radecki, Z. Sienkiewicz, Z. Siwik, R.A. Stefański, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, L. Wilk, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2004; M. Bojarski, W. Radecki, *Ochrona zabytków w polskim prawie karnym. Stan aktualny i propozycje de lege ferenda* [w:] *Prawnokarna ochrona dziedzictwa kultury*, red. J. Kaczmarek, Kraków 2006; Z. Bożyczko, *Kradzież z włamaniem i jej sprawca*, Warszawa 1970; J. Bratoszewski, *Nowelizacja kodeksu karnego*, NP 1981/6; J. Brzezińska, *Kilka uwag o „wypadku mniejszej wagi”*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2014/31; M. Brzeźnicki, *Uwagi na temat kradzieży z włamaniem*, NP 1981/7–8; K. Buchała, *Bezprawność przestępstw nieumyślnych i wyłączające ją dozwolone ryzyko*, Warszawa 1971; K. Buchała, Z. Cwiąkalski, M. Szewczyk, A. Zoll, *Komentarz do kodeksu karnego. Część ogólna*, Warszawa 1994; K. Buczkowski, *Piramidy finansowe – zagadnienia ochrony prawnokarnej*, M. Praw. 2000/5; K. Buczkowski, *Przestępstwo lichwy w kodeksie karnym – przeszłość i teraźniejszość*, PiP 1999/7; M. Budyn, *Glosa do postanowień SN: z 4.11.2002 r., V KKN 376/01, oraz z 22.01.2003 r., I KZP 40/02*, Prok. i Pr. 2004/3; M. Budyn, *Glosa do uchwały SN z 24.01.2001 r., I KZP 45/00*, OSP 2001/11; M. Budyn, M. Kulik, *Glosa do wyroku SA z 9.12.2002 r., II Aka 306/02*, WPP 2004/3; M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, Kraków 2007; M. Byrska, *Prawnokarna ochrona programów komputerowych w nowym prawie autorskim* [w:] *Prawne aspekty nadużyć popełnianych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii przetwarzania informacji*, Toruń 1994; M. Byrska, *Program komputerowy w nowym prawie autorskim*, PiP 1994/11; M. Calkiewicz, *Świadczenia usług a rozporządzenie mieniem w rozumieniu art. 286 § 1 k.k.*, Prok. i Pr. 2009/5; M. Calkiewicz, *Taktyka prowadzenia postępowań karnych w sprawach o przestępstwa popełnione przez posiadaczy rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych za pomocą kart bankomatowych*, Prok. i Pr. 2008/4; M. Chałupka, *Student rezygnuje z nauki, uczelnia nie daje za wygraną*, „Rzeczpospolita” 2008/8; D. Charko, *Glosa do postanowienia SN z 25.03.2010 r., I KZP 1/10*, „Prokurator” 2011/3–4; B. Chojnacka-Kucharska, *Glosa do postanowienia SN z 1.09.2010 r., IV KK 73/10*, PS 2013/1; B. Chojnacka-Kucharska, *Glosa do wyroku SA z 28.12.2011 r., II Aka 385/11*, PS 2013/11–12; O. Chybiński, *Paserstwo w polskim prawie karnym*, Warszawa 1962; O. Chybiński, *Rozbój w teorii i praktyce*, Wrocław 1975; O. Chybiński, W. Gutekunst, W. Świda, *Prawo karne. Część szczególna*, Wrocław 1971, 1980; W. Cieślak, *Glosa do uchwały SN z 19.02.1997 r., I KZP 39/96*, PiP 1998/1; W. Cieślak, *Glosa do wyroku SA z 16.06.1999 r., II Aka 89/99*, Prok. i Pr. 2001/2; W. Cieślak, *Glosa do wyroku SA z 6.03.2003 r., II Aka 231/02*, „Palestra” 2004/7–8; W. Cieślak, *O wzajemnym stosunku zmuszania, rozboju i wymuszenia rozbójniczego*, „Palestra” 1994/12; W. Cieślak, *Przestępstwa rozbójnicze i ich wzajemne relacje (na tle kodeksu karnego z 1997 r.)*, GSP 2000, t. VII; W. Cieślak, *Rozporządzenie mieniem jako znamię wymuszenia rozbójniczego*, „Palestra” 1995/11–12; W. Cieślak, *Wymuszenie rozbójnicze*, Kraków 2000; W. Cieślak, M. Górtowski, *Glosa do postanowienia SN z 29.01.2004 r., I KZP 37/03*, „Rejent” 2004/9; W. Cieślak, T. Kopczyński, *Glosa do wyroku SN z 17.04.1998 r., IV KKN 411/97*, „Palestra” 1999/5–6; E. Czarny-Drożdżek, *Ochrona informacji i programów komputerowych* [w:] *Prawo autorskie a postęp techniczny*, red. J. Barta, R. Markiewicz, Kraków 1999; M. Czekaj, *Posługiwanie się niebezpiecznym przedmiotem – jako znamię przestępstwa w kodeksie karnym*, Prok. i Pr. 1999/2; Z. Cwiąkalski, *Błąd co do bezprawności czynu w polskim prawie karnym. Zagadnienia teorii i praktyki*, Kraków 1991; Z. Cwiąkalski, *Znamiona normatywne w kodeksie karnym* [w:] *Problemy odpowiedzialności karnej. Księga ku czci Profesora Kazimierza Buchały*, Kraków 1994; Z. Cwiąkalski, A. Zoll, *Przegląd orzecznictwa SN z zakresu prawa karnego materialnego za rok 1986*, NP 1987/11–12; W. Dadak, *Przestępstwa związane z działalnością ubezpieczeniową w zakresie ubezpieczeń gospodarczych*, CzPKiNP 2006/1; P. Daniluk, *Glosa do postanowienia SN z 23.05.2013 r., IV KK 68/13*, OSP 2014/5; K. Daszkiewicz, *Korupcja. Błędy i luki w przepisach. Przywileje dla skorumpowanych* [w:] *Kodeks karny z 1997 r. Uwagi krytyczne*, Gdańsk 2001; K. Daszkiewicz, *Korupcja w świetle przepisów kodeksu karnego* [w:] *Nowa kodyfikacja karna. Krótkie komentarze*, Warszawa 1998; K. Daszkiewicz, *Usiłowanie nieudolne (ze szczególnym uwzględnieniem uchwały Sądu Najwyższego z 20.11.2000 r.)*, Prok. i Pr. 2001/9; K. Dąbkiewicz, *Glosa do postanowienia SN z 5.12.2013 r., II KK 212/13*, OSP 2014/9; M. Dąbrowska-Kardas, *Kara jako konflikt dóbr i kolizja norm w świetle koncepcji Roberta Alexy’ego konfliktu reguł i kolizji zasad. Rozważania na tle konstytucyjnych norm stanowienia i stosowania prawa*, Prz. Sejm. 1996/4; M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego z zakresu prawa karnego materialnego za rok 1995*, PS 1996/11–12; M. Derlatka, *Glosa do wyroku SN z 21.06.2012 r., III KK 148/12*, „Palestra” 2013/9–10; M. Derlatka, *Wartość szkody jako wyznacznik społecznej szkodliwości czynu – uwagi na marginesie wyroku Sądu Najwyższego z 22.10.2013 r., V KK 233/13*, „Palestra” 2014/7–8; R. Dębski, *Pozastawowe znamiona przestępstwa. O ustawowym charakterze norm prawa karnego i znamionach typu czynu zabronionego nie określonych w ustawie*, Łódź 1995; A. Drozd, *Rozporządzenie mieniem jako znamię oszustwa sądowego. Uwagi na tle wyroku Sądu Najwyższego z 29.08.2012 r., V KK 419/11*, CzPKiNP 2014/2; E. Drozd, *Numerus clausus praw rzeczowych* [w:] *Problemy kodyfikacji prawa cywilnego*.

Księga pamiątkowa ku czci Profesora Zbigniewa Radwańskiego, red. S. Soltysieński, Poznań 1990; J. Duda, *Glosa do uchwały SN z 24.01.2013 r.*, I KZP 19/12, CzPKiNP 2013/1; M. Dudzik, *Drobna kradzież popełniona z użyciem przemocy – przepęstwo czy wykroczenie*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2009/24; M. Dudzik, *Glosa do postanowienia SN z 28.03.2012 r.*, I KZP 1/12, „Ius Novum” 2013/3; T. Dukiet-Nagórska, *Kradzież z włamaniem*, NP 1981/10–11; J. Duży, *Falszerstwo intelektualne faktury a uszczuplenie podatku od towarów i usług*, PS 2009/11–12; J. Duży, *Glosa do uchwały SN z 24.01.2013 r.*, I KZP 19/12, PiP 2014/7; J. Duży, *Kwalifikacja prawna uszczuplenia podatku od towarów i usług*, PiP 2008/10; J. Duży, *Przedmiot ochrony oszukańczych uszczupień podatkowych*, Prok. i Pr. 2011/12; J. Duży, P. Kołodziejewski, *Glosa do wyroku SA z 21.02.2014 r.*, II AKA 409/13, PS 2015/4; T. Dybowski, *Części składowe rzeczy*, NP 1969/1; P. Dziekoński, *Problem kwalifikacji prawnej VoIP-phreakingu*, Prok. i Pr. 2011/5; K. Eichstaedt, *Idealny zbieg przepęstw z art. 286 § 1 k.k. i z art. 76 § 1 k.k.*, Prok. i Pr. 2012/7–8; M. Filar, *Zakres pojęciowy znamienia pełnienia funkcji publicznej na gruncie art. 228 k.k.*, „Palestra” 2003/7–8; S. Frankowski, *Przepęstwa kierunkowe w teorii i praktyce*, Warszawa 1970; D. Fuchs, *Wyłączenie współnika w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością*, M. Praw. 1997/7; A. Gaberle, *Glosa do postanowienia SN z 29.05.2003 r.*, I KZP 13/03, OSP 2004/4; A. Gaberle, *Niebezpieczne narzędzie jako problem legislacyjny*, PiP 1993/1; M. Gabriel-Węglowski, *O kontrowersjach wykładni pojęcia „przedmiot niebezpieczny” w bóje oraz w pobiciu*, PS 2015/1; B. Gadecki, *Glosa do wyroku SN z 9.12.2009 r.*, V KK 313/09, GSP-Prz. Orz. 2013/3; B. Gadecki, *Glosa do wyroku SO z 24.11.2011 r.*, V Ka 611/11, GSP-Prz.Orz. 2015/1; B. Gadecki, *Kontrowersje wokół odpowiedzialności za zniszczenie lub uszkodzenie dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury*, „Ius Novum” 2013/4; D. Gajdus, *Czynny żal w polskim prawie karnym*, Toruń 1984; M. Gałązka, *Kradzież rozbójnicza – granica między podmiotem a stroną przedmiotową*, Prok. i Pr. 2013/10; M. Gałązka, *Przywłaszczenie na szkodę współwłaściciela w świetle polskiego prawa karnego*, PiP 2013/11; L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 1998; L. Gardocki, *Przepęstwa przeciwko mieniu w projekcie kodeksu karnego*, „Palestra” 1994/7–8; L. Gardocki, *Zagadnienia teorii kryminalizacji*, Warszawa 1990; L. Gardocki, *Zasada nullum crimen sine lege a akty normatywne naczelnych organów organizacji państwowej*, PiP 1969/3; J. Giezek, *Wprowadzenie w błąd jako znamię oszustwa popełnionego w obrocie gospodarczym* [w:] *Nauki penalne wobec problemów współczesnej przepęstności*. Księga jubileuszowa z okazji 70 rocznicy urodzin Profesora Andrzeja Gaberle, Kraków 2007; J. Giezek (red.), D. Gruszecka, N. Kłaczynska, G. Łabuda, A. Muszyńska, T. Razowski, *Kodeks karny. Część szczególna*. Komentarz, Warszawa 2014; G. Głanowski, *Wyłudzenie świadczeń zdrowotnych przez pacjenta*, CzPKiNP 2012/2; S. Glaser, *Polskie prawo karne w zarysie*, Kraków 1933; S. Glaser, A. Mogilnicki, *Kodeks karny. Komentarz*, Kraków 1934; K. Gorazdowski, *Broń palna – broń gazowa?*, PS 2001/5; G. Goss, *Glosa do wyroku SN z 5.12.2008 r.*, III CSK 191/08, OSP 2010/1; G. Gozdór, *Przepęstwa z ustawy o usługach detektywistycznych*, Prok. i Pr. 2005/6; R. Góral, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, Warszawa 1996; O. Górniok, *Glosa do uchwały SN z 30.09.2003 r.*, I KZP 22/03, OSP 2004/5; O. Górniok, *Glosa do wyroku z 19.07.1974 r.*, III KR 55/74, NP 1976/4; O. Górniok, *Jeszcze o nadużyciach procedury podatku VAT*, Prok. i Pr. 2000/6; O. Górniok, *„Niekorzystne rozporządzenie” i „cudze mienie” jako znamiona przepęstwa oszustwa (na tle niektórych sposobów wyłudzeń nieruchomości)*, Prok. i Pr. 2002/9; O. Górniok, *O korupcji gospodarczej w warunkach gospodarki rynkowej*, cz. 1, *Pojęcie, przejawy i uwarunkowania*, PPK 1995/21; O. Górniok, *O pojęciu korzyści majątkowej w kodeksie karnym (problemy wybrane)*, PiP 1978/4; O. Górniok, *O przepęstwach przeciwko mieniu w projekcie zmian przepisów kodeksu karnego*, NP 1982/9–10; O. Górniok, *Pożyczka jako sposób doprowadzenia do niekorzystnego rozporządzenia mieniem*, Pr. Bank. 1997/3; O. Górniok, *Prawo karne gospodarcze*. Komentarz, Toruń 1997; O. Górniok, *Przepęstność gospodarcza w okresie przechodzenia do gospodarki rynkowej* [w:] *Prawo i prawnicy w okresie przemian rynkowych*, red. A. Ratajczak, P. Gosienicki, Poznań 1992; O. Górniok, *Uszczuplenie podatku VAT z zagarnięciem mienia społecznego*, Prok. i Pr. 1997/2; O. Górniok, S. Hoc, M. Kalitowski, S.M. Przyjemski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, *Kodeks karny. Komentarz*, t. 2, Gdańsk 2004; K. Gruszecki, *Glosa do wyroku NSA z 2.02.2000 r.*, SA/Rz 2248/99, OSP 2001/4; W. Grzeszczyk, *Zmiany prawa karnego wprowadzone ustawą z 18.03.2004 r.*, Prok. i Pr. 2004/7–8; S. Grzybowski, J. Skąpski, M. Sośniak, S. Włodyka, S. Wójcik, *Prawo cywilne*, Warszawa 1972; W. Gutekunst, *Kradzież szczególnie zuchwała i z włamaniem*, PPIA 1979/5; W. Gutekunst, *O położeniu przedmiotu wykonawczego kradzieży z włamaniem*, NP 1956/11–12; W. Gutekunst, *Zagarnięcie mienia społecznego*, Warszawa 1956; M. Gutowski, *Nieważność i inne przypadki wadliwości czynności prawnych w kontekście odpowiedzialności karnoprawnej*, PiP 2004/9; E. Guzik-Makaruk, E. Pływaczewski, *Pasertwo* [w:] *System Prawa Karnego*, t. 9, *Przepęstwa przeciwko mieniu i gospodarcze*, red. R. Zawłocki, Warszawa 2015; T. Hanausek, *Problem „niebezpieczności” broni palnej*, PiP 2001/6; A. Herzog, *Charakter prawny tablic rejestracyjnych w rozumieniu prawa karnego*,

Prok. i Pr. 2006/4; A. Herzog, *Tablice rejestracyjne pojazdu jako dokument w rozumieniu prawa karnego*, Prok. i Pr. 2002/10; S. Hoc, *O prawnokarnej ochronie przedstawicieli państw obcych oraz ich symboli państwowych*, Prok. i Pr. 2003/12; L. Hochberg, *Rzecz o włamaniu*, NP 1972/9; P. Hofmański, M. Melezini, G. Szczygieł, *Orzecznictwo Sądu Najwyższego*, Białystok 1997; E. Hryniewicz, *Karnoprawne aspekty orzekania o krótkookresowej niezdolności do pracy*, PiZS 2014/3; J. Ignatowicz, *Ochrona posiadania*, Warszawa 1963; J. Ignatowicz, *Prawo rzeczowe*, Warszawa 1994; K. Indeck, *Przestępstwo paserstwa w kodeksie karnym z 1969 r. Analiza dogmatyczna*, Łódź 1991; T. Iwanek, *Kradzież szczególnie zuchwała – perspektywa historyczna i uwagi de lege lata*, Prok. i Pr. 2021/1; M. Jachimowicz, *Przestępstwo niezgłoszenia danych do ubezpieczenia społecznego* (art. 219 k.k.), Prok. i Pr. 2007/6; M. Jachimowicz, *Przestępstwo przeszkadzania wyborom* (art. 249 k.k.), WPP 2012/1–2; D. Jagiełło, *Oszustwa przetargowe*, „Zamówienia Publiczne Doradca” 2008/9; K.J. Jakubski, *Przestępstwa związane z użyciem kart*, Pr. Bank. 1998/2; P. Janas, *Porwanie dla okupu* (art. 252 k.k.) – zagadnienia wybrane ze szczególnym uwzględnieniem problematyki zbiegu przepisów, „Prokurator” 2008/2–3; R. Janczewicz, L.A. Niewiński, *Tak zwane czyny „przepełnione”*, WPP 2005/2; A. Janiak, *Glosa do wyroku SN z 12.03.1999 r.*, WKN 37/98, OSP 2000/3; M. Janowski, *Przestępstwo tzw. oszustwa komputerowego*, Prok. i Pr. 2011/10; W. Jarocho, *Prawnokarna ochrona konsumentów*, PUG 2004/6; W. Jarocho, *Przestępstwa ubezpieczeniowe*, M. Praw. 1998/11; Z. Jeleń, *Pojęcie broni palnej*, Prok. i Pr. 2002/5; A. Jezusek, *Glosa do uchwały SN z 24.01.2013 r.*, I KZP 19/12, Prok. i Pr. 2014/7–8; A. Jezusek, *Orzeczenie sądowe w sprawie cywilnej jako rozporządzenie mieniem w rozumieniu art. 286 k.k.*, PS 2012/1; A. Kabat, *Wytyczne wymiaru sprawiedliwości w sprawie kradzieży z włamaniem*, PiP 1980/10; J. Kaczmarek, *Konsekwencje prawnokarne uwolnienia zakładnika* (art. 252 § 4 k.k.), Prok. i Pr. 2001/6; T. Kaczmarek, *O bonie towarowym raz jeszcze*, PiP 2004/10; T. Kaczmarek, *Sporne problemy odpowiedzialności karnej ekstraneusa za współsprawstwo do przestępstw indywidualnych* [w:] *Nauka wobec prawdy sądowej. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Zdzisława Kęgla*, Wrocław 2005; J. Kanarek, *Glosa do uchwały SN z 24.01.2013 r.*, I KZP 19/12, „Palestra” 2013/7–8; P. Kardas, *Czy możliwy jest jednoczynowy zbieg sprawczych odmian oszustwa i nadużycia zaufania?* [w:] *Problemy współczesnego prawa karnego i polityki kryminalnej. Księga Jubileuszowa Profesora Zofii Sienkiewicz*, red. M. Bojarski, J. Brzezińska, K. Łucarz, Wrocław 2015; P. Kardas, *Glosa do uchwały SN z 21.06.1995 r.*, I KZP 22/95, WPP 1997/1; P. Kardas, *Glosa do wyroku SN z 13.04.2006 r.*, IV KK 40/06, PS 2007/6; P. Kardas, *Idealny zbieg przestępstw jako problem teoretyczny, dogmatyczny i kryminalnopolityczny*, CzPKiNP 2014/3; P. Kardas, *Karnoprawne aspekty posłużenia się fakturą nierzetelną*, Prok. i Pr. 2007/2; P. Kardas, *Karnoskarbowe konsekwencje korekty deklaracji podatkowej. Uwagi o ustawowych przesłankach bezkarności określonych w art. 16a k.k.s.*, CzPKiNP 2011/3; P. Kardas, *Konstrukcja działania na szkodę spółki handlowej oraz przestępstwa stanowiące jej odpowiednik – projekt nowelizacji „Palestra”* 2011/1–2; P. Kardas, *Konstrukcja idealnego zbiegu, a zakres zastosowania zasady rei iudicate*, „Palestra” 2011/11; P. Kardas, *Konstrukcja idealnego zbiegu przestępstw, a konstytucyjna i konwencyjna zasada ne bis in idem*, CzPKiNP 2010/4; P. Kardas, *O wzajemnych relacjach między przepisem art. 76 § 1 k.k. a przepisem 286 § 1 k.k.*, Prok. i Pr. 2008/12; P. Kardas, *Odpowiedzialność karna za działanie na szkodę spółki – o potrzebie zmian*, PPH 2011/8; P. Kardas, *Odpowiedzialność karna za łapownictwo (rozważania na tle projektowanych nowelizacji kodeksu karnego)*, PS 2002/7–8; P. Kardas, *Odpowiedzialność za nadużycie zaufania i oszustwo w konfiguracjach wieloosobowych*, CzPKiNP 2014/1; P. Kardas, *Okoliczności wyłączające przestępczość lub karalność zachowania a konstrukcja czynu ciągłego*, Prok. i Pr. 2008/1; P. Kardas, *Oszustwo komputerowe w kodeksie karnym*, PS 2000/11–12; P. Kardas, *Prawnokarna ochrona informacji w polskim prawie karnym z perspektywy przestępstw komputerowych. Analiza dogmatyczna i strukturalna w świetle aktualnie obowiązującego stanu prawnego*, CzPKiNP 2000/1; P. Kardas, *Prawnokarne aspekty uchylania się od wykonania zobowiązania podatkowego w podatku VAT – oszustwo skarbowe czy oszustwo klasyczne?*, Prok. i Pr. 2006/5; P. Kardas, *Przestępstwo ciągle w prawie karnym materialnym. Analiza konstrukcji modelowych na tle pojęcia czynu oraz zbiegu przepisów i zbiegu przestępstw*, Kraków 1999; P. Kardas, *Res iudicata a konstrukcja czynu ciągłego*, CzPKiNP 2007/2; P. Kardas, *Szkoda majątkowa jako znamię przestępstwa nadużycia zaufania*, Prok. i Pr. 1996/7–8; P. Kardas, *Teoretyczne podstawy odpowiedzialności karnej za przestępne współdziałanie*, Kraków 2001; P. Kardas, *Współdziałanie przestępne a nowe formy przestępczości*, GSP 2008, t. I; P. Kardas, *Zasada ochrony wolności a odpowiedzialność karna za wymuszenie zwrotu wierzytelności* [w:] *Prawnokarne aspekty wolności*, red. M. Mozgawa, Kraków 2006; P. Kardas, *Zatrudnienie w jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi jako ustawowe kryterium wyznaczające zakres znaczeniowy pojęcia „osoba pełniąca funkcję publiczną”*, CzPKiNP 2005/1; P. Kardas, *Zbieg przepisów art. 284 k.k. i art. 296 k.k. Pozorny czy rzeczywisty problem związany ze wskazaniem właściwej podstawy kwalifikacji prawnej* [w:] *Państwo prawa*

i prawo karne. Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, t. 2, Warszawa 2012; P. Kardas, J. Giezek, *Przepęstwo narażającego na wyrządzenie szkody nadużycia zaufania*, cz. 1, *O nowej regulacji w kontekście procesu legislacyjnego*, „Wrocławskie Studia Sądowe” 2011/1; P. Kardas, J. Giezek, *Przepęstwo narażającego na wyrządzenie szkody nadużycia zaufania*, cz. 2, *Analiza dogmatyczna*, „Wrocławskie Studia Sądowe” 2012/1; P. Kardas, G. Łabuda, *Kumulatywny zbieg przepisów ustawy w prawie karnym skarbowym*, Prok. i Pr. 2001/9; P. Kardas, G. Łabuda, *Zbieg oszustwa i oszustwa skarbowego*, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2005/4; P. Kardas, J. Majewski, *Kilka uwag o kwestii tzw. rzeczywistego zbiegu przepisów ustawy w prawie karnym i sposobach jej rozstrzygnięcia* [w:] *Problemy odpowiedzialności karnej. Księga ku czci Profesora Kazimierza Buchały*, Kraków 1994; P. Kardas, W. Wróbel, *Opinia o rządowym projekcie ustawy – kodeks karny* (druk 2510), CzPKiNP 2001/1; J. Kasprzycki, *Czy rozbój to także przepęstwo przeciwko życiu i zdrowiu?*, CzPKiNP 2003/2; B. Kaszkowska, *Porwanie osoby dla okupu w świetle art. 252 kodeksu karnego*, Prok. i Pr. 2004/10; W. J. Katner, *Rozważania nad pojęciem rzeczy ruchomej*, St. Pr.-Ek. 1985/34; J. Kędziński, *Głos do uchwały SN z 21.10.2003 r.*, I KZP 33/03, „Palestra” 2004/11–12; R. Kędziora, *Charakter prawny kart płatniczych w prawie karnym*, Prok. i Pr. 2011/12; A. Kiedrowicz-Wywiół, *Pharming i jego penalizacja*, Prok. i Pr. 2011/6; A. Kiełtyka, *Głos do wyroku SN z 27.04.2009 r.*, V KK 379/08, LEX 2009; E. Kimera, *Środek obezwładniający jako znamię czynności wykonawczej*, Prok. i Pr. 2011/5; M. Kliš, *Przepęstwa elektroniczne w aspekcie prawa autorskiego*, CzPKiNP 2003/2; M. Klubińska, *O ujemnym wpływie kryminalizacji oszustwa gospodarczego z art. 297 § 1 k.k. na wykładnię znamion oszustwa klasycznego i jednolitość orzecznictwa w sprawach karnych (uwagi na tle wyroków Sądu Apelacyjnego w Katowicach II Aka 407/12 z 15.11.2012 r. i II Aka 324/12 z 14.12.2012 r.)*, Biul. SAKa 2014/4; C. P. Kłak, *Notariusz a przepęstwo oszustwa – aspekty praktyczne*, „Nowy Przegląd Notarialny” 2012/3; R. Kmiecik, *Prawnodowodowe aspekty ochrony programów komputerowych w postępowaniu karnym (problematyka wszczęcia postępowania)*, Prok. i Pr. 1997/6; R. Kmiecik, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego – Izby Karnej w zakresie zagadnień kryminalistyczno-dowodowych w postępowaniu karnym (w latach 1997–2001)*, Prok. i Pr. 2002/7–8; A. Koczyk, *Głos do wyroku SN z 25.09.2012 r.*, IV KK 167/12, „Radca Prawny” 2013/3; *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, t. 1, Warszawa 1997; *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. 2, red. A. Wąsek, Warszawa 2004; *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2, *Komentarz do art. 222–316*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2013; *Kodeks karny z orzecznictwem*, oprac. K. Janczukowicz, Gdańsk 1996; V. Konarska-Wrzošek, *Dyrektywy wyboru kary w polskim ustawodawstwie karnym*, Toruń 2002; W. Korbiel, *Niejednakość połówki*, „Rzeczpospolita” z 3.07.2004 r.; R. Korczyński, R. Koszut, *„Oszustwo” komputerowe*, Prok. i Pr. 2002/2; P. Kowalski, *Głos do uchwały SN z 24.01.2013 r.*, I KZP 19/12, Prok. i Pr. 2014/7–8; M. Kozaczek, *Głos do postanowienia SN z 25.02.2002 r.*, I KZP 1/02, Pr. Bank. 2005/7–8; M. Kozaczek, *Karnoprawna ochrona rzeczowych zabezpieczeń kredytu*, cz. 2, Pr. Bank. 2006/1; M. Kozaczek, *Karnoprawna ochrona rzeczowych zabezpieczeń wierzytelności*, cz. 1, Pr. Bank. 2005/12; Z. Kozłowski, *Zagarnięcie mienia społecznego a uszczuplenie podatku VAT*, Prok. i Pr. 1999/3; L. T. Krawczyk, *Inter delicti kradzieży w supermarketach (studium przypadku)*, „Palestra” 2004/11–12; D. Królczyk, *Prawnokarne aspekty zwalczania piractwa i paserstwa programów komputerowych*, Prok. i Pr. 2012/6; R. Krupa-Dąbrowska, *Za kradzież prądu i więzienie, i opłata*, „Rzeczpospolita” z 30.12.2013 r.; A. Książkowska-Kukulka, *Dobra kultury jako przedmiot ochrony w prawie karnym*, „Prokurator” 2007/2; W. Kubala, *Głos do wyroku SN z 25.05.1987 r.*, WR 214/87, Prob. Praw. 1988/6; L. Kubicki, *Przepęstwo płatnej protekcji a przepęstwo oszustwa (problem zbiegu przepisów ustawy)*, PiP 2005/5; L. Kubicki, *Przepęstwo popełnione przez zaniechanie. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1977; Z. Kukuła, *Dochodzenie roszczeń majątkowych w procesie cywilnym a oszustwo sądowe*, M. Praw. 2006/12; Z. Kukuła, *Dokonanie płatności skradzioną kartą bankomatową. Głos do wyroku SN z 22.03.2017 r.*, III KK 349/16, PS 2018/7–8; Z. Kukuła, *Głos do postanowienia SN z 4.01.2011 r.*, III KK 181/10, WPP 2011/3; Z. Kukuła, *Głos do wyroku SA z 19.03.2013 r.*, II Aka 27/12, PS 2014/5; Z. Kukuła, *Głos do wyroku SA z 11.07.2013 r.*, II Aka 223/13, M. Pr. Bank. 2015/1; Z. Kukuła, *Głos do wyroku SA z 21.01.2014 r.*, II Aka 123/14, „Palestra” 2015/5–6; Z. Kukuła, *Głos do wyroku SN z 14.01.2010 r.*, V KK 235/09, Prok. i Pr. 2012/1; Z. Kukuła, *Głos do wyroku SN z 17.05.2012 r.*, V KK 322/11, PiP 2014/2; Z. Kukuła, *Oszustwo w świadczeniu usług*, Prok. i Pr. 2010/12; Z. Kukuła, *Postępowanie administracyjne a prawo karne – wokół zagadnień związanych z odpowiedzialnością karną*, „Przegląd Policyjny” 2006/4; Z. Kukuła, *Prawnokarna ochrona spadku*, PS 2009/2; M. Kulik, *Głos do postanowienia SN z 9.06.2006 r.*, I KZP 14/06, „Palestra” 2007/1–2; M. Kulik, *Głos do postanowienia SN z 12.12.2012 r.*, V KK 82/12, OSP 2013/10; M. Kulik, *Głos do uchwały SN z 30.06.2008 r.*, I KZP 8/08, „Ius Novum” 2009/1; M. Kulik, *Przepęstwo i wykroczenie uszkodzenia rzeczy*, Lublin 2005; M. Kulik, *Z prawnokarnej problematy-*

ki graffiti, Prok. i Pr. 2001/2; M. Kulik, Zbieg przepisów art. 35 ustawy o ochronie zwierząt z przepisami typizującymi uszkodzenie rzeczy, Prok. i Pr. 2011/6; B. Kunicka-Michalska, Oszustwo komputerowe. Regulacje prawa polskiego, St. Praw. 2006/4; B. Kunicka-Michalska, Wyludzenia i przestępstwa zbliżone godzące w budżety wspólnotowe. Regulacje polskiego prawa karnego, PPK 2005/24; E. Kunze, Kradzież a zabór w celu krótkotrwałego użycia cudzego pojazdu mechanicznego (problem linii granicznej), WPP 1999/3–4; E. Kunze, Kwalifikowane postacie zaboru pojazdu mechanicznego w celu krótkotrwałego użycia, „Palestra” 1999/5–6; E. Kunze, Zabór pojazdu mechanicznego w celu krótkotrwałego użycia, Warszawa 1977; B. Kurzępa, Glosa do postanowienia SN z 9.01.2014 r., V KK 334/13, OSP 2015/3; B. Kurzępa, Glosa do wyroku SA z 17.06.2014 r., II AKA 110/14, OSP 2015/4; B. Kurzępa, Glosa do wyroku SN z 29.09.1987 r., VI KZP 24/87, OSPiKA 1988/11–12; B. Kurzępa, Glosa do wyroku SN z 26.02.2004 r., IV KK 302/03, Prok. i Pr. 2005/3; B. Kurzępa, Oszustwo gospodarcze, Prok. i Pr. 1998/5; A. Lach, Kradzież tożsamości, Prok. i Pr. 2012/3; J. Lachowski, Odpowiedzialność karna płatnika składek – wybrane zagadnienia, PiZS 2004/12; K. Laskowska, Glosa do uchwały SN z 24.01.2001 r., I KZP 45/00, PiP 2001/4; P. Lewczyk, Glosa do wyroku SN z 26.11.2008 r., II KK 79/08, OSP 2010/3; S. Łagodziński, Glosa do uchwały SN z 23.04.1998 r., I KZP 1/98, Prok. i Pr. 1999/1; S. Łagodziński, Kontrowersje wokół przywłaszczenia (art. 284 k.k.), Prok. i Pr. 2001/2; S. Łagodziński, Oszustwo pokradzieżowe, Prok. i Pr. 1998/5; S. Łagodziński, Oszustwo popełnione przez zaniechanie?, Prok. i Pr. 1999/7–8; S. Łagodziński, Przestępstwa przeciwko mieniu w kodeksie karnym (wybrane zagadnienia), Prok. i Pr. 1999/2; S. Łagodziński, Przestępstwa rozbójnicze – wybrane zagadnienia, Prok. i Pr. 1999/11–12; E. Łętowska, Podstawy prawa cywilnego, Warszawa 1993; M. Łukaszewicz, A. Ostapa, Nawiązka i karnoprawny obowiązek naprawienia szkody a roszczenia cywilnoprawne, Prok. i Pr. 2002/2; M. Łukaszewicz, A. Ostapa, Nawiązka w kodeksie karnym – niektóre zagadnienia, Prok. i Pr. 2001/7–8; J. Majewski, Prawnokarna ochrona kredytodawcy w Polsce (na przykładzie banku i kredytu bankowego) [w:] *Przestępczość gospodarcza z perspektywy Polski i Unii Europejskiej*, red. A. Adamski, Toruń 2003; J. Majewski, Prawnokarne przypisywanie skutku przy zaniechaniu, Kraków 1997; J. Majewski, Prowadzenie bez zezwolenia działalności w zakresie publicznego obrotu, PPW 2001/6; J. Majewski, Przestępne wprowadzenie papierów wartościowych do publicznego obrotu, PPW 2001/5; J. Makarewicz, Kodeks karny z komentarzem, Lwów 1935; W. Makowski, Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 1933; M. Makowski, Przestępstwo oszustwa w zakresie zamówień publicznych, Prok. i Pr. 2009/9; A. Marek, Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, Warszawa 1999; A. Marek, Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2004; A. Marek, Prawo karne. Zagadnienia teorii i praktyki, Warszawa 1997; A. Marek, Redukcja warunków penalizacji jako metoda przezwyciężania trudności w stosowaniu prawa karnego, PPK 1995/12; A. Marek, Reforma prawa karnego – uwagi i postulaty, NP 1981/7–8; A. Marek, P. Gensikowski, Konstrukcja czynów współukaranych i jej implikacje praktyczne, Prok. i Pr. 2004/10; A. Marek, T. Oczkowski, Przywłaszczenie [w:] *System Prawa Karnego*, t. 9, Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarcze, red. R. Zawłocki, Warszawa 2011, 2015; A. Marek, E. Pływaczewski, Kradzież z włamaniem – wykładnia pojęcia i zagadnienia polityki karnej [w:] *Materiały VI Wrocławskiego Sympozjum Kryminologicznego*, Wrocław 1993; A. Marek, E. Pływaczewski, A. Peczeniak, Kradzież i paserstwo mienia prywatnego, Warszawa 1985; E. Markowska, Glosa do uchwały SN z 20.11.2000 r., I KZP 36/00, Prok. i Pr. 2005/9; T. Martiszek, Odpowiedzialność za praktyki dopingowe w sporcie w świetle polskiego prawa karnego, CzPKiNP 2003/2; L. Mering, Glosa do uchwały SN z 21.03.2007 r., I KZP 39/06, GSP-Prz.Orz. 2008/1; B. Michalski, Przestępstwa przeciwko mieniu. Rozdział XXXV kodeksu karnego. Komentarz, Warszawa 1999; B. Mik, Glosa do wyroku SN z 12.03.1999 r., WKN 37/98, WPP 2000/1; B. Mik, Karnomaterialna ochrona dokumentów (zagadnienia wybrane), Prok. i Pr. 2001/4; B. Mik, Przykłady kształcą, „Rzeczpospolita” z 16.12.1999 r.; B. Mik, Wprowadzenie [w:] *Nowela antykorupcyjna z 13.06.2003 r. Rys historyczny i podstawowe problemy interpretacyjne*, red. A. Czuj, Kraków 2003; Z. Mirgos, Glosa do wyroku SN z 29.09.1987 r., VI KZP 24/87, OSPiKA 1988/11–12; *Motywy Komisji Kodyfikacyjnej Ministerstwa Sprawiedliwości*, t. 5/4; M. Mozgawa, Pies (i inne zwierzęta) a prawo karne [w:] *Przestępstwo – kara – polityka kryminalna. Problemy tworzenia i funkcjonowania prawa*. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Tomasza Kaczmarka, Kraków 2006; M. Mozgawa, Prawnokarne aspekty naruszenia podatku VAT, Prok. i Pr. 1999/6; D. Mucha, Glosa do postanowienia SN z 6.04.2005 r., V KK 370/04, PS 2006/9; D. Mucha, Kilka uwag o paserstwie nieumyślnym, WPP 2002/1; D. Mucha, Przestępstwo paserstwa jako wypadek mniejszej wagi, „Ius Novum” 2009/4; K. Napierała, Prawne aspekty ochrony danych osobowych przetwarzanych w systemach automatycznych, Warszawa 1997; B.J. Naróg, Problematyka ochrony prawnej korzystania z rozwiązań teleinformatycznych w aspekcie przestępstwa prehackingu z art. 285 § 1 k.k., Prok. i Pr. 2005/6; M. Nawrocki, Przestępstwo oszustwa klasycznego a bezprawie cywilne, „Palestra” 2011/11–12; Z. Niezgoda, Niektóre aspekty prawnokarnej ochrony

ubezpieczycieli (instytucji ubezpieczeniowych) na gruncie unormowań art. 286 i 298 k.k., Prok. i Pr. 2006/4; R. Nogacki, *Prawne aspekty internetowej reklamy banku*, cz. 2, *Strony internetowe*, Pr. Bank. 2005/11; J. Nowacki, *Analogia legis*, Warszawa 1966; J. Nowacki, *Odpowiednie stosowanie przepisów prawa*, PiP 1964/3; P. Nowak, *Wykładnia znamienia „włamanie” na gruncie art. 279 § 1 k.k.*, „Palestra” 2013/7–8; I. Nowicka, *Kilka uwag do dyskusji nad czynami przepołowionymi*, „Przegląd Policyjny” 2007/2; T. Oczkowski, *Glosa do wyroku SN z 17.06.1998 r.*, IV KKN 108/96, M. Praw. 2003/12; T. Oczkowski, *Glosa do wyroku SN z 29.08.2012 r.*, V KK 419/11, OSP 2013/9; T. Oczkowski, *Kwalifikowana postać przepęstwa rozbój w polskim prawie karnym – wybrane zagadnienia* [w:] *Doctrina multiplex veritas una. Księga jubileuszowa ofiarowana Profesorowi Mariuszowi Kulickiemu twórcy Katedry Kryminalistyki z okazji 35-lecia powołania Katedry na Wydziale Prawa i Administracji UMK*, red. A. Bulsiewicz, A. Marek, V. Kwiatkowska-Darul, Toruń 2004; T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych. Prawnkarne oceny i konsekwencje*, Warszawa 2013; T. Oczkowski, *Oszustwo jako przepęstwo majątkowe i gospodarcze*, Kraków 2004; T. Oczkowski, *Problematyka karnoprawnej oceny wyłudzenia podatku VAT*, Prok. i Pr. 2009/7–8; A.T. Olszewski, *Glosa do uchwały SN z 21.03.2007 r.*, I KZP 39/06, PiP 2007/10; G. Pala, *Czyn z art. 186 § 2 k.k. – oszustwo czy inne przepęstwo*, Prok. i Pr. 2001/6; P. Palka, *Glosa do wyroku SA z 8.02.2001 r.*, II AKA 18/01, Prok. i Pr. 2003/3; P. Palka, *Przepęstwo czy wykroczenie paserstwa – rozważania wokół przedmiotu czynności wykonawczej*, Prok. i Pr. 2005/7–8; P. Palka, M. Reut, *Korupcja w nowym kodeksie karnym*, Kraków 1999; L.K. Paprzycki, *Odpowiedzialność karna za przepęstwo bierne pracowników bankowych w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego* [w:] *Blanqueo de Dinero Y Corrupción en El Sistema Bancario*, Salamanca 2002; L.K. Paprzycki, *Oszustwo informatyczne właściwe i niewłaściwe a nielegalne wykorzystywanie dealerów*, St. Praw. 2006/4; L.K. Paprzycki, *Szantaż samochodowy*, „Rzeczpospolita” z 4.06.1998 r.; M. Pawełek, *Glosa do postanowienia SN z 9.06.2006 r.*, I KZP 14/06, „Palestra” 2007/1–2; L. Peiper, *Komentarz do kodeksu karnego, prawa o wykroczeniach i przepisów wprowadzających*, Kraków 1936; A. Piaczyńska, *Przepęstne przywłaszczenie składnika objętego wspólnym majątkiem współników*, Prok. i Pr. 2011/9; A. Piaczyńska, *Przywłaszczenie składnika spadku przez współspadkobiercę*, Prok. i Pr. 2011/3; A. Pilch, *Status bonu towarowego na gruncie k.k.*, „Palestra” 2004/11–12; J.A. Piszczek, *Organ ciała ludzkiego jako przedmiot stosunków cywilnoprawnych oraz cechy charakterystyczne czynności prawnych dotyczących tych organów*, AUNC, Prawo 1983/22; J. Piórkowska-Flieger, *Glosa do wyroku SN z 26.11.2014 r.*, II KK 138/14, OSP 2015/9; D. Pleńska, *Przepęstwa przeciwko mieniu* [w:] *Prawo karne. Część szczególna*, Warszawa 1969; E. Pływaczewski, *Przepęstwo paserstwa w ustawodawstwie polskim*, Toruń 1986; Ł. Pohl, *Przepęstwo tzw. oszustwa ubezpieczeniowego (art. 298 k.k.) – uwagi zasadnicze*, RPEiS 2001/4; Ł. Pohl, *Przepęstwo upozorowania wypadku ubezpieczeniowego a przepęstwo oszustwa*, RPEiS 2002/3; K.A. Politowicz, *Nawiązka i odszkodowanie w przypadku kradzieży leśnej – czyli o kumulacji roszczeń i zasadach karania w świetle art. 290 § 2 k.k.*, WPP 2014/1; J. Potulski, *Glosa do postanowienia SN z 29.10.2012 r.*, I KZP 11/12, GSP-Prz.Orz. 2013/1; M. Poźniak-Niedzielska, *Zbicie przedsiębiorstwa w świetle zmian w kodeksie cywilnym*, PiP 1991/6; P. Pratkaniecki, *Glosa do uchwały SN z 29.01.2004 r.*, I KZP 39/03, PS 2005/2; *Prawo karne. Zagadnienia teorii i praktyki*, red. A. Marek, Warszawa 1986; A.N. Preibisz, *Karnoprawna ocena żądania korzyści za zwrot bezprawnie zabranej rzeczy*, Prok. i Pr. 2005/5; A.N. Preibisz, *Niekorzystne rozporządzenie mieniem jako znamię oszustwa (art. 286 § 1 k.k.)*, Prok. i Pr. 2005/10; A.N. Preibisz, *Przedmiot ochrony przepęstwa określonego w art. 286 § 1 k.k.*, Prok. i Pr. 2004/10; S.M. Przyjemski, *Glosa do uchwały SN z 24.07.2001 r.*, I KZP 10/01, Prok. i Pr. 2002/3; S.M. Przyjemski, *Glosa do wyroku SN z 4.06.2003 r.*, WA 26/03, PiP 2004/5; T. Pudo, *Glosa do postanowienia SN z 29.09.2004 r.*, I KZP 21/04, CzoPKiNP 2006/1; A. Pyka, *Oszustwo asekuracyjne*, M. Praw. 1999/9; A. Pyka, *Oszustwo kredytowe na tle innych przepęstw przeciwko mieniu*, St. Pr.-Ek. 1999/59; R. Rabiega, *Kilka refleksji na temat tzw. mieszanej strony podmiotowej w polskim prawie karnym*, „Ius Novum” 2013/3; W. Radecki, *Glosa do uchwały SN z 19.08.1993 r.*, I KZP 17/93, OSP 1994/5; W. Radecki, *Glosa do uchwały SN z 24.07.2001 r.*, I KZP 10/01, OSP 2002/2; W. Radecki, *Oceny prawne kłusownictwa rybackiego*, Prok. i Pr. 2011/9; W. Radecki, *Ochrona dóbr kultury w nowym kodeksie karnym*, Prok. i Pr. 1998/2; M. Radwański, *Niepewne jak konsorcjum*, „Rzeczpospolita” z 2.09.2002 r.; Z. Radwański, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 1994, 2007; Z. Radwański, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2002; J. Radzicki, *Pobieranie tkanek i narządów ze zwłok w celach leczniczych w świetle obowiązujących przepisów w Polsce*, NP 1968/9; A. Ratajczak, *Przepęstwa przeciwko mieniu stanowiącemu własność osobistą i indywidualną*, Warszawa 1971; G. Rejman, *Falszowanie pieniędzy i papierów wartościowych (art. 310 § 1 k.k.)*, PPK 2001/21; M. Rogalski, *Pożyczka a przepęstwo oszustwa w polskim prawie karnym*, PS 1992/4; M. Rogalski, *Przepęstwo kradzieży telefonu komórkowego*, „Palestra” 2005/3–4; M. Rogalski, *Strona podmiotowa przepęstwa oszustwa w telekomunikacji*, Prok. i Pr. 2006/11; I. Rogowska,

Glosa do wyroku SA z 17.12.1998 r., II AKA 199/98, Prok. i Pr. 2001/12; M. Romanowski, *Podział praw podmiotowych na majątkowe i niemajątkowe*, PiP 2006/3; S. Rudnicki, *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe*, Warszawa 1996; A. Rybak, *Prawnokarna ochrona godności zwłok człowieka*, „Palestra” 2004/1–2; M. Rzewuski, *Kradzież karty bankomatowej*, „Jurysta” 2006/6; M. Rzewuski, *Wokół kradzieży karty bankomatowej*, „Prokurator” 2006/2; R. Sadlik, *Odpowiedzialność pracownika za zagarnięcie mienia pracodawcy*, „Służba Pracownicza” 2009/3; A. Sakowicz, *Glosa do wyroku SA z 27.11.2003 r.*, II AKA 280/03, Prok. i Pr. 2006/10; B. Sałata, *Problemy prawne związane ze ściganiem przestępczości ubezpieczeniowej w praktyce prokuratorskiej*, Prok. i Pr. 2003/9; J. Satko, *Glosa do postanowienia SN z 14.07.2011 r.*, IV KK 139/11, OSP 2012/4; J. Satko, *Glosa do wyroku SN z 9.04.1997 r.*, III KKN 241/96, OSP 1998/5; J. Satko, *Glosa do wyroku SN z 28.06.2000 r.*, III KKN 86/98, OSP 2001/1; J. Satko, *Glosa do wyroku SN z 30.08.2000 r.*, V KKN 267/00, OSP 2001/3; J. Satko, *Glosa do wyroku SN z 22.09.2011 r.*, III KK 48/11, OSP 2012/9; P. Seledec, *Przestępstwa naruszające prawa autorskie*, PS 2003/7–8; I. Sepiolo, *Glosa do uchwały SN z 24.01.2013 r.*, I KZP 19/12, PUG 2014/12; A. Serlikowska, *Naruszenia praw autorskich w Internecie*, „Studia Iuridica Toruniensia” 2013/2; O. Sitarz, *Kilka refleksji na temat likwidacji tzw. czynów przepołowionych*, Prok. i Pr. 2006/11; M. Siwek, *Glosa do postanowienia SN z 7.09.2000 r.*, I KZP 25/00, „Palestra” 2001/5–6; M. Siwek, *Glosa do postanowienia SN z 23.04.2002 r.*, I KZP 10/02, Prok. i Pr. 2004/3; M. Siwek, *Glosa do uchwały SN z 30.06.2008 r.*, I KZP 12/08, Prok. i Pr. 2010/6; M. Siwek, *Glosa do uchwały SN z 26.06.2014 r.*, I KZP 8/14, LEX 2015; M. Siwek, *Glosa do wyroku SA z 9.12.2002 r.*, II AKA 306/02, WPP 2003/3; M. Siwek, *Glosa do wyroku SA z 3.07.2003 r.*, II AKA 214/03, LEX 2011; M. Siwek, *Glosa do wyroku SN z 23.05.2002 r.*, V KKN 404/99, Prok. i Pr. 2003/6; M. Siwek, *Glosa do wyroku SN z 14.05.2008 r.*, WK 11/08, LEX 2010; M. Siwek, *Glosa do wyroku SN z 23.11.2010 r.*, IV KK 282/10, LEX 2012; M. Siwiec, *Usiłowanie nieudolne kradzieży kieszonekowej – przestępstwo czy wykroczenie?*, „Edukacja Prawnicza” 2008/1; Z. Siwik, *Systematyczny komentarz do ustawy karnej skarbowej. Część ogólna*, Wrocław 1993; J. Skorupka, *Cywilna i karna ochrona kredytodawcy i pożyczkodawcy*, Prok. i Pr. 2000/5; J. Skorupka, *Glosa do uchwały SN z 23.10.2002 r.*, I KZP 31/02, OSP 2003/6; J. Skorupka, *Glosa do uchwały SN z 21.10.2003 r.*, I KZP 33/03, OSP 2004/3; J. Skorupka, *Glosa do uchwały SN z 26.11.2003 r.*, I KZP 21/03, OSP 2005/4; J. Skorupka, *Glosa do wyroku SA z 23.10.2001 r.*, II AKA 213/01, Prok. i Pr. 2003/5; J. Skorupka, *Karnoprawna ochrona niektórych praw majątkowych sprzedawcy*, M. Praw. 2001/9; J. Skorupka, *Przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi – komentarz*, Warszawa 2002; J. Skorupka, *Uwagi porównawcze na temat cywilnej i karnej ochrony praw majątkowych ubezpieczycieli*, Prok. i Pr. 2000/2; J. Skorupka, *Wady oświadczenia woli w wybranych przestępstwach gospodarczych*, PS 2000/4; J. Skorupka, *Wybrane zagadnienia konstrukcji typów szczególnych przestępstwa oszustwa*, M. Praw. 2004/14; J. Skorupka, *Zagadnienie komplementarności karnoprawnej i cywilnoprawnej ochrony wierzycieli*, PiP 2001/8; M. Skwarcow, *Wybrane zagadnienia zmiany kwalifikacji prawnej czynu na tle orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych*, PS 2005/4; M. Skwarzyński, *Przestępstwo uzyskania programu komputerowego – art. 278 § 2 k.k.*, „Palestra” 2010/3; R. Sławnikowski, *Głos w dyskusji (panel II)*, CzPKiNP 2011/2; *Słownik języka polskiego*, t. 1–3, red. M. Szymczak, Warszawa 1996; T. Snarski, *Glosa do uchwały SN z 17.12.2008 r.*, I KZP 27/08, GSP-Prz.Orz. 2010/1; S. Sołtysiński, *Glosa do postanowienia SN z 3.12.2002 r.*, I CZ 163/02, OSP 2004/5; C. Sołta, *Broń palna – główne problemy wykładni przepisów kodeksu karnego*, Prok. i Pr. 2004/5; C. Sołta, *Wybrane zagadnienia granic wykładni w prawie karnym w świetle zasady nullum crimen sine lege*, WPP 2004/5; M. Sośniak, *Zagadnienia prawne przeszczerpów*, PiP 1971/2; M. Sośniak, *Z cywilistycznej problematyki przeszczerpów*, PiP 1973/3; A. Sośnicka, *Odpowiedzialność karna za zabór mienia stanowiącego wspólność majątkową małżeńską*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2006/8; A. Sośnicka, *Przestępstwo i wykroczenie przywłaszczenia w polskim prawie karnym*, Warszawa 2013; M. Sowa, *Ogólna charakterystyka przestępczości internetowej*, „Palestra” 2001/5–6; T. Sroka, *Kradzież energii czy oszustwo energetyczne? Kilka uwag o prawnokarnej odpowiedzialności za niezgodne z prawem użytkowanie energii*, CzPKiNP 2010/1; P. Stec, *Powiernictwo w prawie polskim na tle porównawczym*, Kraków 2005; L. Stecki, *Abonament telefoniczny a małżeńska wspólność majątkowa*, NP 1990/10–12; B.J. Stefańska, *Glosa do postanowienia SN z 9.06.2006 r.*, I KZP 14/06, OSP 2008/2; R.A. Stefański, *Glosa do postanowienia SN z 4.11.2002 r.*, V KKN 376/01, PiP 2003/7; R.A. Stefański, *Glosa do wyroku SN z 1.12.2008 r.*, V KK 386/08, WPP 2009/3; R.A. Stefański, *Odpowiedzialność karna za zabór mienia stanowiącego współwłasność majątkową*, Prok. i Pr. 1995/10; R.A. Stefański, *Oszustwo informatyczne w praktyce polskich organów ścigania*, St. Praw. 2006/4; R.A. Stefański, *Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego wykonawczego, prawa karnego skarbowego i prawa wykroczeń za 2001 r.*, WPP 2002/1; R.A. Stefański, *Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego mate-*

rialnego, prawa karnego wykonawczego, prawa karnego skarbowego i prawa wykroczeń za 2002 r., WPP 2003/1; R.A. Stefański, *Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego wykonawczego i prawa karnego skarbowego*, WPP 2007/1; R.A. Stefański, *Przestępstwo korupcji gospodarczej* (art. 296a), Prok. i Pr. 2004/3; R.A. Stefański, *Przestępstwo korupcji wyborczej* (art. 250a), Prok. i Pr. 2004/4; R.A. Stefański, *Przestępstwo niszczenia znaków granicznych* – art. 277 k.k., Prok. i Pr. 2001/10; R.A. Stefański, *Przestępstwo podawania się za funkcjonariusza publicznego* (art. 227), Prok. i Pr. 2006/2; R.A. Stefański, *Przestępstwo uwolnienia osoby pozbawionej wolności* (art. 243 k.k.), Prok. i Pr. 2003/2; R.A. Stefański, *Przestępstwo wywierania wpływu na czynności sądu* – art. 232 k.k., Prok. i Pr. 2002/2; A. Stelmachowski, *Istota i funkcja posiadania*, Warszawa 1958; I. Stolarczyk, *Odpowiedzialność za nierzetelne wystawienie faktury VAT*, Prok. i Pr. 2010/9; I. Stolarczyk, *Oszustwo kredytowe* – art. 297 § 1, Prok. i Pr. 2005/9; M. Strzelecki, *O kryminalistycznych aspektach wyludzenia płatności bezpośrednich i uzupełniających w świetle badań aktowych*, Prok. i Pr. 2014/6; M. Surkont, *Z zagadnień odpowiedzialności za korupcję*, WPP 2000/1; P. Sury, *Praktyka bancassurance a przepisy karne ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym*, Prok. i Pr. 2014/10; *System Prawa Cywilnego*, t. 1, Część ogólna, red. S. Grzybowski, Ossolineum 1974, 1985; *System Prawa Cywilnego*, t. 2, *Prawo własności i inne prawa rzeczowe*, red. J. Ignatowicz, Ossolineum 1977; *System Prawa Cywilnego*, t. 3, cz. 1, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. Z. Radwański, Ossolineum 1981; *System Prawa Cywilnego*, t. 4, *Prawo spadkowe*, red. J.S. Piątoski, Ossolineum 1986; *System Prawa Karnego*, t. 4, cz. 2, *O przestępstwach w szczególności*, red. I. Andrejew, L. Kubicki, J. Waszczyński, Ossolineum 1989; *System Prawa Karnego*, t. 9, *Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarcze*, red. R. Zawłocki, Warszawa 2015; *System Prawa Prywatnego*, t. 1, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2012; *System Prawa Prywatnego*, t. 2, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. Z. Radwański, Warszawa 2002; A. Szajkowski, *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 1995; Z. Szczurek, *Oszustwo w handlu na szkodę nabywcy w polskim prawie karnym*, Warszawa 1976; M. Szerer, *O kradzieży z włamaniem*, NP 1965/7–8; M. Szerer, *Problematiczność pojęcia kradzieży szczególnie zuchwałej*, PiP 1976/8–9; A. Szpunar, *Czyny niedozwolone w kodeksie cywilnym*, SC 1970, t. XV; A. Szpunar, *Rozważania nad odszkodowaniem i karą*, PiP 1974/6; E. Szvedek, *Paserstwo pośrednie*, PiP 1962/7; E. Szvedek, *Paserstwo w polskim prawie karnym*, Poznań 1970; M. Szwejkowska, *Przestępstwa przeciwko środowisku w polskim kodeksie karnym z 1997 r. (wybrane zagadnienia)*, „Prawo i Środowisko” 2014/1; B. Szyprowski, *Czyny przepełnione – problemy praktyczne*, Prokurator 2006/1; S. Śliwiński, *Prawo karne. Część szczególna*, Warszawa 1948; S. Śliwiński, *Prawo karne materialne. Część szczególna*, Warszawa 1948; J. Śliwowski, *Prawo karne*, Warszawa 1975; R.A. Świąłowski, *Kompensacyjna funkcja czynnego żalu w kodeksie karnym z 1997 r.*, CzPKiNP 2002/2; B. Świątkiewicz, *Glosa do wyroku SN z 11.01.1988 r.*, II KR 343/87, OSP 1990/8; W. Świda, *Prawo karne*, Warszawa 1986; S. Tarapata, *Glosa do wyroku SN z 2.12.2008 r.*, III KK 221/08, CzPKiNP 2011/4; M. Tarnawski, *Zagadnienia jedności i wielości przestępstw*, Poznań 1977; R. Tollik, *Przegląd orzecznictwa sądów apelacyjnych i okręgowych w sprawach bankowych za rok 2000*, Pr. Bank. 2001/6; M. Tomaszewski, *Pojęcie broni palnej w prawie karnym*, Prok. i Pr. 2006/10; M. Trzciński, *Przestępczość przeciwko zabytkom*, Prok. i Pr. 2011/6; M. Trzciński, *Z problematyki przestępczości przeciwko zabytkom w Polsce* [w:] *Nauka wobec prawdy sądowej. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Zdzisława Kęgla*, Wrocław 2005; T. Tyburcy, *Mienie jako przedmiot ochrony w prawie karnym (na wybranych przykładach)*, CzPKiNP 2018/3; T. Tyburcy, *Pojęcie „rzeczy ruchomej” w prawie karnym*, KSAG 2018/1; T. Tyburcy, *Wypadek mniejszej wagi*, KSAG 2018/3; *Uzasadnienie projektu kodeksu karnego z 1969 r.*, Warszawa 1968; *Uzasadnienie rządowego projektu kodeksu karnego. Nowe kodeksy karne z uzasadnieniem*, Warszawa 1997; J. Warylewski, *Kontratypy wiosenne*, „Palestra” 1999/7–8; J. Warylewski, *Przegląd orzecznictwa z zakresu prawa karnego materialnego za rok 2006*, GSP 2007, t. II; J. Wasilkowski, *Pojęcie własności we współczesnym prawie polskim*, Warszawa 1971; J. Waszczyński, *O „korzyści majątkowej” w prawie karnym (problemy kodyfikacji)*, PiP 1981/1; J. Wawrowski, *Przemoc – zamach – przymus, groźba i gwałt na osobie*, „Jurysta” 2006/8; J. Wawrowski, *Przestępstwa z użyciem przemocy – przemoc a przemoc wobec osoby*, PS 2007/6; A. Wąsek, *Formy popełnienia przestępstwa w kodeksie karnym z 1997 r.* [w:] *Nowa kodyfikacja karna. Kodeks karny. Krótkie komentarze*, Warszawa 1998; A. Wąsek, *Glosa do uchwały SN z 20.11.2000 r.*, I KZP 36/00, OSP 2001/4; A. Wąsek, *Glosa do wyroku SN z 18.02.2002 r.*, III KKN 280/99, OSP 2003/5; A. Wąsek, *Glosa do wyroku SN z 11.09.2002 r.*, V KKN 9/01, OSP 2003/7–8; A. Wąsek, *Odpowiedzialność karna za nieprzeszkodzenie przestępstwu*, Warszawa 1973; A. Wąsek, *Opinia na temat rządowego i poselskich projektów ustawy o zmianie ustawy – kodeks karny (druki nr: 1672; 2335; 2510; 2491; 1932)*, CzPKiNP 2001/1; A. Wąsek, *Propozycja zmian k.k. z 1997 r. po roku jego obowiązywania* [w:] *Racjonalna reforma prawa karnego*, red. A. Zoll, Warszawa 2001; A. Wąsek, *Współsprawstwo w polskim prawie karnym*, Warszawa 1977; P. Wesołowski, *Odpow-*

wiedzialność karna i karnoskarbowa za wystawianie fałszywych faktur, „Doradca Podatkowy” 2014/3; G. Węglowski, Pojęcie „funkcji publicznej” w aspekcie przestępstw łapownictwa, Prok. i Pr. 2003/7–8; P. Wiatrowski, Typ podstawowy przestępstwa rozboju w doktrynie i orzecznictwie, Prok. i Pr. 2010/3; P. Wiatrowski, Znamiona rozboju kwalifikowanego, Prok. i Pr. 2007/4; M. Wierzbowski, P. Wypych, Glosa do wyroku SN z 13.05.2002 r., V KKN 141/01, „Palestra” 2003/3–4; L. Wilk, Glosa do uchwały SN z 24.01.2013 r., I KZP 19/12, OSP 2013/7–8; J. Wojciechowski, Kodeks karny. Komentarz. Orzecznictwo, Warszawa 1997; J. Wojciechowska, Problem kwalifikacji prawnej wyludzeń informatycznych z użyciem kart kredytowych, St. Praw. 2006/4; W. Wolski, Glosa do wyroku SN z 3.09.2009 r., V KK 171/09, PS 2010/9; W. Wolter, Funkcja błędu w prawie karnym, Warszawa 1965; W. Wolter, Klauzule normatywne w przepisach karnych, „Krakowskie Studia Prawnicze” 1969/3–4; W. Wolter, Kumulatywny zabieg przepisów ustawy, Warszawa 1969; W. Wolter, Nauka o przestępstwie, Warszawa 1973; W. Wolter, Prawo karne. Zarys wykładu systematycznego. Część ogólna, Warszawa 1947; W. Wolter, Reguły wyłączenia wielości ocen w prawie karnym, Warszawa 1961; W. Wolter, Z rozważań nad kwalifikowanymi typami przestępstw, PiP 1972/8–9; W. Wolter, Z rozważań nad winą nieumyślną, PiP 1962/5–6; A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, Prawo cywilne. Zarys części ogólnej, Warszawa 1996, 1999; P. Wójcik, Glosa do uchwały SN z 15.06.2007 r., I KZP 15/07, Prok. i Pr. 2009/11–12; W. Wróbel, Relacyjne i wartościujące ujęcie bezprawności w prawie karnym, PPK 1993/8; W. Wróbel, Struktura normatywna przepisu prawa karnego, RPEiS 1993/3; J. Wróblewski, Kradzież z włamaniem. Z zagadnień rozumienia tekstów prawnych, RPEiS 1966/3; W. Wyjatek, Glosa do postanowienia SN z 24.06.2010 r., V KK 388/09, „Palestra” 2011/1–2; J. Wyrembak, Pomoc do zbycia rzeczy jako znamię przestępstwa paserstwa, St. Iur. 2006, t. 46; D. Wysocki, Czek oraz blankiet czekowy jako różne przedmioty bezpośredniego działania fałszerstwa, Prok. i Pr. 2000/6; D. Wysocki, Glosa do wyroku SN z 28.06.2000 r., III KKN 86/98, OSP 2001/1; S. Zabłocki, Przegląd orzecznictwa SN z zakresu prawa karnego materialnego, „Palestra” 1996/11–12; A. Zachuta, Nawiązka i świadczenie pieniężne w prawie karnym, cz. 2, M. Praw. 2005/9; R. Zakrzewski, Ochrona obrotu gospodarczego w nowym kodeksie karnym, PUG 1997/11; W. Zalewski, Glosa do postanowienia SN z 9.06.2006 r., I KZP 14/06, GSP-Prz.Orz. 2007/1; W. Zalewski, Glosa do postanowienia SN z 24.09.2008 r., III KK 117/08, GSP-Prz. Orz. 2009/3; R. Zawłocki, Osoba pełniąca funkcję publiczną jako sprawca przestępstwa łapownictwa biernego z art. 228 k.k., M. Praw. 2002/10; R. Zawłocki, Oszustwa gospodarcze. Analiza przepisów art. 297 i 298 k.k., M. Praw. 2003/6; R. Zawłocki, Przestępstwo przywłaszczenia rzeczy przewłaszczonych, M. Praw. 2006/23; R. Zawłocki, Życie pewnego wyroku, czyli historia karnoprawnego objawienia [w:] Fiat iustitia pereat mundus. Księga jubileuszowa poświęcona Sędziemu Sądowi Najwyższego Stanisławowi Zabłockiemu z okazji 40-lecia pracy zawodowej, red. P. Hofmański (przy współpracy P. Kardasa i P. Wilińskiego), Warszawa 2014; M. Zbrojewska, Glosa do postanowienia SN z 24.06.2010 r., V KK 388/09, LEX 2010; I. Zduński, Problematyka penalizacji fałszowania wskazań licznika pojazdu mechanicznego – uwagi de lege lata i de lege ferenda, KSAG 2014/3; E. Zielińska, Transplantacja w świetle prawa w Polsce i na świecie, PiP 1995/6; K. Zielińska, Przestępczość przeciwko zabytkom w Polsce i na świecie – stan faktyczny, zagrożenia, przeciwdziałanie, „Przegląd Policyjny” 2007/3; M. Zieliński, Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki, Warszawa 2002; Z. Ziemiński, Problemy podstawowe prawoznawstwa, Warszawa 1980; Z. Ziemiński, M. Zieliński, Dyrektywy i sposób ich wypowiedziania, Warszawa 1995; A. Zientara, Przestępstwo nadużycia zaufania z art. 296 kodeksu karnego, Warszawa 2010; A. Zoll, Glosa do postanowienia SN z 14.07.2011 r., IV KK 139/11, OSP 2012/4; A. Zoll, Glosa do uchwały SN z 10.12.1998 r., I KZP 22/98, OSP 1999/5; A. Zoll, Glosa do uchwały SN z 26.06.2014 r., I KZP 8/14, OSP 2015/1; A. Zoll, O normie prawnej z punktu widzenia prawa karnego, „Krakowskie Studia Prawnicze” 1991/23; S. Żółtek, Relacja między typami czynów zabronionych określonymi w kodeksie karnym i kodeksie karnym skarbowym (na tle konkurencji art. 76 § 1 k.k.s. i art. 286 k.k.) [w:] Studia i Analizy Sądu Najwyższego, t. 7, Warszawa 2014; S. Żółtek, Wyludzenie kredytu a sprzeniewierzenie przedmiotu przewłaszczenia na zabezpieczenie, Pr. Bank. 2006/9.

Uwagi wprowadzające

1. Rozdział XXXV Kodeksu karnego z 1997 r., grupujący przestępstwa przeciwko mieniu, jest odpowiednikiem rozdziału XXXIX Kodeksu karnego z 1932 r. oraz rozdziału XXIX Kodeksu karnego z 1969 r. W opisie poszczególnych typów przestępstw przeciwko mieniu oraz w strukturze całego rozdziału Kodeks karny z 1997 r. nawiązuje do rozwiązań

zawartych w Kodeksie karnym z 1932 r. W zakresie karnoprawnej ochrony mienia Kodeks karny oparty jest na zasadzie pełnej równości karnoprawnej ochrony wszelkich form własności mienia, realizując wyrażoną w art. 64 ust. 2 Konstytucji RP zasadę, według której: „Własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej”. Przyjęte w nim rozwiązania legislacyjne stanowią wyraz odstąpienia przez ustawodawcę od charakterystycznej dla porządku prawnego PRL zasady wzmożonej ochrony mienia społecznego i znacznie słabszej karnoprawnej ochrony mienia indywidualnego (prywatnego). W tym kontekście, mając na względzie nawiązanie przez Kodeks karny z 1997 r. do modelu ochrony i odpowiedzialności za zamachy na mienie, ukształtowanego w okresie dwudziestolecia międzywojennego, należy przypomnieć, że odpowiedzialność za przestępstwa przeciwko mieniu została poddana w okresie PRL znacznym modyfikacjom w stosunku do stanu regulacji zawartej w Kodeksie karnym z 1932 r. Rozwarstwienie zakresu ochrony nastąpiło już w chwili uchwalenia dekretów z 4.03.1953 r.: o wzmożeniu ochrony własności społecznej (Dz.U. Nr 17, poz. 68 ze zm.) oraz o ochronie własności społecznej przed drobnymi kradzieżami (Dz.U. Nr 17, poz. 69 ze zm.). Dekrety te wyodrębniały własność społeczną jako szczególny przedmiot ochrony karnej, wprowadzając jednocześnie nowe, nieznanne Kodeksowi karnemu z 1932 r. typy przestępstw, jak np.: zbiorcze przestępstwo zagarnięcia mienia społecznego, obejmujące oprócz posiadających już jurydyczne opisy form kradzieży, przywłaszczenia i wyłudzenia, pozbawiony takiego opisu „jakikolwiek inny sposób zagarnięcia” (por. A. Lityński [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 362 i n.). Wprowadzone dekretami z 1953 r. zasady odpowiedzialności karnej za zamachy skierowane przeciwko mieniu społecznemu znalazły rozwinięcie w ustawie z 21.01.1958 r. o wzmożeniu ochrony mienia społecznego przed szkodami wynikającymi z przestępstwa (Dz.U. Nr 4, poz. 11 ze zm.) oraz w ustawie z 18.06.1959 r. o odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciw własności społecznej (Dz.U. Nr 36, poz. 228 ze zm.), która zastąpiła wspomniane wyżej dekrety. Rozwiązania zawarte w dekretach i ustawach wprowadzonych w życie w pierwszym okresie funkcjonowania PRL stały się następnie podstawą uregulowania zasad odpowiedzialności za przestępstwa przeciwko mieniu w Kodeksie karnym z 1969 r. Kodeks ten wyraźnie różnicował zakres karnoprawnej ochrony przysługującej mieniu społecznemu i mieniu indywidualnemu, zawierał jednocześnie podstawy do odmiennego karania sprawców zamachów skierowanych przeciwko mieniu, w zależności od wartości zagarniętego mienia, zaostrażając represję karłą w stosunku do sprawców poważnych zagarnień mienia i łagodząc tę odpowiedzialność ze względu na małą wartość mienia. Kodeks karny z 1997 r., nawiązując do tradycji legislacyjnej Kodeksu karnego z 1932 r., powraca do systematyki i kształtu poszczególnych typów przestępstw właściwych dla prawnokarnej ochrony mienia w gospodarce wolnorynkowej, wyraźnie wyznaczając granicę między bezprawiem cywilnym a zachowaniem przestępnym (por. L. Gardocki, *Prawo karne...*, s. 297). Stąd też z ustawy karnej zniknęły specjalne typy przestępstw, których przedmiotem ochrony było mienie społeczne. Kodeks karny z 1997 r. nie zawiera odpowiedników przestępstw określonych

w art. 199–202 k.k. z 1969 r. W związku z tą modyfikacją zmienia się także wewnętrzna systematyka przestępstw przeciwko mieniu. W miejsce występującego w Kodeksie karnym z 1969 r. trójczłonowego podziału przestępstw przeciwko mieniu na: przestępstwa, których przedmiotem było wyłącznie mienie społeczne (art. 199–201); przestępstwa, których przedmiotem było jedynie mienie cudze – prywatne (art. 203–205 i 207), oraz przestępstwa, których przedmiotem było zarówno mienie społeczne, jak i mienie cudze (art. 202, 206, 208–216), Kodeks karny z 1997 r. zawiera jednorodną kategorię przestępstw przeciwko mieniu, których przedmiotem w odniesieniu do każdego typu przestępstwa może być zarówno mienie prywatne (cudze), jak i mienie społeczne.

2. Podobnie jak w przypadku przestępstw przeciwko mieniu w Kodeksie karnym z 1969 r., także w Kodeksie karnym z 1997 r. kilka przestępstw określonych w rozdziale XXXV ma swoje odpowiedniki w rozdziale XIV Kodeksu wykroczeń. Zaliczyć do nich należy typy wykroczeń opisane w następujących przepisach: art. 119, 120, 122 oraz 124 k.w.
3. Kodeks karny z 1997 r. zachowuje jednocześnie tradycyjną nazwę rozdziału grupującego przestępstwa przeciwko mieniu, występującą zarówno w Kodeksie karnym z 1932 r., jak i w Kodeksie karnym z 1969 r. W znacznej części zmieniono natomiast terminologię wykorzystywaną do opisu poszczególnych typów przestępstw, wprowadzając w miejsce pojęć karnistycznych terminy zaczerpnięte z prawa cywilnego, zastępując m.in. nazwę „mienie” – występującą w znamionach przestępstwa kradzieży w Kodeksie karnym z 1969 r. – nazwą „rzecz”, pozostawiając natomiast określenie „mienie” jako ogólny termin oznaczający własność oraz inne prawa majątkowe we wszystkich ich postaciach. Trzeba dodać, że wprowadzone sukcesywnie do Kodeksu karnego z 1997 r. zmiany wpływają na kwestie terminologiczne. Z jednej strony w tytule rozdziału XXXVI Kodeksu karnego dodano sformułowanie „interesom majątkowym w obrocie cywilnoprawnym”, co powoduje, że mienie w tym zakresie chronione jest aktualnie także na podstawie typów czynu zabronionego zgrupowanych w rozdziale XXXVI. Wprowadzona zmiana wpływa w pewnym stopniu na relacje zakresowe pomiędzy typami przestępstw przeciwko mieniu zgrupowanymi w rozdziale XXXV a typami przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu i interesom majątkowym w obrocie cywilnoprawnym zamieszczonymi w rozdziale XXVI. Z drugiej strony w związku ze zmianami normatywnymi w rozdziale XXXV pojawiła się konstrukcja przestępstwa kradzieży szczególnie zuchwałej, która w zakresie uregulowanym w art. 115 § 9a posługuje się pojęciem mienia ruchomego. Ta zmiana wpływa na sposób interpretacji pojęcia rzeczy ruchomej, a także wyznaczenie zakresu ochrony i przedmiotu czynności wykonawczej niektórych typów chroniących mienie. W ogólnej perspektywie oznacza co najmniej zakresowy powrót do terminologii wykorzystywanej w odniesieniu do przestępstw przeciwko mieniu w Kodeksie karnym z 1969 r., z której ustawodawca świadomie rezygnował, kształtując pierwotne brzmienie przepisów zgrupowanych w rozdziale XXXV Kodeksu karnego z 1997 r.

4. W kontekście dokonywanych w obszarze regulacji zawartej w rozdziale XXXV zmian należy przypomnieć, że pierwotny kształt Kodeksu karnego z 1997 r. w sposób istotny modyfikował jurystyczne opisy niektórych typów przestępstw, uzupełniając je o nowe elementy związane z nowoczesnymi formami ataków na mienie, wynikającymi m.in. z rozwoju nowoczesnych środków technicznych, a także rezygnował ze szczególnej podstawy odpowiedzialności karnej za pewnego typu zamachy na mienie. W szczególności zaś w chwili wejścia w życie Kodeksu karnego w opisie kwalifikowanego typu kradzieży określonego w art. 279 – stanowiącego odpowiednik przestępstwa z art. 208 k.k. z 1969 r. – w sposób istotny zmodyfikowane zostały znamiona przestępstwa. Opis zachowania karalnego przewidziany w art. 279 ograniczono wówczas jedynie do tzw. kradzieży z włamaniem, pomijając w pierwotnym kształcie przepisów służących ochronie mienia wysoce kontrowersyjną postać tej odmiany typu kwalifikowanego, tzw. kradzież szczególnie zuchwałą. W związku z dokonaniem zawężeniem pola kryminalizacji tej postaci typu kwalifikowanego kradzieży zachowania kwalifikowane w Kodeksie karnym z 1969 r. jako kradzież szczególnie zuchwałą po wejściu w życie Kodeksu karnego z 1997 r. były oceniane, w zależności od okoliczności konkretnego stanu faktycznego, albo na podstawie art. 278 § 1 – jako zwykła kradzież, albo na podstawie art. 280 § 1 w zw. z art. 283 – jako przypadki rozboju o mniejszym natężeniu bezprawia. Stan ten uległ zmianie 24.06.2020 r., kiedy do Kodeksu karnego dodany został art. 278a, przywracający kwalifikowany typ przestępstwa kradzieży w postaci kradzieży szczególnie zuchwałej. Wprowadzenie do Kodeksu karnego przestępstwa kradzieży szczególnie zuchwałej spotkało się ze zdecydowaną krytyczną oceną przedstawicieli nauki prawa karnego. W piśmiennictwie wskazuje się, że ustawa z 19.06.2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. z 2021 r. poz. 1072 ze zm.), na podstawie której przywrócono konstrukcję kradzieży szczególnie zuchwałej, w zakresie zmian w Kodeksie karnym „jest niezgodna z art. 112 i art. 119 ust. 1 Konstytucji RP przeto to, że została uchwalona przez Sejm bez dochowania trybu wymaganego dla jej wydania: 1) z uwagi na naruszenie procedury ustawodawczej przewidzianej w Regulaminie Sejmu dla projektów zmian w Kodeksach, 2) z powodu naruszenia procedury trzech czytań w postaci zgłoszenia obszernych, systemowych i niepowiązanych z materią ustawy poprawek dopiero po pierwszym czytaniu na posiedzeniu Sejmu, 3) w ramach prac niewłaściwej dla rozpatrywanej materii Komisji Finansów Publicznych” (A. Barczak-Oplustil, W. Górowski, M. Iwański, M. Małecki, K. Mamak, W. Zontek, Sz. Tarapata, *Niekonstytucyjna nowelizacja Kodeksu karnego w związku z epidemią COVID-19*, CzPKiNP 2020/2, s. 5–6). W literaturze podkreśla się także, że z uwagi na właściwości konstrukcyjne oraz zawartość treściową analizowaną w kontekście pozostałych regulacji określających podstawy odpowiedzialności za zamachy na mienie, zawartych zarówno w Kodeksie karnym, jak i w Kodeksie wykroczeń, „przepisy o kradzieży szczególnie zuchwałej należy uznać za w całości

sprzeczne z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz art. 42 ust. 1 i 3 Konstytucji” (A. Barczak-Oplustil, W. Górski, M. Iwański, M. Małecki, K. Mamak, W. Zontek, Sz. Tarapata, *Niekonstytucyjna...*, s. 34). Wskazać należy, że rozstrzyganie powyższych wadliwości następować powinno z uwzględnieniem zasady bezpośredniego stosowania Konstytucji RP przez sądy, w tym sądy powszechne, obowiązku przeprowadzenia wykładni w zgodzie z konstytucją oraz wykładni prokonstytucyjnej, a także w sytuacjach braku możliwości uzgodnienia wyniku interpretacji przepisu art. 278a z regułami i zasadami konstytucyjnymi, wykorzystywania modelu rozproszonej kontroli konstytucyjności ustaw przez sądy, umożliwiającego w pewnych wypadkach odmowę zastosowania przez sąd normy jednoznacznie sprzecznej z postanowieniami Konstytucji RP (zob. szerzej w tej kwestii M. Gutowski, P. Kardas, *Wykładnia i stosowanie prawa w procesie opartym na Konstytucji*, Warszawa 2017, s. 567 i n. oraz powołane tam literatura przedmiotu i orzecznictwo). Za możliwością wykorzystywania koncepcji rozproszonej kontroli umożliwiającej odmowę stosowania regulacji ewidentnie sprzecznych (niezgodnych) z regułami i zasadami konstytucyjnymi w jednostkowych przypadkach, bez odwoływania się do skutku derogacyjnego, przemawia w omawianym przypadku także to, że regulacja odnosząca się do kradzieży szczególnie zuchwałej była już przedmiotem prewencyjnej kontroli konstytucyjności przed Trybunałem Konstytucyjnym w zakresie wynikającym z wniosku Prezydenta RP z 28.06.2019 r. o zbadanie w całości zgodności ustawy z 13.06.2019 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z art. 7 i 112 w zw. z art. 119 ust. 1 Konstytucji RP, co sprawia, iż z uwagi na identyczne brzmienie oraz podobnie wadliwy tryb uchwalenia istnieją podstawy do kwestionowania domniemania konstytucyjności tego przepisu. Niezależnie od powyższych zastrzeżeń wskazać należy, że wprowadzone w związku z dodaniem do rozdziału XXXV przepisu art. 278a zmiany skutkują zasadniczą rekonstrukcją relacji między poszczególnymi typami kradzieży, w szczególności zaś odrzuceniem funkcjonującego w polskim systemie prawa karnego od chwili wejścia w życie Kodeksu karnego z 1997 r. sposobu kwalifikacji zachowań odpowiadających niegdyś pojęciu kradzieży szczególnie zuchwałej. Po ponownym wprowadzeniu do systemu prawa karnego konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałej to ten typ czynu zabronionego stać się ma, wedle założeń ustawodawcy, ponownie podstawą kwalifikacji zachowań traktowanych przez cały okres obowiązywania kodeksu z 1997 r. w zależności od okoliczności jako przypadki zwykłej kradzieży lub przypadki rozboju zaliczane do kategorii wypadków mniejszej wagi. Należy dodać, że zmiany związane z ponownym wprowadzeniem do Kodeksu karnego konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałej objęły także regulację z art. 294, w którym wśród wykazu przestępstw stanowiących podstawę budowy typu kwalifikowane w oparciu o wartość mienia pojawiła się konstrukcja typizująca przestępstwo kradzieży szczególnie zuchwałej. Jednocześnie przepis typizujący kradzież szczególnie zuchwałą pominięto w zakresie regulacji odnoszącej się do szczególnej postaci czynnego żalu, przewidzianej w art. 295, w którym wyliczenie przestępstw nie zostało uzupełnione o kradzież szczególnie zu-

chwałę. Ponadto do przęstępstwa kradzieży szczególnie zuchwałęj nie znajduje zastosowania zasada przepołowienia typu czynu zabronionęgo na przęstępstwo i wykroczenie (kontrawencjonalizacji), ustawodawca bowiem celowo wyłączył stosowanie do tego typu kradzieży przepisów o wykroczeniach. W odniesieniu do kradzieży szczególnie zuchwałęj zrezygnowano także z wprowadzenia odrębnęj regulacji dotyczącęj „wypadku mniejszęj wagi”, znacznie ograniczając w tym obszarze dyskrecyjną władzę sądu przede wszystkim w zakresie wymiaru kary i środków karnych. Już wskazane powyżęj elementy uzasadniają stwierdzenie, że wprowadzona w 2020 r. na mocy ustawy z 19.06.2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorstwom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. poz. 1086 ze zm.) konstrukcja przęstępstwa kradzieży szczególnie zuchwałęj generować będzie swoiste trudności związane z racjonalną wykładnią znamion tego typu czynu zabronionęgo, a także z rozgraniczeniem zakresu kryminalizacji na podstawie art. 278a z jednęj strony oraz na podstawie art. 280 z drugięj (zob. A. Barczak-Oplustil, W. Górowski, M. Iwański, M. Małecki, K. Mamak, W. Zontek, Sz. Tarapata, *Niekonstytucyjna...*, s. 30 i n.; T. Iwanek, *Kradzież szczególnie zuchwała...*, s. 75 i n.). Trafnie podkreśla się w piśmiennictwie, że zakres zastosowania przepisu art. 278a, typizującego przęstępstwo kradzieży szczególnie zuchwałęj, jest tak szeroki, iż wiele zachowań stanowiących przed wprowadzeniem tej zmiany normatywnej zwykłą kradzież, kradzież wykroczeniową lub rozbój może stanowić realizację określonych w tym przepisie znamion. Oznacza to zmianę charakteru odpowiedzialności, w tym w znacznym obszarze jej obostrzenie, co odnosi się przede wszystkim do zachowań kwalifikowanych przed wprowadzeniem do systemu konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałęj jak kradzież zwykłą lub wykroczenie. Warto także podkreślić, że w sferze związanej z nowocześniejszymi formami zamachów na mienie regulacje przewidziane w pierwotnym brzmieniu Kodeksu karnęgo zasadniczo nie uległy zmianom. Aktualny Kodeks karny przewiduje w tym zakresie funkcjonujące od momentu wejścia w życie Kodeksu karnęgo, nieznanę kodeksowi z 1969 r. typy przęstępstw: nadużycie telefonu (art. 285), oszustwo komputerowe (art. 287), paserstwo programu komputerowego (art. 293). Określa też podstawę nadzwyczajnego złagodzenia kary w stosunku do sprawcy, który dobrowolnie naprawił szkodę w całości albo zwrócił pojazd lub rzecz mającą szczególne znaczenie dla kultury w stanie nieuszkodzonym w odniesieniu do pewnej kategorii przęstępstw przeciwko mieniu, wśród których nie wymieniono, co sygnalizowano już powyżęj, kradzieży szczególnie zuchwałęj (art. 295).

5. Przedmiotem ochrony przęstępstw zawartych w rozdziale XXXV jest mienie. Wprowadzone do Kodeksu karnęgo modyfikacje związane z konstrukcjami poszczęgólnych typów przęstępstw zgrupowanych w rozdziale XXXV, w tym także modyfikacje wynikające z ponownęgo wprowadzenia do Kodeksu karnęgo konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałęj oraz zmiana intytulacji rozdziału XXXVI, nie przynoszą w za-

kresie odnoszącym się do ogólnej charakterystyki przedmiotu ochrony zasadniczych zmian. Pojęcie mienia jako ogólnego (podstawowego) przedmiotu ochrony przestępstw zawartych w rozdziale XXXV Kodeksu karnego z 1997 r. nawiązuje do cywilistycznego rozumienia tego terminu. Odwołując się do cywilistycznej definicji mienia zawartej w art. 44 k.c., według którego: „Mieniem jest własność i inne prawa majątkowe”, należy uznać, że przepisy tego rozdziału chronią własność oraz wszelkie inne prawa majątkowe. Termin „mienie” jest zbiorczą nazwą dla ogółu podmiotowych praw majątkowych, bezwzględnych i względnych. Mienie stanowi więc pojęcie nadrzędne (ogólne) wobec poszczególnych praw majątkowych (S. Rudnicki, *Komentarz do kodeksu cywilnego...*, s. 17 i n.; por. M. Bednarek, *Mienie...*, s. 20 i n.). Prawo własności (własność) natomiast, stanowiąc jedno z podmiotowych praw majątkowych, jest z cywilistycznego punktu widzenia jednym ze składników mienia. Niekiedy jednak termin „własność” występuje w tekstach prawnych w szerszym znaczeniu, jako synonim mienia. Tak szeroko ujęte pojęcie mienia występuje w art. 20 i 21 Konstytucji RP. Zawarte w art. 44 k.c. ujęcie mienia nawiązuje do tzw. konstytucyjnego pojęcia własności, zgodnie z którym własnością są wszelkie prawa o charakterze majątkowym (por. szerzej J. Wasilkowski, *Pojęcie własności...*, s. 30 i n.; J. Wasilkowski [w:] *System Prawa Cywilnego*, t. 2, s. 42 i n.; E. Skowrońska [w:] *Kodeks cywilny...*, red. K. Pietrzykowski, s. 106 i n.). W tym też sensie, abstrahując od spornego zagadnienia związanego z ustaleniem zakresu pojęcia własności konstytucyjnej, można stwierdzić, że przepisy rozdziału XXXV chronią wszelkie prawa o charakterze majątkowym, stanowiąc karnistyczne rozwinięcie wyrażonej w art. 21 Konstytucji RP zasady ochrony własności.

6. Obok własności przepisy rozdziału XXXV chronią także posiadanie, będące jedynie faktycznym władztwem nad rzeczą, przez które rozumie się samą możliwość władania rzeczą (zob. szerzej J. Ignatowicz, *Ochrona posiadania...*, s. 108 i n.; A. Kunicki [w:] *System Prawa Cywilnego*, t. 2, s. 839; E. Skowrońska [w:] *Kodeks cywilny...*, red. K. Pietrzykowski, s. 533 i n.; odmiennie A. Stelmachowski, *Istota i funkcja...*, s. 54 i n.). Posiadanie może występować w postaci samoistnej (obejmującej faktyczne wykonywanie tych uprawnień, które składają się na treść prawa własności) lub zależnej (obejmującej wykonywanie uprawnień składających się na inne prawo dające władztwo nad cudzą rzeczą, np. prawo użytkowania, zastawu, najmu lub inne prawa, z którymi łączy się określone władztwo; por. E. Skowrońska [w:] *Kodeks cywilny...*, red. K. Pietrzykowski, s. 534; O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 345 i n.). Rozdział XXXV chroni oprócz posiadania także inne formy władztwa nad mieniem niebędącym rzeczą, w szczególności zaś energie oraz impulsy telefoniczne.
7. Rozdział XXXV grupuje następujące typy przestępstw: kradzież (art. 278); kradzież szczególnie zuchwałą (art. 278a); kradzież z włamaniem (art. 279); rozbój (art. 280); kradzież rozbójniczą (art. 281); wymuszenie rozbójnicze (art. 282); przywłaszczenie (art. 284); nadużycie telefonu (art. 285); oszustwo (art. 286); oszustwo komputerowe

(art. 287); niszczenie lub uszkodzanie mienia (art. 288); zabór pojazdu mechanicznego w celu krótkotrwałego użycia (art. 289); kradzież leśną (art. 290) oraz paserstwo (art. 291 i 292). Konstrukcja znamion poszczególnych typów nawiązuje do syntetycznej techniki legislacyjnej zastosowanej w Kodeksie karnym z 1932 r., jednak trudno uznać ją za pozbawioną wad. Rozdział XXXV zawiera dwa przepisy różniące zasady odpowiedzialności w zależności od charakteru czynu, wartości przedmiotu przestępstwa, okoliczności jego popełnienia oraz osoby sprawcy (art. 283 – wypadek mniejszej wagi określony zbiorczo dla przestępstw z art. 279 § 1, art. 280 § 1 i art. 281 i 282) oraz w zależności od wartości mienia (art. 294 – określający zbiorczo typ kwalifikowany przestępstw opisanych w art. 278 § 1 lub 2, art. 278a § 1, art. 284 § 1 lub 2, art. 285 § 1, art. 286 § 1, art. 287 § 1, art. 288 § 1 lub 3, art. 290 § 1 oraz art. 291 § 1).

8. Kodeks karny z 1997 r. znacznie rozszerza zakres przestępstw, których ściganie uzależnione jest od wniosku pokrzywdzonego, wówczas gdy przestępstwo popełniono na szkodę osoby najbliższej. Zawiera także nieznaną Kodeksowi karnemu z 1969 r. podstawę do nadzwyczajnego złagodzenia kary albo nawet odstąpienia od wymierzenia kary w przypadku dobrowolnego naprawienia przez sprawcę w całości szkody wyrządzonej przestępstwem.
9. W porównaniu z pierwowzorem, tj. Kodeksem karnym z 1932 r., Kodeks karny z 1997 r. jest bardziej kazuistyczny, zawiera znaczną liczbę typów kwalifikowanych i uprzywilejowanych, w pewnych przypadkach szeroko rozbudowane znamiona, czasami ujęte nieprecyzyjnie i pozbawione spójności w kontekście innych typów przestępnych określonych w tym rozdziale. Natomiast w odniesieniu do poprzednika, tj. Kodeksu karnego z 1969 r., kodeks z 1997 r. jest znacznie bardziej syntetyczny, zawiera rozwiązania nowoczesne (zwłaszcza naprawienie szkody jako okoliczność prowadząca do nadzwyczajnego złagodzenia kary lub odstąpienia od jej wymiaru), rezygnuje ze szczególnego statusu mienia społecznego i opiera się na zasadzie równości ochrony mienia we wszelkich jego postaciach, a w konsekwencji zawiera rozwiązania legislacyjne zdecydowanie lepiej przystosowane do karnoprawnej ochrony mienia w warunkach gospodarki wolnorynkowej.
10. Mimo kilkakrotnie podejmowanych prób przepisy rozdziału XXXV Kodeksu karnego w zasadniczej części nie były przedmiotem poważniejszych zmian normatywnych. Poza nielicznymi i co do zasady wynikającymi ze zmieniającego się kontekstu normatywnego oraz potrzeby uadekwatnienia regulacji do zmienionej sytuacji społecznej i gospodarczej modyfikacjami przepisów typizujących przestępstwa przeciwko mieniu w rozdziale XXXV nie wprowadzono przez dłuższy czas poważniejszych zmian. Tym samym można stwierdzić, że w zakresie przestępstw przeciwko mieniu przyjęte w 1997 r. rozwiązania charakteryzują się względną stałością. W zasadzie jedyną istotniejszą zmianą w regulacjach zawartych w rozdziale XXXV było sygnalizowane już

powyżej ponowne wprowadzenie do systemu prawa karnego konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałej (art. 278a), mające także znaczenie w zakresie regulacji przewidzianej w art. 294. Nie oznacza to oczywiście, że w okresie obowiązywania Kodeksu karnego nie rozważano możliwości wprowadzenia dalej idących modyfikacji w zakresie konstrukcji typów chroniących mienie oraz przepisów służących do ochrony obrotu gospodarczego. W tym obszarze zasadnicze transformacje przewidywał opracowany przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego projekt nowelizacji Kodeksu karnego. W odniesieniu do regulacji zawartej w rozdziale XXXV nigdy nie wyszedł poza stadium zaawansowanych prac projektowych. W tym kontekście na szczególne podkreślenie zasługuje fakt wycofania się Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego z propozycji przeniesienia znacznej części przepisów zgrupowanych w rozdziale XXXVI Kodeksu karnego do kategorii przestępstw przeciwko mieniu. Odstąpienie od wprowadzenia tej zmiany pozwoliło zachować właściwości konstrukcyjne typów chroniących mienie oraz obrót gospodarczy. Modyfikacje w tym zakresie pojawiły się jednak z chwilą zmiany tytułu rozdziału XXXVI, który aktualnie obejmuje również zachowania godzące w interesy majątkowe w obrocie cywilnoprawnym, a więc chroni w tym zakresie mienie, stanowiąc uzupełnienie regulacji przewidzianych w rozdziale XXXVI. Mimo wprowadzenia tych zmian, których zakres można wciąż uznawać za niewielki, w odniesieniu do typów zgromadzonych w rozdziale XXXV zasadniczo zachowują aktualność poglądy wykładnicze wypracowane w doktrynie i orzecznictwie w ciągu ostatnich ponad 20 lat. Ujawniające się w piśmiennictwie i orzecznictwie zmiany i modyfikacje podejścia do sposobu interpretacji przestępstw przeciwko mieniu mają raczej dostosowawczy, w wielu wypadkach kosmetyczny charakter, z reguły wynikający z konsekwentnego rozwoju myśli karnistycznej prowadzącego do doprecyzowania i ujednolicenia wykładni niektórych elementów znamion poszczególnych typów czynu zabronionego chroniących mienie. Zarazem niektóre ustawowe konstrukcje wykorzystywane do typizacji przestępstw przeciwko mieniu z uwagi na zmieniające się otoczenie systemowe oraz zmiany społeczne wymagają ponownego przemyślenia. Szczególnym przykładem jest w powyższym kontekście konstrukcja przywłaszczenia, funkcjonująca w polskim systemie prawa karnego w zasadzie w klasycznym i zasadniczo niezmienionym kształcie do 1932 r. Jednak poszerzenie zakresu kryminalizacji przywłaszczenia w 1997 r. na sferę praw majątkowych spowodowało wiele konsekwencji, których znaczenie na płaszczyźnie wykładni i praktycznego stosowania prawa ujawniało się stopniowo na przestrzeni lat. Drugim z elementów wymagających wciąż pogłębionych rozważań oraz przedstawienia kompleksowej koncepcji wykładniczej są zagadnienia związane ze zbiegiem przepisów zgrupowanych w rozdziale XXXV Kodeksu karnego z innymi przepisami, w szczególności pozakodeksowymi oraz zawartymi w Kodeksie karnym skarbowym. W odniesieniu do ostatniego z wymienionych zagadnień wiele komplikacji oraz niespójności związanych jest ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, który z bliżej niewyjaśnionych powodów właśnie w kontekście zagadnienia zbiegu przepisów rozdziału XXXV (a dokładniej – przepisu art. 286) z przepisami typizującymi tzw. oszustwa skarbowe

(tj. art. 56 i 76 k.k.s.) przedstawił nad wyraz kontrowersyjny i pozbawiony dostatecznego uzasadnienia pogląd o nięstosowalności tzw. reguły wyłączenia wielości ocen w prawie karnym do przypadków zbiegu przepisów, który na poziomie ustawowej dyrektywy kolizyjnej prowadzić może do zastosowania konstrukcji tzw. idealnego zbiegu czynów karalnych. To stanowisko, mające charakter ogólny, przedstawione na kanwie nierozwiązanego w pełni problemu charakteru zbiegu przepisów art. 286 k.k. i 76 k.k.s., prowadzi do poważnych perturbacji w praktyce stosowania prawa. Wszystko to sprawia, iż jakkolwiek z uwagi na niewielki zakres zmian normatywnych oraz brak zasadniczych modyfikacji przyjmowanych przez lata koncepcji wykładniczych analiza zgrupowanych w rozdziale XXXV Kodeksu karnego przepisów w zasadniczej części opiera się na znanych i w większości powszechnie aprobowanych poglądach, to w pewnym zakresie – jeśli komentarz ma służyć jako pomoc w procesie rozwiązywania ujawniających się w praktyce problemów – niezbędne wydaje się wprowadzenie do komentarza propozycji rozwiązań niektórych kwestii o charakterze postulatycznym. Takie podejście służyć ma z jednej strony przedstawieniu koncepcji rozstrzygania niektórych kwestii spornych, a także – co w przypadku ujęcia o charakterze postulatycznym oczywiste – stanowić asumpt do szerszej debaty prawniczej.

11. Zaznaczenia wymagają także konsekwencje szeroko zakrojonej modyfikacji przepisów części ogólnej Kodeksu karnego uchwalonej 20.02.2015 r., które weszły w życie 1.07.2015 r. Jakkolwiek ustawa lutowa nie zmieniła w żadnym zakresie rozwiązań zawartych w rozdziale XXXV Kodeksu karnego, to jednak wprowadziła zasadniczo odmienne podejście do filozofii karania, sposobów i form stosowania prawnokarnej reakcji. Wprowadzone przez nowelę z 20.02.2015 r. regulacje rzutują bezpośrednio na konsekwencje w zakresie wymiaru kary i środków karnych za przępstwa przeciwo mieniu. Tym samym, z uwagi na wynikające z tej zmiany normatywnej konsekwencje, zasadne wydaje się zasygnalizowanie stosownych rozwiązań w tej części komentarza do poszczęólnych przepisów, która odnosi się do problematyki wymiaru kary i środków karnych, a także – co ma szczególne znaczenie w przypadku przypisania odpowiedzialności karnej za zamachy przeciwo mieniu – w zakresie obowiązków kompensacyjnych.

Art. 278. § 1. Kto zabiera w celu przywłaszczenia cudzą rzecz ruchomą, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto bez zgody osoby uprawnionej uzyskuje cudzy program komputerowy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 4. Jeżeli kradzież popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

§ 5. Przepisy § 1, 3 i 4 stosuje się odpowiednio do kradzieży energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego.

Spis treści	
Uwagi wprowadzające	35
Znamiona charakteryzujące typ czynu zabronionego	
(art. 278 § 1)	40
Przedmiot ochrony	40
Znamiona strony przedmiotowej czynu zabronionego	41
Podmiot czynu zabronionego	41
Znamiona określające czynność sprawczą	41
Skutek	45
Przedmiot bezpośredniego oddziaływania	46
Znamiona strony podmiotowej	58
Zagrożenie karą i środkami karnymi	62
Tryb ścigania	63
Zbieg przepisów ustawy (stosunek do innych ustaw)	63
Kradzież programu komputerowego (art. 278 § 2)	64
Przedmiot ochrony	64
Znamiona strony przedmiotowej czynu zabronionego	64
Podmiot czynu zabronionego	64
Znamiona określające czynność sprawczą	64
Przedmiot bezpośredniego działania	66
Skutek	66
Znamiona strony podmiotowej	67
Zagrożenie karą i środkami karnymi	68
Zbieg przepisów ustawy (stosunek do innych przepisów)	69
Tryb ścigania	69
Wypadek mniejszej wagi (art. 278 § 3)	69
Kradzież energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego (art. 278 § 5)	72
Uwagi wprowadzające	72
Znamiona charakteryzujące typ czynu zabronionego	74
Przedmiot ochrony	74
Znamiona strony przedmiotowej czynu zabronionego ...	74
Podmiot czynu	74
Znamiona określające czynność sprawczą	75
Skutek	76
Przedmiot bezpośredniego działania	76
Znamiona strony podmiotowej	78
Zagrożenie karą i środkami karnymi	78
Zbieg przepisów ustawy (stosunek do innych przepisów)	78
Tryb ścigania	78

Uwagi wprowadzające

1. Przepęstwo kradzieży zostało w Kodeksie karnym z 1997 r. nieco inaczej opisane niż jego odpowiednik w art. 203 k.k. z 1969 r. W związku z odstępieniem od zasady szczególnej regulacji związanej z ochroną mienia społecznego przepęstwo kradzieży z art. 278 **obejmuje znacznie szerszy niż jego poprzednik przedmiotowy zakres ochrony. Obok zamachów skierowanych przeciwo rzeczom indywidualnym (cudzym) kryminalizuje także zamachy skierowane przeciwo wszelkim rzeczom społecznym.** Stąd też obejmuje ono swoim zakresem zachowania opisane w Kodeksie karnym z 1969 r., w art. 199–202, w części, w jakiej te typy przepęstne kryminalizowały zagarnięcie mienia społecznego poprzez kradzież (por. art. 120 § 8 k.k. z 1969 r.). Wprowadzone w tym zakresie przez Kodeks karny z 1997 r. modyfikacje dobrze przyjęły się w praktyce stosowania prawa. Podkreślić należy, że konstrukcja przepęstwa kradzieży nie wywołuje poważniejszych kontrowersji i trudności w praktyce stosowania prawa.
2. Uzasadnione wydaje się także stwierdzenie, że stosunkowo dobrze w praktyce stosowania prawa funkcjonuje istotnie zmodyfikowany w Kodeksie karnym z 1997 r. jurydyczny opis kradzieży. W miejsce występującego w Kodeksach karnych z 1932 i 1969 r. sformułowania „**cudze mienie ruchome**”, określającego przedmiot przepęstwa kradzieży, pojawia się cywilistyczne sformułowanie „**cudza rzecz ruchoma**”. W uzasadnieniu rządowego projektu Kodeksu karnego z 1997 r. stwierdzono w odniesieniu do tej zmiany, iż podstawą jej wprowadzenia były racje semantyczne oraz kwestie wynikające z postulatu ścisłości językowej przy opisie typu czynu zabronionego. Jakkolwiek w zakresie wprowadzonej ponownie do systemu konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałej pojawiło się ponownie pojęcie mienia ruchomego, nie wpływa ono zasadniczo na sposób rekonstrukcji zakresu znaczeniowego pojęcia rzeczy ruchomej, a w konsekwencji wykładnię znamion przepęstwa przewidzianego w art. 278.
3. Nawiązanie w ramach charakterystyki znamion przepęstwa kradzieży do terminologii zaczerpniętej z prawa cywilnego nakazuje **w procesie interpretacji znamion kradzieży w tym zakresie odwoływać się do brzmienia i wykładni tego pojęcia w prawie cywilnym** (por. T. Kaczmarek, *O bonie towarowym...*, s. 100 i n.; M. Budyn, M. Kulik, *Glosa...*; zob. uzasadnienie postanowienia SN z 9.06.2006 r., I KZP 14/06, OSNKW 2006/7–8, poz. 67, oraz glosy do tego postanowienia: B.J. Stefańskiej, OSP 2008/2, poz. 14, s. 83 i n.; M. Pawełka, „Palestra” 2007/1–2, s. 302 i n.; W. Zalewskiego, GSP-Prz.Orz. 2007/1, s. 137 i n.). **Nie oznacza to jednak, że sposób wyznaczania zakresu znaczeniowego pojęcia rzeczy ruchomej w cywilistyce determinuje zakres znaczeniowy tego terminu w prawie karnym.** O konieczności dokonania odpowiednich modyfikacji znaczeniowych pojęcia rzeczy ruchomej w prawie karnym w porównaniu ze znaczeniem nadawanym temu terminowi w prawie cywilnym prze-

sądza nie tylko wyjątkowo wąskie rozumienie „rzeczy ruchomej” w cywilistyce, lecz także wprowadzenie do tzw. słowniczka wyrażeń ustawowych definicji tego pojęcia (por. J. Majewski [w:] *Kodeks karny...*, red. A. Zoll, s. 1195–1200; T. Kaczmarek, *O bnie towarowym...*, s. 101 i n.).

4. Zawierający cywilistyczną definicję rzeczy art. 45 k.c. stanowi, że: „Rzeczami w rozumieniu niniejszego kodeksu są tylko przedmioty materialne”. W doktrynie prawa cywilnego oraz orzecznictwie przyjmuje się, że „rzecz” charakteryzuje się trzema konstytutywnymi elementami: jest przedmiotem materialnym, stanowi przedmiot wyodrębniony i może samodzielnie występować w obrocie (por. E. Skowrońska [w:] *Kodeks cywilny...*, red. K. Pietrzykowski, s. 108; M. Bednarek, *Mienie...*, s. 47 i n.).
5. W rozumieniu prawa cywilnego nie są rzeczami dobra niematerialne, np. prawa niemajątkowe (autorskie, wynalazcze), utwory literackie, muzyczne, naukowe, wynalazki itp., a także energie (elektryczna, gazowa, cieplna, wodna, atomowa). Energia nie jest przedmiotem materialnym, przy czym wiele rodzajów energii jest nierozzerwalnie związanych z tzw. nośnikami, które są mierzalne zarówno według ilości, jak i według jakości. Stąd też w cywilistyce podkreśla się potrzebę odrębnego uregulowania kwestii związanych z obrotem energią, przyjmując zasadę odpowiedniego stosowania do energii przepisów dotyczących rzeczy (zob. np. art. 555 k.c., według którego: „Przepisy o sprzedaży rzeczy stosuje się odpowiednio do sprzedaży energii, praw oraz wody”; por. też E. Skowrońska [w:] *Kodeks cywilny...*, red. K. Pietrzykowski, s. 108; C. Żuławska [w:] G. Bieniek [i in.], *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania...*, s. 34). Zarazem należy pamiętać, że szczególny status energii nie rozciąga się na jej nośniki, które z uwagi na charakterystykę traktowane są jak rzeczy. Ma to istotne znaczenie z punktu widzenia wykładni znamion przestępstwa stypizowanego w art. 278 § 5 k.k., które odnosi się wyłącznie do energii, nie zaś nośników, jako dających się wyodrębnić i zmierzyć przedmiotów o charakterze materialnym, mogących stanowić przedmiot obrotu. W razie uczynienia przedmiotem czynności wykonawczej nośnika energii podstawą odpowiedzialności za zamach przywłaszczeniowy realizowany poprzez zabór pozostaje klasyczna konstrukcja kradzieży opisana w art. 278 § 1. W konsekwencji należy podkreślić, że posłużenie się w znamionach przestępstwa z art. 278 § 1 pojęciem rzeczy przy jednoczesnym wyraźnym nawiązaniu do cywilistycznego rozumienia tego pojęcia, dopuszczającym jednak możliwość wprowadzania w obszarze prawa karnego modyfikacji zakresu znaczeniowego tego terminu, w przypadku wyłączenia z zakresu znaczeniowego pojęcia rzeczy różnych rodzajów energii, wymaga jednak precyzyjnego zdefiniowania tego ostatniego pojęcia. W tym kontekście podkreślić należy, że energia to według ujęcia słownikowego „wyrażona w jednostkach pracy wielkość fizyczna, określająca zdolność ciała lub układu do wykonania pracy przy przejściu z jednego stanu do drugiego” (*Słownik...*, t. 1, red. M. Szymczak, s. 545). Trafnie zatem podkreśla Sąd Najwyższy, że „energia jest wielkością fizyczną, charak-

teryzującą w sposób ilościowy układ materialny, określającą ruch jego składników oraz ich wzajemne oddziaływanie (...). Rdzeniem znaczeniowym pojęcia «energia» jest więc mierzalna zdolność ciała do wykonania pracy» (zob. uzasadnienie postanowienia SN z 9.06.2006 r., I KZP 14/06). Energia jest zatem przedmiotem niematerialnym, co przesądza, że nie można do niej zaliczać jej nośników, będących przedmiotami materialnymi, które dają się wyodrębnić. Trafnie zatem wskazuje Sąd Najwyższy, że: „W przeciwieństwie do energii, gaz, jako przedmiot materialny, daje się wyodrębnić przez «zamknięcie» w pojemnikach, cysternach, butlach, obwodach zamkniętych (rurociągach), wskutek czego staje się rzeczą ruchomą (...). Gaz w takiej postaci będzie więc przedmiotem wykonawczym czynu z art. 278 § 1 k.k.” (zob. uzasadnienie postanowienia SN z 9.06.2006 r., I KZP 14/06). Takie podejście interpretacyjne pozwala na przedstawienie generalnej tezy, że: „Zabór w celu przywłaszczenia nośnika energii, wyodrębnionego w rzecz ruchomą (art. 278 § 1 k.k.) wyłącza możliwość kwalifikowania takiego zachowania jako kradzieży energii (art. 278 § 5 k.k.)” (por. postanowienie SN z 9.06.2006 r., I KZP 14/06; zob. identycznie wyrok SN z 22.10.2013 r., V KK 233/13, OSNKW 2014/3, poz. 21; postanowienie SN z 29.10.2013 r., V KK 233/13, Biul. PK 2013/11, poz. 36–38). Podobnie zabór wody z urządzeń wodociągowych nie może być traktowany jako zabór energii (wodnej) w rozumieniu art. 278 § 5. „Woda jako przedmiot materialny, dający się wyodrębnić przez «zamknięcie» w pojemnikach, cysternach, butlach, obwodach zamkniętych, jest rzeczą ruchomą (...)” (postanowienie SN z 9.06.2006 r., I KZP 15/06, „Wspólnota” 2006/38, s. 30).

6. Pewne trudności związane są także z cywilistycznym statusem **pieniędzy** (banknotów oraz bilonu). Pieniądże uważa się bowiem zwykle za rzeczy *sui generis*, przyjmując, że mogą być one traktowane jako rzeczy, ale o bardzo specyficznym charakterze. Pieniądz bowiem swoją rolę w obrocie czerpie z faktu, że ma siłę umarzania zobowiązań. Wartość pieniądza nie wynika z jego właściwości fizycznych jako przedmiotu, lecz z określonych gwarancji, jakie zapewnia mu państwo (por. J. Ignatowicz, *Prawo rzeczowe...*, s. 14 i n.; A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne...*, 1996, s. 234 i n.; E. Skowrońska [w:] *Kodeks cywilny...*, red. K. Pietrzykowski, s. 108).
7. Z punktu widzenia odpowiedzialności karnej **przedmiotem kradzieży mogą być jedynie tzw. rzeczy ruchome**. Przepęstwo z art. 278 w żadnym zakresie **nie odnosi się do nieruchomości**. Natomiast obejmuje **wszelkie rodzaje rzeczy ruchomych**, a więc zarówno te **oznaczone co do tożsamości** (oznaczone indywidualnie), jak i **oznaczone co do gatunku** (oznaczone rodzajowo).
8. Wprowadzona w art. 278 zmiana terminologiczna zastępująca sformułowanie „cudze mienie ruchome” określeniem „cudza rzecz ruchoma” w pewnym zakresie nawiązuje do powszechnie przyjmowanych w odniesieniu do art. 203 k.k. z 1969 r. poglądów, według których przedmiotem przepęstwa z art. 203 mogło być tylko mie-

nie w tzw. węższym zakresie tej nazwy, a więc obejmujące jedynie rzeczy i energię (por. D. Pleńska, O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 364 i n.). W komentarzach do art. 203 k.k. z 1969 r. jednoznacznie stwierdzano, że przedmiotem kradzieży może być tylko mienie ruchome, tzn. rzecz lub energia (por. W. Świda [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 610) lub w innym ujęciu, że: „Mieniem ruchomym jest każda rzecz przedstawiająca wartość materialną (...)” (por. J. Bafia [w:] J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny...*, s. 528 i n.). Podobnie pojęcie mienia ruchomego interpretowano w orzecznictwie, przyjmując, że mienie ruchome to każda rzecz przedstawiająca wartość materialną, dająca się przeliczyć na pieniądze i mogąca być przedmiotem obrotu (por. wyrok SN z 1.07.1981 r., V KRN 122/81, OSNPG 1982/1, poz. 4). Śledząc ujęte wąsko pojęcie mienia w odniesieniu do art. 203 k.k. z 1969 r. w literaturze i orzecznictwie, można było zaobserwować tendencję do obejmowania terminem „mienie ruchome” obok rzeczy także energii oraz innych przedmiotów majątkowych, których wartość dała się wyrazić w pieniądzu i które mogły być przedmiotem obrotu, oraz zaliczania do nich m.in. środków płatniczych, innych dokumentów opiewających na określone kwoty pieniężne (weksle, чеки) albo zawierających obowiązki wypłaty kapitału, odsetek lub udziału w zyskach, jak również dokumentów uprawniających do innego mienia lub określonego płatnego świadczenia (np. kwity bagażowe, bilety na przejazd środkiem lokomocji itp.; zob. A. Marek, *Prawo karne...*, s. 520 i n.).

9. Nieco inaczej natomiast pojęcie mienia ruchomego interpretowano w Kodeksie karnym z 1932 r., gdzie uznawano, że przedmiotem kradzieży może być nie tylko rzecz ruchoma, lecz także wszelkie mienie ruchome. Podkreślano zarazem, że pojęcie mienia jest oczywiście znacznie obszerniejsze od pojęcia rzeczy, obejmuje bowiem nie tylko przedmioty w stanie płynnym (np. woda mineralna) lub lotnym (gaz), które przy interpretacji ekstensywnej można podciągnąć pod pojęcie rzeczy, lecz także prąd elektryczny, który rzeczą bezwzględnie nie jest (por. J. Makarewicz, *Kodeks karny...*, s. 444 i n.). W orzecznictwie przedwojennym przyjmowano m.in. że: „Blankiet czekowy przedstawia pewną wartość majątkową i jako mienie ruchome, spełniające w majątku pokrzywdzonego funkcję gospodarczą, podpada pod ochronę art. 257 § 1 k.k. z 1932 r.” (zob. wyrok SN z 10.12.1934 r., III K 1404/34, OSN(K) 1935/7, poz. 270).
10. Wprowadzając do znamion przestępstwa kradzieży pojęcie rzeczy i zastępując nim termin „mienie ruchome”, ustawodawca w uzasadnieniu projektu Kodeksu karnego z 1997 r. podkreślił, że przy określeniu przedmiotu tego przestępstwa posługuje się terminologią cywilistyczną. Takie nawiązanie do cywilistycznego pojęcia rzeczy ruchomej sprawiło, że konieczne stało się rozszerzenie w obszarze prawa karnego cywilistycznego rozumienia rzeczy oraz wprowadzenie odrębnych typów kradzieży, których przedmiotem nie są rzeczy w rozumieniu art. 45 k.c. Trafnie wskazuje się w piśmiennictwie, że: „Ustawodawca – **przejmując z prawa cywilnego pojęcie «rzeczy ruchomej»**...”

mej» – jednocześnie w art. 115 § 9 zmodyfikował znaczenie tego terminu i przyjął własne, autonomiczne jego rozumienie – zawężone, inaczej niż w prawie cywilnym, tylko do niektórych dokumentów potwierdzających prawa majątkowe” (T. Kaczmarek, *O bonie towarowym...*, s. 100).

11. Rozszerzenie zakresu pojęcia rzeczy ruchomej w prawie karnym dokonane zostało przez art. 115 § 9, zgodnie z którym: „Rzeczą ruchomą (...) jest także polski albo obcy pieniądź lub inny środek płatniczy oraz dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierający obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach albo stwierdzenie uczestnictwa w spółce”.
12. Szczególna regulacja dotycząca kradzieży przedmiotów niebędących rzeczami przewidziana została dla kradzieży energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego, a także dla tzw. kradzieży programu komputerowego.
13. Uwzględniając całokształt regulacji odnoszącej się do przedmiotu przestęstwa kradzieży, należy stwierdzić, że **pojęcie rzeczy ruchomej nie jest tożsame z analogicznym terminem występującym w prawie cywilnym**. Termin „rzecz ruchoma” ma w kontekście przestęstwa określonego w art. 278 **szerszy zakres znaczeniowy niż „rzecz ruchoma” w prawie cywilnym**. W konsekwencji o tym, czy określony przedmiot stanowi rzecz ruchomą w rozumieniu przepisu art. 278, **przesądzać będzie nie tyle cywilistyczne rozumienie tego terminu, ile całokształt regulacji odnoszącej się do rzeczy, zawartej w Kodeksie karnym i interpretowanej z uwzględnieniem reguł znaczeniowych powszechnego języka polskiego** (por. B. Michalski [w:] *Kodeks karny...*, red. A. Wąsek, s. 740; J. Majewski [w:] *Kodeks karny...*, red. A. Zoll, s. 1198 i n.; zob. też uchwała SN z 21.10.2003 r., I KZP 33/03, OSNKW 2003/11–12, poz. 96).
14. Z uwagi na istnienie w Kodeksie wykroczeń odpowiednika art. 278 § 1, określonego w art. 119 § 1–2 k.w., należy stwierdzić, że kradzież cudzej rzeczy ruchomej lub jej usiłowanie **stanowić może przestęstwo, jeżeli wartość przedmiotu kradzieży przekracza próg kontrawencjonalizacji**; w przypadku gdy wartość ta nie przekracza wskazanej w art. 119 § 1 k.w. kwoty, zachowanie polegające na zaborze cudzej rzeczy ruchomej uznaje się za wykroczenie (por. wyrok SN z 17.11.2004 r., V KK 279/04, OSNwSK 2004/1, poz. 2109, s. 997). Trafnie podkreśla się w orzecznictwie, że „w przypadku przestęstwa z art. 278 § 1 k.k., popełnionego przed dniem wejścia w życie ustawy z 27.09.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, za które prawomocnie orzeczono określone kary, analizę wartości granicznej mienia stanowiącego przedmiot kradzieży dla celów kontrawencjonalizacji, w myśl art. 119 § 1 k.w., w brzmieniu nadanym tą ustawą należy odnosić ¼ minimalnego wynagrodzenia [aktualnie kwoty 500 zł – przyp. aut.], jednak nie z chwili popełnienia czynu zabronionego (...) a z daty wejścia w życie ustawy z 27.09.2013 r.” (postanowienie SN

z 16.07.2014 r., III KK 211/14, Prok. i Pr.-wkł. 2014/11–12, poz. 2). Kontrawencjonalizacja nie odnosi się do typu czynu zabronionego opisanego w art. 278 § 5. Do znamion przestępstwa określonego w **art. 278 § 5 należy skutek w postaci przejęcia w posiadanie lub użytkowanie odpowiedniego rodzaju energii bez względu na jego wielkość**. Wartość energii nie ma zatem znaczenia dla bytu przestępstwa określonego w art. 278 § 5 (por. wyrok SN z 26.02.2004 r., IV KK 302/03, Prok. i Pr.-wkł. 2004/7–8, poz. 2; uchwała SN z 13.12.2000 r., I KZP 43/00, OSNKW 2001/1–2, poz. 4).

15. W konsekwencji art. 278 opisuje cztery typy przestępstwa kradzieży:
- 1) typ podstawowy – określony w art. 278 § 1;
 - 2) kradzież programu komputerowego – określona w art. 278 § 2;
 - 3) kradzież energii elektrycznej lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego – art. 278 § 5;
 - 4) typ kwalifikowany kradzieży z art. 278 § 1, 2 i 5 – art. 294, w którym znamieniem kwalifikującym jest dopuszczenie się tego przestępstwa w stosunku do mienia znacznej wartości lub dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury.

Ponadto przepis art. 278 § 1 określa podstawy odpowiedzialności związane z wypadkiem mniejszej wagi, o którym mowa w art. 278 § 3; jak również przewidzianą w art. 278 § 4 tzw. klauzulę wnioskową, dotyczącą przestępstw kradzieży opisanych w art. 278 § 1–3 i art. 278 § 5, popełnionych na szkodę osoby najbliższej.

16. W porównaniu z przestępstwem kradzieży z art. 203 k.k. z 1969 r. w art. 278 § 1 nieznacznie złagodzone ustawowe zagrożenie karą przewidziane za typ podstawowy, obniżając dolną granicę ustawowego zagrożenia z 6 do 3 miesięcy i pozostawiając jednocześnie identyczny górny próg ustawowego zagrożenia. W odniesieniu do typu uprzywilejowanego w postaci wypadku mniejszej wagi oraz typu kwalifikowanego ze względu na znaczną wartość mienia ustawowe zagrożenie karą jest identyczne w Kodeksach karnych z 1997 i 1969 r.

Znamiona charakteryzujące typ czynu zabronionego (art. 278 § 1)

Przedmiot ochrony

17. Przedmiotem ochrony przestępstwa kradzieży są **własność, posiadanie oraz inne prawa rzeczowe i obligacyjne do rzeczy ruchomej**, a więc przedmiotu materialnego, wyodrębnionego i mogącego samodzielnie występować w obrocie oraz przedstawiającego wartość majątkową (zob. postanowienie SN z 29.10.2013 r., V KK 233/13).
18. Ochronie z art. 278 § 1 nie podlega własność, posiadanie oraz inne prawo rzeczowe i obligacyjne do dóbr niematerialnych. W tym zakresie podstawą odpowiedzialności

może być konstrukcja przywłaszczenia prawa majątkowego, oczywiście w razie spełnienia przedmiotowych przesłanek odpowiedzialności charakteryzujących okoliczności i sposób zamachu.

19. Zgodnie z definicją ustawową zawartą w art. 115 § 9 przedmiotem ochrony są także własność, posiadanie lub inne prawa rzeczowe lub obligacyjne do polskiego albo obcego pieniądza lub innych środków płatniczych oraz dokumentów uprawniających do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierających obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach, albo stwierdzających uczestnictwo w spółce.

Znamiona strony przedmiotowej czynu zabronionego

Podmiot czynu zabronionego

20. Przestęstwo określone w art. 278 § 1 jest przestępstwem powszechnym. Jego sprawcą może być więc każdy zdalny podmiot odpowiedzialności karnej.

Znamiona określające czynność sprawczą

21. **Zachowanie się** sprawcy przestęstwa stypizowanego w art. 278 § 1 jest ściśle przez ten przepis określone i **polega na zaborze cudzej rzeczy ruchomej w celu przywłaszczenia**.
22. Przez zabór rozumieć należy **bezprawne wyjęcie rzeczy spod władztwa osoby do-tychczas nią władającej (jak właściciel, posiadacz lub osoba posiadająca do rzeczy inne prawa rzeczowe lub obligacyjne) i objęcie jej we własne władanie przez sprawcę** (por. W. Świda [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 608; A. Marek, *Prawo karne...*, s. 522; J. Bafia [w:] J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny...*, s. 253–254). Nie stanowi zaboru samo unicestwienie władztwa nad rzeczą osoby dotychczas nią dysponującej, pozbawione jednak objęcia tej rzeczy we władanie przez sprawcę (por. E. Kunze, *Kradzież a zabór w celu krótkotrwałego użycia...*, s. 59 i n.).
23. Wyjęcie rzeczy ruchomej spod władztwa musi nastąpić **wbrew woli osoby nim dysponującej oraz bez żadnej ku temu podstawy** (por. wyrok SN z 18.12.1998 r., IV KKN 98/98, Prok. i Pr.-wkł. 1999/7–8, poz. 5).
24. **Zabór rzeczy za zgodą lub wolą osoby władającej nie stanowi kradzieży**. Oceniając sytuację, w której zachodziły wątpliwości co do przełamania przez oskarżonego woli osoby uprawnionej do władania rzeczą, Sąd Apelacyjny w Krakowie stwierdził, że: „Skoro pokrzywdzona [zgwałceniem – M.D.-K., P.K.] na pytanie oskarżonego o alko-

hol sama znalazła w mieszkaniu butelkę spirytusu i podała ją oskarżonemu z kieliszkiem, by się napił, a oskarżony butelkę zabrał i wyszedł, to czyn ów jest wykroczeniem przywłaszczenia mienia, a nie rozbojem, ani kradzieżą (...), bo oskarżony nie przełamywał woli pokrzywdzonej w dysponowaniu tą butelką, a przeciwnie – skorzystał z jej zamiaru pozbycia się go z mieszkania za cenę poczęstowania go alkoholem” (por. wyrok SA w Krakowie z 22.04.1993 r., II AKr 50/93, KZS 1993/5, poz. 19). Podobnie nie można uznać za zabór rzeczy przejęcia pieniędzy oraz biżuterii w sytuacji, w której sprawca, stosując przemoc, zmierzał do dokonania gwałtu na pokrzywdzonej, która, chcąc skłonić go do odstąpienia od zgwałcenia, sama wydała mu te rzeczy (por. wyrok SA w Krakowie z 30.04.1992 r., II AKr 38/92, KZS 1992/3–9, poz. 66).

25. **Władztwo nad rzeczą, jako stan faktyczny podlegający ochronie na podstawie art. 278 § 1, może być pozbawione jakiejkolwiek podstawy prawnej, a więc mieć charakter nielegalny.** Także w takim przypadku pozbawienie go wbrew woli osoby władającej stanowi realizację znamion kradzieży. W takiej sytuacji ochronie podlega posiadanie rzeczy. Stąd też zabór złodziejowi skradzionej przez niego uprzednio rzeczy jest kradzieżą, chyba że został dokonany w celu realizacji tzw. legalnej samopomocy (por. D. Pleńska, O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 406; L. Gardocki, *Prawo karne...*, s. 298; zob. też uchwała SN (7) z 19.04.1977 r., VII KZP 3/77, OSNKW 1977/6, poz. 54).
26. **Nie jest kradzieżą zabór rzeczy, która znajduje się już we władaniu działającego,** tj. gdy posiada on już rzecz jako np. przechowujący, zastawca, dzierżawca, najemca itp. „Istota zaboru polega bowiem na wyjęciu spod władztwa dysponenta mienia ruchomego (...). Dopuścić się go może osoba, która nie ma w ogóle prawa rzeczą rozporządzać. Tym właśnie różni się kradzież od przywłaszczenia, którego przedmiotem może być jedynie rzecz będąca w legalnym, a nie bezprawnym posiadaniu sprawcy” (wyrok SN z 9.04.1997 r., III KKN 241/96, OSP 1998/5, poz. 95; J. Satko, *Glosa do wyroku SN z 9.04.1997 r...*, s. 95; wyrok SN z 4.01.2006 r., IV KK 376/05, OSNwSK 2006/1, poz. 35; postanowienie SN z 29.08.2007 r., I KZP 18/07, OSNKW 2007/9, poz. 64). Stąd też trafnie wskazuje się w orzecznictwie, że „bezprawne zadysponowanie pieniędzmi omyłkowo wpłaconymi na konto nie stanowi tzw. wyjęcia ich spod władztwa osoby uprawnionej, a tym samym nie wypełnia znamienia zaboru cudzego mienia (art. 278 § 1 k.k.), gdyż osoba ta utraciła owo władztwo, wpłacając omyłkowo pieniądze na konto bankowe, którym nie dysponuje. Czyn realizujący się przez wypłatę określonej kwoty wypełnia natomiast znamię przywłaszczenia mienia” (wyrok SN z 7.11.2014 r., V KK 236/14, LEX nr 1540648). Powyższe rozumowanie należy odnosić do innych wypadków dokonywania zamachów na mienie w sytuacji, w której sprawca ma możliwość dysponowania określonymi składnikami majątkowymi (niekonieczne wyłączenie z uwagi na fakt, że określony obiekt inkorporujący prawa majątkowe znajduje się w jego posiadaniu) i dokonuje czynności wywołujących określone negatywne konse-

kwencje po stornie podmiotu, któremu przysługują prawa majątkowego. W każdym przypadku, gdy zamach na mienie nie wiąże się z zachowaniem sprawczym polegający na dokonaniu zaboru nośnika, w którym inkorporowana jest określona wartość majątkowa, z wyłączeniem sytuacji opisanych w art. 278 § 2 i 5, zasadniczo podstawą odpowiedzialności może być konstrukcja zamachu na prawa majątkowe.

27. **Nie może zostać uznane za zabór działanie w stosunku do rzeczy, w odniesieniu do której osoba uprawniona utraciła możliwość wykonywania władztwa (np. rzecz zgubiona, utracona).** Nie stanowi jednak utracenia (zgubienia) rzeczy pozostawienie jej w takim miejscu, że uprawniony może z łatwością ją odzyskać, np. w kawiarni, sklepie, wagonie kolejowym itp. Zabór rzeczy pozostawionej przez władającego w miejscu umożliwiającym łatwe jej odzyskanie stanowi jej kradzież.
28. Zgodnie z dominującym w polskiej literaturze oraz orzecznictwie poglądem **zabór rzeczy nie wyczerpuje się w unicestwieniu władztwa dotychczasowego władającego nad rzeczą.** Konieczne jest uzupełnienie negatywnego elementu zaboru, tj. pozbawienia osoby uprawnionej władztwa nad rzeczą, przez **element pozytywny, tj. zawładnięcie rzeczą przez dokonującego zaboru,** tzn. objęcie tej rzeczy w faktyczne władanie przez sprawcę (tzw. teoria zawładnięcia). „Przy przestępstwie kradzieży, działanie sprawcy należy uznać za **ukończone z chwilą gdy sprawca zawładnął rzeczą, objął ją w swoje posiadanie, bez względu na to, czy zdołał następnie zamiar rozporządzania tą rzeczą jako swoją urzeczywistnić, czy też nie**” (por. wyrok SN z 21.01.1985 r., II KR 311/84, OSNPG 1985/8, poz. 110). Polska doktryna oraz orzecznictwo odrzuciły inne rozwiązania tej kwestii, a w szczególności tzw. teorię dotknięcia, zgodnie z którą kradzież jest dokonana w momencie dotknięcia przez sprawcę przedmiotu kradzieży; tzw. teorię uniesienia, według której decydujące znaczenie ma wyniesienie przedmiotu czynu z miejsca zaboru, oraz tzw. teorię wniesienia, w myśl której zabór następuje dopiero wówczas, gdy sprawca dostarczy rzecz w upatrzone miejsce (zob. szerzej D. Pleńska, O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 407 i n.). W wyroku z 8.09.1989 r. Sąd Najwyższy stwierdził, że nie można przyjąć dokonania zaboru metalowej klatki przez sprawców w sytuacji, gdy przygotowali oni klatkę do wywiezienia, odcinając jej nogi i zakładając na wóz konny, którym wjechali na działkę, ponieważ w trakcie próby wyjazdu z działki zostali zauważeni i spłoszeni (por. wyrok SN z 8.09.1989 r., V KRN 207/89, OSNPG 1990/4, poz. 27). **„Kradzież jest dokonana w chwili zaboru, tj. objęcia przedmiotu wykonawczego we władztwo sprawcy, i w związku z tym stopień utrwalenia władztwa nad tym mieniem, dalsze losy mienia oraz dalsze zmiany sprawcy względem mienia są obojętne z punktu widzenia oceny prawnej”** (zob. wyrok SN z 11.01.1988 r., II KR 343/87, OSNKW 1988/7–8, poz. 55; B. Świątkiewicz, *Glosa...*). Brak dokonania kradzieży „to brak skutku spowodowanego działaniem sprawcy, spowodowanego się do wyjścia mienia (...) z władztwa dotychczasowego właściciela (posiadacza) i przejście tego mienia we władztwo sprawcy” (zob. wyrok SN z 17.02.1987 r.,

IV KR 19/87, OSNPG 1987/8, poz. 95). Należy podkreślić, że kradzież nośników energii, takich jak: paliwo stałe, ciekłe lub gazowe (np. węgiel, benzyna, olej napędowy, gaz płynny do napędzania silników samochodowych wlane do zbiornika pojazdu czy gaz ziemny zgromadzony w butlach i przeznaczony do użytku), które niewątpliwie mogą być przedmiotem wykonawczym kradzieży jako cudza rzecz ruchoma, jest dokonana w momencie pozbawienia władztwa nad tym nośnikiem osoby dotychczas uprawnionej i objęcia go we władanie przez sprawcę. W tym przypadku, inaczej niż w razie tzw. kradzieży energii określonej w art. 278 § 5, nie jest konieczne przekształcanie tych nośników w energię (por. uzasadnienie postanowienia SN z 9.06.2006 r., I KZP 14/06). Zabór nośnika energii polegać może np. na zgromadzeniu go w celu wykorzystania w przyszłości jako źródła energii po uprzednim uzyskaniu dostępu do pojemnika, w którym jest gromadzony, z pominięciem urządzenia rejestrującego ilość pobranego nośnika (por. postanowienie SN z 29.10.2013 r., V KK 233/13; wyrok SN z 22.10.2013 r., V KK 233/13).

29. **Zabór cudzej rzeczy od osoby posiadającej nad tą rzeczą władztwo jest główną cechą działania sprawcy kradzieży, która odróżnia kradzież od przywłaszczenia, przy którym rzecz znajduje się już w posiadaniu legalnym sprawcy, który ją następnie przywłaszcza** (por. W. Świda [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 609; zob. też wyrok SN z 24.04.2007 r., IV KK 34/07, Prok. i Pr.-wkł. 2007/10, poz. 7; postanowienie SN z 4.10.2007 r., V KK 151/07, Prok. i Pr.-wkł. 2008/1, poz. 9, oraz wyrok SN z 7.11.2014 r., V KK 236/14).
30. Pozostawienie lub ukrycie rzeczy przez osobę władającą w określonym miejscu nie oznacza wyzbycia się przez tę osobę rzeczy. Zabór rzeczy z miejsca ukrycia lub pozostawienia stanowi realizację znamion kradzieży.
31. **Zabór rzeczy może zostać dokonany tylko działaniem.** Czynność sprawcza w przestępstwie kradzieży nigdy nie może przejawiać się w formie zaniechania.
32. **Działanie stanowi zabór rzeczy w chwili objęcia władztwa nad rzeczą przez sprawcę.** W przypadku działania skierowanego na *sui generis* rzeczy wymienione w art. 115 § 9, tj. na polski albo obcy pieniądź lub inny środek płatniczy, dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniędzy albo zawierający obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach albo stwierdzenie uczestnictwa w spółce, czynność sprawcza polega na zaborze tego środka płatniczego lub dokumentu, a więc pozbawieniu władztwa osoby uprawnionej i przejęciu go we władanie przez sprawcę. Do wypełnienia znamienia czynnościowego kradzieży nie jest konieczne przedsięwzięcie przez sprawcę jakichkolwiek innych czynności, zwłaszcza zaś zmierzających do zrealizowania zawartych w dokumencie uprawnień, a więc np. podjęcia chociażby próby wypłacenia sumy pieniędzy, kapitału, odsetek, udziału w zyskach czy zrealizowania uprawnień wynikających z potwierdzonego w dokumencie uczestnictwa w spółce.

Skutek

33. **Kradzież jest przepęstwem materialnym.** Do jego znamion należy **skutek w postaci objęcia rzeczy wyjętej spod władztwa osoby uprawnionej we władanie sprawy.** Zgodnie z dominującą w polskiej doktrynie i orzecznictwie teorią zawładnięcia skutek następuje w momencie zawładnięcia rzeczą przez sprawcę, tj. w chwili, gdy sprawca objął ją w swoje posiadanie (zob. wyrok SN z 21.01.1985 r., II KR 311/84). Dla zrealizowania znamienia skutku przepęstwa kradzieży muszą więc zostać spełnione łącznie dwa warunki: po pierwsze, **pozbawienie przez sprawcę osoby uprawnionej władztwa nad rzeczą**, po drugie, **objęcie tej rzeczy przez sprawcę we władanie.**
34. Samo pozbawienie władztwa nad rzeczą osoby uprawnionej bez jednoczesnego przejęcia władztwa nad tą rzeczą przez sprawcę nie stanowi realizacji znamienia skutku przepęstwa kradzieży. **Dokonanie przepęstwa kradzieży to nastąpienie skutku**, a więc wyjęcie rzeczy spod władztwa uprawnionej osoby i przejęcie tegoż władztwa przez sprawcę (por. wyrok SN z 17.02.1987 r., IV KR 19/87; postanowienie SN z 9.06.2006 r., I KZP 14/06).
35. Wyjęcie rzeczy spod władztwa osoby uprawnionej i podjęcie działań mających na celu zabranie jej z miejsca, w którym się znajduje, które nie zostają jednak ukończone wyniesieniem rzeczy ze względu na interwencję osób trzecich, nie może zostać uznane za wypełnienie ustawowych znamion zaboru rzeczy. Do ich realizacji, oprócz pozbawienia dysponenta władztwa nad rzeczą, konieczne jest objęcie tej rzeczy przez sprawcę we władanie. Brak tego drugiego elementu oznacza, iż zachowanie nie doprowadziło do powstania opisanego jako znamię przepęstwa skutku, nie stanowi więc jego dokonania. Spełnia natomiast wszystkie znamiona usiłowania zaboru cudzej rzeczy ruchomej w celu przywłaszczenia (por. wyrok SN z 8.09.1989 r., V KRN 207/89).
36. Wyjęcie rzeczy spod władztwa osoby uprawnionej oraz oddalenie się sprawcy z miejsca zdarzenia z tą rzeczą musi być rozumiane jako zrealizowanie obu konstytutywnych elementów decydujących o powstaniu skutku i, w konsekwencji, oceniane jako dokonanie przepęstwa kradzieży. Uznanie, że zachowanie sprawcy w takim wypadku wypełnia znamię skutku, jest całkowicie niezależne od faktu zatrzymania w pobliżu miejsca, w którym dokonano zaboru, sprawcy (lecz nie w tym miejscu) posiadającego przy sobie rzecz zabraną osobie uprawnionej, przez funkcjonariuszy Policji. Samo oddalenie się sprawcy z zabraną rzeczą z miejsca zdarzenia przesądza o zakończeniu jego działania, a więc o powstaniu skutku w postaci zawładnięcia rzeczą przez tegoż sprawcę (por. wyrok SN z 27.03.1987 r., V KRN 59/87, OSNPG 1987/10, poz. 113).
37. Zabranie osobie uprawnionej rzeczy oraz ukrycie ich przez sprawcę w miejscu jemu tylko znanym należy uznać za wypełnienie znamienia skutku przepęstwa kradzieży (zob. wyrok SN z 24.10.1988 r., V KRN 223/88, OSNPG 1989/3, poz. 45).

38. Wyciągnięcie z kieszeni osoby trzeciej portfela i przetrzymywanie go przez sprawcę zaboru w rękach stanowi przejęcie władztwa nad tą rzeczą przez sprawcę, a więc dokonanie kradzieży. Nie zmienia tej oceny fakt odebrania sprawcy w chwilę potem zabranego portfela przez jego właściciela (por. J. Makarewicz, *Kodeks karny...*, s. 446).
39. Do ustalenia odpowiedzialności sprawcy za kradzież **konieczne jest ustalenie związku przyczynowego pomiędzy zachowaniem sprawcy a skutkiem w postaci zawładnięcia cudzą rzeczą ruchomą**.
40. Ponadto konieczne jest **ustalenie powiązania normatywnego** między zachowaniem sprawcy a skutkiem przesądzającego o istnieniu stosunku sprawstwa (co do ustalenia tego powiązania zob. A. Zoll [w:] *Kodeks karny...*, red. A. Zoll, s. 42 i n.).
41. **O wielkości skutku (szkody) wywołanego działaniem przestępnym decyduje tylko sama wartość zabranych rzeczy lub pieniędzy**. Nie wlicza się do tej wartości odsetek od sumy pieniędzy. Liczy się tylko bowiem **szkodę rzeczywistą**, a nie zysk spodziewany, chociażby jego osiągnięcie graniczyło z pewnością. Do wartości zaboru nie można wliczać utraconych, a spodziewanych przez poszkodowanego zysków (*lucrum cessans*), taka postać szkody nie jest bowiem szkodą rzeczywistą (*damnum emergens*; por. wyrok SA w Krakowie z 3.03.1994 r., II AKr 128/93, KZS 1994/4, poz. 16, oraz wyrok SA w Krakowie z 17.09.1992 r., II AKr 201/91, KZS 1992/10, poz. 12). O tym, czy działanie sprawcy wyczerpuje ustawowe znamiona przestępstwa, czy też stanowi wykroczenie, decyduje łączna wartość mienia zabranego przez sprawcę w ramach jednego czynu zabronionego, a nie wartość poszczególnych, jednostkowych składników tego mienia. Konsekwencję tę rozciągać należy także na przypadki kwalifikacji wielu zachowań sprawcy przy wykorzystaniu konstrukcji tzw. czynu ciągłego (art. 12; por. wyrok SN z 26.06.1987 r., WRN 15/87, OSNKW 1988/1, poz. 7).
42. Sprawca kradzieży odpowiada za skutek, którego wielkość określa wartość rzeczy wyjętych przez sprawcę spod władztwa innej osoby, nie zaś wielkość wynikającą z różnicy powstałej między wartością zagarniętych przez niego rzeczy a wartością rzeczy, które pozostawił na miejscu zdarzenia, bez względu na wartość rzeczy pozostawionych (por. wyrok SN z 7.11.1989 r., WR 278/89, OSP 1990/10, poz. 347).

Przedmiot bezpośredniego oddziaływania

43. **Przedmiotem bezpośredniego działania przestępstwa z art. 278 § 1 jest rzecz ruchoma**. Zgodnie z definicją zawartą w art. 45 k.c. rzeczą jest przedmiot materialny, który jest wyodrębniony, może samodzielnie występować w obrocie oraz przedstawia wartość majątkową. Rzeczą w rozumieniu art. 278 może być tylko **przedmiot posia-**

dający wartořć materialną bądź dokument, o jakim mowa w art. 115 § 9 (por. wyrok SA w Katowicach z 13.11.2003 r., II AKa 236/03, KZS 2004/6, poz. 56).

44. Przepis art. 278 § 1 wymaga ponadto, aby stanowiąca przedmiot kradzieży rzecz była **rzeczą cudzą**, a więc taką, co do której **sprawca nie ma jakichkolwiek praw**.
45. Z uwagi na takie ujęcie rzeczy pojęciem tym nie są objęte tzw. części składowe, a więc elementy, z których składa się rzecz. Zgodnie z regułami prawa cywilnego połączenie różnych elementów powoduje utratę ich samodzielnego bytu prawnego. Części składowe nie spełniają dwóch konstytutywnych dla ujęcia rzeczy w prawie cywilnym kryteriów, nie są bowiem przedmiotami wyodrębnionymi i nie mogą samodzielnie występować w obrocie. Część składowa nie może być odrębnym przedmiotem własności i innych praw rzeczowych. Nie może być także przedmiotem samoistnego posiadania (por. postanowienie SN z 19.01.1988 r., III CRN 459/87, LEX nr 8858), może natomiast stanowić przedmiot stosunków obligacyjnych, m.in. takich, jakie wynikają ze stosunku najmu lub dzierżawy. Zasadnicze kryterium pozwalające na uznanie rzeczy za część składową określone zostało w art. 47 § 2 k.c., zgodnie z którym: „Częścią składową rzeczy jest wszystko, co nie może być od niej odłączone bez uszkodzenia lub istotnej zmiany całości albo bez uszkodzenia lub istotnej zmiany przedmiotu odłączonego”. Przyjmuje się, że więź pomiędzy rzeczą a częścią składową musi mieć podwójny charakter, a mianowicie fizyczny i funkcjonalny. Stąd też za części składowe uznaje się także takie przedmioty, których odłączenie od rzeczy nie prowadzi do uszkodzenia tej rzeczy ani przedmiotu odłączonego, prowadzi jednak do istotnej zmiany całości lub przedmiotu odłączonego. Za część składową uznaje się np. silnik samochodu, mimo że jego wymontowanie nie powoduje uszkodzenia ani samego silnika, ani samochodu jako całości (por. S. Grzybowski [w:] *System Prawa Cywilnego*, t. 1, 1985, s. 418; T. Dybowski, *Części składowe rzeczy...*, s. 80 i n.; E. Skowrońska [w:] *Kodeks cywilny...*, red. K. Pietrzykowski, s. 114). Częściami składowymi są także np. lusterko boczne w samochodzie, radio w nim zamontowane, fotele pojazdu, jego koła itp. Przyjęcie, że przedmiotem przestęstwa kradzieży jest rzecz ruchoma, prowadzi do zasadniczych trudności związanych z odpowiedzią na pytanie, czy części składowe mogą być przedmiotem bezpośredniego oddziaływania przestęstwa z art. 278 § 1.
46. W odniesieniu do części składowych ruchomości przyjęcie cywilistycznego sposobu rozumienia pojęcia rzeczy ruchomej prowadzi do uznania, iż nie mogą być one przedmiotem kradzieży. Skoro ustawodawca przyjął, że przedmiotem tego przestęstwa może być tylko rzecz ruchoma, to przedmioty niespełniające kryteriów definicyjnych rzeczy nie mogą być przedmiotem kradzieży. Jednak konsekwencje tego rodzaju wykładni są trudne do zaakceptowania w prawie karnym. Prowadzą bowiem do znacznego ograniczenia pola kryminalizacji wyznaczanego przez art. 278 § 1. Trudno, uwzględniając funkcję ochronną prawa karnego, aprobować twierdzenie, że wymontowanie z samo-

chodu silnika lub zabór radia zamontowanego w pojeździe albo foteli z pojazdu w celu przywłaszczenia nie realizuje znamion kradzieży z uwagi na fakt skierowania zamuachu na coś, co nie może być przedmiotem tego przestępstwa. Stąd też, uwzględniając wzmiankowany fakt modyfikacji cywilistycznego rozumienia pojęcia rzeczy ruchomej w prawie karnym oraz przyjmując, że termin „rzecz ruchoma” ma w prawie karnym szerszy zakres znaczeniowy niż w prawie cywilnym, a także nie tracąc z pola widzenia konsekwencji wynikających z wąskiego rozumienia pojęcia rzeczy ruchomej przy uwzględnieniu reguł wykładni funkcjonalnej (zob. szerzej Z. Ziemiński, *Problemy podstawowe prawoznawstwa...*, s. 289 i n.; Z. Ziemiński, M. Zieliński, *Dyrektywy...*, s. 24 i n.), przyjąć należy, że części składowe ruchomości mieszczą się w zakresie znaczeniowym pojęcia rzeczy ruchomej. W konsekwencji mogą być przedmiotem przestępstwa kradzieży. Wnioski te potwierdza także wykładnia systemowa. W rezultacie należy przyjąć, że przedmiotem przestępstwa kradzieży mogą być nie tylko rzeczy ruchome w rozumieniu prawa cywilnego, lecz także części składowe rzeczy ruchomych. Oznacza to, iż **termin „rzecz”, określający przedmiot przestępstwa kradzieży, musi być rozumiany w prawie karnym nieco szerzej niż w prawie cywilnym. Interpretacja tego pojęcia, mimo że w punkcie wyjścia opiera się na ustaleniach cywilistycznych, w pewnym zakresie musi być dokonywana autonomicznie, wyłącznie na potrzeby prawa karnego** (co do związania wykładnią dokonywaną w obszarze prawa cywilnego w prawie karnym oraz możliwości przeprowadzania tzw. wykładni autonomicznej dotyczącej pojęć zaczerpniętych z prawa cywilnego por. P. Kardas, *Szkoda majątkowa...*, s. 40 i n.; P. Kardas, *Glosa do wyroku SN...*, s. 116; A. Szpunar, *Czyny niedozwolone...*, s. 37 i n.; A. Szpunar, *Rozważania nad odszkodowaniem...*, s. 27 i n.).

47. Podobnie należy traktować część składową nieruchomości. Część składowa nieruchomości może być przedmiotem kradzieży zarówno wówczas, gdy została wcześniej odłączona od nieruchomości, np. kaloryfery wymontowane z budynku lub dostarczone na plac budowy, lecz jeszcze niezamontowane w pomieszczeniach (por. L. Gardocki, *Prawo karne...*, s. 298 i n.), jak i wówczas, gdy odłączenie jej stanowi rezultat czynności podejmowanych przez sprawcę dokonującego następnie zaboru.
48. **Przedmiotem przestępstwa kradzieży mogą być natomiast przynależności**, czyli według art. 51 § 1 k.c. „rzeczy ruchome potrzebne do korzystania z innej rzeczy (rzeczy głównej) zgodnie z jej przeznaczeniem, jeżeli pozostają z nią w faktycznym związku odpowiadającym temu celowi”. Przynależność mimo związku z rzeczą główną nie traci bowiem, w przeciwieństwie do części składowej, samodzielnego charakteru prawnego, charakteryzując się dwoma elementami, tj. wyodrębnieniem oraz możliwością samodzielnego występowania w obrocie.
49. **Przedmiotem kradzieży mogą być także pożytki, zarówno naturalne**, a więc plody rzeczy i inne odłączone od niej części składowe, o ile według zasad prawidłowej go-

spodarki stanowią normalny dochód z rzeczy, **jak i cywilne**, a więc dochody, które rzecz przynosi na podstawie stosunku prawnego (art. 53 § 1–2 k.c.).

50. Przedmiotem kradzieży **nie mogą być natomiast dokumenty nieposiadające wartości majątkowej** (sprzedażnej), jak np.: dyplomy, zaświadczenia, legitymacje, dowody tożsamości, formularze służbowe. Jak stwierdził Sąd Apelacyjny w Krakowie: „Formularze poleceń wyjazdu służbowego (tzw. delegacji) nie mają wartości materialnej, nie należą więc do rzeczy uwzględnianych w zaborze, toteż należy je pominąć w opisie (...)” czynu (zob. wyrok SA w Krakowie z 26.01.1995 r., II AKr 247/94, KZS 1995/1, poz. 27).
51. Przedmiotem kradzieży **nie mogą być także rzeczy nieposiadające wartości majątkowej**, np. cenne zdjęcia pamiątkowe itp.
52. Wysoce kontrowersyjny jest problem prawnego charakteru zwłok ludzkich oraz odłączonych od organizmu tkanek i narządów. W odniesieniu do zwłok ludzkich należy stwierdzić, iż nie będąc rzeczą, nie mogą być przedmiotem przestępstwa kradzieży. Natomiast w stosunku do odłączonych od ludzkiego organizmu komórek, tkanek i narządów odwołać się należy do regulacji zawartej w ustawie z 1.07.2005 r. o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów (Dz.U. z 2020 r. poz. 2134). Artykuł 4 ust. 1 tej ustawy dopuszcza pobieranie komórek, tkanek i narządów ze zwłok nie tylko w celach leczniczych, lecz także w celach diagnostycznych, naukowych i dydaktycznych. Natomiast art. 12–19 ustawy stanowią podstawę dokonywania przeszczepów *ex vivo* (od żyjących dawców), ograniczając je jednak tylko do celów terapeutycznych. Zgodnie z art. 3 ust. 1 tej ustawy za pobranie od żywego dawcy lub ze zwłok ludzkich komórki, tkanki lub narządu nie można żądać ani przyjmować zapłaty lub innej korzyści majątkowej lub korzyści osobistej. Z punktu widzenia cech konstytutywnych rzeczy komórki, tkanki i narządy uznać należałoby za rzecz. Mają one bowiem charakter przedmiotów materialnych i są wyodrębnione (zob. m.in. S. Grzybowski [w:] *System Prawa Cywilnego*, t. 1, 1985, s. 411–412; M. Bednarek, *Mienie...*, s. 82). Z tym jednak, że z cywilistycznego punktu widzenia są one rzeczami wyjętymi z obrotu (por. E. Skowrońska [w:] *Kodeks cywilny...*, red. K. Pietrzykowski, s. 108). Należy jednak podkreślić, iż mimo prawnego zakazu występowania tych szczególnych rzeczy w obrocie, przedstawiają one częstokroć dużą wartość majątkową (por. A. Rybak, *Prawnokarna ochrona godności zwłok...*, s. 99 i n.). Możliwe są także zamachy na te przedmioty, polegające na dokonaniu ich zaboru przez osobę nieuprawnioną w celu przywłaszczenia. Z tego też względu należy uznać, że cywilnoprawna charakterystyka tych rzeczy, jako wyjętych z obrotu, nie wpływa na możliwość uznania ich za przedmiot przestępstwa kradzieży, decydujące jest bowiem przyznanie im statusu rzeczy (w kwestii transplantacji tkanek i organów zob. szerzej M. Sośniak, *Zagadnienia prawne przeszczepów...*; M. Sośniak, *Z cywilistycznej problematyki*

przeszczepów...; J.A. Piszczek, Organ ciała ludzkiego...; J. Radzicki, Pobieranie tkanek i narządów...; E. Zielińska, Transplantacja w świetle prawa...).

53. W rozumieniu przepisu art. 278 § 1 **rzeczą jest także zwierzę**. Takiemu ujęciu zwierząt nie przeczy regulacja zawarta w ustawie z 21.08.1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U. z 2020 r. poz. 638). Według art. 1 ust. 1 tej ustawy: „Zwierzę, jako istota żyjąca, zdolna do odczuwania cierpienia, nie jest rzeczą”, zarazem jednak w art. 1 ust. 2 tej ustawy stanowi się: „W sprawach nieuregulowanych w ustawie do zwierząt stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące rzeczy”.
54. Przedmiotem kradzieży **nie może być rzecz stanowiąca przedmiot opodatkowania**. Stanowi ona bowiem własność podatnika, co sprawia, iż brak jest podstaw do przyjęcia, że nieuiszczenie sumy należnego podatku traktować należy jako wyłączenie niezapłaconej raty ze sfery mienia podmiotu uprawnionego do odbioru tego podatku, a więc brak jest podstaw uznania takiego zachowania za zabór (por. postanowienie SN z 23.06.1992 r., I KZP 12/92, „Wokanda” 1992/8, s. 8; B. Michalski [w:] *Kodeks karny...*, red. A. Wąsek, s. 769).
55. Przedmiotem kradzieży **nie mogą być rzeczy stanowiące współwłasność kilku osób** (podkreślić jednak należy, że kwestia ta należy do zagadnień spornych w orzecznictwie i w doktrynie prawa karnego; zob. w szczególności wyrok SN z 18.10.2000 r., III KKN 200/98, LEX nr 51079). **Kradzież ze strony współwłaściciela rzeczy objętej współwłasnością nie może nastąpić do momentu, do którego trwa niepodzielność majątku wspólnego**. Osoba, która jest współwłaścicielem rzeczy (mienia ruchomego), nie może się dopuścić jego zaboru w rozumieniu art. 278 § 1. Istota zaboru polega bowiem na wyjęciu spod władztwa dysponenta mienia ruchomego tegoż mienia. **Dopuścić się go może tylko osoba, która nie ma w ogóle prawa rzeczą rozporządzać**. Współwłaściciel ma natomiast prawo rozporządzania rzeczą, z tym tylko, że w zależności od konkretnego układu faktycznego może to czynić albo w porozumieniu i za zgodą innych współwłaścicieli, albo samodzielnie, w ograniczonym jednak zakresie (por. wyrok SN z 9.04.1997 r., III KKN 241/96). Trafnie wskazuje Sąd Najwyższy, że: „Samochód będący przedmiotem zarzutu kradzieży, przy przyjęciu (...), że został przez oskarżonego przywłaszczony – w rozumieniu art. 284 § 1 k.k. – nie stanowił własności pokrzywdzonej – żony oskarżonego, a wchodził w skład wspólnoty majątkowej i oskarżony mógł być zobowiązany na podstawie art. 67 § 3 k.k. wyłącznie do jego zwrotu (bądź jego równowartości) do majątku dorobkowego obojga małżonków, a nie do zapłaty jego równowartości na rzecz pokrzywdzonej” (wyrok SN z 6.08.2003 r., IV KKN 247/00, LEX nr 81197). Należy podkreślić, że w zakresie podstaw prawnokarnej oceny zachowań, których przedmiotem są elementy majątku wspólnego małżonków, nie zmieniła niczego nowelizacja Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego z 17.06.2004 r. (ustawa z 17.06.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny

i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 162, poz. 1691), wprowadzająca nowy model zarządzenia majątkiem wspólnym. Kwestię tę jednoznacznie rozstrzygnął Sąd Najwyższy, stwierdzając, że: „Zmienione ustawą z 17.06.2004 r. (...) przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego wprowadzające nowy model zarządzenia majątkiem wspólnym i zmodyfikowane instrumenty cywilnoprawnej ochrony interesów małżonków nie wprowadzają zmian, które miałyby znaczenie dla odpowiedzialności karnej małżonka, dopuszczającego się czynów dysponowania majątkiem wspólnym z zamiarem powiększenia swego majątku kosztem drugiego małżonka” (postanowienie SN z 29.08.2007 r., I KZP 18/07).

56. Rzeczy wchodzące w skład majątku wspólnego małżonków stanowią przedmioty współwłasności, w związku z powyższym za nietrafny uznać należy pogląd, według którego możliwa jest kradzież „rzeczy wchodzących w skład wspólnego majątku małżonków” (takie stanowisko prezentuje B. Michalski [w:] *Kodeks karny...*, red. A. Wąsek, s. 766). Z istoty wspólności majątkowej małżeńskiej wynika bowiem, że każdy ze współmałżonków zarówno ma prawo do składników mienia objętego wspólnością, jak i włada tymi składnikami (por. wyrok SN z 18.10.2000 r., III KKN 200/98; postanowienie SN z 29.08.2007 r., I KZP 18/07). Nie przekreśla elementów konstrukcyjnych wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej np. to, iż akurat jeden ze współwłaścicieli nie wykonywał efektywnie władztwa nad rzeczą stanowiącą składnik wspólności majątkowej małżeńskiej, jednak znajdował się w sytuacji umożliwiającej mu w ogóle korzystanie z rzeczy (por. J. Satko, *Glosa do wyroku SN z 9.04.1997 r.*, s. 95 i n.). Trafnie wskazuje Sąd Apelacyjny w Krakowie, że: „Skoro oskarżony zabrał rzeczy z mieszkania zajmowanego wspólnie z żoną, by rozporządzić nimi jak mieniem stanowiącym jego wyłączną własność, (...) to przywłaszczył sobie cudzą rzecz ruchomą (tak w wyroku SN z dnia 6 stycznia 1978 roku – V KR 197/77, OSNPG 1978, nr 6, poz. 64), a nie ukradł je w rozumieniu art. 278 § 1 k.k. (...)” (wyrok SA w Krakowie z 14.08.2002 r., II AKa 1295/02, KZS 2002/9, poz. 13; zob. też R.A. Stefański, *Odpowiedzialność karna za zabór...*, s. 25 i n.).
57. Przedmiotem kradzieży mogą być natomiast rzeczy wykorzystywane przez osoby pozostające w konkubinacie, lecz niestanowiące współwłasności. Konkubinaty jest bowiem związkiem faktycznym, którego istnienie nie powoduje powstania współwłasności, której przedmiotem są składniki majątkowe nabywane w trakcie trwania konkubinatu przez pozostające w tym faktycznym związku osoby (por. wyrok SN z 23.11.1987 r., I KR 335/87, OSNPG 1988/12, poz. 131).
58. Zabór jest natomiast możliwy w stosunku do rzeczy stanowiącej własność odrębnego podmiotu, który z kolei, jak np. spółka prawa handlowego, z ekonomicznego punktu widzenia jako całość (odrębny przedmiot) stanowi współwłasność wspólników, np. kilku osób fizycznych. Przykładowo wspólnicy spółki z ograniczoną odpo-

wiedzialnością są właścicielami majątku spółki tylko w znaczeniu ekonomicznym. Własność tego majątku w znaczeniu prawnym przysługuje natomiast spółce jako odrębnemu podmiotowi prawnemu. Wychodząc z tych założeń, Sąd Najwyższy stwierdził, że rzeczy stanowiące własność spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowią dla jej wspólników rzeczy cudze, dlatego też mogą być przedmiotem zaboru dokonanego przez wspólnika lub wspólników (por. uchwała SN z 20.05.1993 r., I KZP 10/93, OSNKW 1993/7–8, poz. 44, oraz aprobowane glosy: O. Górniok, „Informacja Prawnicza” 1993/10–12, s. 246; K. Kruczałaka, M. Praw. 1994/5, s. 141 i n.; S. Łagodzińskiego, PiP 1994/1, s. 112 i n.; zob. też M. Bednarek, *Mienie...*, s. 28 i n.). Zasadnie przyjmuje się w orzecznictwie, że „dopóki osoba fizyczna wchodząca w skład organów osoby prawnej (np. spółki) nie wejdzie w legalne posiadanie składnika majątku tejże osoby prawnej, każdy dokonany przez nią bezprawny zabór składnika tego majątku w celu przywłaszczenia stanowi przestępstwo kradzieży (art. 278 k.k.), a nie przywłaszczenia” (wyrok SA we Wrocławiu z 23.10.2006 r., II AKa 224/06, OSAW 2008/1, poz. 73).

- 59. Zabór możliwy jest w stosunku do mienia stanowiącego własność spółdzielni.** Trafnie wskazuje bowiem Sąd Najwyższy, że: „Artykuł 3 Prawa spółdzielczego, w jego brzmieniu nadanym po nowelizacji z 1994 r., nie pozbawia spółdzielni własności jej majątku i nie czyni spółdzielców współwłaścicielami w rozumieniu prawa cywilnego, a jedynie zalicza własność należącą do spółdzielni, jako osoby prawnej, do kategorii własności prywatnej, a nie jak ongiś spółdzielczej. Własność taka w rozumieniu przepisów prawa karnego pozostaje jednak własnością cudzą, a jej przedmiot jest cudzym mieniem, także dla członka tej spółdzielni” (por. wyrok SN z 9.07.2003 r., III KK 334/02, LEX nr 80298).
- 60. Przedmiotem zamachu, zgodnie z brzmieniem art. 115 § 9, może być także polski albo obcy pieniądź lub inny środek płatniczy.**
- 61. Przez polski pieniądź rozumieć należy znak pieniężny (banknoty lub monety) będący nosicielem odpowiedniej ilości jednostek pieniężnych i stanowiący prawny środek płatniczy. Przez jednostkę pieniężną rozumieć natomiast należy abstrakcyjną jednostkę (miernik) wartości, traktowaną przez państwo jako prawny środek płatniczy. W Polsce jednostką pieniężną jest złoty, który dzieli się na 100 groszy. Ustrój pieniężny w Polsce ustanawia ustawa z 7.07.1994 r. o denominacji złotego (Dz.U. Nr 84, poz. 386 ze zm.). Prawo do emisji znaków pieniężnych w Rzeczypospolitej Polskiej (banknotów i monet) przysługuje wyłącznie Narodowemu Bankowi Polskiemu. Znaki pieniężne emitowane przez NBP są prawnym środkiem płatniczym na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej (por. art. 31 i 32 ustawy z 29.08.1997 r. o Narodowym Banku Polskim, Dz.U. z 2020 r. poz. 2027). Znak pieniężny uważany jest za tzw. zewnętrzną stronę pieniądza. Przy czym jednostka pieniężna oraz znak pieniężny składają się na pojęcie pieniądza (por. Z. Radwański, *Prawo cywilne...*, 1994, s. 113; T. Dybowski**

[w:] *System Prawa Cywilnego*, t. 3, cz. 1, s. 121). Jednak tylko o znakach pieniężnych będących w obiegu można mówić jako o swoistego rodzaju rzeczach ruchomych, które mogą stanowić przedmiot przestępstwa kradzieży z art. 278 § 1 (zob. S. Grzybowski [w:] S. Grzybowski, J. Skąpski, M. Sośniak, S. Włodyka, S. Wójcik, *Prawo cywilne*, s. 56; W.J. Katner, *Rozważania nad pojęciem rzeczy ruchomej...*, s. 38).

- 62. Dawne znaki pieniężne, niebędące już w obiegu, nie są pieniędzmi, lecz zwykłymi rzeczami ruchomymi, co najwyżej o szczególnej wartości,** mogą być jednak uznane za środek płatniczy (krajowy lub zagraniczny), o ile zostały wycofane z obiegu, lecz podlegają wymianie (art. 2 ust. 1 pkt 7 i 10 ustawy z 27.07.2002 r. – Prawo dewizowe, Dz.U. z 2020 r. poz. 1708 ze zm.).
- 63.** Przez obcy pieniądź rozumieć należy pieniądze zagraniczne (środki płatnicze innych państw – znaki pieniężne w postaci banknotów lub monet) wprowadzone do obiegu zgodnie z obowiązującymi w miejscu ich emisji przepisami i stanowiące poza krajem prawnym środek płatniczy (por. M. Bednarek, *Mienie...*, s. 72).
- 64.** W obowiązującym prawie karnym, zarówno powszechnym, jak i skarbowym, brak definicji terminu „środek płatniczy”. Desygnaty tego pojęcia zostały określone w prawie dewizowym. Prawo dewizowe w art. 2 ust. 1 nie zawiera definicji tego terminu, wylicza jednak walory i dokumenty, które uznawane są za krajowe lub zagraniczne środki płatnicze.
- 65.** Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 pkt 6 Prawa dewizowego „krajowymi środkami płatniczymi są waluta polska oraz papiery wartościowe i inne dokumenty, pełniące funkcję środka płatniczego, wystawione w walucie polskiej (...)”. Według art. 2 ust. 1 pkt 7 tej ustawy „walutą polską są znaki pieniężne (banknoty i monety) będące w kraju prawnym środkiem płatniczym, a także wycofane z obiegu, lecz podlegające wymianieniu (...)”. Oznacza to, że krajowymi środkami płatniczymi są przede wszystkim pieniądze (złote i grosze), zaś pozostałe walory i dokumenty wymienione są w prawie dewizowym jedynie wówczas, gdy pełnią funkcję płatniczą. O uznaniu określonego dokumentu lub waloru za środek płatniczy przesądza zatem funkcja, jaką może pełnić analizowany dokument lub walor (zob. uchwała SN (7) z 30.09.1998 r., I KZP 3/98, OSNKW 1998/9–10, poz. 41; uchwała SN z 26.11.2003 r., I KZP 21/03, OSNKW 2004/1, poz. 1; J. Skorupka, *Przestępstwa przeciwko obrotowi...*, s. 22; O. Górniok, *Prawo karne gospodarcze...*, s. 40–41).
- 66.** Pojęcie funkcji płatniczej nie zostało zdefiniowane w sposób legalny. W piśmiennictwie przyjmuje się, że funkcja płatnicza, jako jedna z trzech podstawowych funkcji pieniądza, polega na zaspokajaniu interesów wierzycieli, co w konsekwencji prowadzi do umarzania zobowiązań. Funkcja płatnicza stanowi, obok funkcji środka wymiany

walut oraz funkcji akumulacyjnej, podstawową funkcję pieniądza (zob. szerzej Z. Radwański, *Zobowiązania...*, s. 70).

67. Zagranicznymi środkami płatniczymi są – zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 9 Prawa dewizowego „waluty obce i dewizy”. Natomiast „walutami obcymi są znaki pieniężne (banknoty i monety) będące poza krajem prawnym środkiem płatniczym, a także wycofane z obiegu, lecz podlegające wymianie; na równi z walutami obcymi traktuje się wymienialne rozrachunkowe jednostki pieniężne stosowane w rozliczeniach międzynarodowych, w szczególności jednostkę rozrachunkową Międzynarodowego Funduszu Walutowego (SDR)” (art. 2 ust. 1 pkt 10 Prawa dewizowego). Dewizami są papiery wartościowe i inne dokumenty pełniące funkcję środka płatniczego, wystawione w walutach obcych (art. 2 ust. 1 pkt 12 Prawa dewizowego).
68. Przedmiotem przestępstwa z art. 278 § 1 **może być także, według art. 115 § 9, dokument uprawniający do otrzymania określonej sumy pieniędzy**, a więc papier wartościowy będący nosicielem inkorporowanych w nim praw majątkowych oraz ich wartości. Papier wartościowy (dokument) stanowi rzecz ruchomą, z tym jednak, że jego wartość jest znikoma. W istocie o wartości papieru wartościowego decyduje wartość inkorporowanego w nim prawa. Do papierów wartościowych uprawniających do otrzymania sumy pieniędzy (papierów wartościowych opiewających na wierzytelności pieniężne) zaliczyć należy m.in.: czeki, weksle, obligacje i bony premiiowe (por. B. Mik, *Karnomaterialna ochrona dokumentów...*, s. 47 i n.).
69. Przedmiotem przestępstwa kradzieży może być również **dokument zawierający obowiązek wypłaty kapitału, odsetek lub udziału w zyskach, a więc papier wartościowy opiewający na wierzytelność pieniężną**.
70. Wreszcie atak może być skierowany na dokument stwierdzający uczestnictwo w spółce, a więc akcje, świadectwa udziałowe, udziały w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością itp.
71. Przedmiotem czynności wykonawczej kradzieży może być nośnik energii w wyodrębnionej postaci, np. paliwo stałe, ciekłe lub gazowe, stanowiący cudzą rzecz ruchomą. Taką rzeczą będzie m.in.: węgiel, benzyna, olej napędowy, gaz płynny do napędzania silników samochodowych (gaz silnikowy) wlane do zbiornika pojazdu czy gaz ziemny zgromadzony w butlach i przeznaczony do użytku w gospodarstwach domowych (uzasadnienie postanowienia SN z 9.06.2006 r., I KZP 14/06). W konsekwencji zabór w celu przywłaszczenia nośnika energii wyodrębnionego w rzecz ruchomą (art. 278 § 1) nie stanowi kradzieży energii (art. 278 § 5), lecz kradzież rzeczy cudzej ruchomej (postanowienie SN z 9.06.2006 r., I KZP 14/06). Podobnie nie stanowi kradzieży energii zabór wody z urządzeń wodociągowych (por. postanowienie SN z 9.06.2006 r., I KZP 15/06).

72. Zdaniem Sądu Najwyższego „tablica rejestracyjna nie jest dokumentem w rozumieniu art. 115 § 14 k.k., a tym samym nie może być przedmiotem przestępstwa określonego w art. 276 k.k. Jako przedmiot będący rzeczą ruchomą, stanowiący własność określonej osoby, tablica rejestracyjna pojazdu może być natomiast przedmiotem innych czynów zabronionych, np. przeciwko mieniu, w tym choćby kradzieży, przywłaszczenia, zniszczenia lub paserstwa” (por. wyrok SN z 23.05.2002 r., V KKN 404/99, OSNKW 2002/9–10, poz. 72; M. Siwek, *Glosa do wyroku SN z 23.05.2002 r.*..., s. 109 i n.; zob. też krytyczne uwagi J. Majewskiego [w:] *Kodeks karny*..., red. A. Zoll, s. 1225–1226).
73. Zdaniem Sądu Najwyższego „bon towarowy nie jest rzeczą ruchomą w rozumieniu art. 278 § 1 k.k., a w szczególności nie jest środkiem płatniczym, jest natomiast dokumentem stwierdzającym prawa majątkowe w rozumieniu art. 275 § 1 k.k.” (uchwała SN z 26.11.2003 r., I KZP 21/03; zob. też glosy do tego orzeczenia: aprobuja J. Skorupki, OSP 2005/4, poz. 44, oraz krytyczna J. Kędzierskiego, PiP 2004/8, s. 127 i n.). Uzasadniając zajęte stanowisko, Sąd Najwyższy podkreśla, że „bon towarowy nie może być uznany za środek płatniczy, nie jest bowiem surogatem pieniądza, a jego realizacja nie oznacza wprowadzenia bonu do obiegu, nie mamy więc tu do czynienia z zastępowaniem pieniądza” (zob. też krytyczne uwagi J. Majewskiego, którego zdaniem: „Nie może ulegać wątpliwości, że wszelkie cechy rzeczy ruchomej (przedmiotu) posiada bon towarowy uprawniający do nabycia towarów o oznaczonej wartości w określonym sklepie lub sieci sklepów”; J. Majewski [w:] *Kodeks karny*..., red. A. Zoll, s. 1200). W powyższym kontekście należy podkreślić, że sposób rozumienia funkcji płatniczej przyjęty przez Sąd Najwyższy wywoływać może wątpliwości. W istocie bowiem funkcja płatnicza nie sprowadza się do wprowadzania w obieg, lecz do zastępowania pieniądza w sensie zdolności do umarzania zobowiązań. Przyjmując takie rozumienie funkcji płatniczej, można twierdzić, że bon towarowy uprawniający do nabycia towarów w określonym sklepie lub sieci sklepów w tym zakresie spełnia kryterium zdolności do umarzania zobowiązania, jego użycie prowadzi bowiem do sytuacji, w której posługująca się bonem osoba zwolniona zostanie z zobowiązania przyjmującego postać powinności uiszczenia zapłaty za nabyte towary. W tym też sensie bon towarowy odgrywa rolę surogatu pieniądza, bez jego użycia sprawca musiałby bowiem uiścić zapłatę pieniądzem.
74. Zdaniem Sądu Najwyższego: „**Karta uprawniająca do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego nie jest «rzeczą ruchomą» w rozumieniu art. 284 § 1 k.k.**” (uchwała SN z 21.10.2003 r., I KZP 33/03; zob. też krytyczne uwagi dotyczącej treści powołanej uchwały J. Majewskiego [w:] *Kodeks karny*..., red. A. Zoll, s. 1199). Stanowisko powyższe zostało potwierdzone w orzecznictwie sądów apelacyjnych, w którym wskazuje się, że „tylko kradzież karty bankomatowej (a więc karty uprawniającej jedynie do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego) wypełnia znamiona występkę z art. 278 § 5 k.k., natomiast kradzież karty uprawniającej do zapłaty za towar lub usługę, czyli tzw. «kar-

ty płatniczej w ścisłym tego słowa znaczeniu» oraz karty uprawniającej do wypłaty gotówki lub zapłaty z wykorzystaniem kredytu bankowego, czyli tzw. «karty kredytowej», w zależności od wartości przedmiotu zaboru, może wypełniać znamiona kradzieży w typie podstawowym z art. 278 § 1 k.k. (gdy wartość przedmiotu przekracza próg wyznaczony przez ustawodawcę jako granica kontrawencjonalizacji) lub wykroczenia z art. 119 § 1 k.w. (jeżeli wartość przedmiotu zaboru nie przekracza tej kwoty). W wypadku kradzieży karty spełniającej funkcję płatniczą, wartość przedmiotu zaboru stanowi całość dostępnego na jej podstawie pieniądza bankowego znajdującego się na rachunku jej posiadacza» (wyrok SA we Wrocławiu z 28.12.2011 r., II AKa 385/11, OSAW 2012/1, poz. 239).

75. Czek może być środkiem płatniczym, a w każdym razie jest dokumentem uprawniającym do otrzymania określonej sumy pieniężnej. Treść art. 115 § 9, z którego wynika, że środek płatniczy oraz dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej jest *ex lege* rzeczą ruchomą, przesądza, że czek jest rzeczą ruchomą w rozumieniu przepisu art. 287 § 1 (por. wyrok SA w Białymstoku z 23.10.2001 r., II AKa 213/01, OSA 2002/7, poz. 54, z częściowo krytyczną glosą J. Skorupki, Prok. i Pr. 2003/5, s. 113 i n.; por. też uwagi J. Majewskiego [w:] *Kodeks karny...*, red. A. Zoll, s. 1199).
76. **„Niewypełniony blankiet czeku na własne zlecenie, a mianowicie niezawierający danych remitenta i podpisu wystawcy czeku, nie wywołuje jakiegokolwiek skutku w obrocie prawnym, a co za tym idzie nie może być uznany za rzecz w rozumieniu art. 115 § 9 k.k., bowiem nie jest innym środkiem płatniczym, czy też dokumentem uprawniającym do otrzymania sumy pieniężnej”.** Cechy takiego dokumentu nabiera dopiero wówczas, gdy dojdzie do jego poprawnego wypełnienia. Wtedy też staje się środkiem płatniczym, a w konsekwencji – rzeczą w rozumieniu art. 287 § 1 (por. wyrok SA w Katowicach z 1.03.2001 r., II AKa 48/01, Prok. i Pr.-wkł. 2002/3, poz. 25).
77. Z uwagi na fakt, iż przedmiotem kradzieży może być tylko rzecz przedstawiająca wartość materialną, oraz ze względu na zjawisko kontrawencjonalizacji, którego zasadniczym elementem jest wartość stanowiącej przedmiot kradzieży rzeczy ruchomej, w każdym przypadku, gdy przedmiotem zamachu są rzeczy w rozumieniu art. 115 § 9, zachodzi konieczność ustalenia wartości zabranego przedmiotu. Kradzież polega bowiem na zaborze rzeczy przedstawiającej wartość materialną (por. wyrok SN z 18.12.1998 r., IV KKN 98/98). Ponieważ dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierający obowiązek wypłaty kapitału, odsetek lub udziału w zyskach albo stwierdzający uczestnictwo w spółce posiada pewną wartość nominalną, która w wielu wypadkach nie pokrywa się z rynkową wartością tego dokumentu, wydaje się, że **ustalenie wartości przedmiotów kradzieży w tych wypadkach powinno odnosić się do ich wartości rynkowej.** W pewnych sytuacjach wartość ta może być równa wartości nominalnej (będzie tak np. co do zasady w przypadku bonu to-

warowego uprawniającego do nabycia towarów w sklepie lub sieci sklepów, wykorzystanie go umożliwia bowiem uzyskanie przez sprawcę kradzieży towarów o wartości odpowiadającej nominalowi oznaczonemu na bonie towarowym), w innych (np. przy czeku lub wekslu albo dokumencie zawierającym obowiązek wypłaty kapitału) wartość rynkowa dokumentu uzależniona jest od wielu czynników, które powodować mogą jej obniżenie w stosunku do wartości nominalnej. W odniesieniu do karty spełniającej funkcję płatniczą należy podkreślić, że wartość ustalana jest na podstawie dostępnego na jej podstawie tzw. pieniądza bankowego i obejmuje całość kwoty znajdującej się w chwili zaboru na rachunku jej posiadacza lub kwoty dostępnej dla posiadacza karty niezależnie od sumy środków pieniężnych znajdujących się na rachunku (por. wyrok SA we Wrocławiu z 28.12.2011 r., II AKa 385/11).

- 78. Wartość rzeczy** stanowiącej przedmiot kradzieży **powinna być oceniana (ustalana) w odniesieniu do czasu popełnienia czynu zabronionego** określonego w art. 278 § 1 (por. postanowienie SA w Lublinie z 29.03.1999 r., II AKz 117/98, Apel.-Lub. 1999/2, poz. 16).
- 79. Wartość mienia będącego przedmiotem zaboru stanowi kategorię obiektywną** i tym samym stosunek do niej pokrzywdzonego nie decyduje o realizacji znamion typu czynu zabronionego. Może mieć natomiast znaczenie dla oceny stopnia społecznej szkodliwości czynu (por. wyrok SA w Katowicach z 22.04.2004 r., II AKa 98/04, Prok. i Pr.-wkł. 2005/7–8, poz. 26).
- 80.** Pewne wątpliwości związane są z ustalaniem wartości przedmiotu kradzieży w postaci telefonu komórkowego. Sam aparat telefoniczny jest bez wątpienia rzeczą ruchomą w rozumieniu art. 278 § 1, zaś jego zabór wypełnia znamię czynnościowe charakteryzujące ten typ czynu zabronionego. W praktyce nabywcy telefonów komórkowych uiszczają w chwili zakupu telefonu u operatora sieci komórkowej kwotę znacznie odbiegającą od wartości rynkowej nabywanego aparatu. W tej sytuacji konieczne jest rozstrzygnięcie, czy wartość skradzionego telefonu komórkowego należy ustalać na podstawie ceny uiszczonej przez nabywcę operatorowi sieci (częstokroć jest to cena 1 zł), czy też uwzględniać rynkową wartość tego przedmiotu, a więc jego rzeczywistą cenę (niepomniejszoną przez operatora oferującego aparat telefoniczny osobie będącej stroną umowy o świadczenie usług telefonicznych), pomniejszoną o zużycie. W piśmiennictwie prezentowany jest pogląd, według którego wartość telefonu komórkowego ustalać należy na podstawie ceny zakupu tego urządzenia u operatora, pomniejszonej o cenę zapłaty uiszczonej przez abonenta, przychody uzyskane z tytułu opłat za świadczone przez operatora klientowi usługi oraz naturalne zużycie (zob. M. Rogalski, *Przestępstwo kradzieży*..., s. 51 i n.). **Wydaje się, że podstawą ustalenia wartości telefonu komórkowego jako przedmiotu kradzieży powinna być jego wartość rynkowa**, a więc taka, jaką przedmiot ten w chwili czynu przedstawiał na rynku. Ustalenie tej wartości

uwzględnia już elementy zużycia telefonu. Dla jej ustalenia nie mają natomiast znaczenia zyski (przychody) uzyskiwane przez operatora, nie stanowią one bowiem miernika wartości skradzionego aparatu.

81. Wątpliwości wywołuje twierdzenie, że przedmiotem kradzieży może być także abonament związany z telefonem komórkowym, stanowiącym przedmiot zaboru. W istocie sprawca kradzieży telefonu komórkowego pozbawia użytkownika również możliwości korzystania z abonamentu, który stanowi pewną wartość majątkową, jednak abonament, nie będąc rzeczą ruchomą, nie stanowiąc desygnatu pojęć użytych w art. 115 § 9, definiującym pojęcie rzeczy ruchomej, oraz nie będąc rzeczą ruchomą w rozumieniu art. 278 § 1, nie może stanowić przedmiotu kradzieży (zob. odmiennie M. Rogalski, *Przestępstwo kradzieży...*, s. 51).

Znamiona strony podmiotowej

82. Przestępstwo określone w art. 278 § 1 należy do kategorii tzw. **przestępstw kierunkowych**. Ustawa wymaga, aby zachowanie sprawcy było ukierunkowane na określony cel, którym jest przywłaszczenie cudzej rzeczy ruchomej. Konieczne jest zatem działanie sprawcy z tzw. **dolus coloratus**. Celem działania sprawcy musi być włączenie rzeczy do majątku sprawcy, objęcie jej w posiadanie lub postępowanie z nią jak z własną. Wyklucza to możliwość popełnienia tego przestępstwa z zamiarem wynikowym.
83. Kradzieży od strony podmiotowej „musi towarzyszyć tzw. *dolus directus coloratus* w odniesieniu do znamienia, co do którego ustawa wymaga, by było objęte celem, a więc w odniesieniu do zabrania rzeczy. Do popełnienia przestępstwa z (...) art. 278 § 1 nie wystarcza, aby sprawca «godził się» na możliwość przywłaszczenia. Niezbędne jest tu więc wykazanie, że sprawca miał świadomość znaczenia swojego działania, tzn. tego, iż zmierzał do przywłaszczenia rzeczy i jednocześnie chciał przywłaszczyć sobie cudzą rzecz ruchomą” (wyrok SN z 5.05.1999 r., V KKN 406/97, Prok. i Pr.-wkł. 2000/4, poz. 6).
84. Subiektywną cechą działania określonego w art. 278 § 1 jest **zamiar przywłaszczenia (*animus rem sibi habendi*)**, bez względu na to, jaka była pobudka działania sprawcy, np. chęć wzbogacenia się czy jakiegokolwiek inny motyw działania. Pobudki działania sprawcy, nawet szlachetne, np. pragnienie zaspokojenia potrzeb innej osoby, nie mają wpływu na kwalifikację czynu z punktu widzenia strony podmiotowej. Mogą mieć natomiast znaczenie dla wymiaru kary za to przestępstwo (por. W. Świda [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 612).
85. Należy podkreślić, że **przywłaszczenie jest pojęciem węższym od osiągnięcia korzyści majątkowej**. Trafnie wskazuje się w orzecznictwie, że – działając w celu osiągnięcia

korzyści majątkowej – sprawca wcale nie musi dążyć do przywłaszczenia mienia stanowiącego przedmiot oszukańczych zabiegów, a nawet może zakładać zwrot mienia porrzywdzonemu (por. wyrok SN z 10.03.2004 r., II KK 381/03, Prok. i Pr.-wkl. 2004/7–8, poz. 3; wyrok SA w Warszawie z 8.04.2005 r., II AKa 74/05 Apel.-W-wa 2005/3, poz. 11).

86. Kradzieży musi towarzyszyć od strony podmiotowej tzw. *dolus directus coloratus* w odniesieniu do znamienia, co do którego ustawa wymaga, by było objęte celem, a więc w odniesieniu do zabrania rzeczy. Zamiarem bezpośrednim musi być jednak objęta całość znamion strony przedmiotowej czynu zabronionego, a więc realizacja opisanego w art. 278 § 1 czynu, tzn. zabór cudzej rzeczy ruchomej w celu przywłaszczenia. Z punktu widzenia strony intelektualnej zamiaru bezpośredniego należy stwierdzić, iż może ona wystąpić w dwojakiej postaci: albo jako świadomość sprawcy istnienia stanu rzeczy, który może doprowadzić, przy podjęciu decyzji o wypełnieniu zachowania, do popełnienia czynu zabronionego, albo jako świadomość stanu rzeczy prowadzącego w sposób konieczny do popełnienia czynu zabronionego. W pierwszym przypadku ma miejsce tzw. świadomość możliwości popełnienia czynu zabronionego, w drugim – tzw. świadomość konieczności popełnienia czynu zabronionego. W pierwszym przypadku w świadomości sprawcy musi znaleźć odzwierciedlenie fakt, że podejmowane przez niego zachowanie może doprowadzić do zaboru cudzej rzeczy. W drugim musi mieć on pewność (tzw. pełną świadomość), że podejmowane przez niego działanie doprowadzi do zaboru cudzej rzeczy. Należy podkreślić, że w odniesieniu do znamion statycznych niezbędna jest pełna świadomość sprawcy, w odniesieniu zaś do znamion dynamicznych wystarczające jest uświadomienie sobie możliwości ich zrealizowania w danym stanie faktycznym. Innymi słowy, u sprawcy kradzieży musi występować tzw. pełna świadomość co do faktu, że stanowiąca przedmiot zamachu rzecz jest cudza. Natomiast w odniesieniu do zaboru wystarczająca jest już świadomość możliwości nastąpienia tego stanu (por. A. Zoll [w:] *Kodeks karny...*, red. A. Zoll, s. 42 i n.). Na opisaną powyżej stronę intelektualną nakładać się musi strona woluntatywna, przyjmująca w tym przypadku formę „chęci” popełnienia czynu zabronionego. Obejmuje ona zarówno proces motywacyjny oparty na wyobrażonym celu działania, wybór określonego sposobu działania oparty na znajomości przebiegów przyczynowych, jak i samo podjęcie decyzji uruchamiającej zewnętrzną aktywność. Chęć popełnienia czynu zabronionego musi odnosić się do całości elementów określających dany typ czynu zabronionego. **W przypadku kradzieży chęcią objęta więc być musi całość znamion strony przedmiotowej, tj. zabór cudzej rzeczy ruchomej w celu przywłaszczenia.** Oznacza to, że do popełnienia tego przestępstwa nie wystarczy, aby sprawca „godził się” na możliwość przywłaszczenia. Dla subiektywnego przypisania kradzieży niezbędne jest wykazanie, że sprawca miał świadomość znaczenia swojego działania, tzn. tego, iż zmierza do przywłaszczenia rzeczy, i jednocześnie chciał przywłaszczyć sobie cudzą rzecz ruchomą. **Zabór rzeczy musi następować w celu przywłaszczenia, tzn. włączenia przez sprawcę rzeczy do swojego majątku połączonych z trwałym**

pozbawieniem władztwa nad rzeczą jej dotychczasowego właściciela (por. wyrok SN z 17.02.1989 r., V KRN 280/88, OSNPG 1989/8, poz. 94). Koniecznym warunkiem kradzieży jest działanie sprawcy z zamiarem trwałego pozbawienia właściciela rzeczy możliwości swobodnego dysponowania nią (wyrok SN z 6.09.1988 r., IV KR 237/88, LEX nr 22051).

87. Do stwierdzenia realizacji znamion strony podmiotowej kradzieży nie jest wystarczające wykazanie, że doszło do obiektywnego zaboru rzeczy ruchomej, lecz konieczne jest oprócz tego wykazanie, że działaniu temu towarzyszył szczególny zamiar, określany jako *animus rem sibi habendi* (por. wyrok SN z 6.01.1978 r., V KR 197/77, OSNPG 1978/6, poz. 64; wyrok SA w Lublinie z 6.10.1998 r., II AKa 108/98, Apel.-Lub. 1999/2, poz. 10, oraz postanowienie SN z 15.11.2002 r., IV KKN 380/99, LEX nr 77427). Zamiar charakteryzujący stronę podmiotową kradzieży obejmuje także zachowanie prowadzące do uczynienia z rzeczy ruchomej przedmiotu własności sprawcy. Mieści się w nim zarówno wola włączenia w ten sposób rzeczy do swojego majątku, jak i jednoczesny zamiar definitywnego pozbawienia osoby uprawnionej jej własności. W tak rozumianym zamiarze nie mieści się jedynie tymczasowe uniemożliwienie dysponowania rzeczą przez właściciela. Skutek przywłaszczenia objęty zamiarem bezpośrednim stanowi utrata rzeczy przez osobę uprawnioną, wobec czego szkoda powstała w majątku tej osoby ma w zamierzeniu przywłaszczającego nieodwracalny charakter. Taki zamiar odróżnia się od zamiaru sprawcy, który jedynie samowolnie używa cudzej rzeczy ruchomej (por. wyrok SN z 28.06.2000 r., III KKN 86/98, OSNKW 2000/7–8, poz. 65; wyrok SN z 30.08.2000 r., V KKN 267/00, OSNKW 2000/9–10, poz. 85; wyrok SN z 6.05.2004 r., V KK 316/03, OSNKW 2004/7–8, poz. 70).
88. Cel przywłaszczenia jest pojęciem węższym zakresowo od celu osiągnięcia korzyści majątkowej, która może wynikać także z niekorzystnego dla interesów pokrzywdzonego wykorzystania cudzego mienia i materializować się w każdej innej formie niż przywłaszczenie. **Brak jest podstaw do przyjęcia zamiaru bezpośredniego kierunkowego, charakteryzującego stronę podmiotową przestępstwa kradzieży wówczas, gdy sprawca świadomością i wolą nie obejmuje definitywnego celu w postaci pozbawienia osoby uprawnionej jej własności** (por. wyrok SN z 6.05.2004 r., V KK 316/03).
89. W przypadku gdy sprawca kwestionuje cel przywłaszczenia i jednocześnie dokonuje zaboru rzeczy ruchomej w rodzinie wspólnie mieszkającej, wyjaśniając, że zamierzał jedynie rzecz wykorzystać, a następnie zwrócić, niezbędne jest ustalenie, czy w realiach sprawy spełnione są przesłanki działania w celu definitywnego pozbawienia osoby uprawnionej jej własności, ponieważ bez ustalenia tej okoliczności czyn może stanowić wykroczenie samowolnego użycia rzeczy z art. 127 § 1 k.w. (por. wyrok SA w Krakowie z 20.12.2001 r., II AKa 284/01, KZS 2002/1, poz. 6).

90. **Nie stanowi działania w celu przywłaszczenia zabranie rzeczy należęcych do innej osoby, jeśli celem działania sprawcy jest wymuszenie na tej osobie określonego zachowania (działania lub zaniechania).** Nie jest np. kradzieżą dokonany przez byłego męża zabór pierścionka należęcego do jego byłej żony, jeżeli uczynił to, chcąc wymusić na niej zwrot zabranych przez nią dwóch złotych obręczek (wyrok SN z 17.02.1989 r., V KRN 280/88). Podobnie nie stanowi kradzieży zabór butelki wódki przez sprawcę gwałtu, który otrzymał ją od ofiary, pragnęcej w ten sposób pozbyć się go z mieszkania. W takim przypadku bowiem sprawca nie przełamywał woli pokrzywdzonej w swobodnym dysponowaniu butelką, a jego zamiarem objęte było działanie polegające na doprowadzeniu innej osoby do obcowania płciowego, nie zaś dokonanie zaboru jej rzeczy (zob. wyrok SA w Krakowie z 22.04.1993 r., II AKr 50/93). Analogicznie nie można uznać za zabór rzeczy w celu przywłaszczenia zachowania sprawcy zmierzającego do dokonania gwałtu na pokrzywdzonej, która – pragnąc skłonić go do odstąpienia od wykonania zamiaru przestępnego – sama wydała mu biżuterię i pieniądze (zob. wyrok SA w Krakowie z 30.04.1992 r., II AKr 38/92).
91. **Nie stanowi zaboru rzeczy przejęcie władztwa nad nimi przez sprawcę w sytuacji, w której rości on sobie prawo do zabranej rzeczy.** W takiej sytuacji sprawca nie działa bowiem w celu przywłaszczenia, tj. pozbawienia władztwa nad rzeczą innej osoby i przejęcia jej we własne władanie, lecz w celu zrealizowania przysługujących mu uprawnień do rzeczy. Kwestia rzeczywistego lub urojonego charakteru tych uprawnień powinna być rozstrzygana nie na płaszczyźnie znamion w części dotyczącej strony podmiotowej, lecz w kontekście konstrukcji błędu co do bezprawności.
92. **Nie stanowi zaboru rzeczy w celu przywłaszczenia zabranie cudzej rzeczy w celu zaspokojenia roszczeń sprawcy zarówno wówczas, gdy roszczenia te mają rzeczywisty charakter, jak i wtedy, gdy sprawca pozostaje w błędie, lecz w dobrej wierze działa ze świadomością, że przysługuje mu określone roszczenie.**
93. **Działanie z zamiarem przywłaszczenia rzeczy nie jest równoznaczne z działaniem w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.** Zabór cudzej rzeczy w celu przywłaszczenia może bowiem wynikać z zupełnie innych niż osiągnięcie korzyści majątkowej pobudek, np. przekazania pieniędzy na cele dobroczynne czy obrazu do miejscowego muzeum itp. (por. D. Pleńska, O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 407). W pewnych sytuacjach dopuszczalne jest dowodzenie działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej na podstawie okoliczności związanych z zachowaniem sprawcy, w szczególności zaś sposobu jego postępowania z zabraną rzeczą.
94. **Nie stanowi działania w celu przywłaszczenia zabór cudzej rzeczy w celu krótkotrwałego użycia, np. samowolne zabranie cudzego roweru w celu odbycia przejażdżki, któremu towarzyszy wola zwrócenia go następnie właścicielowi. Czyń taki stanowi wy-**

kroczenie z art. 127 § 1 k.w., z wyjątkiem przypadków, gdy przedmiotem zaboru jest pojazd mechaniczny (art. 289).

Zagrożenie karą i środkami karnymi

95. Przestępstwo z art. 278 § 1 jest występkiem zagrożonym karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat.
96. Za przestępstwo z art. 278 § 1 możliwe jest, na podstawie art. 37a, wymierzenie grzywny albo kary ograniczenia wolności nie niższej od 3 miesięcy zamiast przewidzianej za ten typ czynu zabronionej kary pozbawienia wolności, jeżeli wymierzona za kradzież kara pozbawienia wolności nie byłaby wyższa od roku i równocześnie sąd orzekłby środek karny, środek kompensacyjny lub przepadek.
97. Za przestępstwo z art. 278 § 1 można także orzec jednocześnie karę pozbawienia wolności w rozmiarze nieprzekraczającym 3 miesięcy oraz karę ograniczenia wolności do 2 lat na podstawie art. 37b.
98. W odniesieniu do sprawcy przestępstwa z art. 278 § 1 możliwe jest warunkowe umorzenie postępowania karnego na podstawie art. 66. W takim wypadku jeśli przed rozstrzygnięciem w przedmiocie warunkowego umorzenia postępowania sprawca nie naprawił wyrządzonej przestępstwem szkody, sąd, umarzając warunkowo postępowanie karne, nakłada na sprawcę obowiązek naprawienia szkody albo zamiast tego obowiązku orzeka nawiązkę. W takim wypadku sąd może także nałożyć na sprawcę obowiązki określone w art. 67 § 3.
99. Wobec sprawcy kradzieży, który dobrowolnie naprawił szkodę w całości albo zwrócił pojazd lub rzecz mającą szczególne znaczenie dla kultury w stanie nieuszkodzonym, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia. W stosunku do sprawcy kradzieży, który dobrowolnie naprawił szkodę w znacznej części, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary (art. 295).
100. Jeżeli sprawca przestępstwa dopuścił się zaboru cudzej rzeczy ruchomej w celu osiągnięcia korzyści majątkowej (co charakteryzuje znaczną część kradzieży) lub gdy sprawca nie działał w takim celu, lecz korzyść majątkową w wyniku popełnienia przestępstwa osiągnął, sąd może wymierzyć grzywnę obok kary pozbawienia wolności (art. 33 § 2; zob. szerzej *Kodeks karny...*, red. A. Zoll, tezy do art. 33, s. 512 i n.).
101. W przypadku sprawcy kradzieży, który z popełniania przestępstw uczynił sobie stałe źródło dochodu lub dokonał kradzieży, działając w zorganizowanej grupie albo w związku mającym na celu popełnianie przestępstw, sąd zobligowany jest do wy-

mierzenia kary pozbawienia wolności przewidzianej za przestęstwo z art. 278 § 1, bez możliwości przejścia na karę ograniczenia wolności albo grzywnę na podstawie art. 37a. W takim wypadku sąd, orzekając karę pozbawienia wolności, musi wymierzyć ją w wysokości powyżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia, a może ją wymierzyć do wysokości górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę (art. 65 w zw. z art. 64 § 2; zob. szerzej *Kodeks karny...*, red. A. Zoll, tezy do art. 64, s. 796 i n.).

102. W przypadku skazania za kradzież sąd orzeka przepadek przedmiotów pochodzących z przestęstwa (art. 44 § 1; zob. szerzej tezy *Kodeks karny...*, red. A. Zoll, tezy do art. 44, s. 588 i n.).
103. Na wniosek pokrzywdzonego lub innej osoby uprawnionej sąd orzeka obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej przestęstwem w całości albo w części. W takim przypadku nie stosuje się przepisów prawa cywilnego o możliwości zasądzenia renty.
104. W przypadku dopuszczenia się kradzieży w stosunku do mienia znacznej wartości albo dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury sprawcy przypisać należy typ kwalifikowany kradzieży opisany w art. 294 (co do znamion kwalifikujących zob. tezy do art. 294). Typ kwalifikowany zagrożony jest karą pozbawienia wolności od roku do 10 lat.
105. W odniesieniu do typu kwalifikowanego nie znajdują zastosowania instytucje opisane w art. 37a oraz 66. Sąd może natomiast orzec wobec sprawcy jednocześnie karę pozbawienia wolności do 6 miesięcy oraz karę ograniczenia wolności do 2 lat na podstawie art. 37b.

Tryb ścigania

106. Przestęstwo określone w art. 278 § 1 **jest przestęstwem publicznoskargowym, ściganym z urzędu.**
107. W przypadku popełnienia kradzieży na szkodę osoby najbliższej przestęstwo z art. 278 § 1 przekształca się w przestęstwo ścigane na wniosek pokrzywdzonego. Osobą najbliższą w rozumieniu Kodeksu karnego jest małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu ze sprawcą (art. 115 § 11; zob. szerzej *Kodeks karny...*, red. A. Zoll, tezy do art. 115, s. 1160 i n.).

Zbieg przepisów ustawy (stosunek do innych ustaw)

108. Przepis art. 278 § 1, opisujący przestęstwo kradzieży, jako *lex generalis* nie pozostaje w kumulatywnej kwalifikacji z przepisem art. 262 § 2, określającym przestęstwo

ograbiania zwłok, grobu lub innego miejsca spoczynku zmarłego, który stanowi w odniesieniu do art. 278 § 1 *lex specialis* (por. wyrok SN z 29.09.1987 r., VI KZP 24/87, OSNKW 1987/11–12, poz. 99, oraz glosy do tego orzeczenia Z. Mirgosa i B. Kurzępy, OSPiKA 1988/11–12, poz. 238).

109. Z uwagi na wejście w życie ustawy z 6.08.2010 r. o dowodach osobistych (Dz.U. z 2021 r. poz. 816 ze zm.) straciła aktualność teza dotycząca zagadnienia zbiegu przepisu art. 278 § 1 z przepisem art. 55 ust. 1 ustawy z 10.04.1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz.U. z 2006 r. Nr 139, poz. 993 ze zm., uchylona na mocy ustawy z 6.08.2010 r. o dowodach osobistych). Ustawa o dowodach osobistych przewiduje w art. 79 odpowiedzialność za wykroczenie polegające na uchylaniu się od obowiązku posiadania lub wymiany dowodu osobistego, zatrzymaniu bez podstawy prawnej cudzego dowodu osobistego, niezwróceniu dowodu osobistego pomimo utraty obywatelstwa polskiego, za które można orzec karę ograniczenia wolności lub grzywny (por. też art. 80 ustawy o dowodach osobistych, który wskazuje, że w przypadku określonym w art. 79 tej ustawy odpowiedzialność odbywa się na zasadach określonych w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia).

Kradzież programu komputerowego (art. 278 § 2)

Przedmiot ochrony

110. Przepis art. 278 § 2 chroni własność, posiadanie lub inne prawa rzeczowe albo obligacyjne do programu komputerowego.
111. Przez program komputerowy należy rozumieć zakodowany na odpowiednim nośniku informacji zapis składający się na utwór przedstawiający wartość materialną.

Znamiona strony przedmiotowej czynu zabronionego

Podmiot czynu zabronionego

112. Zob. tezy do art. 278 § 1.

Znamiona określające czynność sprawczą

113. Zachowanie sprawcy przestępstwa określonego w art. 278 § 2 polega na uzyskaniu cudzego programu komputerowego bez zgody osoby uprawnionej.
114. Uzyskanie w ujęciu słownikowym oznacza wejście w posiadanie czegoś pożądanego, osiągnięcie czegoś, zdobycie czegoś (por. *Słownik...*, t. 1, red. M. Szymczak, s. 598).

Uzyskanie w rozumieniu art. 278 § 2 to bezprawne zdobycie programu komputerowego. Pojęcie uzyskania nie ogranicza się jedynie do zaboru nośnika, na którym przechowywany jest program komputerowy (tzn. zaboru pendrive'a, CD, twardego dysku komputera lub całego komputera, na którym zapisany jest program). Ze względu na techniczny charakter programu komputerowego, będącego w istocie matematycznym zapisem informacji na odpowiednim nośniku, posiadającym właściwość wielokrotnego kopiowania, któremu nie towarzyszy naruszenie pierwotnej substancji programu, **bezprawne uzyskanie programu komputerowego co do zasady nie jest połączone z pozbawieniem możliwości korzystania z tego programu jego dysponenta**. Mając na względzie te szczególne właściwości programów komputerowych, należy przyjąć, że **uzyskanie oznacza wszelką formę przejścia programu komputerowego bez zgody jego dysponenta w taki sposób, który umożliwia wykorzystywanie tego programu przez osobę nieuprawnioną**. W tym znaczeniu uzyskanie programu komputerowego oznacza zarówno przejście nośnika informacji, na którym zakodowany jest program, jak i wszelkie formy nielegalnego kopiowania programów komputerowych bez zgody ich dysponenta, przy jednoczesnym zachowaniu pierwotnej wersji informacji kodującej program we władaniu i dyspozycji osoby uprawnionej. Uzyskanie programu komputerowego w pewnych tylko sytuacjach, bynajmniej nie najbardziej typowych, połączone będzie z pozbawieniem władztwa nad tym programem (możliwości korzystania z niego) osoby uprawnionej. Taka sytuacja wystąpi tylko w przypadku zaboru osobie uprawnionej pendrive'a z programem, CD, na którym zakodowany jest program, albo zaboru twardego dysku lub całego komputera, na którym zakodowany jest program. W takim przypadku wystąpi jednocześnie zabór cudzej rzeczy ruchomej (pendrive, CD, twardy dysk lub cały komputer) oraz uzyskanie programu komputerowego zakodowanego na nośniku. Trafnie wskazuje się w orzecznictwie, że „uzyskanie programu komputerowego oznacza każde zachowanie prowadzące do wejścia w posiadanie cudzego programu komputerowego. Nie trzeba tu żadnych dodatkowych elementów strony przedmiotowej” (wyrok SA w Katowicach z 24.01.2013 r., II AKa 495/13, Prok. i Pr.-wkł. 2013/10, poz. 30).

115. Uzyskanie programu komputerowego następuje identycznie jak w przypadku kradzieży rzeczy, wbrew woli osoby uprawnionej (właściciela, posiadacza lub osoby posiadającej inne prawa rzeczowe lub obligacyjne do programu komputerowego), przy czym przełamanie woli osoby uprawnionej co do zasady nie oznacza w tym przypadku wyjęcia przedmiotu kradzieży spod jej władztwa. W istocie podstawowy nośnik z zapisem programu pozostaje we władaniu (posiadaniu) dysponenta. Mimo braku pozbawienia władztwa nad programem osoby uprawnionej uzyskanie programu oznacza zawsze przejście nad nim władztwa przez sprawcę.
116. **Uzyskanie programu komputerowego może nastąpić tylko przez działanie.** Przestępstwo z art. 278 § 2 nie może być popełnione w formie zaniechania.

117. Uzyskanie polega na wejściu w posiadanie zapisu matematycznego, za pomocą którego zakodowany został na odpowiednim nośniku informacji program komputerowy. Może ono nastąpić zarówno przez fizyczny zabór nośnika, na którym zakodowany jest program, jak i przez sporządzenie kopii tego programu na odpowiednim nośniku.
118. Wykonanie kopii programu komputerowego może być połączone z przełamaniem specjalistycznych zabezpieczeń zainstalowanych w nośniku informacji, na którym zapisany jest program. W takim jednak przypadku sprawca będzie ponosił odpowiedzialność za przestępstwo z art. 279 § 1 (kradzież z włamaniem).

Przedmiot bezpośredniego działania

119. Przedmiotem bezpośredniego oddziaływania przestępstwa z art. 278 § 2 jest nośnik informacji, na którym zakodowany jest program komputerowy. Może to być pendrive z zapisanym programem, CD, tzw. twardy dysk w komputerze.

Skutek

120. Przestępstwo z art. 278 § 2 jest przestępstwem materialnym. Do jego znamion należy skutek w postaci uzyskania programu komputerowego, a więc objęcie przez sprawcę we władanie zapisu matematycznego, za pomocą którego zakodowany został odpowiedni utwór nazywany programem komputerowym. Zasadnie aprobowując tezę o materialnym charakterze omawianego przestępstwa, podkreśla się w orzecznictwie, że skutek w tym przypadku polega na „objęciu przez sprawcę we władanie zapisu magnetycznego, za pomocą którego zakodowany został odpowiedni utwór nazywany programem komputerowym” (wyrok SA w Krakowie z 8.07.2009 r., II AKa 98/09, KZS 2009/7–8, poz. 58). Jakkolwiek w wielu wypadkach opisany powyżej skutek będzie następował w momencie uzyskania przez sprawcę nośnika informacji z programem komputerowym, to jednak objęcie władztwa nad nośnikiem z uwagi na właściwości i cechy programów komputerowych oraz współczesne sposoby ich przekazywania, kopiowania, zwielokrotniania i tym podobne uzyskanie programu komputerowego, a więc możliwość dowolnego wykorzystywania tego programu przez sprawcę, nie musi łączyć się z uzyskaniem przez niego nośnika z zakodowanym programem. Uzyskanie programu komputerowego to w istocie dysponowanie możliwością wykorzystywania go zgodnie z jego przeznaczeniem i wykorzystywanie go zgodnie z jego przeznaczeniem i właściwościami w jakikolwiek sposób, także poprzez wykorzystywanie sieci WWW. Uzyskanie programu komputerowego bez zgody osoby uprawnionej może polegać na ściągnięciu oprogramowania przez Internet (zob. też stanowisko Sądu Apelacyjnego w Lublinie zawarte w wyroku z 8.07.2014 r., II AKa 139/14, LEX nr 1511704).

121. Skutek określony jako znamię przęstwa z art. 278 § 2 występuje w momencie objęcia przez sprawcę w posiadanie nośnika informacji z zakodowanym programem komputerowym lub w chwili objęcia programu w posiadanie w inny sposób niż przejęcie władztwa nad nośnikiem. Do jego następienia nie jest konieczne jakiegokolwiek następce działanie sprawcy w stosunku do tego programu, zwłaszcza zaś jego uruchomienie za pomocą odpowiedniego urządzenia lub wykorzystywanie. Sposób postępowania z uzyskanym programem nie ma żadnego znaczenia z punktu widzenia realizacji znamion typu czynu zabronionego przewidzianego w art. 278 § 2.

Znamiona strony podmiotowej

122. Czyn zabroniony z art. 278 § 2 musi być popełniony umyślnie (art. 9 § 1), przy czym sprawca musi ponadto działać w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.
123. Korzyść majątkowa w rozumieniu art. 278 § 2 jest pojęciem szerszym od przywłaszczenia. Stąd też do realizacji działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej sprawca bynajmniej nie musi dążyć do przywłaszczenia (por. wyrok SN z 10.03.2004 r., II KK 381/03). W odniesieniu do tzw. kradzieży programu komputerowego „należy przyjąć, że osiągnięcie korzyści majątkowej w rozumieniu komentowanego przepisu może wyrażać się już w nieodpłatnym uzyskaniu programu komputerowego. Korzyść stanowi tu uniknięcie strat w majątku” (wyrok SA w Katowicach z 24.01.2013 r., II AKa 495/13).
124. Treść i zakres pojęcia korzyści majątkowej kształtowane są od wielu lat przez orzecznictwo oraz doktrynę prawa karnego. Dokonując abstrakcyjnej analizy tego terminu, wskazuje się jako konstytutywne dla korzyści majątkowej takie cechy, jak: zdolność do zaspokajania przede wszystkim potrzeb materialnych, wartość ekonomiczna dająca się określić w kwocie pieniężnej, zmiana w stanie majątkowym osoby ją uzyskującej wyrażona w postaci zwiększenia aktywów lub zmniejszenia pasywów. Do korzyści majątkowej włącza się współczesne i przyszłe przysporzenia majątkowe, spodziewane korzyści majątkowe, ogólne polepszenie sytuacji majątkowej, a także uzyskanie możliwości pracy i godziwego zarobku (zob. szerzej D. Pleńska, O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 383 i n. oraz s. 419 i n.; O. Górniok, *O pojęciu „korzyści majątkowej”*..., s. 115 i n.; J. Waszczyński, *O „korzyści majątkowej”*..., s. 65 i n.; J. Bednarzak, *Przępstwo oszustwa*..., s. 85 i n.).
125. Przez „korzyść majątkową” rozumieć należy przysporzenie sobie lub komuś innemu pewnych wartości zwiększających majątek. Może ono polegać zarówno na powiększeniu aktywów, jak i na zmniejszeniu pasywów majątkowych. Korzyść majątkową mogą stanowić rzeczy, prawa majątkowe lub świadczenia mające wartość pieniężną. Nie stanowi korzyści majątkowej w rozumieniu art. 278 § 2 uzyskanie takiej korzyści, która przysługuje sprawcy lub innemu podmiotowi zgodnie z istniejącym stosunkiem

prawnym (por. uchwała SN z 30.01.1980 r., VII KZP 41/78, OSNKW 1980/3, poz. 24). Korzyść majątkowa w znaczeniu art. 115 § 4 jest bowiem korzyścią niemającą podstawy prawnej.

126. Korzyść majątkowa to, zgodnie z art. 115 § 4, zarówno korzyść dla sprawcy, jak i dla innej osoby fizycznej lub prawnej, jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej lub grupy osób prowadzącej zorganizowaną działalność przestępczą.
127. Korzyść majątkowa, o której mowa w art. 278 § 2, może polegać na uzyskaniu przez sprawcę lub inny podmiot wymieniony w art. 115 § 4, w zamian za uzyskanie programu komputerowego, rzeczy przedstawiających wartość majątkową, przeniesieniu praw z weksla, cesji wierzytelności, zawarciu korzystnej umowy, zwolnieniu z długu, przejęciu kontraktów osoby, od której bezprawnie uzyskano program komputerowy, uzyskaniu nieoprocentowanej lub nisko oprocentowanej pożyczki, zrzeczeniu się roszczenia obciążającego sprawcę lub inny podmiot (por. wyrok SN z 24.04.1975 r., II KR 364/74, OSNKW 1975/8, poz. 111).
128. Charakterystyczny dla strony podmiotowej przestępstwa z art. 278 § 2 **zamiar bezpośredni musi obejmować zarówno cel działania sprawcy, jak i sposób działania prowadzący do tego celu**. Sprawca musi więc mieć pełną świadomość, że jego zachowanie stanowi uzyskiwanie bez zgody uprawnionej osoby programu komputerowego, i chcieć tego. Jednocześnie sprawca musi zdawać sobie sprawę z tego, że jego działanie doprowadzić ma do osiągnięcia korzyści majątkowej, i w tym właśnie celu ją realizować. **Cel osiągnięcia korzyści majątkowej musi towarzyszyć realizacji każdego ze znamion strony przedmiotowej przestępstwa**. Elementy przedmiotowe kradzieży programu komputerowego, a więc fakt braku zgody osoby uprawnionej oraz działanie polegające na uzyskaniu programu komputerowego, muszą znaleźć odzwierciedlenie w świadomości sprawcy (w postaci tzw. pełnej świadomości) i być objęte jego wolą (tzn. chęcią ich wypełnienia). Ponadto wypełniając wszystkie elementy znamion strony przedmiotowej przestępstwa, sprawca musi mieć świadomość, że czyni to w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, i jednocześnie chcieć tego. Jeżeli chociażby jeden z elementów znamion strony przedmiotowej nie jest objęty świadomością sprawcy, nie są spełnione podmiotowe warunki odpowiedzialności za kradzież programu komputerowego, w takim bowiem przypadku sprawca nie tyle chce popełnić opisane w tym typie przestępnym zachowanie, ile jedynie na jego wypełnienie się godzi (por. wyrok SN z 22.11.1973 r., III KR 278/73, OSNPG 1974/7, poz. 81, oraz wyrok SN z 20.02.1974 r., V KR 49/74, OSNKW 1974/7–8, poz. 138).

Zagrożenie karą i środkami karnymi

129. Por. tezy do art. 278 § 1.

Zbieg przepisów ustawy (stosunek do innych przepisów)

130. Zob. tezy do art. 278 § 1.

Tryb ścigania

131. Zob. tezy do art. 278 § 1.

Wypadek mniejszej wagi (art. 278 § 3)

132. Określona w art. 278 § 3 podstawa łagodniejszego wymiaru kary, nazywana w ustawie wypadkiem mniejszej wagi (por. wyrok SN z 14.08.1975 r., Rw 398/75, OSNKW 1975/12, poz. 169), odnosi się do trzech typów przestępstw określonych w art. 278, a mianowicie do: kradzieży typu podstawowego (art. 278 § 1), kradzieży programu komputerowego (art. 278 § 2) oraz kradzieży energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego (art. 278 § 5).
133. Konstrukcję wypadku mniejszej wagi kradzieży Kodeks karny z 1997 r. przejął z Kodeksu karnego z 1969 r. Podobnie jak Kodeks karny z 1969 r. nie zawiera on ustawowej definicji ani jakichkolwiek innych objaśnień dotyczących sformułowania „wypadek mniejszej wagi”. Ze względu na identyczne ujęcie konstrukcyjne wypadku mniejszej wagi oraz tożsamość funkcji należy przyjąć, że przyjmowane w literaturze karnistycznej oraz orzecznictwie na podstawie rozwiązań zawartych w Kodeksie karnym z 1969 r. sposoby interpretacji charakteryzujących podstawę łagodniejszego wymiaru kary za kradzież zachowują aktualność w odniesieniu do rozwiązań zawartych w Kodeksie karnym z 1997 r. *Ratio legis* rozwarstwienia odpowiedzialności za kradzież stanowi, jak podnosi się w uzasadnieniu rządowego projektu nowego Kodeksu karnego, specyfika przestępstw przeciwo mieniu, związana zwłaszcza z wartością przedmiotu przestępstwa, okolicznościami jego popełnienia oraz kategoriami sprawców dopuszczających się najczęściej danych przestępstw.
134. Wypadek mniejszej wagi w najogólniejszym ujęciu to **sytuacja, w której okoliczności popełnienia przestępstwa, zwłaszcza zaś przedmiotowo-podmiotowe znamiona czynu, charakteryzują się przewagą elementów łagodzących, które sprawiają, że ten czyn nie przybiera zwyczajnej postaci, lecz zasługuje na znacznie łagodniejsze potraktowanie**. Okoliczności te wskazują, że popełniony czyn zabroniony nie jest na tyle niebezpieczny dla społeczeństwa oraz porządku prawnego, aby stosować wobec jego sprawcy zwykłe zasady odpowiedzialności przewidziane za zrealizowany przez niego typ przestępny (por. wyrok SN z 7.02.1935 r., II K 1627/34, OSN(K) 1935/9, poz. 387; wyrok SN z 26.03.1935 r., III K 159/35, OSN(K) 1935/11, poz. 472; zob. też J. Makarewicz, *Kodeks karny...*, s. 446 i n.).

135. Rozgraniczenie typu podstawowego i wypadku mniejszej wagi oraz dokonanie prawidłowej oceny rozpatrywanego wypadku jest kwestią poprawnej kwalifikacji prawnej czynu, która nie może być związana ani uzależniona od osobowości sprawcy, jego opinii, poprzedniej karalności, zachowania się przed popełnieniem i po popełnieniu przestępstwa, a także od nagminności czynów tego rodzaju i innych okoliczności mających wpływ na wymiar kary, jednakże leżących poza czynem (por. wyrok SN z 14.01.2004 r., V KK 121/03, Prok. i Pr.-wkł. 2004/10, poz. 6). **Okoliczności te nie występują w Kodeksie karnym jako znamiona przestępstwa, stąd też nie mogą mieć znaczenia przy dokonywaniu kwalifikacji prawnej** (por. wyrok SN z 9.10.1996 r., V KKN 79/96, OSNKW 1997/3–4, poz. 27). Stąd też należy odrzucić występujące w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz literaturze karnistycznej dwa skrajne ujęcia dotyczące elementów decydujących o przyjęciu wypadku mniejszej wagi, a mianowicie – stanowisko przedmiotowe oraz całościowe (por. wyroki SN: z 19.03.1970 r., Rw 179/70, OSNKW 1970/7–8, poz. 83; z 6.02.1973 r., V KRN 516/72, OSNKW 1973/9, poz. 112; z 29.08.1978 r., VI KRN 207/78, OSNKW 1978/12, poz. 142; z 14.05.1980 r., V KRN 90/80, OSNKW 1980/9, poz. 75; D. Pleńska, O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 403–404; W. Świda [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 594; J. Bafia [w:] J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny...*, s. 514–515).
136. Uznanie czynów opisanych w art. 278 § 1–2 i art. 278 § 5 za wypadek mniejszej wagi **powinno się opierać na ocenie wszystkich okoliczności związanych z jego popełnieniem, zarówno obiektywnych, jak i subiektywnych**. Decydują o tym tak elementy przedmiotowe, jak i podmiotowe, a więc także dotyczące sprawcy, przedsiębranego przez niego sposobu działania, stopnia natężenia złej woli itp. „Przy ocenie, czy zachodzi wypadek mniejszej wagi w danej sprawie, należy brać pod uwagę przedmiotowo-podmiotowe znamiona czynu, kładąc akcent na te elementy, które są charakterystyczne dla danego rodzaju przestępstw. **Wypadek mniejszej wagi jest to bowiem uprzywilejowana postać czynu o znamionach przestępstwa typu podstawowego, charakteryzująca się przewagą łagodzących elementów przedmiotowo-podmiotowych**” (zob. wyrok SN z 9.10.1996 r., V KKN 79/96).
137. O wypadku mniejszej wagi przesądza ocena elementów przedmiotowych i podmiotowych składających się na znamiona danego typu czynu zabronionego, ze szczególnym uwzględnieniem elementów rzutujących na stopień społecznej szkodliwości czynu. Zdaniem Sądu Najwyższego: „**Podstawowym kryterium oceny wypadku mniejszej wagi jest stopień społecznej szkodliwości czynu**. Oceniając go, należy uwzględnić okoliczności wymienione w art. 115 § 2, a więc rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody, sposób i okoliczności popełnienia czynu, wagę naruszonych przez sprawcę obowiązków, jak również (...) motywację i cel działania”. **Istotnym elementem jest także stopień zawinienia**, niestanowiący oko-

liczności rzutuącej na ocenę stopnia społecznej szkodliwosci czynu (por. wyrok SN z 14.01.2004 r., V KK 121/03).

138. Spośród elementóv strony przedmiotowej czynu istotne znaczenie mają w szczególności: rodzaj dobra, w które godzi przępstwo, zachowanie się i sposób działania sprawcy, użyte przezeń środki, charakter i rozmiar szkody wyrządzonej lub grożącej dobru chronionemu prawem, a także odczucie szkody przez pokrzywdzonego, czas, miejsce i inne okoliczności popełnienia czynu.
139. Z elementóv podmiotowych szczególnego rozważenia wymagają przede wszystkim: stopień zawinienia, postać zamiaru oraz motywacja i cel działania sprawcy. Niezwykle istotne są formy umyślności, premedytacja, dokładność w przygotowaniu przępstwa, upór w dążeniu do osiągnięcia celu przępnego albo przypadkowość działania sprawcy, wpływ innej osoby na zachowanie sprawcy, obawa przed skutkami odmowy dokonania czynu przępnego.
140. Oceniając, czy w konkretnym przypadku zachowanie sprawcy realizuje znamiona uprzywilejowanego typu kradzieży, uwzględniać należy łącznie takie okoliczności, jak: wartość skradzionych rzeczy, pieniędzy, środków płatniczych, wartość zawartych w dokumentach uprawnień do otrzymania sumy pieniędzy lub wartość zobowiązań wypłaty kapitału, odsetek czy udziału w zyskach, wartość stwierdzonego w dokumentach uczestnictwa w spółce oraz wartość uzyskanego programu komputerowego, okoliczności popełnienia przępstwa, sposób działania sprawcy, rodzaj zabranych rzeczy, dokumentóv, programu komputerowego itp., stopień społecznej szkodliwosci czynu, skutki jego popełnienia (zob. uchwała SN (7) z 15.07.1971 r., VI KZP 42/70, OSNKW 1971/11, poz. 163; uchwała SN z 22.12.1978 r., VII KZP 23/77, OSNKW 1979/1–2, poz. 1; por. też orzeczenia Sądu Najwyższego oparte na szerokiej interpretacji pojęcia wypadku mniejszej wagi, zaliczające do elementóv decydujących o przyjęciu tej postaci typu obok strony przedmiotowej i podmiotowej także okoliczności związane z osobą sprawcy, opinią o nim, poprzednią karalnością, zachowaniem się przed i po popełnieniu przępstwa, nagminności tego rodzaju czynóv itp.: wyrok SN z 3.12.1980 r., V KRN 338/80, OSNPG 1981/5, poz. 50; wyrok SN z 29.08.1978 r., VI KRN 207/78; wyrok SN z 6.02.1973 r., V KRN 516/72; wyrok SN z 19.03.1970 r., Rw 179/70, oraz glosa do tego orzeczenia A. Zelgi, OSPiKA 1971/4, poz. 67; wyrok SN z 14.05.1980 r., V KRN 90/80; wyrok SN z 11.05.1971 r., V KRN 147/71, LEX nr 21403; *Kodeks karny...*, oprac. K. Janczukowicz, orzeczenia do art. 199 k.k. z 1969 r., poz. 138, s. 618).
141. Należy podkreślić, że tzw. **wypadek mniejszej wagi nie jest równoznaczny z kradzieżą rzeczy, energii, pieniędzy, środków płatniczych, dokumentóv lub programu komputerowego o małej wartości**. Mała wartość przedmiotu czynności wykonawczej

nie jest także w tym przypadku kryterium decydującym. Ocena, czy zachodzi wypadek mniejszej wagi, powinna stanowić wypadkową ocen przedstawionych wyżej okoliczności podmiotowych i przedmiotowych popełnienia czynu zabronionego.

- 142. Przyjęcie, że sprawca popełnił przestępstwo w warunkach recydywy, nie wyłącza możliwości uznania go za wypadek mniejszej wagi (zob. uchwała SN (7) z 15.07.1971 r., VI KZP 42/70, oraz aprobująca glosa A. Zelgi, NP 1972/1, s. 138).
- 143. Wypadek mniejszej wagi, przestępstwo z art. 278 § 3, zagrożony jest grzywną, karą ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
- 144. W przypadku przypisania sprawcy wypadku mniejszej wagi możliwe jest odstąpienie od wymiaru kary i orzeczenie jedynie środka karnego, jeżeli zostaną spełnione przesłanki z art. 59.
- 145. Możliwe jest także warunkowe umorzenie postępowania karnego (art. 66).
- 146. W stosunku do sprawcy kradzieży przyjmującej postać wypadku mniejszej wagi, który dobrowolnie naprawił szkodę w całości albo zwrócił pojazd lub rzecz mającą szczególne znaczenie dla kultury, możliwe jest zastosowanie nadzwyczajnego złagodzenia kary, a nawet odstąpienie od jej wymierzenia (art. 295 § 1).
- 147. Wobec sprawcy, który dobrowolnie naprawił szkodę w znacznej części, możliwe jest zastosowanie nadzwyczajnego złagodzenia kary (art. 295 § 2).

Kradzież energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego (art. 278 § 5)

Uwagi wprowadzające

- 148. Ze względu na posłużenie się w opisie przestępstwa kradzieży określeniem „cudza rzecz ruchoma”, charakteryzującym przedmiot przestępstwa, konieczne stało się wyodrębnienie szczególnego typu, kryminalizującego kradzież energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego. Ani energia, ani magnetyczna karta bankowa nie są objęte zakresem pojęcia rzeczy ruchomej.
- 149. Zgodnie z brzmieniem art. 278 § 5 przepis art. 278 § 1, określający podstawowy typ kradzieży, przepis art. 278 § 3, opisujący wypadek mniejszej wagi, oraz przepis art. 278 § 4, wprowadzający zasadę ścigania na wniosek w przypadku popełnienia przestępstwa kradzieży na szkodę osoby najbliższej, stosuje się odpowiednio do kradzieży energii lub bankowej karty magnetycznej.

150. Formuła odpowiedniego stosowania przepisów art. 278 § 1, art. 278 § 3 i art. 278 § 4 do kradzieży energii lub bankowej karty magnetycznej stanowi przykład stosowanego czasami w ustawach karnych zabiegu redakcyjnego, mającego na celu skrócenie tekstu prawnego. Innymi słowy, za pomocą przepisów, które mają być stosowane odpowiednio, reguluje się w podobny lub w ten sam sposób konsekwencje prawne odnoszące się do sytuacji różniących się od tych, które zostały opisane w znamionach powołanych przepisów. Jak podkreśla się w literaturze, stosowanie tego rodzaju formuły redakcyjnej nie zawsze pozwala na precyzyjne ustalenie zakresu zastosowania przepisu, który uzupełniany jest przez formułę odpowiedniego stosowania, przez inne przepisy ustawy karnej (zob. Z. Siwik, *Systematyczny komentarz...*, s. 58 i n.; J. Nowacki, *Odpowiednie stosowanie przepisów prawa...*, s. 367 i n.; uzasadnienie postanowienia SN z 9.06.2006 r., I KZP 14/06). W omawianym przypadku przyjęta w art. 278 § 5 technika legislacyjna sprowadzająca się do braku samodzielnego, ustawowego opisu znamion kradzieży energii lub bankowej karty magnetycznej i odesłania do opisu podstawowego typu przestępstwa kradzieży oraz przewidzianych za nie sankcji jest o tyle zabiegiem skomplikowanym, że odnosi się właśnie do określenia znamion przestępstwa. Pozostaje więc na delikatnym gruncie zasady ustawowej określoności typu czynu zabronionego. Niezwykle skomplikowana i niejednorodna czynność interpretacyjna polegająca na odpowiednim stosowaniu jakichś przepisów do nieujętych w nich wprost przypadków w tym kontekście jawi się jako zabieg o szczególnym stopniu trudności. W literaturze rozróżnia się trzy podstawowe sposoby odpowiedniego stosowania przepisów. Pierwszy, w którym powołane przepisy stosowane są wprost, bez jakichkolwiek zmian lub modyfikacji. Drugi, polegający na stosowaniu powołanych przepisów z jednoczesnym dokonaniem w ich brzmieniu (treści normatywnej) pewnych zmian, modyfikacji, mających na celu dostosowanie ich do przypadków opisanych w przepisie zawierającym odesłanie. Wreszcie trzeci – obejmujący sytuacje, w których powołane do odpowiedniego stosowania przepisy w ogóle nie mogą znaleźć zastosowania (są bowiem albo bezprzedmiotowe, albo sprzeczne, zob. szerzej w tej kwestii Z. Siwik, *Systematyczny komentarz...*, s. 58 i n.). Wydaje się, że w omawianym przypadku formuła odpowiedniego stosowania przepisów dotyczących podstawowego typu kradzieży do kradzieży energii lub bankowej karty magnetycznej powinna opierać się na drugim z wymienionych sposobów odpowiedniego stosowania, a więc na wykorzystaniu powołanych przepisów z jednoczesnym dokonaniem w nich odpowiednich modyfikacji, dostosowujących ich treść normatywną do dwóch szczególnych sytuacji wymienionych w art. 278 § 5.
151. Pojęcie odpowiedniego stosowania przepisów odnoszących się do kradzieży oznacza zastosowanie znamion przestępstwa kradzieży oraz przewidzianych za to przestępstwo sankcji do kradzieży energii lub bankowej karty magnetycznej. Opis czynu zabronionego w warstwie językowej jest w tym przypadku identyczny z opisem kradzieży, z tym tylko, że zamiast do rzeczy ruchomej odnosi się do energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego. Różnica w opisie sprowadza się więc

do przedmiotu czynności wykonawczej, który nie jest w przypadku art. 278 § 5 rzeczą ruchomą. W tym też zakresie, stosując odpowiednio przepis art. 278 § 1, dokonać należy modyfikacji w jego treści, polegającej na przyjęciu, że przedmiotem czynności wykonawczej kradzieży może być energia lub karta uprawniająca do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego. Ten sposób interpretacji odpowiedniego stosowania do kradzieży energii przepisu art. 278 § 1 został zaaprobowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego, gdzie twierdzi się, że w tym też zakresie, stosując odpowiednio przepis art. 278 § 1, dokonać należy modyfikacji w jego treści, polegającej na przyjęciu, że przedmiotem czynności wykonawczej kradzieży może być energia lub karta uprawniająca do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego (por. postanowienie SN z 9.06.2006 r., I KZP 15/06).

152. W odniesieniu do tego drugiego wypadku przepis art. 278 § 5 wydaje się o tyle wadliwie skonstruowany, że ustawowa definicja rzeczy ruchomej zawarta w art. 115 § 9 obejmuje także „dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej”. Z kolei według art. 115 § 14: „Dokumentem jest każdy przedmiot lub inny zapisany nośnik informacji, z którym jest związane określone prawo, albo który ze względu na zawartą w nim treść stanowi dowód prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mającej znaczenie prawne” (por. J. Majewski [w:] *Kodeks karny...*, red. A. Zoll, s. 1199 i n., s. 639 i n.). W tym kontekście można stwierdzić, że karta magnetyczna uprawniająca do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego stanowi dokument, z którym związane jest określone prawo, a konkretnie – prawo do dysponowania odpowiednią sumą pieniędzy. Wychodząc jednak od podstawowej reguły interpretacyjnej, według której żadne pojęcie użyte w ustawie nie może być uznane za zbędne, należy przyjąć, że karta uprawniająca do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego nie mieści się w pojęciu dokumentu uprawniającego do otrzymania sumy pieniężnej z art. 115 § 9, uznawanego przez Kodeks karny za rzecz ruchomą, lecz jest szczególnym przedmiotem, któremu ustawa karna przydaje taką samą jak rzeczy ruchomej ochronę prawną.

Znamiona charakteryzujące typ czynu zabronionego

Przedmiot ochrony

153. Przedmiotem ochrony przestępstwa z art. 278 § 5 są własność, posiadanie lub inne prawa rzeczowe albo obligacyjne do energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego.

Znamiona strony przedmiotowej czynu zabronionego

Podmiot czynu

154. Zob. tezy do art. 278 § 1.

Znamiona określające czynność sprawczą

155. Zachowanie sprawcy przestępstwa przewidzianego w art. 278 § 5 może przybierać dwie różne formy, wyliczone w tym przepisie, i polegać na zaborze w celu przywłaszczenia energii lub zaborze w celu przywłaszczenia karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego.
156. **Zabór energii polega na bezprawnym uzyskaniu dostępu do źródła energii i wykorzystywaniu energii elektrycznej, wodnej, cieplnej, atomowej itp.** „z pominięciem przyjmowanego w stosunkach danego rodzaju sposobu uzyskiwania lub korzystania z określonego rodzaju energii” (por. wyrok SN z 26.02.2004 r., IV KK 302/03).
157. Zabór karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego polega natomiast **na pozbawieniu władztwa nad kartą osoby uprawnionej i objęciu jej w posiadanie przez sprawcę**. Konstytutywnymi elementami kradzieży karty bankowej są – identycznie jak w przypadku zaboru cudzej rzeczy ruchomej – pozbawienie władztwa osoby uprawnionej oraz przejęcie tego władztwa przez sprawcę. Do wypełnienia czynności wykonawczej wystarczające jest objęcie władztwa nad kartą przez sprawcę. Przepis art. 278 § 5 nie wymaga dokonywania przez sprawcę żadnych dodatkowych czynności, np. próby podjęcia z bankomatu pieniędzy przy użyciu tej karty.
158. Czynność wykonawcza w przypadku kradzieży energii może polegać **na „podłączeniu do systemu dostarczającego dany rodzaj energii z pominięciem urządzenia mierzącego ilość wykorzystanej energii oraz określającego wysokość opłaty za korzystanie”** (np. podłączenie się do sieci elektrycznej z pominięciem licznika). „Przejawem kradzieży energii będzie uszkodzenie urządzenia rejestrującego ilość pobieranej energii, które następuje po legalnym przyłączeniu się sprawcy do systemu dostarczającego dany rodzaj energii, a także dokonywanie zmiany zapisu w urządzeniach rejestrujących ilość pobranej energii w taki sposób, iż nie zawiera informacji o faktycznie wykorzystanej przez sprawcę ilości energii (tzw. cofanie licznika)” (por. wyrok SN z 26.02.2004 r., IV KK 302/03). Trafnie wskazuje się w orzecznictwie, że „do znamion przestępstwa określonego w art. 278 § 5 k.k. należy skutek w postaci przyjęcia w posiadanie lub użytkowanie odpowiedniego rodzaju energii bez względu na jej wielkość. Wartość energii nie ma zatem znaczenia dla bytu przestępstwa określonego w art. 278 § 5 k.k.” (wyrok SN z 22.10.2013 r., V KK 233/13). Zarazem „w razie istnienia umowy sprzedaży energii elektrycznej wprowadzenie, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, w błąd sprzedawcy przez odbiorcę, poprzez zakłócenie pracy układu pomiarowo-rozliczeniowego i zaniżenie w ten sposób ilości dostarczanej energii, powodujące wystawienie faktury na niższą ilość energii od faktycznie pobranej, jest oszustwem z art. 286 § 1 k.k., a więc nie kradzieżą energii w rozumieniu art. 278 § 5 w zw. z art. 278 § 1 k.k.” (postanowienie SN z 1.09.2010 r., IV KK 73/10, OSNKW 2010/10, poz. 93).

Skutek

159. Zob. tezy do art. 278 § 1.
160. Przestępstwo określone w art. 278 § 5 jest przestępstwem materialnym. Do jego znamion należy skutek w postaci przejęcia we władztwo karty uprawniającej do pobrania pieniędzy z automatu bankowego lub przejęcia w posiadanie bądź zużytkowanie odpowiedniego rodzaju energii.
161. Dla odpowiedzialności karnej na podstawie art. 278 § 5 nie ma znaczenia wartość zagarniętej przez sprawcę energii. Przestępstwo określone w art. 278 § 5 nie ma bowiem odpowiednika w Kodeksie wykroczeń i nie można zasadnie twierdzić, że zjawisko kontrawencyjnalizacji związane z konstrukcją wykroczenia przewidzianego w art. 119 § 1 i 2 k.w. odnosi się do przestępstwa kradzieży energii elektrycznej (por. wyrok SN z 26.02.2004 r., IV KK 302/03). Trafnie wskazuje się w orzecznictwie, że „do znamion przestępstwa określonego w art. 278 § 5 k.k. należy skutek w postaci przyjęcia w posiadanie lub użytkowanie odpowiedniego rodzaju energii bez względu na jej wielkość. Wartość energii nie ma zatem znaczenia dla bytu przestępstwa określonego w art. 278 § 5 k.k.” (wyrok SN z 22.10.2013 r., V KK 233/13).

Przedmiot bezpośredniego działania

162. Przedmiotem bezpośredniego oddziaływania w przypadku kradzieży karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego jest plastikowa karta magnetyczna z zakodowanymi informacjami dotyczącymi numeru konta osoby posiadającej rachunek bankowy, kodem wejścia do systemu oraz danymi określającymi ilość pieniędzy możliwych do pobrania jednorazowo oraz globalnie przy wykorzystaniu tej karty.
163. Karta bankomatowa umożliwia jedynie pobranie pieniędzy z automatu bankowego uruchamianego za pomocą paska magnetycznego zakodowanego na karcie. Kwoty, jakie można uzyskać z automatu bankowego przy wykorzystaniu tego typu karty, uzależnione są od treści umowy dysponenta karty z bankiem będącym jej wystawcą. Karta płatnicza pozostaje przez cały czas trwania umowy własnością banku, zaś użytkownik karty ujawniony na karcie jest jedyną osobą uprawnioną do jej wykorzystywania.
164. W przypadku karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego czyn zabroniony zostaje dokonany z chwilą zaboru karty. Dla odpowiedzialności karnej na podstawie art. 278 § 5 nie ma znaczenia, czy sprawca w późniejszym terminie podejmuje działania zmierzające do uzyskania przy wykorzystaniu tej karty pieniędzy z automatu bankowego.

165. Przedmiotem czynności wykonawczej w przypadku kradzieży energii elektrycznej jest energia, nie zaś jej nośnik, mierzalny zarówno co do ilości, jak i co do jakości (uchwała SN z 13.12.2000 r., I KZP 43/00; wyrok SN z 26.02.2004 r., IV KK 302/03). Z uwagi na fizyko-chemiczne właściwości energii oraz jej co do zasady ścisły związek z dającym się wyodrębnić i zmierzyć co do ilości nośnikiem – energią, jako przedmiot czynności wykonawczej, w praktyce występuje przede wszystkim w przypadku zamachów na energię elektryczną. Jak podkreśla się w orzecznictwie, „nie da się oddzielić nośnika energii, jakim jest prąd elektryczny, od energii, a tym samym, kradzieży jej nośnika od kradzieży energii. Energię odróżnia od jej nośnika, za wyjątkiem prądu, cecha polegająca na «zniknięciu» wskutek realizacji znamion kradzieży owej energii. W odniesieniu do innych nośników jako przedmiotów czynności wykonawczej kradzieży, jest ona dokonana (zakończona) bez konieczności dalszego wykorzystywania (przekształcania) tych nośników w energię. Zabór nośników nie powoduje ich zniknięcia tak ja energii” (postanowienie SN z 9.06.2006 r., I KZP 14/06). W odniesieniu do innych niż elektryczna rodzajów energii przedmiotem czynności wykonawczej w kontekście konstrukcji przewidzianej w art. 278 § 5 musi być energia, nie zaś jej nośnik. Ustalenie, co stanowiło w konkretnym przypadku przedmiot czynności wykonawczej – energia czy też jej nośnik – ma zasadnicze znaczenie z punktu widzenia podstawy kwalifikacji prawnej. Problem ten nie występuje w zasadzie wyłącznie w odniesieniu do energii elektrycznej, jedynie bowiem w przypadku energii elektrycznej nie istnieje możliwość oddzielenia energii od jej nośnika (por. uzasadnienie postanowienia SN z 9.06.2006 r., I KZP 14/06; W. Radecki, *Glosa do uchwały SN z 19.08.1993 r.*). W konsekwencji w odniesieniu do innych niż energia elektryczna rodzajów energii zabór wyodrębnionego nośnika nie stanowi realizacji znamion przestępstwa z art. 278 § 5, lecz wypełnia znamiona kradzieży określonej w art. 278 § 1. Nośnik energii w wyodrębnionej postaci, np. paliwo stałe, ciekłe lub gazowe, może być przedmiotem wykonawczym kradzieży jako cudza rzecz ruchoma. Taką rzeczą będzie m.in.: węgiel, benzyna, olej napędowy, gaz płynny do napędzania silników samochodowych (gaz silnikowy) wlany do zbiornika pojazdu, gaz ziemny zgromadzony w butlach i przeznaczony do użytku w gospodarstwach domowych (uzasadnienie postanowienia SN z 9.06.2006 r., I KZP 14/06). W konsekwencji zabór w celu przywłaszczenia nośnika energii wyodrębnionego w rzecz ruchomą (art. 278 § 1) nie stanowi kradzieży energii (art. 278 § 5), lecz kradzież rzeczy cudzej ruchomej (postanowienie SN z 9.06.2006 r., I KZP 14/06). Podobnie nie stanowi kradzieży energii zabór wody z urządzeń wodociągowych (por. postanowienie SN z 9.06.2006 r., I KZP 15/06). Należy zatem stwierdzić, że „zabór w celu przywłaszczenia nośnika energii wyodrębnionego w rzecz ruchomą (art. 278 § 1 k.k.) wyłącza możliwość kwalifikowania takiego zachowania jako kradzieży energii (art. 278 § 5 k.k.)” (zob. postanowienie SN z 22.10.2013 r., V KK 233/13).
166. Przez energię rozumieć należy wyrażoną w jednostkach pracy wielkość fizyczną określającą zdolność ciała lub układu ciał do wykonania pracy przy przejściu z jednego

stanu do drugiego (*Słownik...*, t. 1, red. M. Szymczak, s. 545; uzasadnienie postanowienia SN z 9.06.2006 r., I KZP 14/06). Energia w nieco innym ujęciu to uniwersalna wielkość fizyczna nadająca się do opisu wszelkiego rodzaju procesów i oddziaływań występujących w przyrodzie, której najistotniejszą cechą jest to, że podlega zasadzie zachowania (por. B.J. Stefańska, *Glosa...*, s. 84). Wyróżnia się kilka postaci energii: potencjalną, kinetyczną, cieplną, elektryczną, chemiczną i jądrową.

167. Zabór energii charakteryzuje się tym, iż polega na wykorzystaniu energii, a więc jej „zniknięciu”, w chwili dokonania przestępstwa wraz z kradzieżą zostaje ona bowiem zużyta (por. W. Radecki, *Glosa do uchwały SN z 19.08.1993 r.*; B.J. Stefańska, *Glosa...*), podczas gdy zabór nośnika energii polega na przejęciu władztwa nad nośnikiem bez konieczność jego wykorzystania, w tym w szczególności spożytkowania do wytworzenia i zużycia energii (por. postanowienie SN z 9.06.2006 r., I KZP 14/06).

Znamiona strony podmiotowej

168. Zob. tezy do art. 278 § 1.

Zagrożenie karą i środkami karnymi

169. Zob. tezy do art. 278 § 1.

Zbieg przepisów ustawy (stosunek do innych przepisów)

170. Zob. tezy do art. 278 § 1.

Tryb ścigania

171. Zob. tezy do art. 278 § 1.

Art. 278a. § 1. Kto dopuszcza się kradzieży szczególnie zuchwałej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Jeżeli kradzież szczególnie zuchwałą popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Spis treści	
Uwagi wprowadzające	79
Znamiona charakteryzujące typ czynu zabronionego	
(art. 278a)	82
Przedmiot ochrony	82
Znamiona strony przedmiotowej czynu zabronionego	84

Podmiot czynu zabronionego	84
Znamiona określające czynność sprawczą	85
Skutek	92
Przedmiot bezpośredniego oddziaływania	93
Znamiona strony podmiotowej	94
Zagrożenie karą i środkami karnymi	94
Tryb ścigania	95
Zbieg przepisów ustawy	96

Uwagi wprowadzające

1. Przedstawiając ogólną charakterystykę modelu kryminalizacji zachowań godzących w mienie na gruncie Kodeksu karnego z 1997 r., wskazano, że ustawodawca świadomie zrezygnował z konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałej, decydując się na przesunięcie zachowań zaliczanych do tej kategorii na gruncie art. 208 k.k. z 1969 r., w zależności od charakterystyki konkretnego przypadku, do zwykłej kradzieży lub rozboju traktowanego zasadniczo jako wypadek mniejszej wagi. W ten sposób w rozdziale XXXV Kodeksu karnego z 1997 r. pominięto konstrukcję charakteryzującą kwalifikowany typ kradzieży ze względu na sposób i okoliczności dokonania zaboru, przeciwną trwającym latami spory interpretacyjne dotyczące charakterystyki tego typu czynu zabronionego oraz jego relacji z pozostałymi konstrukcjami służącymi ochronie mienia. W szczególności uniknięto w ten sposób paradoksów związanych ze sposobem rozumienia szczególnej zuchwałości, prowadzących do uznawania za zwykłą kradzież zamachów dokonywanych w miejscu publicznym, lecz w sposób skryty, wręcz zawodowy, co przesądzało właśnie o braku szczególnej zuchwałości, a także niekończących się komplikacji związanych z precyzyjnym rozgraniczeniem rozboju i kradzieży szczególnie zuchwałej (zob. m.in. W. Świda [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem...*, s. 633; O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 437 i n.).
2. Towarzyszące rezygnacji w Kodeksie karnym z 1997 r. z konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałej zmiany w konstrukcji rozboju, w tym poszerzenie zakresu przedmiotowego zastosowania tej konstrukcji oraz przekształcenie tzw. typu podstawowego rozboju ze zbrodni w występki, zdawały się stwarzać dobre podstawy do właściwej prawnokarnej reakcji na zachowania charakteryzujące się pewną dozą ostentacyjności przy dokonywaniu zaboru rzeczy. Jeśli ostentacyjność czy też zuchwałość objawiała się oddziaływaniem na osobę, możliwe było wykorzystanie jako podstawy kwalifikacji prawnej rozboju w typie podstawowym, co w pełni umożliwiałoby zastosowanie wobec sprawcy tego typu kradzieży odpowiednio obostrzonych konsekwencji. Brak oddziaływania na osobę przesądzał o kwalifikowaniu tego typu przypadków jako „zwykłej” kradzieży. W ten sposób ustawodawca, przygotowując Kodeks karny z 1997 r., zreali-

zował prezentowane wielokrotnie w publikacjach postulaty rezygnacji z typu kwalifikowanego kradzieży szczególnie zuchwałej (zob. O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 438). Rozwiązania przyjęte w zakresie kradzieży szczególnie zuchwałej w Kodeksie karnym z 1997 r. zasadniczo spotkały się z pozytywną oceną przedstawicieli doktryny prawa karnego, a także akceptacją praktyki. Analiza orzecznictwa wypracowanego na gruncie art. 278 oraz 280 § 1 w czasie obowiązywania kodeksu z 1997 r. nie wskazuje na istnienie w praktyce stosowania prawa problemów kwalifikacyjnych z zachowaniami odpowiadającymi istocie kradzieży szczególnie zuchwałej. Niezależnie od tego w przestrzeni publicznej co pewien czas pojawiały się postulaty przywrócenia stanowiącej dorobek ustawodawstwa PRL konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałej, uzasadniane istnieniem społecznej potrzeby odpowiednio surowszego reagowania na przypadki zaboru rzeczy charakteryzujące się lekceważeniem obowiązujących zasad, ostentacją, zuchwałością. Głównym argumentem sygnalizowanym przez zwolenników przywrócenia konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałej była potrzeba stworzenia normatywnych podstaw surowszej odpowiedzialności sprawców dopuszczających się zaboru rzeczy w sposób ostentacyjny i lekceważący, wręcz wyzywający wobec pokrzywdzonego i otoczenia, obliczony na zaskoczenie i zastraszenie ofiary, połączony ze stosowaniem przemocy, jednak nie o takim stopniu intensywności i takiej formie oddziaływania, które uzasadniałyby kwalifikowanie zachowania jako rozboju. Drugim argumentem uzasadniającym powrót do tej konstrukcji (który może być traktowany jako kolejny powrót do przeszłości w ramach realizowanej w ostatnim okresie polityki kryminalnej) były kwestie związane z konsekwencjami zjawiska kontrawencjonalizacji, wymagające wprowadzenia do systemu prawa karnego konstrukcji umożliwiającej kwalifikowanie jako przestępstwa zaboru rzeczy o wartości poniżej progu kontrawencjonalizacji. W tym zakresie ustawodawca wykazuje zaskakującą konsekwencję zmierzającą do zwiększenia represyjności systemu w sposób albo umożliwiający podwójne wartościowanie zachowania – najpierw jako wykroczenia, a następnie przestępstwa, co umożliwia wprowadzone jakiś czas temu rozwiązanie zawarte w art. 12 § 2 k.k. oraz art. 10a k.w., albo „ominięcie” konsekwencji kontrawencjonalizacji i stworzenie podstaw do kwalifikowania zachowania wywołującego konsekwencje poniżej progu kontrawencjonalizacji jako przestępstwa, czemu służyć ma m.in. wprowadzenie ponownie do systemu prawa karnego konstrukcji typu kwalifikowanego kradzieży szczególnie zuchwałej (zob. też uwagi A. Barczak-Oplustil, W. Górski, M. Iwański, M. Małecki, K. Mamak, W. Zontek, Sz. Tarapata, *Niekonstytucyjna...*, s. 31 i n.).

3. Na przestrzeni lat przedstawiono także w mniej lub bardziej udanej formie propozycje redakcyjnego ujęcia przepisu typizującego kradzież szczególnie zuchwałą. Propozycja uregulowania kradzieży szczególnie zuchwałej zawarta była m.in. w ustawie z 13.06.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (uznanej za niezgodną z Konstytucją RP w wyniku zaskarżenia przez Prezydenta RP w try-

bie art. 122 ust. 3 Konstytucji RP w wyroku TK z 14.07.2020 r., Kp 1/19, OTK-A 2020, poz. 36). W uzasadnieniu projektu ustawy w odniesieniu do rozwiązania dotyczacego kradzieży szczególnie zuchwalej podkreślano, że istnieją dostateczne społeczne racje dla ponownego wprowadzenia do systemu prawa karnego tej konstrukcji prawnej. Wynika to m.in. ze społecznej doniosłości kradzieży kieszonkowych, które w zależności od wartości przedmiotu czynności wykonawczej stanowić mogą tzw. zwykłą kradzież lub wykroczenie kradzieży z uwagi na konsekwencje zjawiska kontrawencjonalizacji, zaś sposób działania sprawcy – związany z ingerencją w nietykalność osoby lub przenoszonych przez nią rzeczy – uzasadnia traktowanie przypadków tzw. kradzieży kieszonkowych jako przestępstw, niezależnie od wartości przedmiotu czynności wykonawczej. Podkreślono także, że na podobną ocenę zasługują przypadki kradzieży jawnej z zastosowaniem przemocy innej niż przemoc wobec osoby, w których właśnie sposób popełnienia przemawia za wykluczeniem odpowiedzialności za wykroczenie ze względu na stopień społecznej szkodliwości takich zachowań oraz potrzeby ogólnoprewencyjne. Przyjęte w ustawie z 13.06.2019 r. regulacje dotyczące kradzieży szczególnie zuchwalej obejmowały dwa aspekty: konstrukcję przepisu typizującego oznaczonego jako art. 278a, wedle którego: „Kto dopuszcza się kradzieży szczególnie zuchwalej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8”, oraz regulację uzupełniającą tzw. słowniczek wyrażeń ustawowych określonych jako § 9a dodany do art. 115. Przepis art. 115 § 9a stanowił, że: „Kradzieżą szczególnie zuchwałą jest: 1) kradzież, której sprawca swoim zachowaniem wykazuje postawę lekceważącą lub wyzywającą wobec posiadacza rzeczy lub innych osób lub używa przemocy innego rodzaju niż przemoc wobec osoby, w celu zawładnięcia mieniem; 2) kradzież mienia ruchomego znajdujacego się bezpośrednio na osobie lub w noszonym przez nią w czasie czynu ubraniu albo przenoszonego przez tę osobę lub znajdujacego się w przenoszonych przez tę osobę przedmiotach”. Uznanie ustawy z 16.05.2019 r. za niezgodną z Konstytucją RP przesądziło o utracie znaczenia zmiany polegającej na wprowadzeniu do Kodeksu karnego ponownie konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwalej.

4. Ustawodawca nie porzucił jednak zamiaru uzupełnienia systemu prawnego o tę szczególną konstrukcję i kilka miesięcy później na mocy art. 38 pkt 9 ustawy z 19.06.2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielonych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. por. 1086 ze zm.) wprowadzono do Kodeksu karnego regulację dotyczącą kradzieży szczególnie zuchwalej, opartą na koncepcji legislacyjnej identycznej z przyjętą w rozwiązaniach zawartych w umówionej powyżej ustawie. W ten sposób w Kodeksie karnym po raz kolejny pojawił się przepis § 9a jako element uzupełniający zawartość treściową art. 115, a także umieszczony bezpośrednio po kradzieży przepis typizujący kradzież szczególnie zuchwałą oznaczony jako art. 278a. W uwagach wprowadzających wskazano już na prezentowane w piśmiennictwie zarzuty niezgodności przepisu art. 278a z art. 112 i 119 ust. 1,

a także z art. 31 ust. 3 i art. 42 ust. 1 i 3 Konstytucji RP. W odniesieniu do niezgodności z art. 31 ust. 3 i art. 42 ust. 1 i 3 wskazać należy dodatkowo, iż opiera się ona na uznaniu, że przepisy wprowadzające kryminalizację kradzieży szczególnie zuchwałej:

- 1) zostały uchwalone z naruszeniem Regulaminu Sejmu przez zgłoszenie poprawek do ustawy wprowadzających typ czynu zabronionego pod groźbą surowej kary dopiero na etapie prac komisji sejmowej;
- 2) nie spełniają standardu dostatecznej określoności zachowania zabronionego pod groźbą kary, czym godzą w konstytucyjną zasadę z art. 42 ust. 1 Konstytucji RP;
- 3) opierają się na znamionach nieweryfikowalnych i niemożliwych do zakwestionowania w praktyce, ograniczając prawo oskarżonego do obrony, czym godzą w zasadę określoną w art. 42 ust. 3 Konstytucji RP;
- 4) prowadzą do rażących nieproporcjonalności w wymiarze kary oraz do niespójnych konsekwencji w obszarze oceny czynów o niskim stopniu społecznej szkodliwości, uznawanych dotychczas za wykroczenia, czym naruszają standard równości wobec prawa określony w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP;
- 5) zostały poparte pozamerytorycznym uzasadnieniem wskazującym na ryzyko nadużywania prawa przy stosowaniu nowych przepisów, czym godzą w konstytucyjną zasadę prawidłowej legislacji oraz zasadę zaufania obywatela do państwa (A. Barczak-Oplustil, W. Górski, M. Iwański, M. Małecki, K. Mamak, W. Zontek, Sz. Tarapata, *Niekonstytucyjna...*, s. 30). Wszystkie te okoliczności powinny być brane pod uwagę w każdym przypadku stosowania prawa. Wykładnia i ewentualnie stosowanie omawianego przepisu wymagają wykorzystania ze szczególną skrupulatnością przez sąd wykładni w zgodzie z konstytucją, wykładni prokonstytucyjnej oraz – gdy okaże się to uzasadnione – modelu tzw. rozproszonej kontroli konstytucyjności prawa, umożliwiającego odmowę zastosowania w jednostkowym przypadku przepisu statuującego podstawę odpowiedzialności karnej wówczas, gdyby jego zastosowanie prowadziło do oczywiście niedającego się pogodzić z regułami i zasadami konstytucyjnymi jednostkowego rozstrzygnięcia.

Znamiona charakteryzujące typ czynu zabronionego (art. 278a)

Przedmiot ochrony

5. Kradzież szczególnie zuchwała stanowi kwalifikowaną ze względu na okoliczności oraz sposób dokonania zaboru rzeczy odmianę kradzieży. W konsekwencji należałoby przyjąć, że przedmiot ochrony został w tym przypadku ujęty tak samo jak w przypadku kradzieży i obejmuje własność, posiadanie oraz inne prawa rzeczowe i obligacyjne do rzeczy ruchomej, traktowanej jako przedmiot materialny, wyodrębniony i mogący samodzielnie występować w obrocie oraz przedstawiający wartość majątkową. Jakkolwiek taki sposób charakterystyki przedmiotu ochrony typu kradzieży szczególnie zuchwałej uznać należy za prawidłowy, nie sposób zarazem przyjąć, że jest

on w omawianym przypadku kompletny. Kradzież szczególnie zuchwałą została bowiem specyficznie ujęta na poziomie definicyjnym, w art. 115 § 9a wskazano bowiem, iż celem działania sprawcy jest „zawładnięcie mieniem”, zaś przedmiotem czynności wykonawczej jest „mienie ruchome”. W ten sposób pośrednio w związku z próbą zdefiniowania pojęcia szczególnej zuchwałości do Kodeksu karnego w obszar przestępstw chroniących mienie wprowadzono po latach pojęcie mienia ruchomego, wykorzystując je jako określenie przedmiotu ochrony. W konsekwencji w przypadku kradzieży szczególnie zuchwałej przedmiot czynności wykonawczej został określony alternatywnie jako rzecz oraz mienie ruchome.

6. Konsekwencje tego zabiegu legislacyjnego dalece wykraczają poza ramy konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałej. Ustawodawca, jak się wydaje, bez głębszej refleksji oraz oceny konsekwencji podejmowanych działań legislacyjnych, nie modyfikując ustawowego sposobu ujęcia przedmiotu czynności wykonawczej kradzieży, a w konsekwencji także pozostałych kwalifikowanych odmian tego przestępstwa, w przypadku kradzieży szczególnie zuchwałej, ukształtowanej jako kolejny typ kwalifikowany kradzieży, określa przedmiot czynności wykonawczej jako „rzecz”, bez dopełnienia „ruchoma” (tak w art. 115 § 9a pkt 1), oraz jako „mienie ruchome” (art. 115 § 9a pkt 2). Trafnie wskazuje się w piśmiennictwie, że przyjęte w komentowanym przepisie rozwiązanie nie koresponduje ze sformułowaniami wykorzystywanymi w innych przepisach typizujących przestępstwa przeciwko mieniu (por. T. Iwanek, *Kradzież szczególnie zuchwałą...*, s. 90 i n.). Tym samym ustawodawca wprowadził do Kodeksu karnego dwa określenia przedmiotu czynności wykonawczej, całkowicie zarazem ignorując prowadzone od chwili wejścia w życie kodeksu z 1997 r. debaty dotyczące sposobu interpretacji pojęcia rzeczy ruchomej, w szczególności zaś wypracowany dotychczas model pozwalający w sposób satysfakcjonujący rozwiązywać zasadnicze problemy związane z konstrukcjami przestępstw przeciwko mieniu. Powiązanie zachowania sprawczego kradzieży szczególnie zuchwałej zarówno z rzeczą (ruchomą), jak i z mieniem ruchomym samoistnie nie rozwiąże żadnego z problemów związanych z ustawowym sposobem ujęcia przedmiotu bezpośredniego oddziaływania przestępstw przeciwko mieniu, niewątpliwie natomiast wygeneruje szereg dodatkowych komplikacji związanych z wykładnią dodanego przepisu art. 278a, typizującego typ kradzieży szczególnie zuchwałej, jak również pozostałych przepisów zgrupowanych w rozdziale XXXV. Należy podkreślić, że pojęcie mienia ruchomego występuje w treści art. 165a § 1 oraz art. 299 § 1, zarazem z uwagi na kontekst normatywny jest na gruncie tych przepisów interpretowane w specyficzny sposób. Nie wydaje się, aby ze względu na funkcję przepisu typizującego kradzież szczególnie zuchwałą uzasadnione było automatyczne przenoszenie koncepcji interpretacyjnych wypracowanych w kontekście art. 165a § 1 oraz art. 299 § 1 na grunt art. 278a (trafnie o związanych z takim zabiegiem komplikacjach pisze T. Iwanek, *Kradzież szczególnie zuchwałą...*, s. 91). Zarazem nie wydaje się przekonujące stanowisko wskazujące, że postulaty racjonalności ustawodawcy i spój-

ności systemu prawa uzasadniają twierdzenie, iż z uwagi na „każdorazowe zastosowanie pełnego zestawu znamion art. 278 § 1 do każdego typu zmodyfikowanego, w tym art. 278a § 1, pojęcie «mienia ruchomego» stanowiące znamię art. 278a traktować należy jako tożsame z pojęciem «rzeczy ruchomej»” (tak T. Iwanek, *Kradzież szczególnie zuchwała...*, s. 91).

7. Wprowadzenie do opisu kradzieży szczególnie zuchwałej pojęcia mienia ruchomego wpływa na sposób rekonstrukcji przedmiotu ochrony. Z uwagi na zakres znaczeniowy tego pojęcia przedmiot ochrony typu kradzieży szczególnie zuchwałej interpretować należy szerzej niż przedmiot ochrony kradzieży zwykłej w takim zakresie, w jakim pojęcie mienia ruchomego ma szerszy zakres znaczeniowy od pojęcia rzeczy ruchomej, zaś różnicy nie pokrywają uzupełniające elementy regulacyjne, w tym w szczególności ustawowa definicja rzeczy ruchomej. Na marginesie warto dodać, że podobne zjawisko występowało na gruncie art. 208 k.k. z 1969 r., gdzie także przedmiot przestępstwa kradzieży szczególnie zuchwałej był szerszy niż przestępstwa kradzieży, obejmował bowiem nie tylko cudze mienie, ale także zagarnięcie mienia społecznego w formie zaboru mienia społecznego (zob. W. Świda [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 633).
8. Przestępstwo stypizowane w art. 278a chroni poza dobrami związanymi z mieniem także dobra osobiste narażone na niebezpieczeństwo w związku ze sposobem działania sprawcy lub okolicznościami, w jakich dochodzić może do zaboru rzeczy ruchomej lub mienia ruchomego. W szczególności, z uwagi na charakterystykę znamion modalnych, ochronie na podstawie tego typu czynu zabronionego podlega również nietykalność osobista, wolność od przemocy wobec rzeczy.
9. Należy podkreślić, że kradzież szczególnie zuchwała pozostaje przestępstwem w każdym przypadku dopuszczenia się zaboru w sposób lub w okolicznościach stanowiących znamiona modalne typu czynu zabronionego przewidzianego w art. 278a, niezależnie od wartości przedmiotu bezpośredniego oddziaływania. Kradzież szczególnie zuchwała nie jest bowiem objęta zjawiskiem kontrawencjonalizacji. Zgodnie z treścią art. 130 § 2 k.w.: „Przepisu art. 119 nie stosuje się, jeżeli sprawca popełnia kradzież w sposób szczególnie zuchwały lub z włamaniem”.

Znamiona strony przedmiotowej czynu zabronionego

Podmiot czynu zabronionego

10. Kradzież szczególnie zuchwała określa przestępstwo o powszechnej charakterystyce podmiotu sprawczego, co przesądza, że jego sprawcą może być każdy zdatny do ponoszenia odpowiedzialności karnej podmiot odpowiedzialności karnej.

Znamiona okreēlajęce czynnoēć sprawczę

11. Zachowanie się sprawcy przestępa kradzieży szczególnie zuchwałej stanowi od momentu pojawienia się tej konstrukcji normatywnej w polskim systemie prawa karnego jeden z mniej klarownie opisanych i zarazem generujących wątpliwości i kontrowersje elementów konstrukcyjnych typów kryminalizujących zamachy przeciwo mieniu.
12. Ustawowa charakterystyka zachowania sprawczego jest w omawianym przypadku wyjątkowo złożona. Z językowego punktu widzenia przepis art. 278a stanowi, że karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8 podlega ten, kto „dopuszcza się kradzieży szczególnie zuchwałej”. Przepis typizujący posługuje się określeniem nazwowym – „kradzież szczególnie zuchwała” – ograniczając charakterystykę znamion tego typu czynu zabronionego zamieszczoną w art. 278a do sformułowania „dopuszcza się”. Określenie to rozumieć należy jako równoważne popełnieniu, dokonaniu, sprawstwu kradzieży szczególnie zuchwałej. Taki sposób ujęcia znamion w przepisie typizującym może wywoływać wątpliwości. W istocie poza posłużeniem się nazwą przepis nie zawiera charakterystyki znamion niezbędnych z punktu widzenia zasady dostatecznej określoności typu czynu zabronionego. Sposób wykładni przepisu art. 278a powinien nawiązywać do metody wykorzystywanej w okresie obowiązywania art. 208 k.k. z 1969 r. Takie podejście pozwala dostrzec, że art. 278a zawiera klauzulę odsyłającą do treści normatywnej art. 278, co zakodowane jest w sformułowaniu „dopuszcza się kradzieży szczególnie zuchwałej”. Rzeczownik „kradzież” jest wykorzystywany w Kodeksie karnym, a w szczególności w treści samego art. 278 (§ 4 i 5), jako nazwa typizowanego w tym przepisie przestępa rodzajowego. Użycie pojęcia kradzieży w strukturze przepisu typizującego kradzież szczególnie zuchwałę służy do skrótowego ujęcia wszystkich elementów konstytuujących znamiona strony przedmiotowej, podmiotowej oraz skutku przestępa kradzieży określonego w art. 278. Kradzież szczególnie zuchwała ma zatem, co najmniej w części, w jakiej opiera się na znamionach kradzieży, tak samo ukształtowane elementy charakteryzujące czynnoēć sprawczę. Ma to istotne znaczenie z punktu widzenia procesu rekonstrukcji znamion typu czynu zabronionego kradzieży szczególnie zuchwałej. Wykorzystana przez ustawodawcę technika legislacyjna umożliwia bowiem wskazanie w przepisie typizującym art. 278a, poza normatywnym odesłaniem do znamion przenoszonych do typu kradzieży szczególnie zuchwałej z przepisu typizującego kradzież w typie podstawowym, wyłącznie tych elementów, które stanowią znamiona kwalifikujące przesądzające o zwiększonej zawartości bezprawia zachowania charakteryzującego się tymi elementami, czego konsekwencją są zmodyfikowane granice ustawowego zagrożenia karę.
13. Przepis art. 278a odsyła za pomocą wskazanej powyżej klauzuli do całej zawartości treściowej art. 278, co uzasadnienia stwierdzenie, że „dopuszczenie się kradzieży szczególnie zuchwałej” obejmuje wszystkie odmiany kradzieży opisane w art. 278 § 1,

2 i 5. Należy podkreślić, że brak jest dostatecznych powodów, by kwestionować objęcie zakresem kradzieży szczególnie zuchwałej tzw. kradzieży programu komputerowego, opisanej w art. 278 § 2, zwłaszcza jeśli weźmie się pod uwagę wykorzystywanie w art. 115 § 9a pkt 2 pojęcia mienia ruchomego, które ma bez wątpienia szerszy zakres od pojęcia rzeczy ruchomej.

14. Zachowanie sprawcze polega zatem w tym przypadku na trzech formach działania: zaborze cudzej rzeczy ruchomej w celu przywłaszczenia (w zakresie odesłania normatywnego do art. 278 § 1); uzyskaniu bez zgody osoby uprawnionej cudzego programu komputerowego w celu osiągnięcia korzyści majątkowej (w zakresie normatywnego odesłania do art. 278 § 2); kradzieży energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego (w zakresie odesłania normatywnego do art. 278 § 5).
15. W odniesieniu do tej części znamion do konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałej odnoszą się wprost wszystkie uwagi przedstawione w związku z konstrukcją kradzieży z art. 278. Zob. w tym zakresie tezy 20–32 do art. 278.
16. Poza zaczerpniętymi z „klasycznej” kradzieży elementami charakteryzującymi czynność sprawczą konstrukcja kradzieży szczególnie zuchwałej określa samoistnie elementy normatywne charakteryzujące sposób i okoliczności dokonania zaboru, które nadają kradzieży szczególne zabarwienie, powodując zwiększenie zawartości bezprawia. Elementy te ujęte zostały syntetycznie w treści art. 278a za pomocą zwrotu „szczególnie zuchwała” oraz skonkretyzowane w art. 115 § 9a, zawierającym definicyjne ujęcie szczególnej zuchwałości. Jakkolwiek treść art. 115 § 9a zdaje się wskazywać na zdefiniowanie złożonego pojęcia kradzieży szczególnie zuchwałej, to jednak bliższe wejrzenie w jego zawartość normatywną pozwala twierdzić, iż odnosi się on wyłącznie do elementu „szczególnej zuchwałości”, nie określa natomiast znaczenia pojęcia kradzieży. W obu punktach art. 115 § 9a pojawia się bowiem sformułowanie „kradzież” bez bliższego określenia istoty tego pojęcia, z jednoczesnym doprecyzowaniem sposobów zachowania polegającego na kradzieży, przesądzających o szczególnej zuchwałości. Takie ujęcie przepisu definicyjnego uzasadnia twierdzenie, iż odnosi się on wyłącznie do pojęcia szczególnej zuchwałości, zaś „kradzież” jako określenie odnoszące się do właściwego znamienia czynnościowego interpretować należy zgodnie z wynikami czynności wykładniczych przeprowadzanych w odniesieniu do art. 278. W konsekwencji należy stwierdzić, że kradzież oznacza na gruncie art. 278a „zabór”, przede wszystkim cudzej rzeczy ruchomej lub ze względu na treść art. 115 § 9a pkt 2 – „mienia ruchomego”. Treść pojęcia kradzieży szczególnie zuchwałej jest zatem z uwagi na wykorzystaną przez ustawodawcę technikę legislacyjną określana przez zawartość normatywną art. 278 w zakresie, w jakim charakteryzuje on właściwe znamię czynnościowe, przyjmując, że kradzieżą jest zabór cudzej rzeczy ruchomej, uzyskanie bez zgody osoby uprawnionej cudzego programu komputerowego oraz zabór

energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego. Treść sformułowania „szczególnie zuchwała” konkretyzuje natomiast art. 115 § 9a. W konsekwencji przepis art. 278a posługuje się w sposób swoisty znamieniem odsyłającym, ponieważ normatywnym punktem odniesienia są w tym przypadku dwa przepisy Kodeksu karnego: art. 278 i 115 § 9a (odmiennie, przyjmując, że typizacja art. 278a § 1 wykorzystuje znamię normatywne – odsyłające, posługuje się bowiem tylko nazwą, której treść nadaje dopiero art. 115 § 9a – T. Iwanek, *Kradzież szczególnie zuchwała...*, s. 85).

17. Rozczłonkowanie zawartości treściowej konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałej na dwie jednostki tekstu prawnego, a także specyficzny ich normatywny charakter i status (art. 115 § 9a to bowiem klasyczny element definicji ustawowej) stanowią podstawowe różnice między współczesną konstrukcją kradzieży szczególnie zuchwałej a jej poprzedniczką przewidzianą w art. 208 k.k. z 1969 r. Ogólne ujęcie tej kwalifikowanej odmiany kradzieży jako szczególnie zuchwałej, wymagające wykładniczego skonkretyzowania i uadekwatnienia w okresie obowiązywania art. 208 k.k. z 1969 r., jest aktualnie konkretyzowane przez treść art. 115 § 9a. Na gruncie tego przepisu można twierdzić, że przestępstwo z art. 278a obejmuje następujące kategorie sytuacji: działania podejmowane przez sprawcę jawnie, w sposób lekceważący lub wyzywający wobec posiadacza rzeczy lub mienia ruchomego; działania realizowane przy użyciu przemocy innego rodzaju niż przemoc wobec osoby, mającej charakter jawny co najmniej wobec pokrzywdzonego; działania skryte skierowane przeciwko rzeczom ruchomym lub mieniu ruchomemu przenoszonemu lub schowanemu przez pokrzywdzonego (zob. też T. Iwanek, *Kradzież szczególnie zuchwała...*, s. 85–86).
18. Trzeba podkreślić, że jakkolwiek zapewne celem ustawodawcy było maksymalnie precyzyjne ujęcie znamion kwalifikujących kradzież jako szczególnie zuchwałą, to jednak wykorzystana technika legislacyjna bynajmniej nie prowadzi do zwiększenia klarowności wprowadzonej do ustawy konstrukcji. Wynika to z dwóch zasadniczych powodów: po pierwsze, dążenia do objęcia zakresem kradzieży szczególnie zuchwałej przypadków tzw. kradzieży kieszonkowych, realizowanych przez sprawcę w sposób skryty, które ze względu na znamię szczególnej zuchwałości w okresie obowiązywania art. 208 k.k. z 1969 r. nie były zaliczane do tej kategorii kwalifikowanej odmiany kradzieży. Dążąc do objęcia kradzieży skrytych, kieszonkowych zakresem zastosowania typu kradzieży szczególnie zuchwałej, ustawodawca wprowadza do znamion tego typu czynu zabronionego elementy stanowiące w dotychczasowej koncepcji wykładni tej odmiany kradzieży podstawę do ograniczenia zakresu zastosowania tej konstrukcji. Po wtóre, w dodanym przepisie art. 115 § 9a wprowadzono dodatkowo elementy, które nie odnoszą się do znamion kwalifikujących, a więc okoliczności lub sposobu dokonania zaboru rzeczy ruchomej, lecz modyfikują znamiona strony przedmiotowej przestępstwa kradzieży. To powoduje, że ze względu na te zmiany pojawiać się

może wątpliwość, czy kradzież szczególnie zuchwałą w wersji wprowadzonej do Kodeksu karnego w 2020 r. pozostaje typem kwalifikowanym kradzieży uregulowanej w art. 278. Wskazanie w przepisie art. 115 § 9a, że przedmiotem czynności wykonawczej może być w przypadku tego typu czynu zabronionego obok rzeczy ruchomej także mienie ruchome, przy uwzględnieniu relacji zakresowych między zwrotami „rzecz ruchoma” oraz „mienienie ruchome”, sprawia, iż zakres zastosowania konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałej jest szerszy niż zakres zastosowania kradzieży. Z tego zaś wynikałoby, że w tym przypadku nie została spełniona podstawowa przesłanka logiczna dotycząca zakresów zastosowania uzasadniająca zaliczenie obu typów do kategorii relacji typ podstawowy – typ zmodyfikowany.

19. Przyjęte w art. 115 § 9a rozwiązanie nawiązuje do koncepcji interpretacyjnych prezentowanych w piśmiennictwie i orzecznictwie na gruncie art. 208 k.k. z 1969 r. W szczególności wykorzystuje powiązanie kradzieży szczególnie zuchwałej z postawą sprawcy wykazującego jednoznacznie i jawnie lekceważący stosunek wobec posiadacza rzeczy lub mienia albo wobec otoczenia, obliczony na wywołanie efektu zaskoczenia i swiego obezwładnienia ofiary. O szczególnej zuchwałości decydować może zatem przede wszystkim jawny, lekceważący sposób działania sprawcy, stanowiący element zaskoczenia dla ofiary. O szczególnej zuchwałości przesądzać może także publiczność działania sprawcy w sensie dokonania zaboru w miejscu publicznym. Rozwiązanie zawarte w § 9a nawiązuje do stanowiska wypracowanego w orzecznictwie w okresie obowiązywania art. 208 k.k. z 1969 r., zgodnie z którym kradzieżą szczególnie zuchwałą będzie działanie jawne sprawcy wobec ofiary polegające na zaborze rzeczy pozostającej w bezpośrednim władaniu ofiary i w wyniku bezpośredniego kontaktu ze sprawcą, gdy z uwagi na zaskoczenie ofiara nie podejmuje żadnej reakcji obronnej (zob. m.in. stanowisko SN zawarte w wyroku z 21.09.1988 r., V KRN 184/88, LEX nr 17949). O szczególnej zuchwałości decydować może to, iż w miejscu czynu obecne są inne osoby, zaś sama ofiara nie jest świadoma dopuszczenia się zamachu na jej dobra, np. z uwagi na nieporadność lub bezradność.
20. Zgodnie z art. 115 § 9a o szczególnej zuchwałości decyduje m.in. sposób zachowania sprawcy dokonującego zaboru rzeczy lub mienia ruchomego, który stanowi wyraz czy też przejaw „postawy lekceważącej lub wyzywającej wobec posiadacza rzeczy lub innych osób”.
21. O zuchwałości decydować może również użycie przez sprawcę zaboru przemocy innego rodzaju niż przemoc wobec osoby w celu zawładnięcia mieniem.
22. O zuchwałości w rozumieniu art. 115 § 9a przesądzać może także dokonanie zaboru mienia ruchomego znajdującego się bezpośrednio na osobie lub w noszonym przez nią ubraniu albo przenoszonego lub przemieszczanego przez tę osobę w warunkach bez-

pośredniego kontaktu lub znajdującego się w przedmiotach przenoszonych lub przemieszczanych w takich warunkach.

23. Trafnie wskazuje się w piśmiennictwie, że ustawowa definicja szczególnej zuchwałości zawarta w art. 115 § 9a ogranicza się do sposobu i okoliczności dokonania zaboru rzeczy lub mienia ruchomego w sposób szczególnie zuchwały, a ponadto obejmuje trzy różniące się pod względem modalności sposoby oddziaływania sprawcy na rzecz lub mienie ruchome oraz ofiarę. Pierwszy polega na ostentacyjnej, jawnej kradzieży, gdy zaborowi rzeczy lub mienia towarzyszy lekceważenie, pogarda, wyzywająca postawa sprawcy wobec ofiary i świadków zdarzenia, którą można określić mianem kradzieży zuchwałej, bo ostentacyjnej i powiązanej z pogardliwym stosunkiem do obowiązujących zasad postępowania. W przypadku drugiego elementem nadającym kradzieży cechę zuchwałości jest wykorzystanie przez sprawcę przemocy innego rodzaju niż przemoc wobec osoby, przy jednoczesnym ukierunkowaniu tej przemocy na cel, jakim jest zawładnięcie mieniem. Trzecia odmiana to zuchwałość wynikająca z „kieszonkowego” charakteru zaboru. W konsekwencji można stwierdzić, że zakres stanów faktycznych objętych konstrukcją art. 278a jest bardzo szeroki. Zasadnie wskazuje się w piśmiennictwie, że przepis art. 278a odnosić się może do kradzieży skrzynki, przedmiotu lub zakupów przenoszonych przez osobę, przesyłek, kradzieży mienia ruchomego kurierowi lub pośtańcowi, kradzieży kieszonkowej, kradzieży na tzw. wyrwę, kradzieży przedmiotów (np. łańcuszka, zegarka, biżuterii) znajdujących się na osobie, jawnej kradzieży paliwa lub innych przedmiotów ze stacji benzynowej, kradzieży torebki lub saszetki, kradzieży na oczach pokrzywdzonego, kradzieży połączonej z naruszeniem miru domowego lub stosowaniem jawnej groźby. Ujmując rzecz syntetycznie, należy stwierdzić, że przepis art. 278a obejmuje następujące odmiany zaboru:

- 1) jawny, którego sprawca wykazuje postawę lekceważącą lub wyzywającą wobec posiadacza rzeczy lub mienia ruchomego;
- 2) jawny, którego sprawca używa przemocy innego rodzaju niż przemoc wobec osoby;
- 3) jawny lub skryty, którego przedmiotem jest mienie ruchome znajdujące się bezpośrednio na osobie lub noszonym przez nią ubraniu;
- 4) jawny lub skryty mienia ruchomego przenoszonego lub przemieszczanego w warunkach bezpośredniego kontaktu;
- 5) jawny lub skryty mienia ruchomego znajdującego się w przedmiotach przenoszonych lub przemieszczanych w warunkach bezpośredniego kontaktu (por. T. Iwanek, *Kradzież szczególnie zuchwała...*, s. 86–87).

24. Ostatnia z odmian kradzieży szczególnie zuchwałej, objęta tą konstrukcją na mocy jednoznacznej decyzji ustawodawcy, w okresie obowiązywania art. 208 k.k. z 1969 r. stanowiła przedmiot poważnych wątpliwości i kontrowersji. Z uwagi na ogólną charakterystykę szczególnej zuchwałości warunkiem podstawowym jest jawność dzia-

łania sprawcy, związana właśnie z jawnością szczególna brawura, wręcz bezczelność postępowania. W wypadku tzw. kradzieży kieszonkowej elementów tych z powodów oczywistych brak, kradzież kieszonkowa jest bowiem dokonywana w sposób skryty. Co prawda w orzecznictwie lat 80. przedstawiono próbę objęcia znamionami szczególnej zuchwałości kradzieży kieszonkowych, trudno ją jednak uznać za przekonującą i oddaną. Warto zarazem do niej wrócić w kontekście elementów zawartych w art. 115 § 9a, jednoznacznie nawiązujących do kradzieży kieszonkowej. W latach 80. Sąd Najwyższy przyjmował, że sprawca kradzieży kieszonkowej może odpowiadać na podstawie art. 208 k.k. z 1969 r., jeśli działa w sposób szczególnie zuchwały, np. w związku z przecięciem ubrania ofiary lub stworzeniem „sztucznego” tłoku przez inne osoby współdziałające z kieszonkowym złodziejem. W świetle tego podejścia można twierdzić, że za szczególnie zuchwały zabór uznać należy taki, który został dokonany w miejscu, w którym przebywały także inne osoby, lub gdy sprawca miał bezpośredni kontakt z ofiarą kradzieży.

25. Co do sposobu interpretacji znamienia „używa przemocy innego rodzaju niż przemoc wobec osoby” punktem wyjaśnienia uczynić należy sposobu rekonstrukcji tego znamienia w przypadku przestępstwa rozboju w typie podstawowym, gdzie pojawia się znamień „używa przemocy” w zakresie interpretacji czasownika „używa”. Nie ma podstaw do odmiennego od przypadku rozboju rozumienia zwrotu „używa”. „Użycie” traktować zatem należy jako maksymalnie pojemny zwrot, obejmujący wszelkie posługiwanie się przemocą. Istota przemocy została ujęta poprzez negację w art. 115 § 9a pkt 1 i nie może być tożsama z przemocą wobec osoby. Także w tym zakresie punktem wyjścia należy uczynić znamień przemocy wobec osoby w rozumieniu art. 280 § 1 jako element wyznaczający zakres przemocy pozostający poza konstrukcją kradzieży szczególnie zuchwałej. Sposób ujęcia tego elementu w treści art. 115 § 9a pkt 1 pozwala nawiązać do sposobu kwalifikacji przemocy na gruncie typów rozbójniczych jako tzw. przemocy bezpośredniej – określanej jako przemoc wobec osoby – oraz przemocy pośredniej – określanej jako przemoc innego typu niż przemoc wobec osoby. Podobnym znamieniem posługuje się ustawodawca w przepisie art. 191 § 1a. Przyjęcie tej perspektywy pozwala uczynić obiekt, na który ukierunkowana jest przemoc, zasadniczym elementem konstytuującym przemoc jako znamień kradzieży szczególnie zuchwałej. Przemoc stanowiąca znamień kradzieży szczególnie zuchwałej jest przemocą pośrednią, skierowaną wobec rzeczy (przedmiotom). Jej ocena jest związana wyłącznie z obiektem, wobec którego stosowana jest przemoc, w pewnym zakresie z celem jej użycia, nie zaś ze stopniem intensywności stosowanej przez sprawcę siły (zob. też T. Iwanek, *Kradzież szczególnie zuchwała...*, s. 90). Treść art. 115 § 9a pkt 1 pozostawia poza zakresem typu kwalifikowanego z art. 278a każdą postać przemocy wobec osoby, a więc wyklucza jako znamień kwalifikujące kradzież szczególnie zuchwałą przemoc bezpośrednią. Tym samym użycie przemocy bezpośredniej przenosi automatycznie zachowanie z obszaru kradzieży szczególnie

zuchwałej w sferę przępstw rozbójniczych, w tym w szczególności z art. 280 § 1 lub w pewnym zakresie wymuszenia rozbójniczego – z art. 282. Użycie przez sprawcę przemocy bezpośredniej (wobec osoby) wyklucza możliwość wykorzystania jako podstawy kwalifikacji konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałej, niezależnie od tego, z jakiego typu przemocą (gwałtem, przemocą), jakim stopniem intensywności czy potencjalnymi konsekwencjami jej użycia na osobie mamy do czynienia w konkretnym przypadku. W tym zakresie konstrukcja przyjęta w art. 278a różni się istotnie od rozwiązania funkcjonującego w okresie obowiązywania art. 208 k.k. z 1969 r. Pozwala także zachować sposób traktowania użycia przemocy wobec osoby w związku z zaborem rzeczy oparty na zmodyfikowanej konstrukcji rozboju. Wprowadzenie kradzieży szczególnie zuchwałej z uwagi na wyłączenie jako elementu kwalifikującego przemocy wobec osoby nie powinno spowodować zmiany wykładni oraz zastosowania konstrukcji rozboju i kradzieży w odniesieniu do przypadków używania przez sprawcę zaboru przemocy wobec osoby o nieznaczającej intensywności. Zob. szerzej tezy 32–37 do art. 280 § 1.

26. Okolicznością przesądającą o wykorzystaniu konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałej jako podstawy kwalifikacji będzie natomiast użycie przez sprawcę przemocy pośredniej, a więc niemającej postaci przemocy wobec osoby. Ten element powiązany z zaborem rzeczy ruchomej przesądza o uznaniu zachowania za kradzież szczególnie zuchwałą. Trzeba podkreślić, że w związku z tym znamieniem kwalifikującym pojawiają się problemy rozgraniczenia kradzieży szczególnie zuchwałej znamiennej użyciem przemocy pośredniej i wymuszenia rozbójniczego. Wydaje się, że w tym zakresie elementem różnicującym jest relacja czasowa między użyciem przemocy innego rodzaju niż przemoc wobec osoby a przejęciem przez sprawcę rzeczy we władztwo po uprzednim pozbawieniu tego władztwa osoby dotychczas uprawnionej. Przejęcie władztwa nad rzecz ruchomą bezpośrednio po użyciu przemocy pośredniej przesądzać będzie o realizacji znamion kradzieży szczególnie zuchwałej. Odpowiednio dłuższy przedział czasu pomiędzy użyciem przemocy pośredniej a skutkiem w postaci przejęcia władztwa nad rzeczą wskazywał będzie na zasadność wykorzystania jako podstawy kwalifikacji prawnej konstrukcji wymuszenia rozbójniczego. Wydaje się, że w omawianym zakresie odpowiednie zastosowania znajdować może model rozgraniczenia rozboju i wymuszenia rozbójniczego, z oczywistym uwzględnieniem odmiennego charakteru używanej przez sprawcę przemocy. Powołując się na powyższe, można twierdzić, że istota kradzieży szczególnie zuchwałej polega na tym, że sprawca używa przemocy innego rodzaju niż przemoc wobec osoby, by niezwłocznie zawładnąć rzeczą ruchomą albo mieniem ruchomym. Przy czym w przypadku kradzieży szczególnie zuchwałej, podobnie jak w przypadku rozboju, obojętne jest, czy sprawca zawładnie rzeczą ruchomą lub mieniem ruchomym własnoręcznie, czy też „zmusi” pokrzywdzonego w związku z użyciem przemocy do natychmiastowego wydania rzeczy (por. wyrok SA w Łodzi z 23.05.2001 r., II AKa 83/01, LEX nr 54984, dotyczący kryteriów rozgraniczających

rozbój oraz wymuszenie rozbójnicze). Z kolei w razie upływu odpowiedniego okresu pomiędzy użyciem przemocy innego rodzaju niż przemoc wobec osoby a przejęciem władztwa nad rzeczą ruchomą lub mieniem ruchomym przez sprawcę, gdy nie jest spełniony warunek bezpośredniości między użyciem przemocy a przejęciem władztwa, podstawę kwalifikacji stanowić powinien art. 282 (por. wyrok SA w Krakowie z 24.11.2010 r., II AKa 218/10, LEX nr 783393).

Skutek

27. Przestępstwo określone w art. 278a ma charakter przestępstwa skutkowego. Do jego znamion należy bowiem zabór cudzej rzeczy ruchomej lub cudzego mienia ruchomego charakteryzujący się dwiema cechami: pozbawieniem władztwa nad rzeczą ruchomą lub mieniem ruchomym osoby dotychczas nimi władającej oraz przejęciem władania przez sprawcę. Tak określone zachowanie sprawcze w istocie charakteryzuje zarówno czynność sprawczą – znamię „zabiera” pełni bowiem w tym obszarze funkcję znamienia czynnościowego – jak i odrywający się od zachowania sprawcy rezultat w postaci zmiany w świecie zewnętrznym, tj. skutek.
28. Kradzież szczególnie zuchwałą w zakresie, w jakim podstawą odpowiedzialności karnej jest zabór rzeczy ruchomej lub mienia ruchomego, jest przestępstwem materialnym. Do jego znamion należy skutek w postaci objęcia rzeczy ruchomej lub mienia ruchomego – wyjętych spod władztwa osoby uprawnionej – we władanie sprawcy. Zgodnie z dominującą w polskiej doktrynie i orzecznictwie teorią zawładnięcia skutek następuje w momencie zawładnięcia rzeczą lub mieniem ruchomym przez sprawcę, tj. w chwili, gdy sprawca objął je w swoje posiadanie. Dla zrealizowania znamienia skutku przestępstwa kradzieży szczególnie zuchwałej muszą więc zostać spełnione łącznie dwa warunki: po pierwsze, pozbawienie przez sprawcę osoby uprawnionej władztwa nad rzeczą ruchomą lub mieniem ruchomym; po drugie, objęcie przez sprawcę władztwa nad tą rzeczą ruchomą lub mieniem ruchomym. Dokonanie kradzieży szczególnie zuchwałej, identycznie jak dokonanie kradzieży w typie podstawowym, związane jest z nastąpieniem skutku, a więc wyjęciem rzeczy ruchomej lub mienia ruchomego spod władztwa osoby uprawnionej i przejęciem władztwa przez sprawcę (por. wyrok SN z 17.02.1987 r., IV KR 19/87, OSNPG 1987/8, poz. 95; postanowienie SN z 9.06.2006 r., I KZP 14/06, OSNKG 2006/7–8, poz. 67).
29. Podobnie materialny charakter ma odmiana kradzieży szczególnie zuchwałej polegająca na uzyskaniu programu komputerowego. Do znamion tej odmiany typu czynu zabronionego należy skutek w postaci uzyskania przez sprawcę programu komputerowego, a więc objęcie przez sprawcę we władanie zapisu matematycznego, za pomocą którego zakodowany został odpowiedni utwór, nazywany programem komputerowym (wyrok SA w Krakowie z 8.07.2009 r., II AKa 98/09, KZS 2009/7–8, poz. 58).

30. Wreszcie materialny charakter ma trzecia odmiana kradzieży szczególnie zuchwałęj, polegająca na zaborze karty uprawniającej do pobrania pieniędzy z automatu bankowego lub przejęcia w posiadanie bądź zużycia odpowiedniego rodzaju energii.

Przedmiot bezpośredniego oddziaływania

31. Kwestia przedmiotu bezpośredniego oddziaływania przępstwa kradzieży szczególnie zuchwałęj to zagadnienie wykraczające co do znaczenia i konsekwencji daleko poza ramy wyznaczane przez znamiona typu czynu zabronionego przewidziane w art. 278a. O ile w przypadku kradzieży w typie podstawowym kwestia przedmiotu bezpośredniego oddziaływania jawi się jako w miarę klarowna, jest nim bowiem rzecz ruchoma, odpowiednio interpretowana z uwzględnieniem regulacji zawartej w art. 115 § 9, cudzy program komputerowy oraz energia i karta uprawniające do podjęcia pieniędzy z bankomatu, o tyle w przypadku kradzieży szczególnie zuchwałęj komplikacje w tym zakresie związane są z treścią art. 115 § 9a. Przepis ten bowiem z jednej strony wskazuje na rzecz jako przedmiot bezpośredniego oddziaływania (w art. 115 § 9a pkt 1), z drugiej zaś odnosi się do mienia ruchomego (§ 9a pkt 2). Użycie w regulacji odnoszące się do kradzieży szczególnie zuchwałęj pojęcia mienia ruchomego, wykorzystywanego jako określenie przedmiotu bezpośredniego oddziaływania w okresie obowiązywania Kodeksu karnego z 1969 r., powoduje, iż w procesie interpretacji znamion strony przedmiotowej kradzieży szczególnie zuchwałęj pojawia się konieczność określenia relacji zakresowych między pojęciami rzeczy ruchomej oraz mienia ruchomego, stanowiącymi określenia przedmiotu czynności wykonawczej typu czynu zabronionego przewidzianego w art. 278a.
32. W powyższym kontekście nie ma wątpliwości, że przedmiot bezpośredniego oddziaływania przępstwa z art. 278a został ujęty inaczej niż przedmiot bezpośredniego oddziaływania kradzieży, a jednocześnie że kradzież szczególnie zuchwała obejmuje szerszy zakres obiektów stanowiących przedmiot oddziaływania sprawy. Mając na uwadze spory związane z zakresem znaczeniowym pojęcia mienia ruchomego, kontrowersje dotyczące sposobu interpretacji pojęcia rzeczy ruchomej, autonomiczne podejście do wykładni tego terminu w sprawie karnym, w sposób pozwalający zaliczyć do kręgu desygnatów pojęcia rzeczy ruchomej przedmioty, traktowane jako egzemplifikacje wykorzystywanego w okresie obowiązywania Kodeksu karnego z 1969 r. pojęcia mienia ruchomego, a także swoistą przemienność wykorzystywania tych pojęć przez ustawodawcę w treści § 9a, można przyjąć jako wstępną hipotezę, że pojęcie mienia ruchomego obejmuje wszystkie desygnaty pojęcia rzeczy ruchomej wedle aktualnego stanu interpretacyjnego, a także pozostałe przedmioty wskazywane jako przedmioty oddziaływania zamachów na mienie o charakterystyce kradzieżowej. Mienie ruchome obejmuje zatem rzeczy ruchome, kartę uprawniającą do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego, program komputerowy.

Znamiona strony podmiotowej

33. Ukształtowanie znamion strony przedmiotowej przestępstwa kradzieży szczególnie zuchwałej jest oparte na normatywnej klauzuli odsyłającej. Elementy związane ze stanem świadomości i woli sprawcy określone są w przepisach art. 278 § 1, 2 i 5. Oznacza to, że struktura strony podmiotowej tego typu czynu zabronionego ukształtowana została różnorodnie.
34. W przypadku kradzieży szczególnie zuchwałej, której znamiona określone są przez art. 278 § 1, mamy do czynienia z przestępstwem umyślnym kierunkowym, które można popełnić, jedynie działając w zamiarze przywłaszczenia. Charakterystyczne dla tej postaci zamiaru elementy stanu świadomości i woli odnoszą się muszą do wszystkich aspektów strony przedmiotowej typu kradzieży szczególnie zuchwałej, a więc obejmować zachowanie polegające na zaborze cudzej rzeczy ruchomej lub mienia ruchomego, a także wskazane w art. 115 § 9a pkt 1 i 2 znamiona kwalifikujące, tj. lekceważącą postawę lub postawę wyzywającą wobec posiadacza rzeczy lub innych osób, użycie przemocy innego rodzaju niż przemoc wobec osoby albo dokonanie zaboru mienia ruchomego znajdującego się na osobie lub w noszonym przez nią ubraniu albo przenieszonego lub przemieszczanego przez tę osobę w warunkach bezpośredniego kontaktu, lub znajdującego się w przedmiotach przenoszonych lub przemieszczanych w takich warunkach.
35. W przypadku kradzieży szczególnie zuchwałej, której znamiona określone są przez art. 278 § 2, mamy do czynienia z przestępstwem umyślnym, przy czym sprawca musi działać w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Z uwagi na fakt, iż korzyść majątkowa jest pojęciem szerszym od przywłaszczenia, sprawca nie musi dążyć do przywłaszczenia. Charakterystyczny dla strony podmiotowej zamiar bezpośredni musi obejmować zarówno cel działania sprawcy, jak i sposób działania prowadzący do tego celu. Sprawca musi mieć pełną świadomość, że jego zachowanie stanowi uzyskanie bez zgody osoby uprawnionej programu komputerowego w warunkach lub okolicznościach określonych w art. 115 § 9a, oraz tego chcieć. Jednocześnie sprawca musi zdawać sobie sprawę z tego, że jego działanie ma doprowadzić do osiągnięcia korzyści majątkowej, i w tym właśnie celu ją realizować. Cel osiągnięcia korzyści majątkowej musi towarzyszyć realizacji każdego ze znamion strony przedmiotowej przestępstwa.

Zagrożenie karą i środkami karnymi

36. Przestępstwo z art. 278a jest występkiem zagrożonym karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

37. Z powodu decyzji ustawodawcy do przestępstwa stypizowanego w art. 278a nie znajduje zastosowania art. 295, co sprawia, iż brak jest szczególnych ustawowych podstaw do odpowiedniej redukcji zakresu odpowiedzialności karnej w razie dobrowolnego naprawienia szkody w całości lub zwrotu pojazdu albo rzeczy mającej szczególne znaczenie dla kultury w stanie nieuszkodzonym. Ewentualne nadzwyczajne złagodzenie kary może w tego typu wypadkach wynikać z zastosowania przez sąd instytucji ogólnych, w tym w szczególności art. 60 § 2.
38. Za przestępstwo z art. 278a sąd może orzec jednocześnie karę pozbawienia wolności w rozmiarze nieprzekraczającym 3 miesięcy oraz karę ograniczenia wolności do 2 lat na podstawie art. 37b.
39. W razie spełnienia przesłanek określonych w art. 37a, tj. gdyby wymierzona za przestępstwo z art. 278a kara pozbawienia wolności nie była surowsza od roku, sąd zamiast niej może orzec karę ograniczenia wolności nie niższą niż 3 miesiące albo grzywnę mnie niższą niż 100 stawek dziennych, jeżeli równocześnie orzeka środek karny, środek kompensacyjny lub przepadek.
40. Jeżeli sprawca przestępstwa z art. 278a dopuścił się zaboru cudzej rzeczy ruchomej lub uzyskał bez zgody osoby uprawnionej program komputerowy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, lub gdy sprawca nie działał w takim celu, lecz korzyść majątkową osiągnął w wyniku popełnienia przestępstwa, sąd może wymierzyć grzywnę obok kary pozbawienia wolności na podstawie art. 33 § 2.
41. W wypadku gdy wartość rzeczy ruchomej lub mienia ruchomego stanowiących przedmiot kradzieży szczególnie zuchwałej przekracza znaczną wartość, podstawą kwalifikacji obok art. 278a jest także art. 294 § 1.
42. W przypadku kradzieży szczególnie zuchwałej ustawodawca nie przewidział możliwości zastosowania konstrukcji tzw. wypadku mniejszej wagi, w przepisie art. 283 nie wprowadzono bowiem stosownej zmiany w związku z uzupełnieniem katalogu przestępstw przeciwko mieniu o konstrukcję kradzieży szczególnie zuchwałej.

Tryb ścigania

43. Przestępstwo z art. 278a jest przestępstwem publicznoskargowym, ściganym z urzędu.
44. W przypadku popełnienia przestępstwa kradzieży szczególnie zuchwałej na szkodę osoby najbliższej przestępstwo z art. 278a przekształca się w przestępstwo ścigane na wniosek pokrzywdzonego.

Zbieg przepisów ustawy

45. Konstrukcja przewidziana w art. 278a wywoływać może pewne trudności w rozgraniczeniu między kradzieżą szczególnie zuchwałą a rozbojem, w szczególności w tych wypadkach, gdy pojawiać się mogą niejasności co do użytej przez sprawcę przemocy: decydujące znacznie będzie mieć ustalenie, czy w realiach konkretnego przypadku doszło do użycia wyłącznie przemocy pośredniej wobec przedmiotu czy też miało miejsce użycie przemocy bezpośredniej wobec osoby. Użycie przez sprawcę przemocy wobec osoby przesądza o kwalifikacji opartej na konstrukcji rozboju z art. 280 § 1. Użycie przemocy pośredniej, nakierowanej na rzecz, np. w związku z zachowaniem polegającym na wyrwaniu w miejscu publicznym przedmiotu z ręki ofiary, wskazywać będzie na zasadność kwalifikacji zachowania sprawczego jako realizującego znamiona kradzieży szczególnie zuchwałej.
46. Wątpliwości dotyczyć mogą także oceny zachowania sprawczego polegającego na naruszeniu nietykalności cielesnej w zakresie uznania takiego zachowania sprawcy za użycie przemocy wobec osoby. Przyjęcie, że naruszenie nietykalności cielesnej ofiary stanowi jednocześnie wyraz użycia przemocy wobec osoby, przesądzać będzie o kwalifikacji na podstawie konstrukcji rozboju. Przyjęcie, że możliwe jest naruszenie nietykalności cielesnej niestanowiące zarazem użycia przemocy wobec osoby, prowadzić może do uznania, iż spełnione zostały znamiona modalne pozwalające zakwalifikować kradzież w postaci zaboru rzeczy lub mienia ruchomego znajdującego się na osobie lub noszonym przez nią ubraniu za kradzież szczególnie zuchwałą.

**Art. 279. § 1. Kto kradnie z włamaniem,
podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.**

§ 2. Jeżeli kradzież z włamaniem popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

	Spis treści	
Uwagi wprowadzające		97
Znamiona charakteryzujące typ czynu zabronionego		99
Przedmiot ochrony		99
Znamiona strony przedmiotowej czynu zabronionego		99
Podmiot czynu zabronionego		99
Znamiona określające czynność sprawczą		99
Skutek		112
Przedmiot bezpośredniego oddziaływania		112
Znamiona strony podmiotowej		112
Zagrożenie karą i środkami karnymi		114

Zbieg przepisów ustawy (stosunek do innych przepisów)	114
Tryb ęciągania	116

Uwagi wprowadzające

1. Przepęstwo określone w art. 279 stanowi odpowiednik przepęstwa kradzieży z włamaniem opisanego w art. 208 k.k. z 1969 r. Ten kwalifikowany typ kradzieży nie występował w Kodeksie karnym z 1932 r., który zasady odpowiedzialności za kradzież opierał głównie na syntetycznie ujętym podstawowym typie kradzieży (art. 257 k.k. z 1932 r.), za którą przewidziane były sankcje karne o szerokiej rozpiętości, umożliwiające sędziemu indywidualizowanie w tej sferze poszczęólnych przypadków. Odpowiedniki kradzieży z włamaniem przewidywały natomiast wszystkie wydawane w pierwszym okresie funkcjonowania PRL akty prawne, określające szczególne zasady odpowiedzialności za przepęstwa przeciwo mieniu. Odpowiedniki kradzieży z włamaniem zawarte były w art. 1 § 3 lit. c dekretu z 4.03.1953 r. o wzmożeniu ochrony własności społecznej (Dz.U. Nr 17, poz. 68 ze zm.) oraz w art. 2 § 2 lit. b ustawy z 18.06.1959 r. o odpowiedzialności karnej za przepęstwa przeciw własności społecznej (Dz.U. Nr 36, poz. 228 ze zm.). Ten kwalifikowany typ przepęstwa kradzieży funkcjonuje więc w polskim ustawodawstwie stosunkowo długo, praktycznie w niezmienionym kształcie jureydycznego opisu. Kodeks karny z 1997 r. nawiązuje w ujęciu tego przepęstwa do prawie 50-letniej tradycji ustawodawczej. Konstatacja ta jest o tyle znacząca, że konstrukcja przepęstwa kradzieży z włamaniem w początkowym okresie funkcjonowania w praktyce orzeczniczej wywoływała wiele kontrowersji oraz trudnoći interpretacyjnych. Wieloletni okres stosowania tej konstrukcji prawnej w praktyce sprawił, że zakres pojawiających się wątpliwości interpretacyjnych uległ znacznemu ograniczeniu (por. D. Pleńska, O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 436 i n.). Przepęstwo to zostało poddane dogłębnym analizom teoretycznym i szeroko opracowane w orzecznictwie. Przejęcie do Kodeksu karnego z 1997 r. kształtu znamion kradzieży z włamaniem z Kodeksu karnego z 1969 r. stwarza podstawę do wykorzystywania w procesie interpretacji znamion tego przepęstwa ustaleń doktryny i orzecznictwa poczynionych w odniesieniu do art. 208 k.k. z 1969 r.
2. Artykuł 279 określa tylko jedną odmianę kwalifikowanego typu kradzieży, charakteryzującą się szczególnym sposobem działania sprawcy, polegającym na włamaniu. Kodeks karny nie zawiera natomiast odpowiednika drugiej odmiany kwalifikowanego typu kradzieży określonej w art. 208 k.k. z 1969 r., tzw. kradzieży szczególnie zuchwałej. Znamiona kradzieży szczególnie zuchwałej były określone w kodeksie karnym z 1969 r. w taki sposób, że przez cały okres obowiązywania tego Kodeksu nie udało się wypracować precyzyjnego modelu interpretacji znamion tego przepęstwa. Ogromne rozbieżności ocen w literaturze karnistycznej oraz orzecznictwie stały się

podstawą wysunięcia już w połowie lat 70. XX w. postulatów usunięcia tego typu z systemu prawa karnego (por. M. Szerer, *Problematyczność pojęcia kradzieży szczególnie zuchwałej*..., s. 145 i n.; J. Bratoszewski, *Nowelizacja kodeksu karnego*..., s. 131 i n.; A. Marek, E. Pływaczewski, A. Peczeniuk, *Kradzież i paserstwo*..., s. 109 i n.; A. Marek, *Prawo karne*..., s. 529). Obok niefortunnego kształtu znamion kradzieży szczególnie zuchwałej jako przesłankę rezygnacji z tego typu wskazywano także to, iż uchylenie tego przepisu przyczyni się do usunięcia wątpliwości związanych z kwalifikacją rozbojów o mniejszym natężeniu bezprawia. Rezygnując z typu kradzieży szczególnie zuchwałej, Kodeks karny z 1997 r. w tym zakresie realizował więc zgłaszane w literaturze postulaty *de lege ferenda*.

3. Do momentu wejścia w życie nowelizacji przywracającej do polskiego systemu prawa karnego konstrukcję przestępstwa kradzieży szczególnie zuchwałej, tj. do 24.06.2020 r., wynikające z rezygnacji z konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałej **ograniczenie w Kodeksie karnym kwalifikowanego typu kradzieży tylko do jednej odmiany, charakteryzującej się włamaniem**, oznaczało, że zachowania kwalifikowane w okresie obowiązywania Kodeksu karnego z 1969 r. jako kradzież szczególnie zuchwała na podstawie art. 208 k.k. po wejściu w życie kodeksu z 1997 r., w zależności od okoliczności popełnienia czynu zabronionego, kwalifikowane będą albo jako podstawowy typ kradzieży z włamaniem z art. 279, albo jako rozbój stanowiący wypadek mniejszej wagi określony w art. 280 § 1 w zw. z art. 283.
4. Wraz z wejściem w życie ustawy wprowadzającej do systemu prawa karnego przestępstwo kradzieży szczególnie zuchwałej część, jednak nie całość, zachowań stanowiących niegdyś podstawę odpowiedzialności za tę odmianę typu kwalifikowanego kradzieży staje się ponownie podstawą odpowiedzialności za kradzież szczególnie zuchwałą. Zob. szerzej tezy do art. 278a.
5. Przestępstwo z art. 279 § 1 stanowi kwalifikowaną postać kradzieży, w której **znamię kwalifikującym jest sposób działania sprawcy usuwającego przeszkodę służącą zabezpieczeniu mienia**. W zakresie jurystycznego opisu kradzieży z włamaniem treść art. 279 nie różni się od brzmienia art. 208 k.k. z 1969 r. W identycznym kształcie zachowane zostało także ustawowe zagrożenie karą za to przestępstwo. Nowością zawartą w art. 279 § 2 jest wprowadzenie klauzuli ścigania na wnioszek w przypadku popełnienia kradzieży z włamaniem na szkodę osoby najbliższej.
6. Przestępstwo określone w art. 279 stanowi typ kwalifikowany trzech odmian kradzieży opisanych w art. 278, a mianowicie: **kradzieży typu podstawowego z art. 278 § 1, kradzieży programu komputerowego z art. 278 § 2 oraz kradzieży energii elektrycznej lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego z art. 278 § 5** (por. J. Wojciechowski, *Kodeks karny*..., s. 487). Ta konstatacja ma

istotne znaczenie dla dwóch elementów związanych z kształtem tego typu czynu zabronionego. Po pierwsze, przesądza o przedmiocie ochrony, który jest identyczny jak w przypadku przępstwa kradzieży z art. 278. Po wtóre, określa przedmiot czynności wykonawczej.

7. Pozostawienie bez zmian jurydycznego opisu kradzieży z włamaniem oznacza, że w tym zakresie do interpretacji znamion tego przępstwa odnoszą się wprost ustalenia doktryny oraz orzecznictwa poczynione na podstawie art. 208 k.k. z 1969 r. w zakresie, w jakim przepis ten określał przępstwo kradzieży z włamaniem. W odniesieniu do tego przępstwa zachowują więc aktualność zarówno orzeczenia Sądu Najwyższego, jak i poglądy doktryny dotyczące kradzieży z włamaniem.

Znamiona charakteryzujące typ czynu zabronionego

Przedmiot ochrony

8. Przedmiot ochrony przępstwa kradzieży z włamaniem pokrywa się z przedmiotem ochrony przępstwa kradzieży (zob. tezy do art. 278).
9. Do przępstwa określonego w art. 279 nie znajduje zastosowania regulacja zawarta w art. 119 § 1 k.w., prowadząca do zjawiska kontrapencjonalizacji kryminalizacji zamachów na mienie. Oznaczona w art. 119 § 1 k.w. wartość progowa przedmiotu kradzieży, która w przypadku typu określonego w art. 278 § 1 przekraczać musi kwotę 500 zł, aby zachowanie mogło być kwalifikowane jako występęk, nie odnosi się do przępstwa przewidzianego w art. 279. Przesądza o tym treść art. 130 § 2 k.w., który wyłącza zastosowanie przepisu art. 119 § 1 k.w., ograniczającego wykroczenie kradzieży do wypadków, gdy sprawca dopuszcza się takiej kradzieży z włamaniem.

Znamiona strony przedmiotowej czynu zabronionego

Podmiot czynu zabronionego

10. Przępstwo określone w art. 279 jest **przępstwem powszechnym**. Jego sprawcą może być każdy zdatny podmiot odpowiedzialności karnej.

Znamiona określające czynność sprawczą

11. Zachowanie się sprawcy przępstwa określonego w art. 279 § 1 polega na zaborze cudzej rzeczy ruchomej w celu przywłaszczenia, przy czym **zabór musi zostać dokonany z włamaniem**. Kradzież z włamaniem **różni się od tzw. zwykłej kradzieży sposobem jej popełnienia**. Wypełniające ustawową istotę czynu zachowanie sprawcy

musi charakteryzować się dwoma elementami – tj. stanowić przejaw włamania oraz zaboru rzeczy.

12. Konstrukcja przestępstwa przewidzianego w art. 279 **określa dwie czynności sprawcze**, z których **pierwsza polega na przełamaniu zabezpieczenia rzeczy ruchomej** (usunięciu przeszkody materialnej) zamykającego dostęp do rzeczy innym osobom, **druga zaś sprowadza się do zaboru zabezpieczonej rzeczy ruchomej**. Przestępstwo określone w art. 279 ma złożony charakter (por. wyrok SN z 23.02.2000 r., IV KKN 172/99, LEX nr 51140). Każda z przewidzianych w art. 279 czynności wykonawczych może, w pewnych układach sytuacyjnych, wyczerpywać znamiona określone w odrębnych typach czynu zabronionego, tj. w art. 278 § 1 lub art. 288 § 1. Z uwagi na konstrukcję znamion przestępstwa kradzieży z włamaniem **zachowanie polegające na przełamaniu zabezpieczenia oraz zaborze rzeczy ruchomej stanowi jedno zdarzenie faktyczne** (ten sam typ czynu w rozumieniu art. 11 § 1), a w konsekwencji – jedno przestępstwo o surowszym niż kradzież ustawowym zagrożeniu, spowodowanym sposobem zamachu na mienie, związanym z usunięciem przeszkody (zabezpieczenia) chroniącej dostęp do rzeczy ruchomej stanowiącej przedmiot zaboru (por. wyrok SN z 6.11.2003 r., II KK 5/03, LEX nr 82307). Dopuszczając się kradzieży z włamaniem, **sprawca narusza nie tylko prawo do mienia, lecz także system bezpieczeństwa mienia**, który polegał na umieszczeniu go w odpowiednim pomieszczeniu lub schowku albo w innym miejscu wyposażonym w funkcjonujące zamknięcie w celu ochrony przed kradzieżą (por. wyrok SN z 3.02.1999 r., V KKN 566/98, Prok. i Pr.-wkł. 1999/7–8, poz. 7).
13. Zabór rzeczy należy rozumieć identycznie jak w przypadku przestępstwa kradzieży z art. 278. Polega on więc na pozbawieniu władztwa nad rzeczą osoby uprawnionej oraz przejściu tego władztwa przez sprawcę. Wszystkie ustalenia dotyczące tego elementu znamion poczynione w odniesieniu do kradzieży odnoszą się wprost do przestępstwa kradzieży z włamaniem (por. tezy do art. 278 § 1, do art. 278 § 2 i do art. 278 § 5). Trafnie zatem wskazuje się w orzecnictwie, że „znamię czasownikowe «kradnie» z art. 279 § 1 k.k. zawiera w sobie wszystkie typy kradzieży określone w art. 278 k.k. i fakt, że przedmiotem zaboru była karta bankomatowa, nie wymaga dodatkowego powołania w kwalifikacji art. 278 § 5 k.k.” (wyrok SA w Katowicach z 1.08.2012 r., II AKa 158/12, Prok. i Pr.-wkł. 2013/2, poz. 24).
14. W literaturze karnistycznej oraz w orzecnictwie powszechnie przyjmuje się, że użyty w znamionach przestępstwa z art. 279 **termin „włamanie” nie jest określeniem zaczerpniętym z języka potocznego**, w związku z czym brak jest podstaw do jego wykładni zgodnie z jego semantycznym znaczeniem zaczerpniętym ze słownika języka polskiego. Uznaje się, że: „Określenie «włamanie» **jest pojęciem prawnym**, którego treść jest ustalana autonomicznie w obszarze prawa karnego, zgodnie z przyjmowanymi regułami wykładni, i może odbiegać od jego potocznego rozumienia” (por. uza-

sadnienie postanowienia SN z 6.12.2006 r., III KK 358/06, OSNKW 2007/2, poz. 17). W potocznym znaczeniu „włamanie” rozumiane jest jako zachowanie, które przy wykorzystaniu siły fizycznej prowadzi do usunięcia przeszkód zabezpieczających rzecz. Stosując przyjętą w odniesieniu do tego znamienia specyficzną, autonomiczną metodę interpretacji, przyjmuje się, że **„włamanie” oznacza zachowanie polegające na usunięciu przeszkody stanowiącej zabezpieczenie danego przedmiotu, przy czym wskazuje się, iż nie musi ono polegać na stosowaniu siły fizycznej, oraz eksponuje cel, dla którego ustanowiona została przełamana przez zachowanie sprawcy bariera.** Istota włamania nie tyle sprowadza się więc do fizycznego uszkodzenia lub zniszczenia przeszkody chroniącej dostęp do rzeczy, ile **polega na zachowaniu, którego podstawową cechą jest nieposzanowanie wyrażonej przez dysponenta rzeczy woli zabezpieczenia jej przed innymi osobami.** Zabezpieczenie to może przejawiać się w różnorodny sposób, obejmując np. zabezpieczenie za pomocą specjalnego zamka zamontowanego do drzwi lub bramy, ale także za pomocą plomby lub nawet kartki papieru z pieczęcią (por. A. Marek, *Prawo karne...*, s. 527; W. Świda [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 634; J. Bafia [w:] J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny...*, s. 551 i n.; zob. krytycznie o takim rozumieniu pojęcia włamania A. Marek, E. Pływaczewski, *Kradzież z włamaniem – wykładnia pojęcia...*, s. 8 i n.).

15. „Istota włamania sprowadza się nie tyle do fizycznego uszkodzenia lub zniszczenia bariery chroniącej dostęp do rzeczy, lecz polega **na zachowaniu, którego podstawową cechą jest nieposzanowanie woli dysponenta rzeczy zabezpieczenia jej przed innymi osobami.** (...) istotą zabezpieczenia nie jest uczynienie całkowicie niemożliwym dostępu osobom nieuprawnionym do zabezpieczonego przedmiotu w taki sposób, że dostęp ten jest możliwy jedynie dzięki zastosowaniu siły fizycznej lub specjalnych środków technicznych, lecz stworzenie zewnętrznej bariery jednoznacznie sygnalizującej, że celem jej zainstalowania było wykluczenie dostępu do tych przedmiotów przez osoby nieuprawnione” (por. wyrok SA w Białymstoku z 8.10.2002 r., VIII AKa 505/02, Prok. i Pr.-wkł. 2004/10, poz. 21).
16. Przepis art. 279, charakteryzując sposób dokonania zaboru rzeczy w celu przywłaszczenia, posługuje się zwrotem „z włamaniem”. Poza tym sformułowaniem art. 279 nie zawiera żadnej dodatkowej charakterystyki dotyczącej przedmiotu, który atakuje sprawca, dokonując włamania. W piśmiennictwie i orzecznictwie na gruncie regulacji zawartej w Kodeksie karnym z 1969 r. przyjmowano, że: „Kradzież z włamaniem zachodzi wtedy, gdy jej **sprawca zabiera mienie w celu przywłaszczenia w następstwie usunięcia przeszkody materialnej, będącej częścią konstrukcji pomieszczenia zamkniętego lub specjalnym zamknięciem tego pomieszczenia, utrudniającym dostęp do jego wnętrza**” (por. uchwała SN z 25.06.1980 r., VII KZP 48/78, OSNKW 1980/8, poz. 65). Za kradzież z włamaniem uznawano w orzecznictwie taki zabór mienia, który powiązany był z wydobyciem przedmiotu kradzieży z zamkniętego pomieszczenia po destrukcji zamknięcia

bądź jego usunięciu. Włamanie w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie było zatem przyjmowane wówczas, gdy przedmiot zaboru był co prawda zabezpieczony, jednak nie znajdował się w zamkniętym pomieszczeniu, zaś zachowanie sprawcy nie polegało na przełamaniu zabezpieczenia tego pomieszczenia. W orzecznictwie przyjmowano, że **możliwa jest kradzież z włamaniem, jeżeli przedmiot kradzieży co prawda znajduje się nie w zamkniętym pomieszczeniu (np. samochód), lecz na tzw. wolnej przestrzeni, sam tworzy „sobą” zamknięte, zabezpieczone przed zaborem pomieszczenie** (por. wyrok SN z 9.09.2004 r., V KK 144/04, LEX nr 137749). Taki sposób wykładni znamienia kwalifikującego przewidzianego w art. 279 § 1 prezentowany jest także w nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego, w którym podkreśla się, że pojęcie włamania ma w prawie karnym autonomiczną treść i może odbiegać od potocznego rozumienia tego terminu, zaś: „W procesie wykładni znamienia «z włamaniem» przyjmuje się, że włamanie nigdy nie było utożsamiane z samym pokonaniem przez sprawcę zabezpieczenia mienia przed zaborem, jeżeli mienie to nie znajdowało się w zamkniętym pomieszczeniu i jeśli działanie sprawcy nie polegało na przeniknięciu do tego pomieszczenia. W konsekwencji przeważał pogląd, że nie ma kradzieży z włamaniem w wypadkach, gdy przedmiot wykonawczy położony jest wśród wolnej nieograniczonej przestrzeni, a zarazem nie tworzy sobą zamkniętego, zabezpieczonego przed zaborem pomieszczenia” (por. uzasadnienie postanowienia SN z 6.12.2006 r., III KK 358/06; zob. też identyczne wypowiedzi SN zawarte w: uchwale z 25.06.1980 r., VII KZP 48/78; wyroku z 9.09.2004 r., V KK 144/04). Taki sposób interpretacji znamienia „z włamaniem” prezentowany jest konsekwentnie w orzecznictwie. Warto zatem w tym kontekście wskazać, że niezmiennie przyjmuje się, iż „włamanie nigdy nie było utożsamiane z samym pokonaniem przez sprawcę zabezpieczenia mienia przed zaborem, jeśli mienie to nie znajdowało się w zamkniętym pomieszczeniu i jeśli działanie sprawcy nie polegało na przeniknięciu do tego pomieszczenia. W doktrynie podkreślano natomiast, że nie ma kradzieży z włamaniem w wypadkach, gdy przedmiot wykonawczy jest położony wśród wolnej nieograniczonej przestrzeni, a zarazem nie tworzy sobą zamkniętego, zabezpieczonego przed zaborem pomieszczenia. Stosowanie mechanicznych zabezpieczeń przedmiotu przed kradieżą niczego w tym względzie nie zmieniło, przykład zaś kradzieży roweru połączonego kłódką lub obejmą z jakimś trwałym urządzeniem wskazywano jako bez wątpienia niewypełniający znamion typu kradzieży z włamaniem” (wyrok SN z 9.09.2004 r., V KK 144/04). Jednocześnie w późniejszych judykatach powoli dokonuje się modyfikacji sposobu interpretacji tego elementu znamion czynu zabronionego z art. 279 § 1, przyjmując, że „pokonanie, przez zniszczenie (uszkodzenie) przeszkody w postaci ogrodzenia zabezpieczającego mienie, dokonane w celu zaboru cudzego mienia, może być uznane za przestępstwo kradzieży z włamaniem w rozumieniu art. 279 § 1 k.k.” (postanowienie SN z 24.06.2010 r., V KK 388/09, OSNKW 2010/9, poz. 82).

17. W związku z rozwojem techniki i pojawieniem się nowych sposobów zabezpieczania przedmiotów, w tym w szczególności zabezpieczeń elektronicznych, **uzasadnione jest**

niece inne podejście do wykładni znamienia „z włamaniem”. Jeżeli bowiem włamanie oznacza przełamanie zabezpieczenia chroniącego przedmiot przed dostępem innych osób, to **takim zabezpieczeniem może być zabezpieczenie elektroniczne.** Sąd Najwyższy trafnie wskazuje, że zabezpieczenie elektroniczne związane z kodem dostępu „**stanowi *sui generis* zamknięcie dostępu dla każdej osoby,** która zamierza władać rzeczą, także dla osoby uprawnionej. Jest więc **swoistym ekwiwalentem fizycznego zamknięcia rzeczy w pomieszczeniu**” (por. wyrok SN z 9.09.2004 r., V KK 144/04). W konsekwencji włamaniem będzie również przełamanie zabezpieczeń cyfrowych lub elektronicznych (por. M. Kulik [w:] M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny...*, s. 548). Taki sposób rozumienia znamienia „z włamaniem” konsekwentnie przyjmowany jest w orzecznictwie. Ważnym przykładem tego trafnego stanowiska jest pogląd Sądu Apelacyjnego w Katowicach, w którym stwierdzono, że „jeśli chodzi o zarzucane podejrzanym przestęstwo z art. 279 § 1 k.k., to zważywszy, iż jego znamieniem kwalifikującym jest sposób działania sprawcy, usuwającego przeszkodę służącą zabezpieczeniu rzeczy (przy czym takim zabezpieczeniem jest również zabezpieczenie elektroniczne bankomatów) i zważywszy, że usunięcie dokonane przez podejrzanych polegało na posłużeniu się falsyfikatem karty bankomatowej, a towarzyszyło mu zabranie rzeczy (pieniędzy polskich), to uznać należy, że zostało ono dokonane, bez względu na to czy na kartach właścicieli autentycznych kart bankomatowych wystawionych przez amerykańskie banki powstało uszczuplenie. Takie uszczuplenie, skoro pieniądze zostały wypłacone, powstało w zasobach banku będącego właścicielem bankomatu, do którego nastąpiło włamanie” (postanowienie SA w Katowicach z 13.02.2008 r., II AKp 24/08, KZS 2008/4, poz. 83).

18. Przez zabezpieczenie rozumieć należy część konstrukcji pomieszczenia zamkniętego, specjalne zamknięcie tego pomieszczenia lub inne specjalne zabezpieczenie rzeczy, pieniędzy, środków płatniczych, dokumentów przedstawiających wartość materialną, energii lub magnetycznej karty bankowej, utrudniające dostęp do pomieszczenia lub do rzeczy, pieniędzy, środków płatniczych, dokumentów albo energii lub bankowej karty magnetycznej. Trafnie wskazuje się w orzecznictwie, że „kod jako swoisty i niepowtarzalny klucz elektroniczny zabezpieczający dostęp do konta bankowego danej osoby za pośrednictwem bankomatu wraz z kartą bankomatową stanowią przeszkodę do zawładnięcia mieniem innej osoby. Pokonanie takiej przeszkody przez posłużenie się przez sprawcę skradzioną kartą bankomatową wraz z kodem (kluczem elektronicznym) w celu pobrania wbrew jej woli pieniędzy z bankomatu, wyczerpuje znamiona kradzieży z włamaniem w rozumieniu art. 279 § 1 k.k.” (wyrok SA we Wrocławiu z 9.07.2014 r., II AKa 180/14, LEX nr 1506771).
19. Istotą zabezpieczenia nie jest bynajmniej uczynienie całkowicie niemożliwym dostępem osobom nieuprawnionym do zabezpieczonego przedmiotu w taki sposób, iż dostęp

ten jest możliwy jedynie z zastosowaniem siły fizycznej lub specjalnych środków technicznych, lecz stworzenie zewnętrznej bariery jednoznacznie wskazującej, że celem jej zainstalowania było wykluczenie dostępu do tych przedmiotów przez osoby nieuprawnione. Trafnie więc wskazuje się w orzecznictwie, że „włamanie polega na usunięciu przez sprawcę przeszkody materialnej, będącej częścią konstrukcji pomieszczenia zamkniętego lub specjalnym zamknięciem tego pomieszczenia utrudniającym dostęp do jego wnętrza. Nie wystarczy przy tym ustalenie, że część pomieszczenia została konstrukcyjnie wydzielona i tworzy powierzchnię z zasady niedostępną dla klientów. Należy jeszcze ustalić, czy wydzielona część pomieszczenia sklepu, do której dostęp ograniczały «drzwi z pleksi» była tylko wydzieloną częścią zamkniętą zwykłym zamknięciem spełniającym taką rolę jak klamka, haczyk, zasuwka, czy też zamknięcie owych drzwi z pleksi stanowiło specjalną przeszkodę materialną, której zadaniem było uniemożliwienie dostępu do tej części sklepu osobom postronnym” (wyrok SN z 27.02.2014 r., II KK 259/13, LEX nr 1444405).

20. Za zabezpieczenie należy uznać zamek w drzwiach, bramie itp., zamek w drzwiach samochodu, plomby w wagonie kolejowym, śruby na kranach zamykających cysternę, szyby w zamkniętych oknach lub zamkniętych drzwiach, kłódki umieszczone przy zamku bram, drzwi itp., plomby, specjalnie oznaczone (opieczętowane) taśmy sygnalizujące zamknięcie pomieszczenia przez odpowiednie służby lub osoby, specjalnie skonstruowane kody uniemożliwiające dostęp do urządzeń elektronicznych, w których zgromadzone są zakodowane w specjalny sposób dane, np. specjalne systemy zabezpieczeń komputerów, systemów komputerowych, danych przekazywanych za pośrednictwem Internetu, zabezpieczeń elektronicznych bankomatów itp. Należy pamiętać, że zabezpieczeniem jest tylko taka przeszkoda materialna utrudniająca dostęp do rzeczy, która ma charakter specjalny, nie stanowi więc tzw. zwykłego zamknięcia. **Zabezpieczenie oznacza, iż normalny dostęp do zabezpieczonej rzeczy jest niemożliwy.** Nie może być uznane za zabezpieczenie np. zamknięcie drzwi na zwykłą klamkę, bez zamknięcia zamka na klucz, haczyk, zasuwkę itp. (por. D. Pleńska, O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 439). W takim bowiem przypadku istnieje możliwość normalnego dostępu do rzeczy.
21. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że rodzaj zabezpieczenia przed wtargnięciem osób niepowołanych do pomieszczeń, w których znajduje się cudze mienie, oraz skuteczność tego zabezpieczenia, a w szczególności możliwość łatwego jego pokonania bez użycia narzędzi i znacznej siły fizycznej, nie stanowią przeszkody do przyjęcia kwalifikacji kradzieży z włamaniem, jeżeli tylko z charakteru zabezpieczenia bez wątpliwości wynika zamiar właściciela czy użytkownika pomieszczenia niedopuszczenia do niego takich osób (por. wyrok SN z 15.08.1985 r., I KR 212/85, OSNKW 1986/11–12, poz. 97, oraz omówienie tego orzeczenia przez Z. Cwiakalskiego i A. Zolla, *Przegląd orzecznictwa SN...*, s. 88).

22. **Nie uznaje się za zabezpieczenie w rozumieniu art. 279 umieszczenia rzeczy we-wnątrz ogrodzenia, za płotem, barierą, rowem, żywopłotem.** Tego typu sposoby odgraniczania przestrzeni mają porządkowy charakter, który nie jest uznawany za zabezpieczenia w rozumieniu art. 279. Zob. jednak powołane wyżej stanowisko Sądu Najwyższego podkreślającego, że „pokonanie, przez zniszczenie (uszkodzenie) przeszkody w postaci ogrodzenia zabezpieczającego mienie, dokonane w celu zaboru cudzego mienia, może być uznane za przestęstwo kradzieży z włamaniem w rozumieniu art. 279 § 1 k.k.” (postanowienie SN z 24.06.2010 r., V KK 388/09).
23. Warunkiem odpowiedzialności za kradzież z włamaniem jest **ustalenie koniunktywne dwóch okoliczności.** Po pierwsze tego, że stanowiąca przedmiot zaboru **rzecz ruchoma jest zabezpieczona, a więc istnieje specjalne urządzenie (mechaniczne lub elektroniczne),** którego funkcją jest zamknięcie dostępu do rzeczy osobom nieuprawnionym, po drugie, że to **zabezpieczenie rzeczy zostało aktywowane i było uruchomione w chwili podejmowania przez sprawcę zamachu na zabezpieczone mienie** (por. wyrok SN z 3.02.1999 r., V KKN 566/98). Niespełnienie któregośkolwiek ze wskazanych warunków wyklucza możliwość realizacji znamion czynu zabronionego określonego w art. 279. W pierwszym przypadku z uwagi na brak zabezpieczenia rzeczy ruchomej, w drugim – ze względu na nieaktywność zabezpieczenia w chwili zamachu. W obu przypadkach zachowanie sprawcy nie stanowi przełamania zabezpieczenia zamykającego dostęp dla osób nieuprawnionych do rzeczy ruchomej. Trafnie tym samym wskazuje się w orzecznictwie, że „nie stanowi kradzieży z włamaniem takie zachowanie sprawcy, który kradnie cudzą rzecz ruchomą, uniemożliwiając zadziałanie zabezpieczenia tejże rzeczy” (postanowienie SN z 29.10.2012 r., I KZP 11/12, Prok. i Pr.-wkł. 2013/2, poz. 3). Podobnie „nie jest możliwe uznanie za kradzież z włamaniem zachowania, w którym dopiero po przełamaniu zabezpieczenia powstał u sprawcy zamiar zaboru rzeczy; w takim bowiem wypadku włamanie nie może być uznane za środek wiodący do dokonania kradzieży” (wyrok SN z 23.04.2013 r., V KK 280/12, LEX nr 1314495). Z kolei „użycie skanera, który pozwolił ominąć alarm samochodowy i zabrać rzecz z wnętrza auta, może być kwalifikowane jako kradzież z włamaniem” (postanowienie SN z 29.10.2012 r., I KZP 11/12). Podobnie „jako kradzież z włamaniem traktować należy zachowanie polegające na otwarciu drzwi oryginalnym kluczem wbrew woli osoby uprawnionej do dysponowania pomieszczeniem z zamiarem dokonania w ten sposób kradzieży” (wyrok SA we Wrocławiu z 1.03.2013 r., II AKa 39/13, LEX nr 1294878).
24. Zdaniem Sądu Najwyższego nie stanowi kradzieży z włamaniem zabór rowerów zabezpieczonych za pomocą linki stalowej mocującej rowery do elementów budynku lub ogrodzenia. Wykluczając kwalifikację zachowania polegającego na zaborze rowerów jako kradzieży z włamaniem, Sąd Najwyższy podkreślił, że „rzeczy ruchome (rowery) nie były (...) zabezpieczone kodem elektronicznym, lecz prostym urządzeniem

mechanicznym w postaci linki, a w chwili kradzieży pozostawały na otwartej przestrzeni. Dla dokonania zaboru rowerów wystarczyło przecięcie linki” (por. wyrok SN z 9.09.2004 r., V KK 144/04). Podkreślić należy, że stanowisko zajęte w powołanym judykacie opiera się na założeniu, iż kradzież z włamaniem jest w każdym przypadku kradzieżą powiązaną z przełamaniem zabezpieczenia zamkniętego pomieszczenia. Zarazem w tym samym wyroku Sąd Najwyższy przyjął możliwość zabezpieczenia elektronicznego, które nie jest związane z pomieszczeniem, lecz odnosi się do urządzeń służących do automatycznego gromadzenia, przetwarzania i przesyłania danych, stanowiąc zarazem surogat fizycznego zamknięcia w pomieszczeniu. W innym natomiast judykacie Sąd Najwyższy, wskazując istotę kradzieży z włamaniem, powiązał ją jedynie z usunięciem przeszkody materialnej zamykającej dostęp do mienia (wyrok SN z 6.11.2003 r., II KK 5/03; zob. identycznie SN w wyroku z 9.09.2004 r., V KK 144/04). Gdyby przyjąć stanowisko przedstawione w wyroku z 6.11.2003 r., to wówczas, mimo braku umieszczenia rowerów w pomieszczeniu zamkniętym, zachowanie sprawcy polegałoby na usunięciu przeszkody materialnej (mechanicznej) zamykającej dostęp do mienia. Sposób wykładni znamienia kwalifikującego ujętego w zwrocie „z włamaniem” prezentowany konsekwentnie w orzecnictwie Sądu Najwyższego, według którego o włamaniu można zasadnie mówić jedynie wówczas, gdy sprawca przełamuje zabezpieczenie chroniące dostęp do zamkniętego pomieszczenia po to, by dokonać zaboru znajdującej się w tym pomieszczeniu rzeczy, lub przełamuje zabezpieczenie przedmiotu znajdującego się na wolnej i nieograniczonej przestrzeni, jeżeli tworzy on „sam sobą” zabezpieczone i zamknięte pomieszczenie, **wywoływać może wątpliwości na płaszczyźnie wykładni systemowej i celowościowej**. Odwołując się do tych metod wykładni, Sąd Najwyższy uzasadnia stanowisko, że włamaniem jest przełamanie zabezpieczenia przedmiotu znajdującego się na wolnej przestrzeni, lecz tworzącego „sam sobą” zabezpieczone i zamknięte pomieszczenie, wskazując, że w odniesieniu do samochodu – będącego takim „samym w sobie” zamkniętym pomieszczeniem – przyjmowana w orzecnictwie wykładnia znajduje wsparcie w treści art. 289 § 2, w którym znamię kwalifikujące opisane zostało jako „pokonanie zabezpieczenia pojazdu przed jego użyciem przez osobę nieuprawnioną”, nie budzi zaś wątpliwości, że w tym znamieniu mieszczą się zachowania odpowiadające włamaniu, a więc sprowadzające się w szczególności do usunięcia przeszkody materialnej zabezpieczającej cudzą rzecz ruchomą. Sąd Najwyższy podkreśla, że przepis art. 289 § 2 „nie formułuje warunku, by pokonanie zabezpieczenia pojazdu przed jego użyciem przez osobę nieuprawnioną odnosiło się do pojazdu znajdującego się w zamkniętym pomieszczeniu” (zob. postanowienie SN z 6.12.2006 r., III KK 358/06). Spoglądając z tej perspektywy, można twierdzić, że pojęcie włamania w kontekście art. 289 § 2 interpretowane jest jako zachowanie polegające na pokonaniu zabezpieczenia rzeczy przed jej użyciem przez osobę nieuprawnioną. Nawet gdyby z uwagi na treść art. 289 § 2 pojęcie rzeczy ograniczyć do „pojazdu mechanicznego”, to trudno uzasadnić, z jakiego powodu wskazana przez Sąd Najwyższy argumentacja odnosiłaby się do pojazdu mechanicznego w po-

staci samochodu, nie miałyby już zastosowania np. do motocykla lub motoroweru, będącego także niewątpliwie pojazdem mechanicznym. Tymczasem zabór tych pojazdów zabezpieczonych przed użyciem przez osobę nieuprawnioną, lecz nieznajdujących się w pomieszczeniu zamkniętym, połączony z jednoczesnym przełamaniem zabezpieczenia, będzie stanowił podstawę odpowiedzialności karnej za typ kwalifikowany przewidziany w art. 289 § 2, jeżeli dokonywany byłby w celu krótkotrwałego użycia, natomiast stanowiłby zwykłą kradzież (typ podstawowy z art. 278 § 1), jeżeli dokonany zostałby w celu przywłaszczenia, motocykl i motorower nie tworzą bowiem „same w sobie” zamkniętych i zabezpieczonych pomieszczeń. Nie sposób nie odwołać się w tym kontekście do trafnej uwagi Sądu Najwyższego, że przyjęcie rozumienia „włamania” jako przełamania zabezpieczenia przedmiotu tworzącego „sam sobą” zamknięte i zabezpieczone pomieszczenie prowadziło do sytuacji, w której sprawca dokonujący zaboru przywłaszczeniowego odpowiadałby za „zwykłą” kradzież, a sprawca zaboru w celu krótkotrwałego użycia dopuszczałby się kwalifikowanego występkę, zagrożonego znacznie surowszą karą. Trudno także zaprzeczyć, że: „Taki wynik rozumowania pozostaje w oczywistej sprzeczności z zasadą racjonalności ustawodawcy” (zob. uzasadnienie postanowienia SN z 6.12.2006 r., III KK 358/06). W konsekwencji, odwołując się także do argumentacji prezentowanej przez Sąd Najwyższy, **można – jak się wydaje – twierdzić, że pojęcie włamania obejmuje nie tylko zachowania polegające na przełamaniu zabezpieczenia pomieszczenia zamkniętego lub przedmiotu tworzącego „sam w sobie” pomieszczenie zamknięte, lecz także zachowania polegające na przełamaniu zabezpieczenia rzeczy przed zaborem.** Taki sposób wykładni pozwala unikać rozwiązań trudnych do uzasadnienia, pozostając jednocześnie na gruncie koncepcji autonomicznej wykładni pojęcia włamania w obszarze prawa karnego.

25. Dla przyjęcia odpowiedzialności za kradzież z włamaniem nie ma znaczenia liczba pokonywanych przez sprawcę zabezpieczeń mienia. W sytuacji gdy pojazd umieszczony jest w zamkniętym garażu, zachowanie polegające na przełamaniu zabezpieczenia chroniącego do niego dostępu, a następnie przełamaniu zabezpieczenia znajdującego się w garażu pojazdu stanowi jedną kradzież z włamaniem. Podobnie kradzież z włamaniem będzie zachowanie polegające na przełamaniu zabezpieczenia chroniącego dostęp do zamkniętego garażu i zabór znajdującego się w garażu pojazdu, który nie był zamknięty (por. B. Michalski [w:] *Kodeks karny...*, red. A. Wąsek, s. 800).
26. Z punktu widzenia znamienia określonego jako włamanie w piśmiennictwie i orzecznictwie przyjmowany jest podział na tzw. włamanie zewnętrzne oraz włamanie wewnętrzne. Włamanie zewnętrzne polega na przełamaniu zabezpieczenia chroniącego dostęp do zamkniętego pomieszczenia i dokonaniu zaboru znajdujących się tam rzeczy ruchomych. Włamanie wewnętrzne natomiast to sytuacja, w której sprawca dostaje się do niezamkniętego pomieszczenia (a więc pomieszczenia, które pozostawione jest bez zabezpieczeń, lub pomieszczenia posiadającego zabezpieczenia nieaktywne w chwili

li czynu), a następnie wewnątrz pomieszczenia przełamuje zabezpieczenie chroniące dostęp do znajdujących się w nim schowków, sejfów, kuferków, zamkniętych na klucz szuflad itp. W obu przypadkach zachowanie stanowi wypełnienie znamion kradzieży z włamaniem. W przypadku gdy sprawca najpierw dokonuje przełamania zabezpieczenia chroniącego dostęp do pomieszczenia zamkniętego, a następnie przełamuje zabezpieczenie chroniące dostęp do sejfów, schowków, pojemników zamkniętych itp., dopuszcza się jednorazowej realizacji znamion kradzieży z włamaniem (por. wyrok SN z 20.01.1987 r., Rw 949/86, OSNKW 1987/7–8, poz. 66; B. Michalski [w:] *Kodeks karny...*, red. A. Wąsek, s. 800).

27. Wybicie przez sprawcę szyby w zamkniętym samochodzie, uruchomienie pojazdu i przemieszczenie go, a następnie porzucenie i zabranie z niego koła zapasowego, narzędzi i znajdujących się we wnętrzu pojazdu innych przedmiotów oraz akumulatora stanowi włamanie do zabezpieczonego pomieszczenia i w konsekwencji kradzież z włamaniem (wyrok SN z 11.06.1985 r., III KR 185/85, OSNPG 1986/4, poz. 51). Kwalifikacja na podstawie przepisu statuującego typ kradzieży z włamaniem jest oczywiście możliwa po przesądzeniu, że sprawca wypełnił znamiona strony podmiotowej tego przestępstwa (zob. szerzej tezy dotyczące strony podmiotowej kradzieży z włamaniem, a zwłaszcza wyrok SN z 9.09.1996 r., III KKN 58/96, OSNKW 1996/11–12, poz. 81). Identycznie w nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego, w którym akcentuje się, że „zabór w celu przywłaszczenia samochodu znajdującego się na otwartej przestrzeni, po uprzednim usunięciu zabezpieczenia uniemożliwiającego przedostanie się do jego wnętrza (otwarcia drzwi przy pomocy tzw. łamaka), wyczerpuje znamiona kradzieży z włamaniem w rozumieniu art. 279 § 1 k.k.” (postanowienie SN z 6.12.2006 r., III KK 358/06), podkreślając, że samochód co prawda nie znajduje się w omawianym przypadku w pomieszczeniu zamkniętym, jednak samochód znajdujący się na wolnej i nieograniczonej przestrzeni tworzy sam sobą zamknięte, zabezpieczone przed zaborem pomieszczenie.
28. „Kradzież z włamaniem zachodzi wtedy, gdy jej sprawca zabiera mienie w celu przywłaszczenia rzeczy w następstwie usunięcia przeszkody materialnej, będącej częścią konstrukcji pomieszczenia zamkniętego lub specjalnym zamknięciem tego pomieszczenia, utrudniającym dostęp do jego wnętrza”. Wyciągnięcie skobla bez otwierania kłódki oznacza niewątpliwie usunięcie typowej konstrukcji utrudniającej dostęp do pomieszczenia. Zachowanie takie należy uznać za przełamanie zabezpieczenia (por. wyrok SN z 8.07.1983 r., IV KR 132/83, OSNPG 1984/1, poz. 2).
29. Sforsowanie przez sprawcę uszkodzonej przeszkody utrudniającej dostęp do pomieszczenia, której uszkodzenie nie ma charakteru i rozmiarów umożliwiających bezpośredni dostęp do pomieszczenia, stanowi przełamanie zabezpieczenia w rozumieniu art. 279 (por. wyrok SN z 8.01.1979 r., Rw 533/78, OSNKW 1979/3, poz. 26).

30. Sprawca, który zabiera rzeczy w celu przywłaszczenia po usunięciu przesłękody materialnej stanowiącej specjalne zamknięcie pomieszczenia, w wypadku gdy pomieszczenie to nie jest w pełni (całkowicie) zamknięte, nie dokonuje włamania (por. wyrok SN z 5.03.1985 r., III KR 53/85, LEX nr 22014).
31. Działanie sprawcy polegające na otwarciu zamkniętego od wewnątrz na haczyk okna stanowi przełamanie zabezpieczenia przez usunięcie przesłękody zabezpieczającej rzeczy, wypełnia więc znamiona włamania (por. wyrok SN z 28.02.1987 r., I KR 22/87, OSNPG 1987/12, poz. 144). Podobnie za włamanie należy uznać zachowanie polegające na wejściu do domu mieszkalnego przez okno, a następnie otwarciu drzwi do zamkniętego pokoju znalezionym kluczem (por. wyrok SN z 9.11.1971 r., V KRN 406/71, OSNKW 1972/3, poz. 51). Włamaniem jest także otwarcie zamkniętych drzwi samochodu dopasowanym kluczem, stanowi bowiem użycie siły fizycznej dla przełamania istniejącego zabezpieczenia (por. wyrok SN z 23.02.1971 r., V KRN 21/71, LEX nr 21374).
32. Pojęcie włamania poddane zostało obszernie uzasadnionej wykładni w wytycznych wymiaru sprawiedliwości i praktyki sądowej z 25.06.1980 r. w sprawie odpowiedzialności karnej za przestępstwa określone w art. 208 k.k. z 1969 r. (por. uchwała SN z 25.06.1980 r., VII KZP 48/78). Sąd uznał w nich, że: „Kradzież z włamaniem zachodzi (...) wtedy, gdy jej sprawca zabiera mienie w celu przywłaszczenia w następstwie (...) usunięcia (...) przesłękody materialnej będącej częścią konstrukcji pomieszczenia zamkniętego lub specjalnym zamknięciem tego pomieszczenia, utrudniającym dostęp do jego wnętrza” (por. też wyrok SN z 18.12.2002 r., III KKN 423/00, LEX nr 75463).
33. Przez pomieszczenie zamknięte należy rozumieć wszelkiego rodzaju budynki, skarbcę, schowki (np. kasy pancerne, kasetki, biurka, szafy), specjalne środki transportu (np. wagony kolejowe, samochody, chłodnie) i inne środki służące do przechowywania lub przesyłania rzeczy do obrotu towarowego lub transportu (np. wszelkiego rodzaju zbiorniki i pojemniki; por. uchwała SN z 25.06.1980 r., VII KZP 48/78).
34. Pojęcie włamania obejmuje nie tylko uszkodzenie lub zniszczenie urządzeń stanowiących zamknięcie, w najszerszym znaczeniu tego słowa, swobodnego dostępu do rzeczy, lecz również pokonanie lub usunięcie przesłękody, którą stworzono dla ochrony rzeczy, dla jej zabezpieczenia i uniemożliwienia lub utrudnienia jej zaboru przez osoby nieposiadające uprawnień. Każde zatem działanie polegające na usunięciu lub pokonaniu takiej przesłękody, jak np. wyłamanie, uszkodzenie zamknięcia czy nawet otwarcie za pomocą podrobionego klucza lub wytrycha, stanowi pokonanie zabezpieczenia i jeśli towarzyszy mu zabór rzeczy, powinno być kwalifikowane jako włamanie (por. W. Świada [w:] I. Andrejew, W. Świada, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 634–635).

35. **Czynność wykonawcza przestępstwa określonego w art. 279 § 1 może się przejawiać tylko w działaniu sprawcy.** Przestępstwa tego nie można popełnić przez zaniechanie.
36. Najczęstszą postacią czynności wykonawczej polegającej na włamaniu jest zastosowanie przez sprawcę siły fizycznej w celu usunięcia zabezpieczenia rzeczy. Przejawiać się ona może np. w zerwaniu kłódki zabezpieczającej bramę, drzwi, okiennice itp., przepiłowaniu krat, uszkodzeniu zamków, wyważeniu drzwi, podważeniu stropów, wykopaniu podkopu, wyważeniu drzwi, wybiciu dziury w ścianie, drzwiach, bramie, otwarciu drzwi wytrychem, otwarciu drzwi podrobionym kluczem, otwarciu drzwi kluczem oryginalnym bez upoważnienia osoby uprawnionej, przełamaniu szyfru zamkowego, rozpruciu kasy pancernej, zerwaniu plomb, wybiciu okna, usunięciu części zamka umożliwiającego otwarcie pomieszczenia.
37. W orzecznictwie przyjmuje się, iż znamiona czynności wykonawczej przestępstwa z art. 279 § 1 spełnia zachowanie polegające na legalnym wejściu do pomieszczenia przez sprawcę, np. w trakcie otwarcia sklepu, magazynu itp., a następnie po zamknięciu tego pomieszczenia przez osoby uprawnione, przełamaniu przy zastosowaniu siły fizycznej zabezpieczenia tego pomieszczenia i wydostaniu się na zewnątrz z zabranymi z niego rzeczami (tę postać czynności wykonawczej aprobują D. Pleńska, O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 439). Ta interpretacja znamienia „kradnie z włamaniem” wywołała wiele kontrowersji w doktrynie, w znacznej części krytycznie ustosunkowującej się do tego sposobu rozumienia pojęcia włamania. W ocenie glosatorów taka wykładnia wykracza daleko poza językowy sens przepisu, w którym włamanie ujęte zostało czynnościowo, jako zachowanie przełamujące zabezpieczenie rzeczy przed ich zaborem. Stąd też uznana została za nieprawidłową (zob. m.in. I. Andrejew, *Kwalifikacja prawna...*, s. 18; T. Dukiet-Nagórska, *Kradzież z włamaniem...*, s. 79; A. Marek, *Prawo karne...*, s. 527).
38. Użycie siły fizycznej i zerwanie w wyniku jej zastosowania plomb z wagonów kolejowych stanowi realizację czynności wykonawczej przestępstwa z art. 279 (por. W. Świda [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 551).
39. Kradzież samochodu z miejsca parkowania, niebędącego garażem lub innym pomieszczeniem zamkniętym, a więc stojącego na wolnym powietrzu, stanowi kradzież z włamaniem, jeżeli poprzedzona została pokonaniem zamknięcia broniącego dostępu do wnętrza pojazdu, np. przez wybicie szyby, wyłamanie drzwiczek, uszkodzenie zamka, użycie dopasowanego klucza (por. wyrok SN z 31.05.1965 r., I K 28/65, OSNKW 1965/11, poz. 138; uchwała SN z 25.06.1980 r., VII KZP 48/78).
40. Należy uznać, że **przełamanie specjalnych zabezpieczeń zainstalowanych na komputerze lub systemie (sieci) komputerów haseł, elektronicznych urządzeniach banko-**

wych (tzw. bankomata) itp. stanowi włamanie w rozumieniu art. 279 § 1. Zachowanie sprawcy w takim przypadku co prawda nie polega na stosowaniu siły fizycznej, opiera się jednak na wykorzystaniu szczególnych umiejętności lub środków technicznych (elektronicznych), przy czym jego celem jest przełamanie zabezpieczenia uniemożliwiającego dostęp osób nieuprawnionych do poddawanych prawnokarnej ochronie danych, informacji lub wartości majątkowych. Odnosząc się do tego sposobu rozumienia warunku odpowiedzialności za kradzież z włamaniem, Sąd Najwyższy podkreślił, że: „Wskazany (...) kierunek wykładni pojęcia włamania jako obejmującego także usunięcie przeszkody elektronicznej chroniącej rzecz ruchomą, choćby nie znajdowała się w pomieszczeniu zamkniętym, ma oczywiście racjonalną podstawę. Wszak kod elektroniczny stanowi *sui generis* zamknięcie dostępu dla każdej osoby, która zamierza władać rzeczą (...). Jest więc swoistym ekwiwalentem fizycznego zamknięcia rzeczy w pomieszczeniu” (wyrok SN z 9.09.2004 r., V KK 144/04). Przyjmując powszechnie akceptowane w orzecznictwie rozumienie włamania jako zachowania polegającego na usunięciu przeszkody zamykającej dostęp do mienia (wyrok SN z 6.11.2003 r., II KK 5/03) lub jako zachowania polegającego na zaborze mienia dokonywanym wtedy, gdy sprawca wydobywa je z zamkniętego pomieszczenia po destrukcji zabezpieczenia lub jego usunięciu (wyrok SN z 9.09.2004 r., V KK 144/04), trudno uznać za uzasadnioną krytykę prezentowanego sposobu wykładni włamania odwołującą się do twierdzenia, że komputer, bankomat, system komputerowy itp., będąc swoistymi pomieszczeniami zamkniętymi, nie uzasadniają kwalifikacji zachowania polegającego na przełamaniu elektronicznego zabezpieczenia chroniącego dostęp do zgromadzonych w nich rzeczy, danych lub informacji o istotnym dla mienia znaczeniu, z tego powodu, iż nie występuje tutaj „charakterystyczne dla kradzieży z włamaniem przeniknięcie sprawcy do wnętrza takiego pomieszczenia” (zob. B. Michalski [w:] *Kodeks karny...*, red. A. Wąsek, s. 805). Jurydyczna istota kradzieży z włamaniem nie polega bowiem na „przeniknięciu sprawcy do zamkniętego pomieszczenia”, lecz na zaborze zabezpieczonych rzeczy ruchomych przy użyciu włamania, a więc zachowania polegającego na usunięciu przeszkody materialnej lub elektronicznej zamykającej dostęp do mienia. Trzeba podkreślić, że przedstawiony powyżej pogląd sprawia, iż w niektórych przypadkach pojawiać się będzie potrzeba rozważenia kumulatywnej kwalifikacji na podstawie art. 279 § 1 i art. 287 § 1. W tym kontekście trafnie wskazuje się w orzecznictwie, że „pogląd, zgodnie z którym przepis art. 287 § 1 k.k. nigdy nie wystąpi samodzielnie, lecz zawsze w zbiegu z art. 279 § 1 k.k., jest poprawny jedynie wówczas, gdy wpływaniu na automatyczne przetwarzanie, gromadzenie lub przekazywanie danych informatycznych lub zmianie, usunięciu albo wprowadzeniu nowych zapisów danych informatycznych towarzyszyć będzie wyjęcie jednostek pieniężnych z władztwa dotychczasowego posiadacza i ich włączenie do majątku sprawcy. Przepięstwo z art. 287 § 1 k.k. dokonane jest tymczasem już z chwilą wprowadzenia zmian lub innej opisanej w tym przepisie ingerencji w urządzenie lub system do gromadzenia, przetwarzania lub przesyłania informacji za pomocą techniki komputerowej. Efektywna szkoda nie należy do jego znamion. Dla

jego bytu obojętny jest także konieczny na gruncie art. 279 § 1 k.k. zamiar przywłaszczenia” (wyrok SA w Szczecinie z 14.10.2008 r., II AKa 120/08, LEX nr 508308).

Skutek

41. Przestępstwo określone w art. 279 § 1 jest przestępstwem materialnym, znamionym skutkiem w postaci przywłaszczenia rzeczy przez sprawcę. Skutek zachowania sprawcy jest identyczny ze skutkiem przestępstwa określonego w art. 278 (por. szerzej tezy do art. 278).

Przedmiot bezpośredniego oddziaływania

42. Zob. tezy do art. 278.

Znamiona strony podmiotowej

43. Przestępstwo określone w art. 279 należy do kategorii tzw. **przestępstw kierunkowych**. Ustawa wymaga, aby zachowanie sprawcy było ukierunkowane na określony cel, którym jest przywłaszczenie rzeczy przez sprawcę. Przestępstwo to może być popełnione **tylko w formie zamiaru bezpośredniego**. Co do podstawowego zestawu znamion, tj. zaboru cudzej rzeczy ruchomej, programu komputerowego, pieniędzy polskich lub obcych, dokumentów przedstawiających wartość majątkową, energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego, strona podmiotowa przestępstwa kradzieży z włamaniem pokrywa się ze stroną podmiotową kradzieży. Stąd też wszelkie ustalenia przedstawione w odniesieniu do typu podstawowego odnoszą się wprost do kradzieży z włamaniem (por. szerzej tezy do art. 278 § 1, art. 278 § 2 i art. 278 § 5).
44. W przypadku kradzieży z włamaniem zamiarem bezpośrednim musi być objęte także zachowanie polegające na przełamaniu zabezpieczenia. W odniesieniu do tego elementu znamion sprawca w płaszczyźnie intelektualnej musi mieć co najmniej świadomość możliwości zrealizowania przez podejmowane przez niego zachowanie opisanego w ustawie stanu rzeczy, tzn. przełamania zabezpieczenia. W płaszczyźnie woluntatywnej sprawca tak uświadomiony zespół znamion musi obejmować chęcią.
45. Do przyjęcia kradzieży z włamaniem nie jest bezwzględnie konieczne, aby powzięcie przez sprawcę zamiaru zaboru rzeczy w celu przywłaszczenia czasowo poprzedzało moment przystąpienia do przełamywania zabezpieczenia (dokonania włamania). Innymi słowy, zamiar przywłaszczenia rzeczy może wystąpić przed przystąpieniem do usuwania przeszkody (zabezpieczenia) albo może pojawić się u sprawcy równocześnie z podjęciem czynności przełamujących zabezpieczenie. Nie jest zatem możliwe uznanie za kradzież z włamaniem zachowania, w którym dopiero po przełamaniu zabezpieczenia

u sprawcy powstał zamiar zaboru rzeczy. Włamanie jest bowiem środkiem wiodącym do celu, tzn. do dokonania kradzieży, a zatem **zamiar zaboru powinien wystąpić co najmniej równocześnie (jeśli nie z wyprzedzeniem czasowym) z podjęciem czynności polegających na pokonywaniu przeszkody materialnej**. Jak stwierdza Sąd Najwyższy, sformułowanie „kraść z włamaniem” interpretować należy jako opis zachowania polegającego na kradzieży przy użyciu włamania. Innymi słowy, kradzież w tym przypadku następuje przy wykorzystaniu specyficznego sposobu działania, jakim jest włamanie. **Włamanie w ujęciu znamion tego przestęstwa powinno być środkiem wiodącym – zgodnie z zamiarem sprawcy – do celu, tj. do dokonania kradzieży**. Stąd też zamiar dokonania kradzieży musi wystąpić u sprawcy **co najmniej jednocześnie z podjęciem działań zmierzających do przełamania zabezpieczenia**. Inaczej włamanie nie może zostać uznane za sposób wiodący do dokonania kradzieży (por. wyrok SN z 9.09.1996 r., III KKN 58/96; S. Zabłocki, *Przegląd orzecznictwa SN...*, s. 181; glosa do tego orzeczenia K. Buchały, *OSP* 1997/2, poz. 42; zob. odmiennie D. Pleńska, O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 439; W. Gutekunst, *O położeniu przedmiotu wykonawczego kradzieży...*, s. 61; J. Wróblewski, *Kradzież z włamaniem...*, s. 227 i n.; A. Marek, E. Pływaczewski, A. Peczeniuk, *Kradzież i paserstwo...*, s. 135).

46. Dla bytu przestęstwa określonego w art. 279 § 1 nie ma natomiast znaczenia fakt, że sprawca włamuje się do zamkniętego pomieszczenia z zamiarem kradzieży ściśle określonej rzeczy, a faktycznie kradnie rzecz inną, niż pierwotnie zamierzał. W takim bowiem przypadku przed przystąpieniem do przełamania zabezpieczenia sprawca ma zamiar dokonania zaboru rzeczy w celu przywłaszczenia i w tym właśnie celu dokonuje przełamania zabezpieczenia. Zachowanie sprawcy spełnia więc warunki opisane w omawianym typie czynu zabronionego, tzn. jest kradzieżą przy użyciu włamania. Nie zmienia tego faktu dokonanie przez sprawcę zaboru innego egzemplarza rzeczy niż ten, który był przez niego wyobrażony w chwili podejmowania czynności prowadzących do przełamania zabezpieczenia. Kradzież w takim wypadku następuje z całą pewnością przy użyciu włamania będącego sposobem realizacji zamiaru przestępczego (por. wyrok SN z 9.06.1987 r., WR 241/87, OSNKW 1988/3–4, poz. 22; glosa do tego orzeczenia A. Gubińskiego, *PiP* 1988/11, s. 152 i n.). Zarazem „nie jest możliwe uznanie za kradzież z włamaniem zachowania, w którym dopiero po przełamaniu zabezpieczenia powstał u sprawcy zamiar zaboru rzeczy; w takim bowiem wypadku włamanie nie może być uznane za środek wiodący do dokonania kradzieży. Dokonanie włamania do zamkniętego pomieszczenia w innym tylko celu niż kradzież znajdujących się w nim rzeczy i dopiero następnie dokonanie ich zaboru, nie wypełnia znamion przestęstwa określonego w art. 279 § 1 k.k. Zachowanie takie może wypełnić dyspozycję unormowań zabraniających niszczenia mienia (pokonywania zabezpieczeń), czy naruszania miru domowego oraz stanowi zwykłą kradzież – traktowaną w zależności od wartości zabranej rzeczy jako przestęstwo lub wykroczenie” (wyrok SN z 23.04.2013 r., V KK 280/12).

Zagrozenie karą i środkami karnymi

47. Przestępstwo określone w art. 279 § 1 zagrożone jest karą pozbawienia wolności od roku do 10 lat.
48. Skazując sprawcę na karę pozbawienia wolności za przestępstwo z art. 279 § 1, w przypadku gdy działał on w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub gdy taką korzyść osiągnął, sąd na podstawie art. 33 § 2 może orzec kumulatywnie grzywnę obok kary pozbawienia wolności.
49. W przypadku złożenia wniosku przez pokrzywdzonego lub inną osobę uprawnioną sąd – skazując sprawcę za przestępstwo określone w art. 279 § 1 – zobowiązany jest orzec obowiązek naprawienia w całości lub w części szkody wyrządzonej przestępstwem.
50. W stosunku do sprawcy kradzieży z włamaniem możliwe jest orzeczenie jednocześnie kary pozbawienia wolności do 6 miesięcy oraz kary ograniczenia wolności do 2 lat na podstawie art. 37b. Zarazem w przypadku kradzieży z włamaniem wyłączone jest zastosowanie przepisów art. 37a, 59 i 66.
51. Kradzież z włamaniem w postaci wypadku mniejszej wagi, określona w art. 279 § 1 w zw. z art. 283, zagrożona jest karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat.
52. W stosunku do wypadku mniejszej wagi możliwe jest wymierzenie grzywny albo kary ograniczenia wolności zamiast przewidzianej za to przestępstwo kary pozbawienia wolności na podstawie art. 37a. W tym przypadku możliwe jest także orzeczenie jednocześnie kary pozbawienia wolności do 3 miesięcy oraz kary ograniczenia wolności do 2 lat na podstawie art. 37b.
53. Możliwe jest także zastosowanie warunkowego umorzenia postępowania karnego.
54. Jeżeli społeczna szkodliwość czynu realizującego znamiona określone w art. 279 § 1 w zw. z art. 283 nie jest znaczna, sąd na podstawie art. 59 może odstąpić od wymierzenia kary, jeżeli orzeka jednocześnie środek karny, przepadek lub środek kompensacyjny, a cele kary zostaną w ten sposób spełnione.

Zbieg przepisów ustawy (stosunek do innych przepisów)

55. Przestępstwo z art. 279 § 1 może pozostawać w kumulatywnym zbiegu z przestępstwem określonym w art. 289 § 2. W sytuacji gdy w chwili dokonania włamania sprawca zamierza zarówno krótkotrwale używać pojazdu, do którego się włamuje, jak i zabrać w celu przywłaszczenia rzeczy ruchome znajdujące się we wnętrzu pojazdu,

należy przyjąć, że dopuszcza się on jednego czynu wyczerpującego znamiona określone w dwóch przepisach ustawy karnej (por. wyrok SN z 9.09.1996 r., III KKN 58/96).

56. Przepis art. 279 § 1 może także pozostawać w kumulatywnym zbiegu z przepisem art. 288 § 1. Kumulatywną kwalifikację należy zastosować w wypadku, gdy sprawca dopuszczający się włamania, a następnie kradnący rzeczy zabezpieczone w pomieszczeniu, przełamując zabezpieczenie, wyrządza w mieniu pokrzywdzonego szkodę, której wysokość jest nieporównywalnie wyższa od szkody wyrządzonej kradzieżą. W tym przypadku charakter zbiegu oceniać należy zawsze *in concreto* z uwagi na fakt stosowania dyrektywy *lex consumens derogat legi consumptae*, opartej w znacznej części na elementach teleologicznych. Stąd też kumulatywna kwalifikacja dopuszczalna jest jedynie wówczas, gdy z uwagi na konkretny układ okoliczności faktycznych nie można orzec, że przypisanie sprawcy przestępstwa kradzieży z włamaniem w całości pozwoli oddać zawartość bezprawia poddawanego prawnokarnej ocenie czynu. Poza przypadkami wyraźnej dysproporcji wysokości szkody wyrządzonej przez włamanie oraz wysokości szkody wyrządzonej kradzieżą w przypadku zbiegu art. 279 § 1 i art. 288 § 1 przyjmować należy tzw. pomijalny zbieg przepisów ustawy oparty na dyrektywie konsumpcji i przyjmować kwalifikację jedynie z art. 279 § 1, z pominięciem kwalifikacji za przestępstwo z art. 288 § 1 (por. wyrok SN z 22.11.1994 r., II KRN 227/94, OSNKW 1995/1–2, poz. 5; M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego...*, s. 121).
57. Natomiast w przypadku gdy szkoda wyrządzona w wyniku dokonania przez sprawcę włamania jest nieporównanie niższa niż szkoda wyrządzona kradzieżą, między zakresami typów czynów karalnych określonych w art. 279 § 1 i w art. 288 § 1 nie zachodzi realny, lecz pomijalny zbieg przepisów ustawy, oparty na zasadzie konsumpcji (*lex consumens derogat legi consumptae*). W takim przypadku kradzież z włamaniem konsumuje przepis o zniszczeniu lub uszkodzeniu mienia na podstawie jednej z reguł wyłączenia wielości ocen w prawie karnym. Kwalifikacja prawna czynu następuje więc wówczas jedynie na podstawie art. 279 § 1, z pominięciem art. 288 § 1 (por. wyrok SN z 18.12.1985 r., Rw 1148/85, OSNKW 1986/11–12, poz. 95, oraz glosy do tego orzeczenia M. Tarnawskiego, WPP 1987/3, s. 86 i n., W. Makara, OSPiKA 1987/9, poz. 174, i K. Pałczyńskiej, PiP 1989/8, s. 151 i n.).
58. Przepis art. 279 § 1 może także występować w kumulatywnym zbiegu z przepisem art. 281. Taka kwalifikacja odnosi się do przypadków, w których bezpośrednio po przełamaniu zabezpieczenia i wejściu w posiadanie rzeczy sprawca, w celu utrzymania się w posiadaniu zabranych rzeczy, używa przemocy wobec osoby lub grozi natychmiastowym jej użyciem albo doprowadza człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności (por. wyrok SN z 31.10.1980 r., Rw 369/80, OSPiKA 1981/12, poz. 227, oraz glosy do tego orzeczenia W. Sierackiego, OSPiKA 1981/12, poz. 227, i S. Łagodzińskiego-

go, OSPiKA 1982/3–4, poz. 36; wyrok SN z 21.12.1971 r., Rw 1367/71, OSNKW 1972/4, poz. 72; wyrok SN z 1.04.1982 r., II KR 46/82, OSNKW 1982/7–8, poz. 47, oraz glosa do tego orzeczenia M. Tarnawskiego, OSPiKA 1983/7–8, poz. 160).

59. W przypadku zachowania sprawcy, które polega na zaborze rzeczy z kilku pomieszczeń, z których część jest zabezpieczona (zamknięta), część zaś nie jest zabezpieczona (otwarta) – np. zaboru w celu przywłaszczenia różnych rzeczy ruchomych z kilku piwnic znajdujących się w tym samym budynku mieszkalnym, z których część jest zamknięta, część zaś otwarta, dokonany jednego popołudnia – w przypadku przyjęcia, że zachowanie sprawcy spełnia warunki tzw. czynu ciągłego opisane w art. 12, a więc potraktowania wszystkich zachowań jako jednego czynu zabronionego, możliwa jest kumulatywna kwalifikacja takiego czynu ciągłego na podstawie art. 278 § 1 i art. 279 § 1 w zw. z art. 12, z zastosowaniem art. 11 (por. wyrok SN z 18.01.1983 r., IV KR 341/82, OSNPG 1983/8, poz. 91; zob. też P. Kardas, *Przestępstwo ciągle...*, s. 314 i n.).
60. Przepis art. 279 nie pozostaje w kumulatywnym zbiegu z przepisem art. 280 § 1, choćby sprawca rozboju włamał się do mieszkania czy domu ofiary. Przepis art. 279 § 1 odnosi się nie do samego dokonania włamania, ale do kradzieży rzeczy ruchomej z użyciem włamania (wyrok SA w Krakowie z 10.12.2003 r., II AKa 258/03, KZS 2004/1, poz. 27).
61. Możliwy jest kumulatywny zbieg przepisów art. 279 i 287. Przyjęciu zbiegu tych przepisów nie stoi na przeszkodzie nazwa przestępstwa określonego w art. 287 (oszustwo komputerowe), czynność sprawcza przewidziana w art. 287 może być bowiem poprzedzona przełamaniem elektronicznego zabezpieczenia dostępu do informacji, których przedmiotem jest mienie, i wówczas uzasadnione jest wykorzystanie w podstawie kwalifikacji obu przepisów (por. A. Wąsek, *Glosa do wyroku SN z 11.09.2002 r., V KKN 9/01*).

Tryb ścigania

62. Przestępstwo z art. 279 jest przestępstwem **publicznoskargowym, ściganym z urzędu**.
63. W przypadku popełnienia tego przestępstwa na szkodę osoby najbliższej przekształca się ono w przestępstwo **publicznoskargowe ścigane na wniosek uprawnionego podmiotu**, którym jest w tym przypadku pokrzywdzony.

Art. 280. § 1. Kto kradnie, używając przemocy wobec osoby lub grożąc natchmiastowym jej użyciem albo doprowadzając człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 2. Jeżeli sprawca rozboju posługuje się bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem lub środkiem obezwładniającym albo działa w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu lub wspólnie z inną osobą, która posługuje się taką bronią, przedmiotem, środkiem lub sposobem, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

	Spis treści	
Uwagi wprowadzające		117
Znamiona charakteryzujące typ czynu zabronionego		123
Przedmiot ochrony		123
Znamiona strony przedmiotowej czynu zabronionego		125
Podmiot czynu zabronionego		125
Znamiona określające czynność sprawczą		125
Skutek		141
Przedmiot bezpośredniego działania		142
Znamiona strony podmiotowej		142
Zagrożenie karą i środkami karnymi		145
Zbieg przepisów ustawy (stosunek do innych przepisów)		146
Tryb ścigania		150
Typ kwalifikowany rozboju (art. 280 § 2)		150
Przedmiot ochrony		150
Znamiona charakteryzujące typ czynu zabronionego		151
Podmiot czynu zabronionego		151
Znamiona określające czynność sprawczą		151
Skutek		167
Przedmiot bezpośredniego działania		168
Znamiona strony podmiotowej		168
Zagrożenie karą i środkami karnymi		169
Zbieg przepisów ustawy (stosunek do innych przepisów)		169
Tryb ścigania		169

Uwagi wprowadzające

1. Przestęstwo rozboju określone w art. 280 stanowi odpowiednik przestęstwa opisanego w art. 210 k.k. z 1969 r. Ten typ czynu zabronionego należy do grupy przestępstw przeciwko mieniu, których cechą jest to, że sprawca kieruje swoje działanie nie tylko na mienie, lecz także na osobę, aby za pomocą określonego oddziaływania zawładnąć rzeczą (por. W. Świda [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 639 i n.; J. Bafia [w:] J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny...*, s. 55 i n.; A. Marek, *Prawo karne...*, s. 540 i n.; L. Gardocki, *Prawo karne...*, s. 299 i n.).

2. Kodeks karny z 1997 r. wprowadził kilka zmian w jurystycznym opisie znamion przestępstwa rozboju w odniesieniu do kształtu tego przestępstwa w Kodeksie karnym z 1969 r. Mają one różnorodny charakter, od czysto redakcyjnych, aż po zmiany rzutu-jące na zakres znamion i wpływające na interpretację całego typu czynu zabronionego. W pierwszej kolejności wskazać należy zmianę opisu podstawowego trzonu znamion przestępstwa rozboju. W miejsce pełnego opisu zawartego w art. 210 k.k. z 1969 r., wyrażanego słowami: „kto zabiera w celu przywłaszczenia mienie”, pojawia się skró-towy opis przyjmujący postać sformułowania: „kto kradnie”. Ta technika legislacyjna, jednoznacznie odsyłająca w odniesieniu do tej części znamion do opisu przestępstwa kradzieży zawartego w art. 278 § 1, wyraźnie wskazuje związki pomiędzy tymi dwoma typami czynu zabronionego. Pozostają one ze sobą w specyficznej normatywnej zależ-ności. Przepis art. 280, statuujący typ kwalifikowany, stanowi *lex specialis* w stosun-ku do podstawowego typu przestępstwa kradzieży określonego w art. 278 § 1. **Rozbój stanowi kwalifikowaną postać kradzieży, gdyż do jego ustawowych znamion należą wszystkie elementy kradzieży, a odróżniają go od niej dodatkowe działania sprawcy wobec pokrzywdzonego lub innej osoby** (por. wyrok SA w Katowicach z 27.05.1993 r., II AKr 169/93, OSA 1994/2, poz. 8). Takie stanowisko jest powszechnie aprobowane w orzecnictwie, czego znamienym przykładem może być wypowiedź Sądu Najwyż-szego wskazującego, że „typ przestępstwa z art. 280 k.k. jest typem kwalifikowanym do przestępstwa kradzieży, a znamieniem kwalifikującym jest sposób działania spraw-cy – użycie przemocy, groźby jej użycia, doprowadzenie człowieka do stanu nieprzy-tomności lub bezbronności. Podjęcie którejkolwiek z tych czynności ma być środkiem do celu, jakim jest zabór w celu przywłaszczenia rzeczy cudzej” (postanowienie SN z 16.10.2014 r., II KK 262/14, LEX nr 1565760).
3. Powiązanie rozboju z kradzieżą ma istotne znaczenie dla wyznaczenia kręgu typów, do których zrelacjonowany jest rozbój. **Odnosi się on do wszystkich form kradzieży określonych w art. 278**, a więc obejmuje dokonanie przemocą zaboru w celu przy-właszczenia rzeczy ruchomej, polskiego albo obcego pieniądza lub innego środka płat-niczego, dokumentu uprawniającego do otrzymania sumy pieniężnej lub zawierającego obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach albo stwierdzenie uczestni-ctwa w spółce, oraz uzyskanie bez zgody osoby uprawnionej programu komputero-wego, a także kradzież energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z auto-matu bankowego (por. L. Gardocki, *Prawo karne...*, s. 297; J. Wojciechowski, *Kodeks karny...*, s. 489). Trafnie wskazuje się w orzecnictwie, że: „Przepis art. 280 k.k. jest normatywnie powiązany, jako kwalifikowana postać, z każdą formą kradzieży, a za-tem odnosi się do wszystkich typów kradzieży opisanych w art. 278 k.k. To prowadzi do oczywistego wniosku, że znamiona rozboju wyczerpuje tak czyn polegający na za-borze w celu przywłaszczenia rzeczy, przy użyciu przemocy wobec osoby lub groźby natychmiastowego jej użycia albo doprowadzeniu człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, jak i dokonany w taki sam sposób zabór karty uprawniającej do pod-

jęcia pieniędzy z automatu bankowego” (por. wyrok SA we Wrocławiu z 5.08.2004 r., II AKa 220/04, OSA 2005/2, poz. 8).

4. Kolejna zmiana dotyczy pierwszego z elementów kwalifikujących typ. W art. 280 § 1 w miejsce występującego w art. 210 § 1 k.k. z 1969 r. sformułowania: „używając (...) gwałtu na osobie”, pojawiło się sformułowanie „używając przemocy wobec osoby”. Ta modyfikacja nawiązuje jednoznacznie do kształtu znamion rozboju określonych w art. 259 k.k. z 1932 r. Po z górą 60 latach ustawodawca powrócił więc do tradycyjnego ujęcia znamienia kwalifikującego rozbój, opisując je jako stosowanie przemocy wobec osoby. W związku z potrzebą dostosowania orzecznictwa wydanego na podstawie art. 210 k.k. z 1969 r. do nowej regulacji prawnej konieczne jest ustalenie wzajemnych relacji terminów „gwałt” oraz „przemoc”. Już w tym miejscu należy podnieść, iż określenie zawarte w art. 280 § 1 nie odpowiada identycznie treści art. 259 k.k. z 1932 r., obecnie bowiem ustawa karna wymaga użycia przemocy wobec osoby, natomiast w Kodeksie karnym z 1932 r. sformułowanie „używając przemocy” nie było bezpośrednio relacjonowane do osoby (zob. O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 429 i n.; J. Makarewicz, *Kodeks karny...*, s. 451 i n.).
5. W związku z zastąpieniem słowa „gwałt” sformułowaniem „przemoc” zmianie uległo także określenie drugiego elementu kwalifikującego. Obecnie za typ kwalifikowany odpowiadał będzie sprawca, który grozi natychmiastowym użyciem przemocy wobec osoby. Interpretacja tego znamienia związana jest z wykładnią pojęcia przemocy.
6. W znamionach przestępstwa określonego w art. 280 § 2 ustawa zawiera pewne dodatkowe elementy doprecyzowujące jurystyczny opis środków, którymi posługuje się sprawca, dokonując rozboju. W miejsce zawartego w art. 210 § 2 k.k. z 1969 r. sformułowania „posługuje się bronią palną lub innym niebezpiecznym narzędziem albo działa wspólnie z osobą, która posługuje się taką bronią lub takim narzędziem” pojawia się rozbudowany opis przedmiotów, których wykorzystanie przez sprawcę rozboju zwiększa zawartość bezprawia zachowania i wpływa na surowszą odpowiedzialność. Termin „inne niebezpieczne narzędzie” zostaje zastąpiony zwrotem „nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem lub środkiem obezwładniającym”. Opis znamion przestępstwa z art. 280 § 2 zawiera także nieznanne Kodeksowi karnemu z 1969 r. znamię kwalifikujące ujęte jako „działanie w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu” oraz – stanowiące konsekwencję rozszerzenia opisu środków i sposobu działania zwiększających zawartość bezprawia rozboju – dopełnienie przyjmujące postać działania sprawcy „wspólnie z inną osobą, która posługuje się bronią palną, przedmiotem lub środkiem” opisanym w pierwszej części znamion.
7. Na podkreślenie zasługuje także zmiana kontekstu normatywnego, w jakim występuje w Kodeksie karnym z 1997 r. przestępstwo rozboju. Kodeks karny z 1997 r. w chwili

wejścia w życie nie przewidywał przestępstwa kradzieży szczególnie zuchwałej. Istnienie typu kradzieży szczególnie zuchwałej w Kodeksie karnym z 1969 r. stwarzało podstawę do zawężającej wykładni znamion rozboju, zwłaszcza w odniesieniu do znamienia „gwałtu”, co prowadziło do zacieśnienia zakresu penalizacji rozboju na rzecz kradzieży szczególnie zuchwałej. W orzecznictwie podkreślano, że: „Nie każda przemoc stanowi gwałt na osobie, będący znamieniem zbrodni z art. 210 k.k. Za gwałt na osobie uznać należy tylko takie postacie przemocy, które polegają na zadaniu fizycznej dolegliwości osobie pokrzywdzonej (zwłaszcza uderzenie, zranienie, postrzelenie)” (por. wyrok SN z 25.07.1972 r., V KRN 279/72, OSNPG 1972/11, poz. 176). Wyeliminowanie z systemu kradzieży szczególnie zuchwałej oraz zmiana ujęcia znamion rozboju sprawiają, że konieczna jest reinterpretacja znamion tego przestępstwa, prowadząca do objęcia znamionami rozboju części przypadków, które na podstawie Kodeksu karnego z 1969 r. kwalifikowane były jako kradzież szczególnie zuchwała. Odnosząc się do tego zagadnienia, Sąd Najwyższy trafnie wskazuje, że: „Kodeks karny z 1997 r. zrezygnował z posługiwania się pojęciem «gwałtu na osobie», które występowało w Kodeksie karnym z 1969 r. (art. 209 i 210), powracając do tradycyjnego określenia «przemoc wobec osoby» (tak Kodeks karny z 1932 r. – art. 258, 259). Wiąże się to z rezygnacją z konstrukcji kradzieży szczególnie zuchwałej, którą można było popełnić w użyciu siły fizycznej tylko w granicach niezbędnych do zaboru określonych przedmiotów, bez stwarzania u ofiary poczucia zagrożenia dla jej życia lub zdrowia”. Uwzględniając kontekst normatywny, w jakim występuje przepis art. 280 § 1, w tym w szczególności odwołując się do analizy systemowej związanej z oceną kształtu regulacji zawartych w Kodeksie wykroczeń, nowelizacja Kodeksu wykroczeń dokonana ustawą z 28.08.1998 r. (zob. ustawa z 28.08.1998 r. o zmianie ustawy – Kodeks wykroczeń, ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, ustawy o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń, ustawy – Kodeks pracy i niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 113, poz. 717 ze zm.) nie zastąpiła w art. 130 § 3 k.w. słowa „gwałt” słowem „przemoc”, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazywano, że „«przemoc» **uznać należy za synonim «gwałtu»** (...), czego konsekwencją było twierdzenie, iż na gruncie obowiązującego stanu prawnego brak jest podstaw do zróżnicowania zakresów tych pojęć” (wyrok SN z 30.06.2004 r., II KK 354/03, LEX nr 137456). Jednak w uchwale z 21.03.2007 r., odnosząc się do zagadnienia zakresu znaczeniowego pojęć przemocy oraz gwałtu na osobie, Sąd Najwyższy stwierdził: „**Pojęcie «gwałt na osobie», zawarte w art. 130 § 3 k.w., oznacza kwalifikowaną formę przemocy wobec osoby charakteryzującą się użyciem siły fizycznej o natężeniu stwarzającym niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia**” (uchwała SN z 21.03.2007 r., I KZP 39/06, OSNKW 2007/4, poz. 30). Konsekwencją takiego stanowiska było przyjęcie przez Sąd Najwyższy w kolejnym judykacie, że pojęcia **gwałtu na osobie oraz przemocy nie mają charakteru synonimów**, lecz pozostają w relacji zawierania, której istotą jest to, że każdy przypadek „gwałtu na osobie” stanowi jednocześnie przemoc wobec osoby, zarazem jednak nie każdy wypadek użycia przemocy wobec osoby uznany być może za „gwałt na osobie”. W rezultacie, uznając „gwałt

na osobie” za szczególną (kwalifikowaną) „formę przemocy (...), charakteryzującą się użyciem siły fizycznej o natężeniu stwarzającym niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia”, Sąd Najwyższy przesądził o wzajemnych relacjach pomiędzy art. 280 § 1 i art. 130 § 3 k.w., przyjmując, że „gwałt na osobie” to szczególna forma przemocy, tym samym przesądając, że: „Pomiędzy treścią art. 280 § 1 a przepisem art. 130 § 3 k.w. nie ma relacji sprzeczności w «poziomie» systemu prawnego (sprzeczności na poziomie ustaw). Przepis art. 280 § 1 k.k. będzie miał zastosowanie jako podstawa kwalifikowania zachowania przestępczego wówczas, gdy przemoc tj. bezpośrednie użycie siły fizycznej, ale nie stwarzające niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia, będzie służyła do kradzieży rzeczy, której wartość przekracza 250 zł, jak też i w takiej sytuacji, gdy zastosowana przemoc – ukierunkowana na kradzież rzeczy (niezależnie od wartości rzeczy) – poprzez swoje natężenie stworzy niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia pokrzywdzonego, a zatem od strony normatywnej stanie się szczególną formą przemocy tj. «gwałtem»” (postanowienie SN z 7.01.2008 r., II KK 2522/07, LEX nr 346647). Ostatecznie jednak rozstrzygając ujawniające się w orzecznictwie, w tym także Sądu Najwyższego, wątpliwości dotyczące zakresu znaczeniowego pojęć gwałtu na osobie oraz przemocy wobec osoby, po rozpoznaniu przekazanego w trybie art. 441 § 1 w zw. z art. 518 k.p.k. zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy, Sąd Najwyższy w uchwale SN (7) z 30.06.2008 r. stwierdził, że „zakresy znaczeniowe zwrotów: **«przemoc wobec osoby»** użytego w art. 280 § 1 k.k. i **«gwałt na osobie»**, użytego w art. 130 § 3 k.w. są tożsame” (uchwała SN (7) z 30.06.2008 r., I KZP 10/08, OSNKW 2008/7, poz. 53). W konsekwencji w uchwale z 30.06.2008 r. Sąd Najwyższy odstąpił od zajętego wcześniej stanowiska, powracając do prezentowanej uprzednio tezy, według której każdy przypadek zaboru rzeczy ruchomej z zastosowaniem przemocy, niezależnie od jej wartości, stanowi realizację znamion rozboju, nie zaś jedynie wówczas, jak twierdzono w postanowieniu z 7.01.2008 r., gdy zabór rzeczy o wartości nieprzekraczającej wartości wyznaczającej próg kontrawencjonalizacji (niegdyś określony na 250 zł, aktualnie zaś na 500 zł) dokonywany był z zastosowaniem przemocy o takim natężeniu, które stwarzało niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia.

W orzecznictwie wskazuje się, że zakres kryminalizacji wynikający z przepisu art. 280 § 1 należy ustalać, nie tylko odnosząc się do znamienia „przemoc”, lecz także uwzględniając znamię czynnościowe „używa”. Spoglądając z takiej perspektywy, podkreśla się, że **sformułowanie „używa przemocy wobec osoby” należy interpretować szeroko, w sposób pozwalający przyjąć, „iż już naruszenie nietykalności cielesnej może być uznane za użycie przemocy wobec osoby (...), odpowiednio ukierunkowane i stanowiące sposób objęcia przez sprawcę władztwa nad rzeczą, (...) także mające istotnie większe od minimalnego stopień intensywności i dolegliwości wobec pokrzywdzonego”** (por. wyrok SA w Katowicach z 23.10.2003 r., II AKa 292/03, Prok. i Pr.-wkł. 2004/7–8, poz. 31; wyrok SA w Katowicach z 8.02.2001 r., II AKa 18/01, OSA 2002/4, poz. 32; P. Palka, *Glosa...*, s. 112 i n.). Uwzględniając wskazany wyżej,

a przyjmowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego sposób interpretacji terminów „przemoc wobec osoby” oraz „gwałt na osobie”, podkreślić należy, iż w Kodeksie karnym z 1997 r. przez zastąpienie sformułowania „gwałt na osobie” pojęciem przemocy wobec osoby poszerzono zakres kryminalizacji za podstawowy typ rozboju, obejmując takie przypadki działania sprawcy, w których przedmiot czynności wykonawczej – tj. rzecz ruchoma – przedstawia wartość przekraczającą 250 zł (aktualnie jest to 500 zł) i jednocześnie sprawca stosuje w celu dokonania zaboru tej rzeczy przemoc nieosiągającą natężenia wymaganego dla „gwałtu na osobie” (por. uzasadnienie postanowienia SN z 7.01.2008 r., II KK 2522/07).

8. Kodeks karny utrzymuje szczególną podstawę łagodniejszego wymiaru kary w postaci tzw. wypadku mniejszej wagi opisanego zbiorczo dla czterech typów przestępstw w art. 283. Wypadek mniejszej wagi zrelacjonowany został jedynie do rozboju opisanego w art. 280 § 1. Nie obejmuje on natomiast przestępstwa rozboju z art. 280 § 2. Trafnie podkreśla się w orzecznictwie, że „przepis art. 283 k.k. jednoznacznie i wyczerpująco wymienia typy uprzywilejowane niektórych przestępstw przeciwko mieniu z rozdziału XXXV kodeksu karnego i tym samym zastosowany może być wyłącznie do oceny prawnej zachowań będących kradzieżą z włamaniem – art. 279 § 1 k.k., rozbojem z art. 280 § 1 k.k. lub kradzieżą rozbójniczą – art. 281 k.k., czy też wymuszeniem rozbójniczym z art. 282 k.k. Natomiast w żadnym wypadku, a więc także do oceny czynu z art. 280 § 2 k.k., nie może on zostać zastosowany jako nieprzewidziany przez ustawodawcę” (wyrok SA w Katowicach z 22.11.2012 r., II AKa 367/12, KZS 2013/5, poz. 62).
9. Należy podkreślić, iż w Kodeksie karnym z 1997 r. wprowadzone zostały istotne zmiany dotyczące charakteru przestępstwa rozboju oraz przewidzianego za to przestępstwo ustawowego zagrożenia karą. Typ czynu zabronionego opisany w art. 280 § 1, stanowiący odpowiednik przestępstwa z art. 210 § 1 k.k. z 1969 r., przekształca się ze zbrodni w występki. Obniżeniu ulegają obie granice ustawowego zagrożenia karą. Dolna – z 3 lat w Kodeksie karnym z 1969 r. do 2 lat w kodeksie z 1997 r., górna – z 15 lat w Kodeksie karnym z 1969 r. do 12 lat w kodeksie z 1997 r. Podobnie zmienia się zagrożenie typu kwalifikowanego rozboju opisanego w art. 280 § 2, stanowiącego odpowiednik przestępstwa z art. 210 § 2 k.k. z 1969 r. Przestępstwo to pozostaje zbrodnią, lecz jest obecnie zagrożone karą od 3 lat pozbawienia wolności do 15 lat, w Kodeksie karnym z 1969 r. ten typ zagrożony był karą pozbawienia wolności od 5 lat, karą 25 lat pozbawienia wolności, karą dożywotniego pozbawienia wolności albo karą śmierci.
10. Artykuł 280 określa trzy odmiany przestępstwa rozboju:
 - 1) podstawowy typ rozboju określony w art. 280 § 1;
 - 2) kwalifikowany typ rozboju opisany w art. 280 § 2;
 - 3) podstawę łagodniejszego wymiaru kary przyjmującą postać tzw. wypadku mniejszej wagi, określoną w art. 280 § 1 w zw. z art. 283.

Znamiona charakteryzujące typ czynu zabronionego

Przedmiot ochrony

11. Przestępstwo określone w art. 280 § 1 **ma dwa przedmioty ochrony**. Przepis ten **chroni prawo własności, posiadanie oraz inne prawa rzeczowe i obligacyjne przysługujące danemu podmiotowi do rzeczy**, a także **nietykalność, wolność, zdrowie i życie człowieka** (por. A. Marek, *Prawo karne...*, s. 540 i n.; W. Świda [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 639 i n.; J. Bafia [w:] J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny...*, s. 555). Z uwagi na umieszczenie przestępstwa rozboju w rozdziale grupującym przestępstwa przeciwko mieniu oraz jednoznacznie określony w znamionach tego przestępstwa cel działania sprawcy, którym jest zabór rzeczy w celu przywłaszczenia, uznać należy, że **prawo do rzeczy stanowi w odniesieniu do tego typu czynu zabronionego tzw. główny przedmiot ochrony**, natomiast **nietykalność, wolność, zdrowie i życie stanowią tzw. poboczny przedmiot ochrony** (zob. W. Wolter, *Nauka...*, s. 41 i n.; I. Andrejew, *Ustawowe znamiona czynu...*, s. 147 i n.; A. Marek, *Prawo karne...*, s. 540 i n.). Trafnie wskazuje się w orzecznictwie, że przestępstwo rozboju ma złożony przedmiot ochrony – podstawowy, jakim jest mienie, oraz uboczny – życie lub zdrowie człowieka. Życie i zdrowie chronione jest jednak na podstawie art. 280 jedynie w aspekcie narażenia na niebezpieczeństwo (por. wyrok SA w Lublinie z 15.11.2004 r., II AKa 246/04, Prok. i Pr.-wkł. 2005/7–8, poz. 19). Stanowisko to prezentowane jest konsekwentnie w orzecznictwie, gdzie wskazuje się, że „przedmiot ochrony przestępstwa rozboju w jego podstawowej postaci (art. 280 § 1 k.k.) jest złożony i wyraża się w przedmiocie podstawowym, jakim jest mienie, oraz przedmiocie ubocznym, w postaci życia lub zdrowia człowieka. Typ kwalifikowany rozboju (art. 280 § 2 k.k.) wzmacnia ochronę tego drugiego przedmiotu, czego wyrazem jest surowsza sankcja, gdy działanie sprawcy bezpośrednio zagraża życiu lub zdrowiu człowieka. Jakkolwiek w art. 148 § 1 k.k. i w art. 280 § 2 k.k. ustawodawca określił ten sam przedmiot ochrony, czyli życie człowieka, to nie może być wątpliwości, że drugi z wymienionych przepisów przewiduje karalność za narażenie życia ludzkiego na niebezpieczeństwo, podczas gdy norma art. 148 § 1 k.k. – za naruszenie tego dobra, tj. pozbawienie życia człowieka” (wyrok SA w Poznaniu z 13.11.2014 r., II AKa 28/14, LEX nr 1602968). Podobnie Sąd Apelacyjny w Krakowie, podkreślając, że: „Narażenie na niebezpieczeństwo przewidziane art. 158 § 1 k.k. (narażenie na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo nastąpienie skutku określonego w art. 156 § 1 lub w art. 157 § 1 k.k.) mieści się w istocie gwałtu na osobie” (wyrok SA w Krakowie z 16.09.1998 r., II AKa 165/98, Prok. i Pr.-wkł. 1999/4, poz. 19) oraz Sąd Apelacyjny w Katowicach, stwierdzając, że „art. 280 k.k. chroni mienie i zdrowie” (wyrok SA w Katowicach z 28.12.2006 r., II AKa 405/06, KZS 2007/5, poz. 71). W innym ujęciu wskazuje się, że „przestępstwo z art. 280 § 2 k.k. popełnione przez użycie środka obezwładniającego niebezpiecznego dla życia człowieka za-

wiera już w sobie element narażenia ludzkiego życia na poważne zagrożenie, a zatem konsumuje ono kryminalną zawartość odrębnego przestępstwa z narażenia, określonego w art. 160 § 1 k.k.” (wyrok SA w Katowicach z 31.10.2012 r., II AKa 310/12, LEX nr 1236415).

- 12. Zamach na osobę stanowi w tym przypadku jedynie środek prowadzący do realizacji celu, jakim jest zabór rzeczy w celu przywłaszczenia.** W odniesieniu do znamion przestępstwa określonego w art. 280 § 1 w pełni zachowuje aktualność orzeczenie, w którym stwierdzono, że: „W przypadku rozboju mamy dwa przedmioty ochrony: osobę, przeciwko której skierowany jest gwałt (bądź działanie uznane za równorzędne) oraz mienie. Dokonanie rozboju nie jest możliwe, gdy powodem tego jest brak jednego z przedmiotów ochrony objętych przepisem art. 210 k.k. Należy uznać, że zachodzi tu też «brak przedmiotu» w rozumieniu art. 11 § 2 k.k. [Kodeksu karnego z 1969 r.; obecnie art. 11 § 2 – M.D.-K., P.K.], przestępstwo rozboju jest bowiem przestępstwem złożonym i też złożony jest jego przedmiot, a nie ma tego złożonego przedmiotu, gdy choć jednego z jego elementów brak” (zob. wyrok SA w Katowicach z 22.02.1996 r., II AKr 385/95, „Wokanda” 1996/11, poz. 56; por. też stanowisko SN zawarte w postanowieniu z 16.10.2014 r., II KK 262/14).
- 13.** Przez rzecz – jako przedmiot własności, posiadania lub innych praw chronionych przez art. 280 § 1 – rozumieć należy rzecz w ujęciu prawa cywilnego, a więc zgodnie z art. 45 k.c. – przedmiot materialny, wyodrębniony z przyrody, posiadający właściwość samodzielnego uczestniczenia w obrocie prawnym oraz przedstawiający wartość materialną dającą się wyrazić w określonej kwocie pieniężnej (por. M. Bednarek, *Mienie...*, s. 47 i n. oraz powołana tam literatura), oraz przedmioty niebędące rzeczami ruchomymi w rozumieniu prawa cywilnego, lecz zaliczane do desygnatów pojęcia rzeczy ruchomej w prawie karnym (szerzej co do pojęcia rzeczy zob. tezy do art. 278 § 1).
- 14.** Rzeczami są także w rozumieniu Kodeksu karnego polski albo obcy pieniądź lub inny środek płatniczy oraz dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierający obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach albo stwierdzenie uczestnictwa w spółce (art. 115 § 9; szerzej zob. tezy do art. 278 § 1).
- 15.** Przedmiotem ochrony przestępstwa z art. 280 § 1 jest także cudzy program komputerowy oraz energia i karta uprawniająca do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego (art. 278 § 2 i 5). Trafnie wypowiedział się Sąd Apelacyjny w Lublinie, wskazując, że: „Znamiona rabunku wyczerpuje tak czyn polegający na zaborze w celu przywłaszczenia rzeczy, (...) jak i dokonany w taki sam sposób zabór karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego” (wyrok SA w Lublinie z 18.07.2006 r., II AKa 152/06, Prok. i Pr.-wkł. 2007/2, poz. 18; zob. szerzej tezy do art. 278 § 2 i 5).

Znamiona strony przedmiotowej czynu zabronionego

Podmiot czynu zabronionego

16. Przepęstwo okreólone w art. 280 § 1 jest tzw. **przepęstwem powszechnym, może je więc popełnić każdy zdalny podmiot odpowiedzialności karnej.**
17. Należy podkreślić, że z uwagi na treść art. 10 § 2 za przepęstwo rozboju może ponosić odpowiedzialność karą na zasadach okreólonych w Kodeksie karnym nieletni, który dopuszcza się czynu okreółego w art. 280 § 1 po ukończeniu 15 lat, a okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego włościwości i warunki osobiste przemawiają za zastosowaniem do niego odpowiedzialności karnej okreółej w Kodeksie karnym. Odpowiedzialność nieletniego po ukończeniu 15 lat za przepęstwo rozboju jest możliwa zwłaszcza wówczas, gdy użyte w stosunku do nieletniego środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne.

Znamiona okreólające czynność sprawczą

18. Zachowanie się sprawcy przepęstwa opisanego w art. 280 § 1 **jest ściśle przez ten przepis okreólone i polega na zaborze rzeczy w celu przywłaszczenia dokonany przy użyciu taksatywnie wymienionych w tym przepisie szczególnych sposobów zachowania skierowanych na osobę, służących do zawładnięcia rzeczą i polegających na użyciu przemocy wobec osoby lub użyciu groźby natychmiastowego użycia przemocy albo doprowadzeniu człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności** (por. stanowisko SA we Wrocławiu wyrażone w wyroku z 26.11.2014 r., II AKa 287/14, LEX nr 1649350). Znamię czynności wykonawczej ma charakter złożony, wskazujący na etapy aktywności sprawcy: zastosowanie jednej z wymienionych w art. 280 § 1 form oddziaływania wobec osoby oraz zabór rzeczy w celu przywłaszczenia.
19. Istota rozboju polega na tym, że **sprawca stosuje przemoc lub groźbę użycia natychmiastowego gwałtu na osobie po to, aby niesłusznie zawładnąć rzeczą i ją przywłaszczyć.** Przesądza to, że posłużenie się przez sprawcę jednym z wymienionych w art. 280 § 1 sposobów oddziaływania na osobę **musi mieć miejsce przed zaborem rzeczy lub co najmniej w chwili dokonywania zaboru rzeczy** (por. wyrok SA w Katowicach z 26.06.2003 r., II AKa 164/03, KZS 2003/11, poz. 44). Dla bytu przepęstwa rozboju nie jest obojętne, w którym momencie swojego czynu sprawca dokonuje zaboru rzeczy. Zabór rzeczy musi być bowiem albo poprzedzony użyciem przez sprawcę przemocy, albo następować jednocześnie z nim. Użycie przemocy wobec osoby po dokonaniu zaboru rzeczy nie stanowi realizacji znamion przepęstwa okreółego w art. 280 § 1 (por. wyrok SA w Łodzi z 6.06.2001 r., II AKa 42/01, Prok. i Pr.-wkł. 2002/9, poz. 26). Trafnie podkreśla się w orzecnictwie, że „z uwagi

na fakt, iż rozbój polega na użyciu przemocy wobec osoby, groźny natychmiastowego jej użycia lub doprowadzeniu ofiary do stanu nieprzytomności lub bezbronności, zamiar zaboru mienia musi wystąpić u sprawcy najpóźniej w chwili stosowania określonych w art. 280 § 1 k.k. sposobów oddziaływania na osobę” (wyrok SN z 12.01.2011 r., III KK 230/10, Prok. i Pr.-wkł. 2011/7–8, poz. 7). Jakkolwiek w powołanym judykacie wskazuje się konstytutywne przesłanki odpowiedzialności za rozbój na płaszczyźnie strony podmiotowej, to zarazem akcentuje się kolejność czynności charakteryzujących ten złożony, dwuaktowy typ czynu zabronionego.

20. Z uwagi na znamię czynnościowe „kradnie”, oznaczające zachowanie polegające na zaborze cudzej rzeczy ruchomej w celu przywłaszczenia, a więc zaborze dokonywanym bez jakiejkolwiek podstawy, należy stwierdzić, że działanie za pomocą sposobów oddziaływania określonych w art. 280 § 1 **w celu zmuszenia innej osoby do wypełnienia świadczenia przysługującego prawnie sprawcy stosującemu te sposoby oddziaływania** (np. zmuszanie za pomocą groźby do naprawienia szkody) **nie może być uznane za realizację znamion rozbój**, sprawca działa bowiem w innym zamiarze i nie po to, by niesłusznie, a więc bez jakiejkolwiek podstawy, zawładnąć rzeczą (por. wyrok SA w Lublinie z 4.11.2004 r., II AKa 298/04, Prok. i Pr.-wkł. 2005/7–8, poz. 25; wyrok SN z 8.12.2004 r., V KK 282/04, OSNKW 2005/1, poz. 10; postanowienie SN z 5.03.2003 r., III KKN 195/01, OSNKW 2003/5–6, poz. 55). W tym kontekście trafnie wskazano w wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie, że „oskarżony wprowadził zabrał telefon komórkowy będący w faktycznym władaniu pokrzywdzonego, ale stanowił on jego własność, a więc nie dokonał zaboru cudzej rzeczy w rozumieniu przepisu art. 280 § 1 k.k. Natomiast swoim zachowaniem wypełnił znamiona przepisu art. 191 § 1 k.k., bowiem poprzez okazanie pałki teleskopowej zagroził pokrzywdzonemu, zmuszając go do określonego zachowania” (wyrok SA w Lublinie z 9.03.2011 r., II AKa 19/11, KZS 2011/9, poz. 82).
21. Podobnie za rozbój nie mogą być uznane zachowania polegające na stosowaniu przemocy wobec osoby, groźby natychmiastowego jej użycia lub polegające na doprowadzeniu człowieka do stanu nieprzytomności bądź bezbronności, jeżeli następują już po dokonaniu zaboru przez sprawcę. Przestępstwo rozbój jest zakończone z chwilą zabrania ofierze mienia. Późniejsze działania sprawcy przyjmujące postać jednej z form oddziaływania na osobę wymienionych w art. 280 § 1 lub w art. 280 § 2 nie stanowią realizacji znamion przestępstwa rozbój (por. wyrok SA w Krakowie z 15.11.2001 r., II AKa 242/01, KZS 2001/12, poz. 30).
22. Z punktu widzenia charakterystyki złożonego zachowania sprawcy przestępstwa rozbój, w tym w szczególności sekwencji czynności realizowanych przez sprawcę, zasadnicze znaczenie ma **wyznaczenie momentu dokonania zaboru rzeczy. Wraz z ukończeniem tej czynności sprawczej dochodzi do zakończenia zamachu na mie-**

nie w rozumieniu art. 280 § 1, co przesądza o tym, że wszelkie sposoby oddziaływania na pokrzywdzonego następujące po tym momencie nie mogą stanowić podstawy kwalifikacji prawnej na podstawie przepisu art. 280 § 1.

23. Przez **zabór rzeczy** rozumieć należy, identycznie jak w przypadku kradzieży, **pozbawienie przez sprawcę osoby posiadającej rzecz władztwa nad tą rzeczą oraz objęcie jej we władanie przez sprawcę**. Zabór jako znamię czynnościowe rozboju (identycznie jak w przypadku kradzieży) oparty jest na relacji władztwa. Władztwo jako stan faktyczny wyraża się w przestrzenno-czasowej możliwości oddziaływania na rzecz, dysponowania nią, posiadania. Stąd też unicestwienie władztwa obejmować musi dwa elementy: pozbawienie władztwa osoby dotychczas uprawnionej oraz objęcie władztwa przez sprawcę (por. S. Łagodziński, *Glosa...*, s. 101 i n.).
24. Szerzej co do pojęcia zaboru oraz dominującego w polskim orzecznictwie i literaturze sposobu interpretacji tego pojęcia zob. tezy do art. 278 § 1.
25. Przyjmując, że zastosowanie jednego z wymienionych w art. 280 § 1 sposobów oddziaływania na osobę stanowić może podstawę odpowiedzialności za rozbój jedynie wówczas, gdy miało miejsce przed dokonaniem zaboru rzeczy lub najpóźniej w jego trakcie, w orzecznictwie podkreśla się, że do dokonania zaboru w rozumieniu art. 280 § 1 nie wystarczy samo pozbawienie władztwa nad rzeczą osoby dotychczas nią władającej, lecz konieczne jest także skuteczne przejęcie władztwa nad rzeczą przez sprawcę. Do czasu wypełnienia drugiego z konstytucyjnych dla zaboru elementów, tj. przejęcia władztwa nad rzeczą przez sprawcę, nie sposób przyjąć, iż doszło do dokonania kradzieży, a tym samym brak jest jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, że doszło do zakończenia realizacji znamion przestęstwa. „W przypadku kradzieży samochodu o dokonaniu nie można mówić już w momencie, w którym sprawca dostał się do wnętrza pojazdu, usiadł za kierownicą i przystąpił do przestępczych działań, które mają mu umożliwić uruchomienie pojazdu, bo jest to cały czas zachowanie, które jedynie bezpośrednio zmierza do dokonania, ale nim jeszcze nie jest”. Zastosowanie w tym momencie przemocy wobec osoby następuje zatem w trakcie dokonywania zaboru (kradzieży) i prowadzi do odpowiedzialności na podstawie art. 280 § 1 (por. wyrok SA w Katowicach z 22.07.2004 r., II AKa 219/04, Prok. i Pr.-wkł. 2005/7–8, poz. 29).
26. W orzecznictwie prezentowany jest pogląd, według którego: „Odpowiedzialność za rozbój nie warunkuje wykonania przez oskarżonych czynności zabierania. Użyte w art. 210 § 1 k.k. [z 1969 r. – M.D.-K., P.K.] określenie «zabiera» [art. 280 § 1 zawiera sformułowanie «kto kradnie», a więc zabiera w celu przywłaszczenia – M.D.-K., P.K.] odnosi się zarówno do sytuacji, gdy sprawca własnoręcznie odbiera pokrzywdzonemu mienie [rzecz – M.D.-K., P.K.], które zamierza przywłaszczyć, jak do wypadków, gdy pokrzywdzony pod wpływem groźby użycia gwałtu czy też gwał-

tu [przemocy czy też pod wpływem użycia tejże przemocy – M.D.-K., P.K.] **sam natychmiast wydaje napastnikowi żądany przedmiot**” (por. wyrok SA w Łodzi z 8.06.1995 r., II AKr 109/95, Prok. i Pr.-wkł. 1996/7–8, poz. 17; zob. tak samo wyrok SN z 19.02.1973 r., I KR 371/72, OSNKW 1973/7–8, poz. 97; wyrok SN z 27.06.1978 r., VI KRN 133/78, OSNPG 1979/2, poz. 24; wyrok SN z 7.05.1982 r., IV KR 72/82, OSNPG 1983/4, poz. 42). Stanowisko to poddawane jest przez J. Wojciechowskiego krytyce, której podstawą jest treść znamion rozboju wymagającego dwuczęściowego zachowania sprawcy, polegającego z jednej strony na zaborze cudzej rzeczy ruchomej w celu przywłaszczenia („kto kradnie”), z drugiej – użycia specjalnych, opisanych w ustawie sposobów prowadzących sprawcę do zawładnięcia rzeczą. Autor ten wskazuje, że ustawa wymaga spełnienia obu elementów znamion przez sprawcę, nie można zatem uznać za realizację znamion rozboju zachowania, które nie charakteryzuje się zaborem rzeczy, lecz jest w istocie doprowadzeniem innej osoby do niekorzystnego rozporządzenia rzeczą. Jako podstawę kwalifikacji takich zachowań przyjmuje art. 282 (por. J. Wojciechowski, *Kodeks karny...*, s. 491). Podobne stanowisko prezentuje W. Cieślak, wskazując, że „czasookres pomiędzy wyrażeniem przez pokrzywdzonego oświadczenia woli co do przeniesienia, czy obciążenia swego prawa na rzecz sprawcy, a wydaniem mu rzeczy i, co się z tym wiąże, owładnięciem rzeczą przez sprawcę, jest w gruncie rzeczy obojętny. Nie do przyjęcia jest więc pogląd, iż rozporządzenie mieniem w rozumieniu art. 282 k.k. oznacza wyłącznie rozporządzenie na przyszłość. (...) Można (...) przedstawić (...) ważne argumenty przemawiające, jak się wydaje, za odrzuceniem (...) powszechnego poglądu, który nakazuje traktować sytuację niezwłocznego wydania przez pokrzywdzonego mienia, pod wpływem groźby natychmiastowego zastosowania przemocy na osobie, jako rozbój, nie zaś jako wymuszenie rozbójnicze” (zob. W. Cieślak, *Glosa do wyroku SA z 16.06.1999 r.*, s. 109 i n.). Należy przyjąć, że orzecznictwo oparte na brzmieniu art. 210 k.k. z 1969 r., przyjmujące rozbój w sytuacji, gdy pokrzywdzony pod wpływem zastosowania przez sprawcę jednego ze środków oddziaływania wobec osoby wymienionych w art. 280 § 1 sam wydaje natychmiast napastnikowi żądany przedmiot, zachowuje aktualność w odniesieniu do art. 280 (zob. w tej kwestii szerzej tezy do art. 282).

27. Istota rozboju polega na tym, że sprawca stosuje jedną z wymienionych w art. 280 form oddziaływania na osobę po to, by niezwłocznie zawładnąć cudzym mieniem, przy czym jest obojętne, czy czyni to własnoręcznie, czy też zmusza pokrzywdzonego do natychmiastowego wydania mienia. **„Różnica między przestępstwem rozboju a wymuszeniem rozbójniczym polega na tym, że w przypadku przestępstwa z art. 282 k.k. [wymuszenia rozbójniczego – M.D.-K., P.K.] sprawca zmusza pokrzywdzonego do rozporządzenia mieniem na przyszłość”** (por. wyrok SA w Łodzi z 23.05.2001 r., II AKa 83/01, Prok. i Pr.-wkł. 2002/9, poz. 25). **Rozbój charakteryzuje zatem zachowanie polegające na zastosowaniu jednego z wymienionych sposobów oddziaływania na osobę po to, by niezwłocznie zawładnąć cudzą rzeczą, nie-**

zaleŹnie od tego, czy sprawca rzecz zabiera sam, czy teŹ zmusza pokrzywdzonego do jej wydania (por. wyrok SN z 16.12.1999 r., IV KKN 478/99, Prok. i Pr.-wkł. 2000/5, poz. 3; wyrok SA w Gdańsku z 23.03.2000 r., II AKa 47/00, OSA 2002/2, poz. 13). Trafnie wskazuje się w orzecznictwie, Źe „przy toŹsamości zastosowanego przez sprawcę środka – groŹby karalnej, tym, co dzieli przestępstwa z art. 280 k.k. i art. 282 k.k. jest moment, w którym sprawca wchodzi w posiadanie rzeczy. W przypadku rozbój następuje to niezwłocznie po uŹyciu groŹby karalnej; w przypadku wymuszenia rozbójniczego władztwo sprawcy nad rzeczą następuje w przyszłości, pomiędzy uŹytą groŹbą a wejściem w posiadanie rzeczy musi upłynąć pewien czas” (wyrok SA we Wrocławiu z 24.04.2014 r., II AKa 103/14, LEX nr 1467016; zob. teŹ wyrok SA w Krakowie z 24.11.2010 r., II AKa 218/10, KZS 2010/12, poz. 41; wyrok SA we Wrocławiu z 16.02.2012 r., II AKa 22/12, LEX nr 1120038).

28. Z uwagi na **taksatywne wyliczenie sposobów zachowania sprawcy prowadzących do zawładnięcia rzeczą *jakikolwiek inny sposób działania, niewymieniony w znamionach art. 280 § 1, nie wystarcza do przyjęcia kwalifikacji przestępstwa z art. 280 § 1.***
29. W znamionach rozbój określenie „uŹycie gwałtu” zostało zastąpione terminem „uŹycie przemocy wobec osoby”. W komentarzach do art. 210 § 1 k.k. z 1969 r. podkreślano, Źe pojęcie gwałtu jest pojęciem węższym od przemocy, zawarty w art. 210 k.k. z 1969 r. jednoznaczny wymóg dokonywania go na osobie eliminował bowiem z zasięgu rozbój działania, w których siła fizyczna skierowana była bezpośrednio na rzecz po to, aby oddziaływać na osobę (por. O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 429). W istocie, w odniesieniu do przestępstwa z art. 259 k.k. z 1932 r. przemoc mogła być skierowana zarówno bezpośrednio przeciwko osobie, jak i pośrednio przeciw przedmiotowi w celu oddziaływania na osobę. Taka interpretacja była jednak uzasadniona brzmieniem art. 259 k.k. z 1932 r., który stanowił, Źe odpowiada za rozbój ten, „kto zabiera innej osobie cudze mienie ruchome w celu przywłaszczenia, uŹywając przemocy albo groŹąc uŹyciem natychmiastowego gwałtu na osobie (...)”. W odniesieniu do uŹycia przemocy Kodeks karny z 1932 r. nie wymagał bowiem skierowania jej przeciwko osobie, określając jedynie jednoznaczne ukierunkowanie na osobę groŹby uŹycia gwałtu (zob. J. Makarewicz, *Kodeks karny...*, s. 451 i n.; L. Peiper, *Komentarz do kodeksu karnego...*, s. 724 i n.). W art. 280 § 1 pojawia się pojęcie przemocy, identyczne jak w znamionach rozbój według Kodeksu karnego z 1932 r., z tym jednak, iŹ omawiany przepis jednoznacznie ukierunkowuje uŹycie owej przemocy, wymagając, aby była ona zastosowana „**wobec osoby**”. Przyimek „wobec” łączący się z rzeczownikami, zgodnie ze słownikowym znaczeniem tego terminu, oznacza zachowanie w stosunku do kogoś, w stosunku do czegoś, stosowany jest np. w zwrotach „mieć obowiązki wobec dziecka”, „wojna jest zbrodnią wobec człowieka” czy „był okrutny wobec słabych” (zob. *Słownik...*, t. 3, red. M. Szymczak, s. 687–688). W kontekście, w jakim przyimek ten został uŹyty w art. 280 § 1, nie może być on odczytany jako oznaczający zachowanie

wanie podjęte w czyjejś obecności, przy kimś, np. w sensie „przeprosić kogoś wobec świadków”. W takim bowiem znaczeniu użycie przemocy polegałoby na zastosowaniu jej w stosunku do czegokolwiek, lecz w obecności osoby dysponującej rzeczą, na którą skierowany jest zamach sprawcy. Kontekst, w jakim użyto tego zwrotu, wskazuje jednoznacznie na pierwsze z przytoczonych znaczeń, a więc **chodzi tutaj o użycie przemocy w stosunku do osoby**. Innymi słowy, w opisie zachowania polegającego na użyciu przemocy wobec osoby chodzi o **zachowanie skierowane w stosunku do tej osoby, a więc takie, którego ta osoba jest przedmiotem**. Takie brzmienie przepisu **wyklucza możliwość używania tzw. pośredniej przemocy, skierowanej nie wobec osoby, lecz na przedmiot**. W tym też sensie zamiana terminu „gwałt” na termin „przemoc” nie przynosi zasadniczej modyfikacji znamion rozboju, a zwłaszcza nie rozszerza możliwości przyjmowania kwalifikacji na podstawie art. 280 § 1, w przypadkach używania przez sprawcę tzw. przemocy pośredniej, skierowanej na przedmiot.

30. **Użycie przemocy w rozumieniu art. 280 § 1 oznacza tylko zastosowanie przemocy bezpośredniej na osobie**. Poza zakresem pojęcia użycia przemocy wobec osoby pozostają zatem przypadki stosowania tzw. przemocy pośredniej, a więc przemocy stosowanej wobec rzeczy w celu oddziaływania na pokrzywdzonego. Ustawodawca, sięgając w treści art. 280 § 1 po sformułowanie „używa przemocy wobec osoby”, zacieśnia tym samym zakres zastosowania przemocy relewantnej na gruncie rozboju w porównaniu z tymi typami czynu zabronionego, w których zwrot „wobec osoby” nie występuje – np. art. 282 (por. S. Łagodziński, *Przestępstwa rozbójnicze...*, s. 72 i n.). Szczególny kontekst sytuacyjny, w jakim znamię „używając przemocy wobec osoby” występuje w treści przepisu art. 280 § 1, przesądza, że przemoc jako forma działania przestępnego przy rozboju musi być rozumiana wąsko, wyłącznie jako oddziaływanie bezpośrednio na osobę.
31. **Przemoc w rozumieniu art. 280 § 1 przejawiać się może w postaci *vis absoluta*, a więc jako przemoc fizyczna wobec ludzkiego ciała, lub jako *vis compulsiva***, polegająca na oddziaływaniu przez siłę fizyczną na procesy decyzyjne określonej osoby i objawiająca się zmuszeniem do podjęcia decyzji o określonej treści, oczekiwanej przez stosującego przemoc (por. A. Zoll, *Glosa...*, s. 93).
32. **Przemoc oznacza „siłę przeważającą czyjąś siłę, fizyczną przewagę wykorzystywaną do czynów bezprawnych dokonywanych na kimś, narzucenie bezprawnie władzy, czyny bezprawne, dokonane z użyciem fizycznego przymusu, gwałt”** (por. *Słownik...*, t. 2, red. M. Szymczak, s. 941–942; T. Bigoszewski, *Przemoc jako znamię...*, s. 19 i n.). Użycie przemocy to zastosowanie siły, fizycznej przewagi, przejawiającej się w wykorzystaniu przymusu. **Słownikowe ujęcie przemocy traktuje ten termin jako synonim gwałtu**. Na synonimiczność omawianych terminów wskazywał także Sąd Najwyższy, odwołując się do wykładni systemowej, uwzględniającej treść art. 130

§ 3 k.w. i konstatując, że „przemoc» uznać należy za synonim «gwałtu»” (wyrok SN z 30.06.2004 r., II KK 354/03). Następnie w nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto jednak pogląd, według którego terminy „gwałt na osobie” oraz „przemoc wobec osoby” nie mogą być uznane za synonimiczne. Według tej koncepcji „gwałt na osobie” należy rozumieć jako stosowanie przemocy o szczególnym natężeniu i sile, o kwalifikowanym charakterze, stwarzającej niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia (uchwała SN z 21.03.2007 r., I KZP 39/06). Ta koncepcja interpretacyjna przesądzała o odmiennym zakresie znaczeniowym pojęć gwałtu na osobie i przemocy wobec osoby oraz o istnieniu stosunku podporządkowania przesądzającym o zawieraniu się pojęcia gwałtu na osobie w pojęciu przemocy wobec osoby. Ostatecznie jednak Sąd Najwyższy w uchwale SN (7) z 30.06.2008 r. przyjął, że **„zakresy znaczeniowe zwrotów: «przemoc wobec osoby», użytego w art. 280 § 1 k.k. i «gwałt na osobie», użytego w art. 130 § 3 k.w. – są tożsame”** (uchwała SN (7) z 30.06.2008 r., I KZP 10/08). Tym samym ostatecznie orzecznictwo Sądu Najwyższego powróciło do koncepcji uznającej synonimiczność zwrotów „gwałt na osobie” oraz „przemoc wobec osoby”. Uznanie, że zakres znaczeniowy pojęcia przemocy wobec osoby wykorzystanego do charakterystyki znamienia kwalifikującego kradzież w art. 280 § 1 pokrywa się z zakresem znaczeniowym pojęcia gwałtu na osobie, pozwala twierdzić, że użycie przemocy wobec osoby oznacza zachowanie polegające na zastosowaniu siły fizycznej ukierunkowanej na decyzję woli osoby, która jest przedmiotem przemocy. Przemocą będzie więc zastosowanie do osoby takiej siły fizycznej i fizycznego przymusu, które albo ją fizycznie obezwładniają, albo doprowadzają tylko do podjęcia przez nią decyzji woli zgodnej z zamierzeniami sprawcy (nieprzeciwstawiania się czynnościom podejmowanym przez sprawcę lub zaniechania oporu; por. O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 427 i n.). Wydaje się, że użycie przemocy powinno charakteryzować się, podobnie jak zastosowanie gwałtu, dwoma elementami. Po pierwsze, powinno mieć jednoznacznie określony cel, którym jest przełamanie woli oporu osoby dysponującej rzeczą. Po drugie, powinno wyrażać się co najmniej w naruszeniu nietykalności cielesnej osoby (por. O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 427). Jak podnosi się w literaturze w odniesieniu do gwałtu, przy czym pogląd ten zachowuje aktualność także w kontekście znamienia przemocy, jej użycie nie musi pozbawiać w pełni osoby, na którą jest skierowana, możliwości stawiania oporu. Nie jest także konieczne, aby działanie sprawcy natrafiło na opór pokrzywdzonego lub innej osoby.

33. W związku z zastąpieniem pojęcia gwałtu terminem „przemoc” oraz wyrugowaniem z ustawy karnej przestęstwa kradzieży szczególnie zuchwałej należy zweryfikować poglądy prezentowane w literaturze oraz orzecznictwie, zgodnie z którymi dążono do wąskiej wykładni pojęcia użycia gwałtu (obecnie „użycie przemocy wobec osoby”), zawężającej zakres zastosowania przestęstwa rozboju i jednocześnie rozszerzającej zakres zastosowania przestęstwa kradzieży szczególnie zuchwałej. Sąd Najwyższy podkreślał wielokrotnie, że: „Pod pojęciem gwałtu na osobie rozumieć

należy takie postępowanie sprawcy, który dążąc do zawładnięcia mienia albo zabierając je, kieruje przeciwko osobie działania polegające na zadaniu dolegliwości fizycznej, powodując zagrożenie dla życia albo zdrowia. Naruszenie nietykalności cielesnej może także w pewnych konkretnych warunkach i okolicznościach być potraktowane jako użycie gwałtu, ale tylko wówczas, gdy stanowi ono zagrożenie dla zdrowia lub życia” (zob. wyrok SN z 13.01.1986 r., I KR 422/85, OSPiKA 1987/9, poz. 175). Wydaje się, iż **obecnie brak jest podstaw do ograniczania pojęcia użycia przemocy wobec osoby jedynie do takich wypadków, gdy ma ona odpowiednie natężenie, tzn. stwarza niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia osoby, przeciwko której jest skierowana**. Skreślenie typu kradzieży szczególnie zuchwałej oraz wprowadzenie do ustawy typu uprzywilejowanego rozboju wypadku mniejszej wagi – art. 283 (został on wprowadzony także do Kodeksu karnego z 1969 r. pod koniec jego obowiązywania; zob. ustawa z 12.07.1995 r. o zmianie Kodeksu karnego, Kodeksu karnego wykonawczego oraz o podwyższeniu dolnych i górnych granic grzywien i nawiązek w prawie karnym, Dz.U. Nr 95, poz. 475) – stwarza podstawy do szerokiej, zgodnie z zasadami wykładni językowej, interpretacji znamienia „używa przemocy wobec osoby”, pozwalającej przyjąć, że **już naruszenie nietykalności cielesnej, odpowiednio ukierunkowane, może być uznane za użycie przemocy wobec osoby**. W tym kontekście nowego znaczenia nabierają starsze orzeczenia Sądu Najwyższego, w których stwierdzano w odniesieniu do art. 210 § 1 k.k. z 1969 r., że: „Ustawowym znamieniem przestępstwa z art. 210 § 1 k.k. (art. 280 § 1 k.k. z 1997 r.) jest użycie jakiegokolwiek gwałtu (jakiegokolwiek przemocy) wobec osoby w celu zaboru rzeczy, a nie tylko gwałtu (przemocy) o dużym nasileniu” (zob. wyrok SN z 10.04.1979 r., III KR 69/79, LEX nr 21810; *Kodeks karny...*, oprac. K. Janczukowicz, teza 13 do art. 210 k.k. z 1969 r., s. 650). Stanowisko to potwierdza uchwała SN z 30.06.2008 r., w której przyjęto, że „zakresy znaczeniowe zwrotów: «przemoc wobec osoby», użytego w art. 280 § 1 k.k. i «gwałt wobec osoby», użytego w art. 130 § 3 k.w. – są tożsame” (uchwała SN (7) z 30.06.2008 r., I KZP 10/08).

34. Trafnie wskazuje się w orzecznictwie, że **szeroka wykładnia znamienia „używa przemocy wobec osoby” pozwala przyjąć, iż już naruszenie nietykalności cielesnej może być uznane za użycie przemocy wobec osoby, ale do uznania, że owa przemoc stanowi o wyczerpaniu znamion, konieczne jest wykazanie, że w wyniku zachowania sprawcy doszło do naruszenia nietykalności cielesnej, nie tylko odpowiednio ukierunkowanej i stanowiącej sposób objęcia przez sprawcę władztwa nad rzeczą, ale także mającej istotnie większy od minimalnego stopień intensywności i dolegliwości wobec pokrzywdzonego**. Trafnie wskazuje Sąd Najwyższy, że zasadnie kwalifikowano zachowanie sprawcy jako działanie z użyciem przemocy, „uznając, iż kradzież była wynikiem uprzedniego oddziaływania siłą fizyczną, a więc przemocą, z intensywnością prowadzącą do upadku pokrzywdzonej na ziemię, a następnie – do wyszarpięcia torebki w następstwie wykorzystania powstałej w wyniku działania sprawcy niezdolności pokrzywdzonej do kontynuowania efektywnego oporu. Czynności sprawcy

nie zostały zatem ograniczone do samego tylko zaboru mienia, lecz – w celu dokonania zaboru – ich przedmiotem była również osoba pokrzywdzonej. Nie ulega przy tym wątpliwości, że dopiero upadek pokrzywdzonej i jego skutek w postaci ograniczenia możliwości skutecznej obrony przed napastnikiem, umożliwiły skazanemu wyrwanie torebki. **Spowodowanie upadku było niewątpliwie naruszeniem nietykalności cielesnej pokrzywdzonej, które w warunkach towarzyszącemu temu naruszeniu zamiarowi zaboru mienia pozwala przyjąć, że wyczerpane zostały znamiona przestępstwa określonego w art. 280 § 1 k.k.**” (postanowienie SN z 6.07.2005 r., IV KK 188/05, OSNwSK 2005/1, poz. 1328). W orzecznictwie sądów apelacyjnych powszechnie aprobowany jest pogląd, według którego „przemoc to co najmniej naruszenie nietykalności cielesnej” (wyrok SA we Wrocławiu z 17.07.2013 r., II AKa 204/13, LEX nr 1363415). „Zachowanie sprawcy polegające na wyrwaniu telefonu z ręki nie może być uznane jako użycie przemocy wobec osoby” (por. wyrok SA w Katowicach z 13.10.2003 r., II AKa 292/03, KZS 2004/2, poz. 45).

35. **Za użycie przemocy wobec osoby może być uznane np. zachowanie polegające na zadaniu przez sprawcę ofierze kilku uderzeń w głowę pustą butelką po wódce.** Z uwagi na charakterystykę tego przedmiotu, a więc zarówno jego ciężar, kształt, jak i inne właściwości fizyczne, trudno uznać go za inny niebezpieczny przedmiot. Jeśli w konkretnym przypadku w wyniku zadania kilku uderzeń butelką nie powstały u pokrzywdzonego żadne istotne skutki, to przyjąć należy, że zachowanie sprawcy spełnia znamiona rozboju poprzez użycie przemocy wobec osoby (por. wyrok SA w Krakowie z 6.04.1995 r., II AKr 68/95, Prok. i Pr.-wkł. 1996/1, poz. 15).
36. **Do bytu przestępstwa określonego w art. 280 § 1 nie jest konieczne, aby przemoc była użyta bezpośrednio wobec osoby pokrzywdzonej.** Może być ona użyta wobec jakiegokolwiek osoby, byleby tylko miała określony cel, sprowadzający się do oddziaływania na osobę dysponującą rzeczą, a więc na pokrzywdzonego. W pełni na aprobatę zasługuje wyrażony przez Sąd Najwyższy pogląd, zgodnie z którym: „**Dla bytu przestępstwa określonego w art. 210 k.k. [Kodeksu karnego z 1969 r.; obecnie rozboju z art. 280 § 1 – M.D.-K., P.K.] nie jest konieczne, by gwałt na osobie [przemoc – M.D.-K., P.K.] lub groźba jego natychmiastowego użycia skierowane były bezpośrednio na osobę pokrzywdzoną, lecz wystarczy, gdy środki te są skierowane na osobę dla niej [pokrzywdzonego – M.D.-K., P.K.] najbliższą, godząc w pokrzywdzonego tylko pośrednio**” (por. wyrok SN z 26.11.1984 r., II KR 260/84, OSNKW 1985/7–8, poz. 64; S. Łagodziński, *Przestępstwa rozbójnicze...*, s. 72 i n.). Trafnie wskazuje się w orzecznictwie, że „przepis art. 280 § 1 k.k. wcale nie wymaga, aby zachodziła tożsamość osoby, wobec której użyto przemocy i dokonano kradzieży. Opisane w tym przepisie oddziaływanie (w postaci przemocy wobec osoby lub groźby natychmiastowego jej użycia) mogą być podjęte zarówno wobec właściciela lub posiadacza (dierzyniciela) rzeczy, jak również wobec jakiegokolwiek innej osoby (np. strażnika dozorującego mie-

nie), byleby tylko towarzyszył im określony cel w postaci zawładnięcia rzeczą” (wyrok SA w Krakowie z 25.09.2012 r., II AKa 93/12, LEX nr 1223228).

37. Należy uznać, że **spełnia znamiona rozboju zachowanie sprawcy polegające na szarpaniu pokrzywdzonych za odzież, kopaniu ich bądź uderzaniu**. W tym przypadku mamy do czynienia ze stosowaniem przemocy polegającej na naruszaniu nietykalności cielesnej pokrzywdzonych, która jeśli jest odpowiednio ukierunkowana i stanowi sposób objęcia przez sprawcę władztwa nad rzeczą, realizuje znamię użycia przemocy wobec osoby. W odniesieniu do zbliżonych do przedstawionego powyżej przypadków mamy do czynienia w Kodeksie karnym z 1997 r. ze znaczną zmianą zakresu zastosowania typu czynu zabronionego określonego w art. 280 § 1, polegającą na jego rozszerzeniu. W poprzednim stanie prawnym Sąd Najwyższy, dokonując wykładni art. 210 § 1 k.k. z 1969 r., stwierdził, iż zachowanie polegające na zastosowaniu przemocy w postaci kopania, szarpania lub uderzania pokrzywdzonego „nie jest jeszcze gwałtem na osobie ani też nie doprowadza do ich obezwładnienia”. Stąd też Sąd Najwyższy odrzucił w tym przypadku możliwość przyjęcia kwalifikacji zachowania jako rozboju. Orzeczenie to nie zachowuje aktualności w odniesieniu do art. 280 § 1 i nie może znaleźć zastosowania w kontekście nowego stanu prawnego (por. wyrok SN z 20.12.1985 r., Rw 1151/85, OSNPG 1986/8, poz. 111).
38. Interpretacja znamienia „**używając przemocy wobec osoby**” dokonywana być powinna w kontekście alternatywnie określonego w art. 280 § 1 *in fine* znamienia „**doprowadzając człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności**”. Wydaje się, że zachowanie sprawcy polegające na naruszeniu nietykalności cielesnej ofiary, lecz pozbawione elementów bicia, zadawania razów w poszczególne części ciała lub kopania, a przyjmujące np. postać skrępowania ruchów ofiary lub jej związania, które następuje bez szarpania i wymiany razów, uznać należy nie za użycie przemocy wobec osoby, lecz raczej za doprowadzenie człowieka do stanu bezbronności. Trafnie wskazuje Sąd Najwyższy, że: „**Istota doprowadzenia do stanu bezbronności tkwi w podjęciu przez sprawcę takich działań wobec ofiary, które nie będąc ani użyciem przemocy, ani groźbą jej natychmiastowego użycia skutecznie pozbawiają ją możliwości podjęcia obrony przeciwko zawładnięciu rzeczą**” (postanowienie SN z 13.11.2003 r., II KK 66/03, LEX nr 83775). Trafnie podkreśla się w orzecznictwie, że „doprowadzenie człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności w rozumieniu art. 280 § 1 k.k. to zachowania, które nie polegają na użyciu przemocy wobec osoby; spowodowanie stanu bezbronności polega na tym, że pokrzywdzony, mający do tej pory możliwość obrony lub ucieczki, zostaje ich pozbawiony” (wyrok SN z 21.06.2012 r., III KK 148/12, OSNKW 2012/11, poz. 117). Stanowisko powyższe znajduje odzwierciedlenie w orzecznictwie sądów apelacyjnych, gdzie podkreśla się, że „stan bezbronności może być wynikiem konkretnego układu okoliczności faktycznych, np. posiadanie przez sprawcę niebezpiecznego narzędzia, sprawia, że ofiara pozbawiona jest fizycznych i psychicz-

ných możliwości przeciwdziałania zaborowi rzeczy lub też, że możliwość takiego przeciwdziałania jest znacznie ograniczona. Okazanie niebezpiecznego narzędzia może być więc uznane za doprowadzenie do stanu bezbronności, jeżeli wywołało to u pokrzywdzonego odczucie tak wielkiego zagrożenia, że zaniechał wszelkiego oporu, poddając się całkowicie woli sprawcy” (wyrok SA we Wrocławiu z 5.04.2012 r., II AKa 80/12, LEX nr 1143444). Dodać należy, że jakkolwiek zasadnie przedstawiono w cytowanym judykacie istotę stanu bezbronności, to zarazem kwestia sposobu spowodowania tego stanu może wywoływać pewne wątpliwości. Jeżeli bowiem sprawca okazywał niebezpieczne narzędzie, spełniające cechy innego podobnie niebezpiecznego jak nóż lub broń palna przedmiotu, to tym samym zrealizował znamiona kwalifikowanego typu rozbój i z tego powodu wykazywanie, że konsekwencją posłużenia się innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem było psychiczne i fizyczne obezwładnienie ofiary, nie ma już większego znaczenia. Jeśli jednak użyte w cytowanym judykacie sformułowanie „niebezpieczne narzędzie” rozumieć jako zwrot odnoszący się do innego niż opisany w art. 280 § 2 przedmiotu określonego przez ustawodawcę jako wykazujący podobieństwo z punktu widzenia możliwości wywoływania negatywnych konsekwencji do broni palnej lub noża, to stanowisko przedstawione w powołanym wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu należy uznać za zasadne. W powyższym kontekście zasadnicze znaczenie mają interpretacja użytego w omawianym orzeczeniu sformułowania „okazanie” oraz ustalenie kręgu desygnatów pojęcia niebezpiecznego narzędzia. Interpretując omawiany fragment znamion art. 280 § 1, nie można tracić z pola widzenia tego, że „o kwalifikacji z art. 280 § 2 k.k. przesądza sam fakt posługiwania się niebezpiecznym przedmiotem” (wyrok SA w Warszawie z 29.10.2012 r., II AKa 299/12, LEX nr 1238302), oraz tego, że „istota doprowadzenia do stanu bezbronności tkwi w podjęciu przez sprawcę takich działań wobec ofiary, które nie będąc ani użyciem przemocy, ani groźbą jej natychmiastowego użycia, skutecznie pozbawiają ją możliwości podjęcia obrony przeciwko zawładnięciu rzeczą” (wyrok SA w Lublinie z 8.08.2012 r., II AKa 182/12, LEX nr 1216337). W innym ujęciu „doprowadzenie pokrzywdzonego do stanu bezbronności jest innym sposobem zachowania sprawcy wobec pokrzywdzonego niż użycie przemocy lub groźby natychmiastowego jej użycia” (wyrok SA w Białymstoku z 17.03.2015 r., II AKa 21/15, LEX nr 1676090; zob. też identyczne stanowisko SA w Białymstoku w wyroku z 13.11.2013 r., II AKa 206/13, LEX nr 1409051).

- 39. Przepięstwo rozbój charakteryzuje się podwójnym działaniem sprawcy. Z jednej strony wykonuje on zaboru rzeczy w celu przywłaszczenia, z drugiej – stosuje odpowiednie, opisane w ustawie sposoby zawładnięcia rzeczą.** „(...) sprawca działa w celu przywłaszczenia rzeczy i (...) chcąc ten cel osiągnąć, stosuje określone w art. 210 § 1 k.k. [Kodeksu karnego z 1969 r.; obecnie art. 280 § 1 – M.D.-K., P.K.] środki zmierzające przez sparaliżowanie woli ofiary do zaboru rzeczy znajdującej się w jej posiadaniu. Z tego też względu **użycie takiego gwałtu [przemocy – M.D.-K., P.K.] albo doprowadzenie człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności**

musi (...) bądź poprzedzać zabór mienia [rzeczy – M.D.-K., P.K.], bądź też nastąpić jednocześnie z nim” (por. wyrok SN z 20.11.1972 r., Rw 1161/72, OSNKW 1973/2–3, poz. 40). **Użycie przemocy wobec osoby po dokonaniu zaboru rzeczy nie stanowi realizacji znamion przestępstwa określonego w art. 280 § 1.**

40. „Rozbój jest przestępstwem skierowanym jednocześnie przeciwko osobie i przeciwko mieniu, natomiast gwałt [przemoc – M.D.-K., P.K.] skierowany na osobę jest jedynie środkiem do zawładnięcia mieniem [rzeczą – M.D.-K., P.K.]. W celu ustalenia, czy w danym przypadku miał miejsce rozbój, należy przede wszystkim udzielić odpowiedzi na pytanie, **w jaki sposób i za pomocą jakiego środka sprawca zabrał mienie [rzecz – M.D.-K., P.K.]**. Natomiast usiłowaniem jest zrealizowanie zamiaru dokonania czynu zabronionego przez zachowanie zmierzające bezpośrednio ku dokonaniu, które jednak nie następuje. W przypadku rozboju o usiłowaniu jego popełnienia można mówić jedynie w tym przypadku, jeżeli czynności sprawcy były skierowane bezpośrednio zarówno przeciwko mieniu, jak i przeciwko osobie” (por. wyrok SN z 25.05.1987 r., I KR 135/87, OSNPG 1988/10, poz. 103).
41. Przestępstwo rozboju może przyjmować postać **groźby natychmiastowego użycia przemocy wobec osoby**. Groźba stanowiąca znamię rozboju jest tzw. groźbą bezprawną, a więc zgodnie z art. 115 § 12 groźbą, o której mowa w art. 190. Trafnie podkreśla się w orzecznictwie, że „groźba natychmiastowego użycia przemocy stanowiąca znamię przestępstwa z art. 280 § 1 lub § 2 k.k. musi posiadać cechy groźby karalnej, o której mowa w art. 190 § 1 k.k., a zatem groźba taka musi wzbudzić w zagrożonym obawę, że będzie spełniona” (wyrok SA we Wrocławiu z 22.02.2012 r., II AKa 23/12, LEX nr 1120039). W kontekście omawianego typu czynu zabronionego **celem groźby musi być ukształtowanie psychiki pokrzywdzonego w pożądaną dla sprawcy sposób, przejawiający się w podjęciu w stosunku do rzeczy określonej decyzji**. Ustawa nie wymaga, aby groźba była jednoznacznie wypowiedziana przez sprawcę, możliwe jest jej wyeksplikowanie przez tzw. **zachowania konkludentne**, które pozwolą pokrzywdzonemu zorientować się, że jest zagrożony (por. O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 429). Jednak **do przyjęcia tzw. groźby konkludentnej konieczna jest szczegółowa analiza zachowania sprawcy na tle konkretnych okoliczności całego zdarzenia, która prowadzić musi do niebudzącego wątpliwości wniosku, że sprawca zdecydowany był użyć przemocy wobec osoby na wypadek niepodporządkowania się jego żądaniu** (por. W. Świda [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 640). Należy przyjąć istnienie konkludentnej groźby w sytuacji, gdy sprawca zjawia się w towarzystwie kilku uzbrojonych osób i przez odpowiednie zachowanie wywołuje u pokrzywdzonego taki stan psychiczny, że staje się on bezwolnym narzędziem, przewidując, że podjęcie jakichkolwiek czynności niezgodnych z wolą napastników może go narazić na niebezpieczeństwo w postaci zastosowania przez nich przemocy wobec pokrzywdzonego. Możliwość wyrażenia groźby w sposób konkludentny

jest powszechnie aprobowana w orzecznictwie. Przykładem może być stanowisko, w którym wskazuje się, że „dla dokonania rozboju, a w szczególności do występienia znamienia groźby, nie jest konieczne werbalizowanie. Może ona być formułowana w sposób konkludentny poprzez stosowne zachowanie sprawcy” (wyrok SA w Krakowie z 28.10.2013 r., II AKa 199/13, LEX nr 1400319). Identyycznie w innym orzeczeniu, gdzie wskazano, że „popęlnienie rozboju nie wymaga werbalizowania groźby, bowiem może ona być wyrażona konkludentnie poprzez odpowiednie zachowanie sprawcy. Zwrot «bo sięgnę do rękawa» stanowi groźbę użycia przemocy, bo sugeruje dysponowanie przez sprawcę jakąś rzeczą, która może być niebezpieczna, niezależnie od tego czy w nim oskarżony coś przetrzymywał i czy było to widoczne dla pokrzywdzonego” (wyrok SA w Krakowie z 28.08.2014 r., II AKa 129/14, KZS 2014/10, poz. 46).

42. Treścią groźby w przestępiwie rozboju jest użycie natychmiastowej przemocy wobec osoby. **Natychmiastowość** oznacza w kontekście znamion omawianego typu czynu zabronionego **taki układ sytuacyjny, w którym spełnienie groźby możliwe jest bezpośrednio po zapowiedzeniu jej użycia przez sprawcę**.
43. Groźba z art. 280 § 1 musi zatem charakteryzować się trzema cechami: po pierwsze, musi mieć cechy groźby karalnej z art. 190 § 1; po drugie, musi zapowiadać przemoc skierowaną wyłącznie przeciw osobie; po trzecie, musi budzić uzasadnioną obawę spełnienia. „Oceny tej groźby [jako znamienia przestępiwa rozboju – M.D.-K., P.K.] dokonuje (...) sąd, uwzględniając okoliczności zdarzenia i właściwości osobiste zagrożonego, z których wynikał (subiektywnie) jego lęk przed groźbą” (por. wyrok SA w Krakowie z 15.11.2002 r., II AKa 303/02, KZS 2003/1, poz. 20). Trafnie podkreśla się w orzecznictwie, że „groźba, o której mowa w art. 282 k.k., dotycząca wyłącznie gwałtowanego zamachu na mienie, nie spełnia znamion czynności wykonawczej z art. 280 § 1 k.k., który to przepis wyraźnie wskazuje na groźbę natychmiastowego użycia przemocy wobec osoby (a nie mienia)” (por. wyrok SN z 13.02.2015 r., II KK 259/14, LEX nr 1665346).
44. **Doprowadzenie do stanu nieprzytomności oznacza wywołanie zakłóceń czynności psychicznych w całkowitym lub znacznym stopniu**. Na skutek tych zakłóceń osoba władająca rzeczą nie może rozpoznać znaczenia swojego postępowania ani nim pokierować (por. O. Górniok [w:] *System Prawa Karnego*, t. 4, s. 431). **Nieprzytomnością jest zatem taki stan umysłowy człowieka, w którym jest on pozbawiony możliwości percypowania informacji dotyczących otaczającej go rzeczywistości, a więc jest pozbawiony świadomości decydującej o możliwości postrzegania, percepcji oraz oceny i decydowania w określonych stanach faktycznych**. W konsekwencji wywołania stanu nieprzytomności osoba znajdująca się w tym stanie pozbawiona jest możliwości przeciwdziałania skierowanym przeciwko niej lub składnikom jej majątku działaniom przestępnym (por. S. Łagodziński, *Przestępiwa rozbójnicze...*, s. 72 i n.). „Doprowadzenie człowieka do stanu nieprzytomności (...) w rozumieniu art. 280

§ 1 k.k. to zachowania, które nie polegają na użyciu przemocy wobec osoby” (wyrok SN z 21.06.2012 r., III KK 148/12).

45. Ujęcie znamienia kwalifikującego jako **„doprowadzenie do stanu nieprzytomności” przesądza o kauzalnej więzi między zachowaniem sprawcy a tym stanem**. Stan nieprzytomności musi zatem zostać **wywołany przez sprawcę**, stanowić konsekwencję jego działań, nie zaś okoliczności istniejących niezależnie od jego aktywności lub pasywności. O realizacji tego znamienia nie może decydować fakt znajdowania się pokrzywdzonego w stanie nieprzytomności wynikającym z okoliczności od sprawcy niezależnych. Opisana sytuacja nie jest bowiem doprowadzeniem do stanu nieprzytomności, lecz wykorzystaniem takiego stanu, które pozostaje poza zakresem znamion rozboju (por. wyrok SA w Katowicach z 7.04.1994 r., II AKr 67/94, OSA 1994/11–12, poz. 60; B. Michalski [w:] *Kodeks karny...*, red. A. Wąsek, s. 825).
46. **Doprowadzenie do stanu bezbronności oznacza sytuację, w której osoba, posiadając zdolność jej prawidłowego rozpoznania i zachowując sprawność fizyczną i psychiczną, nie ma możliwości przeciwdziałania czynnościom podejmowanym przez sprawcę**. Jak podnosi się w literaturze, doprowadzenie do stanu bezbronności oznacza **specyficzne działanie sprawcy, zbliżone do użycia przymusu wobec osoby, które nie jest jednak przymusem w rozumieniu pierwszej części art. 280 § 1**. W kontekście znamion przestępstwa określonego w art. 280 § 1 zachowuje w pełni aktualność pogląd Sądu Najwyższego, według którego: **„Doprowadzenie do stanu bezbronności” w rozumieniu art. 210 § 1 k.k. [Kodeksu karnego z 1969 r.; obecnie art. 280 § 1 – M.D.-K., P.K.] in fine musi być następstwem zachowania nie będącego «użyciem przemocy»** (por. wyrok SN z 12.05.1994 r., II KRN 59/94, „Wokanda” 1994/11, poz. 12). Tezę powyższą zaaprobowano w orzecznictwie, przyjmując, że „doprowadzenie człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności w rozumieniu art. 280 § 1 k.k. to zachowania, które nie polegają na użyciu przemocy wobec osoby; spowodowanie stanu bezbronności polega na tym, że pokrzywdzony, mający do tej pory możliwość obrony lub ucieczki, zostaje ich pozbawiony” (wyrok SN z 21.06.2012 r., III KK 148/12). W innym ujęciu podkreśla się, że „stan bezbronności nie może być konsekwencją użytej przemocy, winien zaś polegać na wytworzeniu stanu niezdolności przeciwstawienia się napastnikowi np. poprzez użycie środków farmakologicznych czy fizykochemicznych lub też wyłączenia swobody ruchów nie połączonego z użyciem przemocy” (wyrok SA w Katowicach z 11.10.2012 r., II AKa 313/12, LEX nr 1285286). „Stan bezbronności, w jakim znajdują się ofiary po zastosowaniu przemocy, nie stanowi stanu bezbronności jako znamienia rozboju określonego w art. 280 § 1 k.k., albowiem zastosowanie przemocy wobec osoby stanowi w tym przypadku środek (sposób) zawładnięcia przez sprawcę rzeczą, co przesądza, że właśnie ten element decyduje o wypełnieniu znamienia rozboju w zakresie sposobów oddziaływania na osobę” (wyrok SA w Białymstoku z 13.11.2013 r., II AKa 206/13).

47. „Istota doprowadzenia do stanu bezbronności tkwi w podjęciu przez sprawcę **takich działań wobec ofiary, które nie będąc ani użyciem przemocy, ani groźbą jej natychmiastowego użycia skutecznie pozbawiają ją możliwości podjęcia obrony przeciwko zawiadnięciu rzeczą**” (postanowienie SN z 13.11.2003 r., II KK 66/03). Bezbronność prowadzi do **pozbawienia osoby mającej zdolność prawidłowej percepcji i decydowania w określonych okolicznościach faktycznych możliwości skorzystania z dostępnych sposobów przeciwdziałania określonym działaniom** (w tym w szczególności bezprawnym i przestępnym), pozbawienia możliwości podejmowania akcji obronnej (por. S. Łagodziński, *Przepęstwa rozbójnicze...*, s. 84). „Przez stan bezbronności, jako element kwalifikujący (...) rozbój, należy rozumieć również taką sytuację, w której ofiara przestęstwa na skutek wielości agresywnie zachowujących się napastników i wynikającej stąd oraz z indywidualnej, a przy tym realnej możliwości stawiania oporu, możliwości obrony jest pozbawiona lub w znacznym stopniu ograniczona” (postanowienie SN z 24.04.2007 r., II KK 175/06, Prok. i Pr.-wkł. 2007/10, poz. 6).
48. „Przez stan bezbronności rozumieć należy nie tyle sam brak chęci stawiania oporu, lecz tylko taką sytuację, w której ofiara nie ma wręcz fizycznej możliwości stawiania oporu wskutek braku sił (np. obezwładnienie ofiary przez zastosowanie środków farmakologicznych, chemicznych itp.) lub **braku swobody ruchów** (np. związanie)” (por. wyrok SN z 17.02.1975 r., II KR 285/74, OSNKW 1975/7, poz. 89). Stan bezbronności to zatem sytuacja, w której sprawca przez zachowanie niepolegające na zastosowaniu przemocy fizycznej lub psychicznej wpływa na pokrzywdzonego w taki sposób, że pozbawia go możliwości przeciwdziałania zaborowi rzeczy (por. wyrok SA w Katowicach z 28.11.2002 r., II AKa 420/02, KZS 2003/4, poz. 60). Trafnie podkreśla się w orzecznictwie, że „doprowadzenie człowieka do stanu bezbronności polega na tym, że pokrzywdzony, mający do tej pory możliwość obrony lub ucieczki, zostaje ich pozbawiony” (wyrok SN z 21.06.2012 r., III KK 148/12).
49. Stan bezbronności może być wynikiem konkretnego układu okoliczności faktycznych, np. wielości napastników, których sama obecność i posiadane przez nich niebezpiecznego narzędzia sprawiają, że ofiara pozbawiona jest fizycznych i psychicznych możliwości przeciwdziałania zaborowi rzeczy lub możliwość takiego przeciwdziałania jest znacznie ograniczona (por. wyrok SN (7) z 14.06.1989 r., V KRN 99/89, OSNKW 1989/7–12, poz. 48, oraz glosa do tego orzeczenia S. Łagodzińskiego, PiP 1991/3, s. 123 i n.).
50. Doprowadzenie do stanu bezbronności może nastąpić przez wykorzystanie odpowiedniego narzędzia lub zwierzęcia, np. psa. Użycie psa przeciwko pokrzywdzonemu, przejawiające się w tzw. szczuciu przeciwko ofierze, które nie wychodzi poza fazę wydawania psu komend zaatakowania ofiary, nieprzechodzących w stadium realizacji, może być uznane za doprowadzenie do stanu bezbronności, jeśli wykorzystanie